

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΧΕΣΕΩΝ

Ανδρέας Αντωνιάδης (επιμέλεια)	Η Ελληνική Οικονομική Κρίση στο Διεθνή Τύπο	The Greek Economic Crisis in the International Press
---	--	---

με την υποστήριξη / supported by
Centre for Global Political Economy, University of Sussex
Hellenic Observatory, London School of Economics

Institute of International Relations
3-5 Hill Street,
Athens, 105 58, Greece

Το Κέντρο Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας (Athens Centre for International Political Economy – ACIPE)

είναι ερευνητικό κέντρο του Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων του Παντείου Πανεπιστημίου. Αποσκοπεί στη μελέτη των δρώντων, δομών και δυνάμεων που καθορίζουν τη φύση και εξέλιξη της παγκόσμιας πολιτικής οικονομίας. Έμφαση δίδεται στη μελέτη της παγκόσμιας οικονομίας ως προϊόν διαπραγμάτευσης μεταξύ κρατών, περιφερειών, αγορών, μη-κυβερνητικών δρώντων και διεθνών οργανισμών. Παράλληλα το Κέντρο εστιάζεται στον τρόπο με τον οποίο το παγκόσμιο εμπόριο, επενδύσεις, κινήσεις κεφαλαίων και νομισματικές σχέσεις διαρθρώνουν, διαδρούν και επηρεάζουν την εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας. Μία τέτοια ολοκληρωμένη και ολική προσέγγιση φιλοδοξεί να δώσει νέα διάσταση, βάθος και μεθοδολογικά εργαλεία στη μελέτη του φαινομένου της παγκόσμιας πολιτικής οικονομίας.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη συγκεκριμένη μελέτη παρακαλώ επικοινωνήστε με τον βασικό ερευνητή και επιμελητή της έρευνας

Δρ. Ανδρέα Αντωνιάδη
Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων

Χίλλ 3-5,

Αθήνα, TK 105 58,

Τηλ.: 210 3312325-7

Fax: 210 33.13.575

e-mail: a.a.antoniades@sussex.ac.uk

Οι απόψεις που εκφράζονται στην παρούσα έκδοση ανήκουν στους συγγραφείς και δεν αντιπροσωπεύουν ή δεσμεύουν απαραίτητα το Κέντρο Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας (ΙΔΙΣ) ή τους φορείς υποστήριξης της έρευνας, δηλαδή το Ελληνικό Παρατηρητήριο (LSE) και το Κέντρο Παγκόσμιας Πολιτικής Οικονομίας (University of Sussex).

Copyright © 2010 Ανδρέας Αντωνιάδης & ΙΔΙΣ

Προτεινόμενος τρόπος βιβλιογραφικής αναφοράς:

A. Αντωνιάδης (2010), *Η Ελληνική Οικονομική Κρίση στο Διεθνή Τύπο*. ΙΔΙΣ: Αθήνα.

Τελευταία τροποποίηση κειμένου: 15/010/2010

Ερευνητικό Πρόγραμμα

Η Ελληνική Οικονομική Κρίση στο Διεθνή Τύπο

Από το Μαρτίου 2010 βρίσκεται σε εξέλιξη ερευνητικό πρόγραμμα στο Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων (ΙΔΙΣ) με στόχο την ανάλυση του τρόπου με τον οποίο ο διεθνής τύπος αντιμετώπισε και αντιμετωπίζει την Ελληνική οικονομική κρίση.

Στα βασικά ερωτήματα της έρευνας συμπεριλαμβάνονται:

- Πώς προσεγγίστηκε και παρουσιάστηκε το ζήτημα της Ελληνικής οικονομικής κρίσης σε διαφορετικές χώρες της Ευρώπης;
- Ποιές είναι οι βασικές ομοιότητες και διαφορές στην προσέγγιση του ζητήματος αυτού στη δημόσια σφαίρα και το δημόσιο λόγο των ευρωπαϊκών κρατών;
- Πώς το ζήτημα της Ελληνικής οικονομικής κρίσης προσεγγίστηκε σε χώρες πέρα της Ευρώπης, και ειδικότερα στις ΗΠΑ, την Ιαπωνία, την Κίνα, τις Ινδίες, την Νότια Κορέα και την Σιγκαπούρη;

Για την επίτευξη των στόχων της έρευνας αναλύονται οι ακόλουθες εφημερίδες: China Daily (Κίνα), Die Zeit (Γερμανία), El Pais (Ισπανία), Hindustan Times (Ινδία), Le Figaro (Γαλλία), The Daily Yomiuri (Ιαπωνία), The Japan Times (Ιαπωνία), The Korea Times (Κορέα), The New York Times (ΗΠΑ), The Straits Times (Σιγκαπούρη), The Times of India (Ινδία), The Times (HB).

Το ανωτέρω ερευνητικό πρόγραμμα χωρίζεται σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση της έρευνας εστιάζει στην περίοδο από το Σεπτέμβριο 2009 (ένα μήνα πριν τις ελληνικές βουλευτικές εκλογές) μέχρι τον Απρίλιο 2010 (όποτε έχουμε το αίτημα ενεργοποίησης του μηχανισμού στήριξης της Ελλάδας). Τα τελικά αποτελέσματα της έρευνας αυτής θα δημοσιευθούν το Νοέμβριο 2010. Η δεύτερη φάση της έρευνας (η οποία βρίσκεται στη φάση αναζήτησης χρηματοδότησης) θα εστιάσει στους μήνες που ακολούθησαν την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης, Μάιος-Οκτώβριος 2010.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, το ερευνητικό πρόγραμμα στο σύνολό του θα έχει καλύψει και θα συγκρίνει τη στάση του διεθνούς τύπου έξι μήνες πριν και έξι μήνες μετά την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης. Η έρευνα αποτελεί σημαντική και πρωτότυπη προσφορά τόσο σε επίπεδο διαμόρφωσης δημόσιας πολιτικής όσο και σε επίπεδο διεθνούς ερευνητικής βιβλιογραφίας.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	05
Προσχέδιο συμπερασμάτων.....	06
Μεγάλη Βρετανία - <i>The Times</i>	10
Γερμανία - <i>Die Zeit</i>	29
Γαλλία - <i>Le Figaro</i>	41
Ισπανία - <i>El Pais</i>	67
ΗΠΑ - <i>The New York Times</i>	87
Ιαπωνία - <i>The Daily Yomiuri & The Japan Times</i>	109
Κίνα - <i>China Daily</i>	114
Ινδία - <i>The Times of India & Hindustan Times</i>	122
Νότια Κορέα - <i>The Korea Times</i>	131
Σιγκαπούρη - <i>The Straits Times</i>	139

Εισαγωγή

Κάθε κεφάλαιο της εργασίας αυτής εστιάζει σε διαφορετική χώρα και έχει στόχο να αναλύσει τον τρόπο με τον οποίο μια από τις μεγαλύτερες σε κυκλοφορία εφημερίδες της χώρας αυτής, αντιμετώπισε την ελληνική οικονομική κρίση. Πώς προσέγγισε το θέμα της ελληνικής κρίσης; Σε ποιά θέματα/ζητήματα επικεντρώθηκε; Τί στάση κράτησε προς την Ελλάδα και τους άλλους εμπλεκόμενους στην κρίση δρώντες και θεσμούς; Πρωταρχικός έτσι στόχος της έρευνας είναι να συλλάβουμε και να θέσουμε κάτω από το αναλυτικό μας μικροσκόπιο το λόγο (discourse) που αναδύεται σε κάθε μία από τις υπό εξέταση εφημερίδες ως προς το ‘ελληνικό ζήτημα’.

Θα ήταν άστοχο να υποστηρίξει κανείς ότι η ανάλυση του λόγου μίας μόνο εφημερίδας, έστω και της πρώτης σε κυκλοφορία σε μία χώρα, μπορεί να μας δώσει μία ακριβή εικόνα της δημόσιας συζήτησης και του δημοσίου λόγου (public discourse) ως προς οποιοδήποτε θέμα. Άλλωστε κάθε μεγάλος εκδοτικός όμιλος και εφημερίδα δεν αντανακλά μόνο το δημόσιο λόγο, αλλά σε μεγάλο βαθμό τον δημιουργεί, προωθώντας το δικό του πρίσμα ανάλυσης και τα δικά του συμφέροντα. Αν καταφέρουμε ωστόσο να συλλάβουμε και να αναλύσουμε τον τρόπο με τον οποίο η ελληνική κρίση αναδύεται στις σελίδες των υπό εξέταση εφημερίδων –τόσο στο βαθμό που αντανακλούν, όσο και στο βαθμό που δημιουργούν το δημόσιο λόγο των χωρών τους– τότε θα έχουμε καταφέρει να φέρουμε στο προσκήνιο ένα, κάθε άλλο παρά ασήμαντο, κομμάτι των υπό εξέταση εθνικών δημόσιων λόγων.

Προς χάριν ευκολίας και συντομίας, στην εργασία, εξισώνουμε τη στάση των διαφόρων αρθρογράφων με τη στάση της εφημερίδας στην οποία εργάζονται. Γνωρίζουμε ότι η προσέγγιση αυτή έχει σημαντικούς περιορισμούς και μπορεί να δημιουργεί εντύπωση ενιαίας βούλησης εκεί που δεν υπάρχει ή να αλλοιώνει σχετικές διαφοροποιήσεις μέσα στην ίδια την εφημερίδα. Προβαίνουμε στην ανάλυσή μας λαμβάνοντας υπόψη μας τον περιορισμό αυτό και όπου εντοπίζουμε διαφοροποιήσεις μεταξύ αρθρογράφων τις φέρνουμε στο προσκήνιο. Πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι η συντριπτική πλειοψηφία των παραπομπών σε άρθρα, υπηρετεί ενδεικτικό σκοπό (κατάδειξη ενός ή περισσότερων ενδεικτικών περιπτώσεων) και δεν καλύπτει το σύνολο των σχετικών με το εκάστοτε θέμα άρθρων.

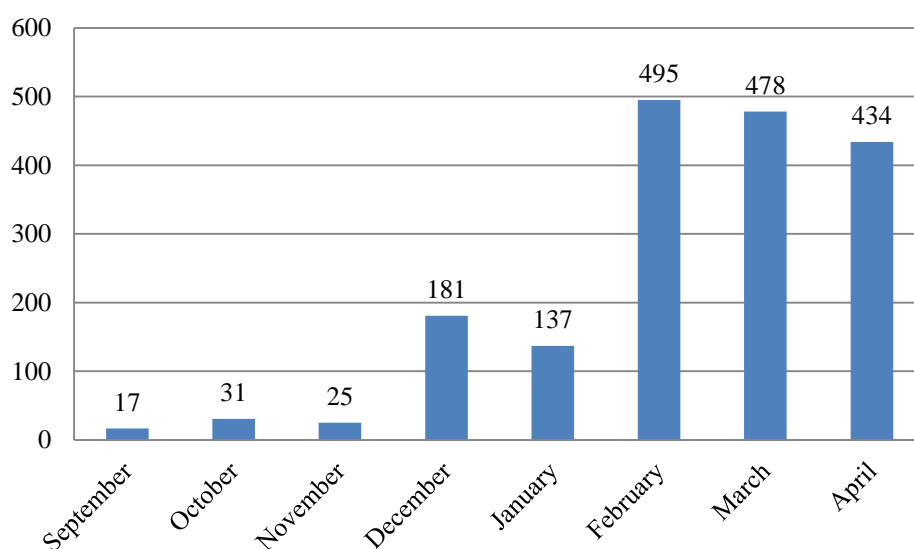
Η περίοδος εκκινά ένα μήνα πριν τις ελληνικές βουλευτικές εκλογές (4 Οκτωβρίου 2009) και εκτείνεται μέχρι και την προσφυγή της Ελλάδας στον από κοινού μηχανισμό στήριξης ΕΕ-ΔΝΤ (23 Απριλίου 2010).

Προσχέδιο συμπερασμάτων

Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων της πρώτης φάσης της παρούσας έρευνας ‘Η Ελληνική Οικονομική Κρίση στο Διεθνή Τύπο’ βρίσκεται σε εξέλιξη και αναμένεται να ολοκληρωθεί στις αρχές Νοεμβρίου 2010. Μέχρι την ολοκλήρωση και δημοσίευση των αποτελεσμάτων αυτών, οποιαδήποτε συμπεράσματα θα ήταν σχετικά επισφαλής. Ωστόσο με μία πρώτη συγκριτική ματιά μπορούμε να διαγνώσουμε κάποιες βασικές δυναμικές και χαρακτηριστικά. Μερικά εξ αυτών σημειώνονται κάτωθι.

Πρώτον, παρατηρούμε ότι ο μεγαλύτερος όγκος δημοσιευμάτων σχετικά με την ελληνική κρίση έλαβε χώρα τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο το Φεβρουάριο του 2010 (βλέπε Πίνακα 1).

Πίνακας 1. Συνολικό Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση στις Δέκα υπό Ανάλυση Εφημερίδες*

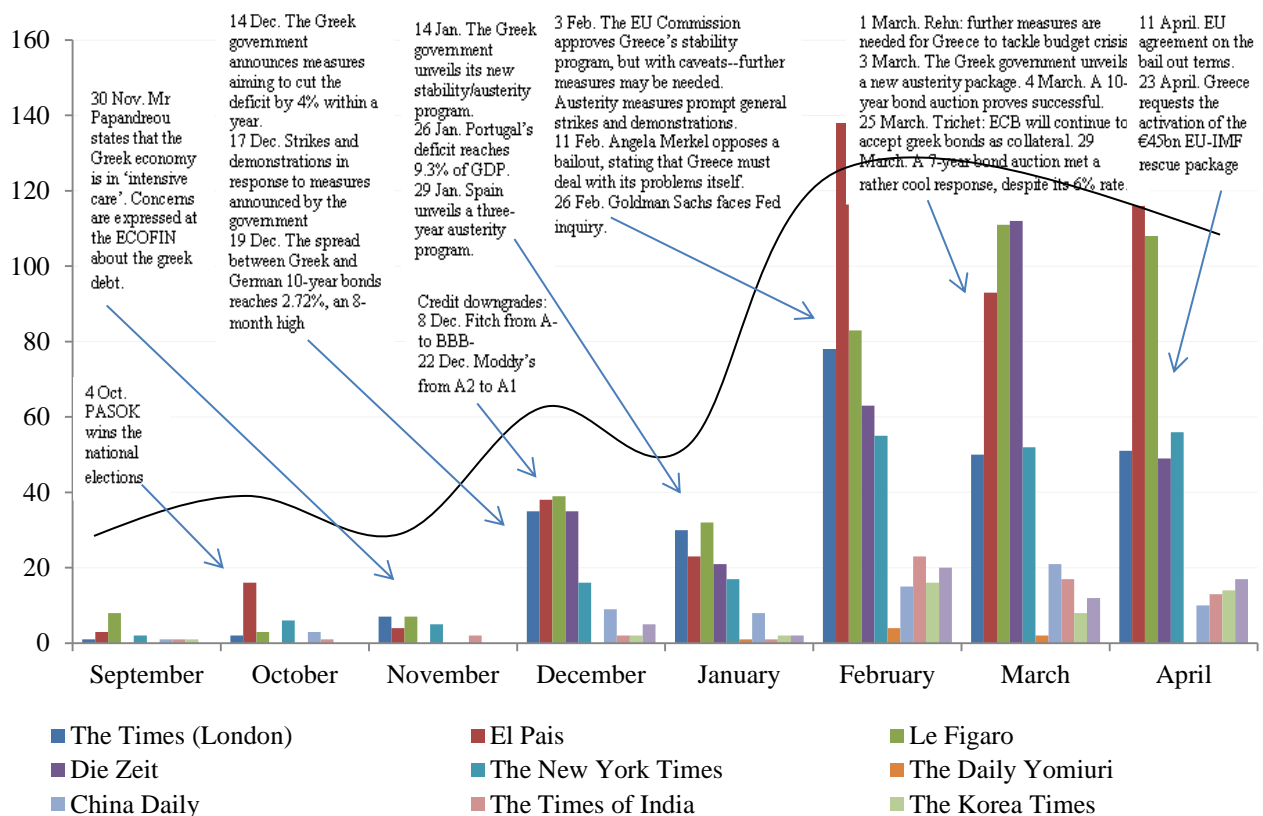

*China Daily (Κίνα), Die Zeit (Γερμανία), El Pais (Ισπανία), Hindustan Times (Ινδία), Le Figaro (Γαλλία), The Daily Yomiuri (Ιαπωνία), The Japan Times (Ιαπωνία), The Korea Times (Κορέα), The New York Times (ΗΠΑ), The Straits Times (Σιγκαπούρη), The Times of India (Ινδία), The Times (HB).

Αν αναλογιστούμε ότι ο μηχανισμός στήριξης της Ελλάδας αποφασίστηκε το μήνα Απρίλιο, θα περίμενε κανείς ότι ο μήνας με το μεγαλύτερο όγκο δημοσιεύσεων σχετικά με το ‘Ελληνικό ζήτημα’, θα ήταν ο Μάρτιος ή ο Απρίλιος. Ωστόσο τα μέλη της ερευνητικής ομάδας παρατήρησαν ότι όσο μεγαλύτερη ήταν η αβεβαιότητα σε επίπεδο κρατών και αγορών για το τι μέλλει γενέσθαι με την Ελλάδα τόσο κορυφωνόταν το ενδιαφέρον για όλες τις εκφάνσεις της ελληνικής πραγματικότητας και κρίσης. Και ως προς αυτό ο Φεβρουάριος ήταν ο πιο ‘αβέβαιος μήνας’. Όταν η αβεβαιότητα για το *αν θα στηριχθεί* η Ελλάδα από τους εταίρους της άρχισε να μετατρέπεται σε αβεβαιότητα ως προς το *τι μορφή θα πάρει* αυτή η στήριξη (με τι

όρους και τι ανταλλάγματα) η ένταση του ενδιαφέροντος για την Ελλάδα άρχισε να χαλαρώνει. Υπάρχουν ωστόσο τρεις βασικές εξαιρέσεις στη δυναμική αυτή. Οι αναφορές στη Γαλλική *Le Figaro*, την Γερμανική *Die Zeit*, και την κινέζικη *China Daily* συνέχισαν να αυξάνονται και τον μήνα Μάρτιο (βλέπε Πίνακα 2). Ως προς τις δύο ευρωπαϊκές εφημερίδες είναι ξεκάθαρο από τις εκθέσεις που ακολουθούν ότι το 'ζήτημα Ελλάδα' μεταφράστηκε γρήγορα σε ζήτημα γαλλογερμανικού ανταγωνισμού για τη φύση της, και την πρωτοκαθεδρία μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ειδικά στην Ευρωζώνη. Όπως φαίνεται και στην αντίστοιχη έκθεση, το αυξανόμενο ενδιαφέρον της *China Daily* αντικατοπτρίζει περισσότερο το κινεζικό ενδιαφέρον για αυτόν τον ενδοευρωπαϊκό ανταγωνισμό, παρά για τις εξελίξεις στην Ελλάδα, αυτές καθ'εαυτές.

Πίνακας 2. Χρονολόγιο της Ελληνικής Κρίσης και Εξέλιξη Αναφορών στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση ανά Μήνα

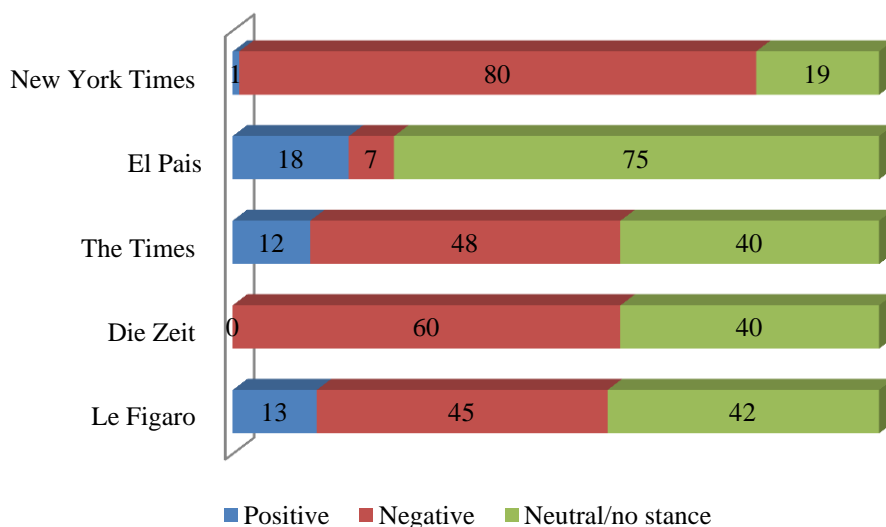

Δεύτερον, η διατήρηση της αβεβαιότητας για το τι μέλλει γενέσθαι για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν κλόνισε μόνο τα νεύρα και τις αντοχές της ελληνικής κοινωνίας και πολιτείας. Κλόνισε σημαντικά, και αυτό είναι από πολλές πλευρές σημαντικότερο (ακόμη και για την Ελλάδα), τα θεμέλια και την αξιοπιστία του ευρώ και της ευρωζώνης και των μηχανισμών μέσα από τους οποίους αυτά λειτουργούν. Οι αρνητικές επιπτώσεις αυτού του κλονισμού ενδέχεται να είναι τουλάχιστον μεσοπρόθεσμες (σε κάθε περίπτωση, ενδέχεται να στερήσουν το δυναμισμό που η τρέχουσα θέση του δολαρίου δημιουργούσε/δημιουργεί για το ευρώ). Επιπλέον, ευρύτερα, η ίδια η διεθνής εικόνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) δέχτηκε αρνητικό πλήγμα. Ενδεικτικά αξίζει να σημειωθεί ότι στις χώρες-μέλη του ASEAN, που πάντα

χρησιμοποιούσαν το παράδειγμα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ως σημείο αναφοράς τους, η ευρωπαϊκή κρίση άρχισε να χρησιμοποιείται ως παράδειγμα/επιχείρημα ενάντια στην νομισματική ένωση μεταξύ των χωρών του ASEAN.

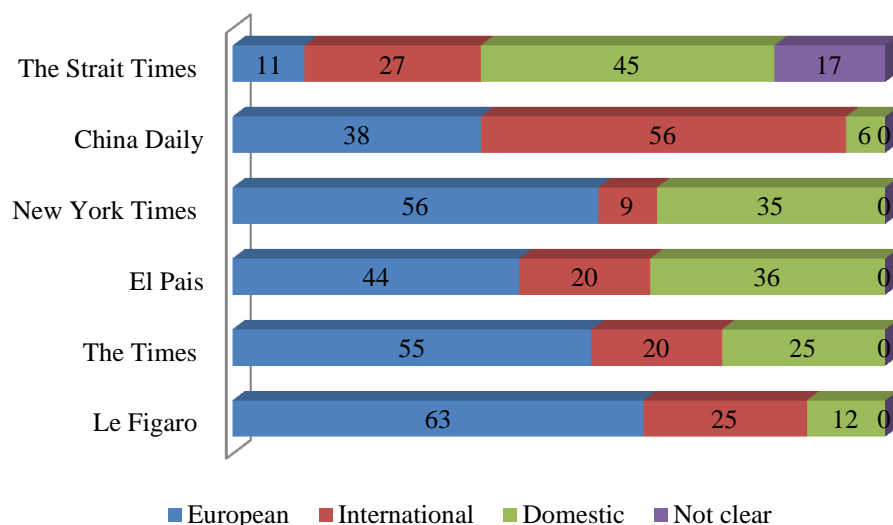
Τρίτον, παρατηρούμε σημαντικό πλήγμα στην εικόνα της Ελλάδας. Ο Πίνακας 3 καταδεικνύει ότι τα αρνητικά δημοσιεύματα για την Ελλάδα δεν περιορίζονται στον γερμανικό ή/και βρετανικό τύπο. Είναι ενδεικτικό ότι ως προς τον όγκο των αρνητικών δημοσιευμάτων δεν υπάρχει ουσιαστική διαφορά μεταξύ της βρετανικής εφημερίδας *The Times* (48%) και της γαλλικής *Le Figaro* (45%). Διαφορά παρατηρείται στη στάση της ‘μεσογειακής περιφέρειας’, όπως αυτή εκφράζεται από την ισπανική *El Pais*, στην οποία το 75% των σχετικών άρθρων κρατούν μία πιο ουδέτερη στάση. Όπως αναμενόταν ο λόγος της γερμανικής *Die Zeit* περιέχει τις περισσότερες αρνητικές αναφορές προς την Ελλάδα, στην Ευρώπη. Αίσθηση προκαλεί και το συντριπτικό ποσοστό αρνητικών αναφορών στην αμερικάνικη *New York Times*. Πρέπει να υπογραμμισθεί εδώ ότι ακόμη και μικρός αριθμός αρνητικών αναφορών στον διεθνή τύπο, αρκεί για να πλήξει την διεθνή εικόνα μίας χώρας. Δεδομένου του αυξημένου αριθμού αρνητικών αναφορών στην προκειμένη περίπτωση, η Ελλάδα έχει μπροστά της δύσκολο έργο για την ανατροπή της αρνητικής αυτής εικόνας.

Πίνακας 3. Σημαντικό πλήγμα στην εικόνα της Ελλάδας

Τέταρτον, το διαφορετικό πρίσμα προσέγγισης της ελληνικής κρίσης που υιοθετούν οι εφημερίδες είναι εξίσου ενδιαφέρον (βλέπε Πίνακα 4). Παρατηρούμε ότι τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική η ελληνική κρίση αντιμετωπίζεται ως επί το πλείστον ως ‘Ευρωπαϊκό θέμα’. Η θέση από την πλευρά της Ασίας είναι διαφορετική. Στην Κίνα η κρίση αντιμετωπίζεται ως ‘διεθνές θέμα’. Στις χώρες της Νοτιο-ανατολικής Ασίας η εστίαση είναι στις επιπτώσεις για την εσωτερική οικονομία. Βασικό ωστόσο χαρακτηριστικό της θέασης της κρίσης από την Ασία (Κίνα, Ινδία, Κορέα, Σιγκαπούρη) είναι η εστίαση στην ‘νομισματική’ / ‘συναλλαγματική’ διάσταση της κρίσης, πώς δηλαδή η κρίση αυτή θα επηρεάσει τις διεθνείς ισοτιμίες νομισμάτων.

Πίνακας 4. Πρίσμα Προσέγγισης της Ελληνικής Κρίσης

Πέμπτον, αίσθηση προκαλεί η ανυπαρξία υπολογίσιμου λόγου περί της ελληνικής κρίσης σε δύο Ιαπωνικές (*The Daily Yomiuri* και *The Japan Times*) και δύο Ινδικές εφημερίδες (*The Times of India* και *The Hindustan Times*). Το εύρημα αυτό αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά ευρήματα της παρούσας έρευνας και η σημασία του για τη μεταλλασσόμενη παγκόσμια πολιτική οικονομία θα αναλυθεί περαιτέρω στα τελικά συμπεράσματα της έρευνας.

Η
Ελληνική
Οικονομική
Κρίση στο
Διεθνή Τύπο

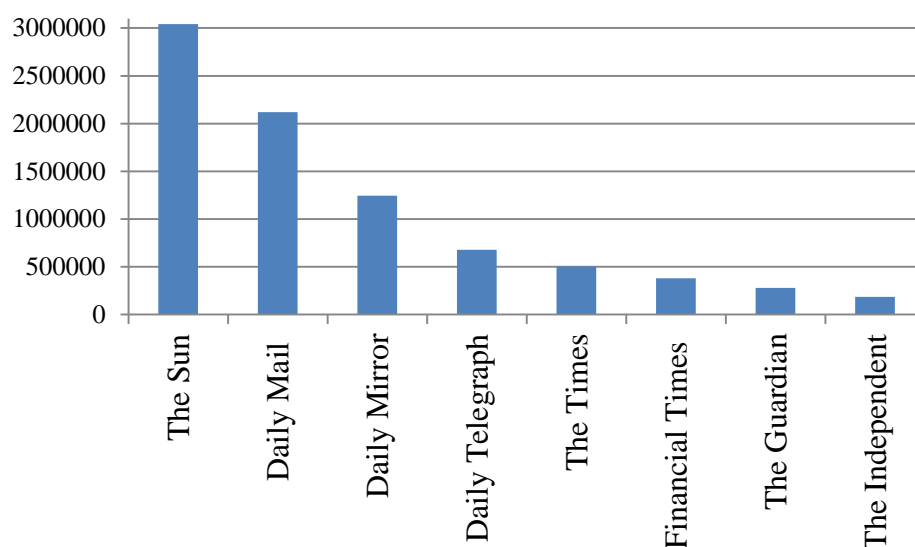
Μεγάλη Βρετανία

Ερευνητική Ομάδα
Αλεξάνδρα Καραϊσκού
Κωνσταντίνος Νταντίνος
Άννα Χοντάι

Η Εφημερίδα *The Times* (London)

Η εφημερίδα *The Times* είναι μία καθημερινή εφημερίδα του Ηνωμένου Βασιλείου, η οποία κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 1785. Οι *Times* και *The Sunday Times* εκδίδονται από τους Times Newspaper Limited μία θυγατρική των News International που ανήκουν στο News Corporation, διευθυνόμενο από τον Rupert Murdoch. Παραδοσιακά είναι μία κεντροδεξιά εφημερίδα (αν και στις εκλογές του 2001 και 2005 υπήρξε υποστηρίκτρια του Εργατικού Κόμματος. Σχετικά με τις πωλήσεις, είναι η δεύτερη σε κυκλοφορία σοβαρή πολιτική εφημερίδα (broadsheet) στη Βρετανία, μετά τη *Daily Telegraph* (συντηρητικών πεποιθήσεων) (βλέπε Πίνακα 1). Ωστόσο, οι περισσότεροι αναλυτές θα συμφωνούσαν ότι οι *Times* προσφέρονται καλύτερα ως πηγή ανάλυσης του βρετανικού δημόσιου λόγου.

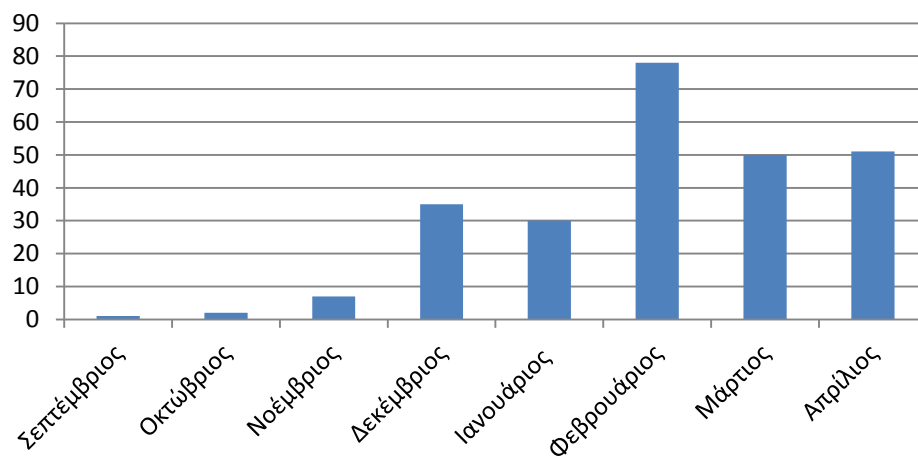
Πίνακας 1. Κυκλοφορία Βρετανικών Ημερησίων Εφημερίδων (Ιούλιος 2010)

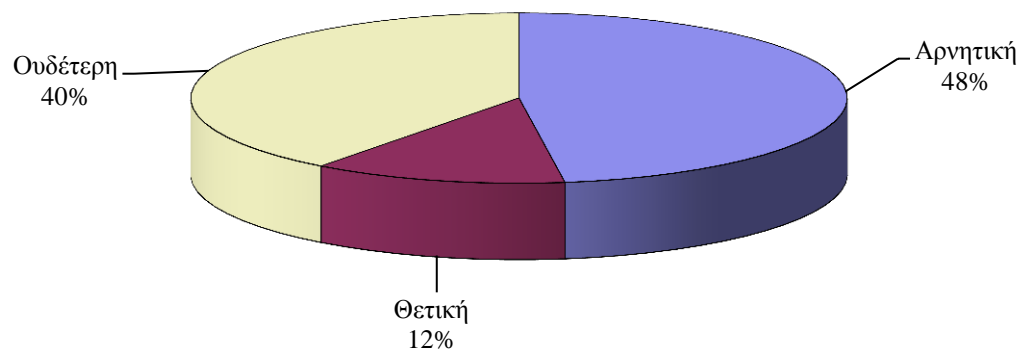
Η Ελληνική Κρίση στους Times

Οι πίνακες που ακολουθούν προσπαθούν να απεικονίσουν σχηματικά τα χαρακτηριστικά, τη δυναμική και το περιεχόμενο του λόγου περί της ελληνικής οικονομικής κρίσης που αναπτύσσουν οι *Times*.

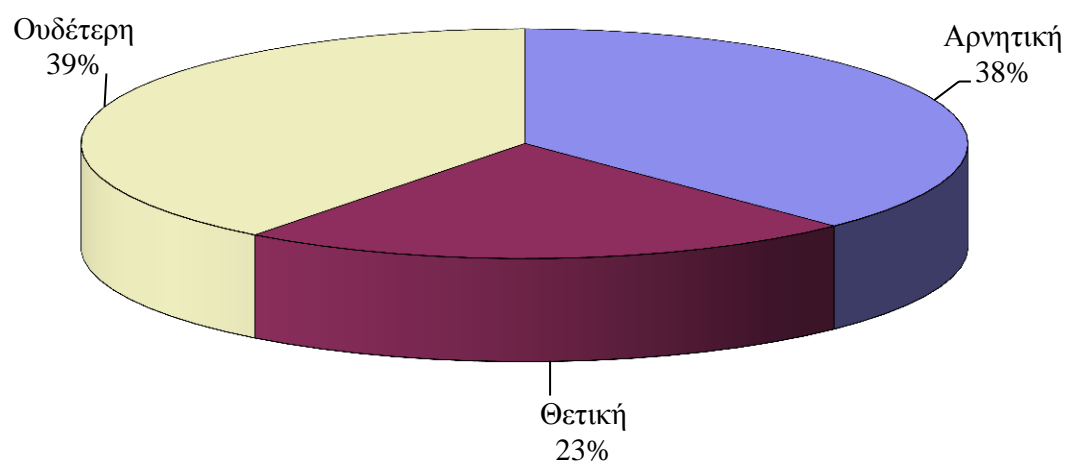
Πίνακας 2. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση στους Times

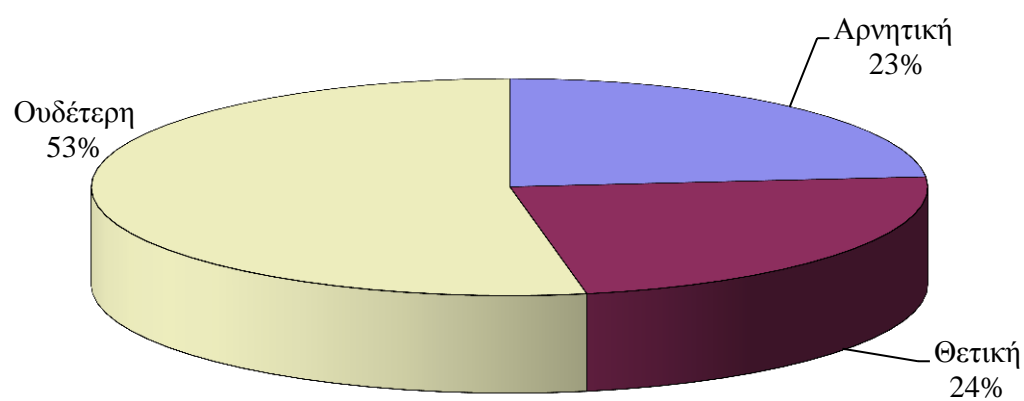
Πίνακας 3. Η Στάση των Times προς την Ελλάδα

Πίνακας 4. Η Στάση των *Times* προς τη Γερμανία

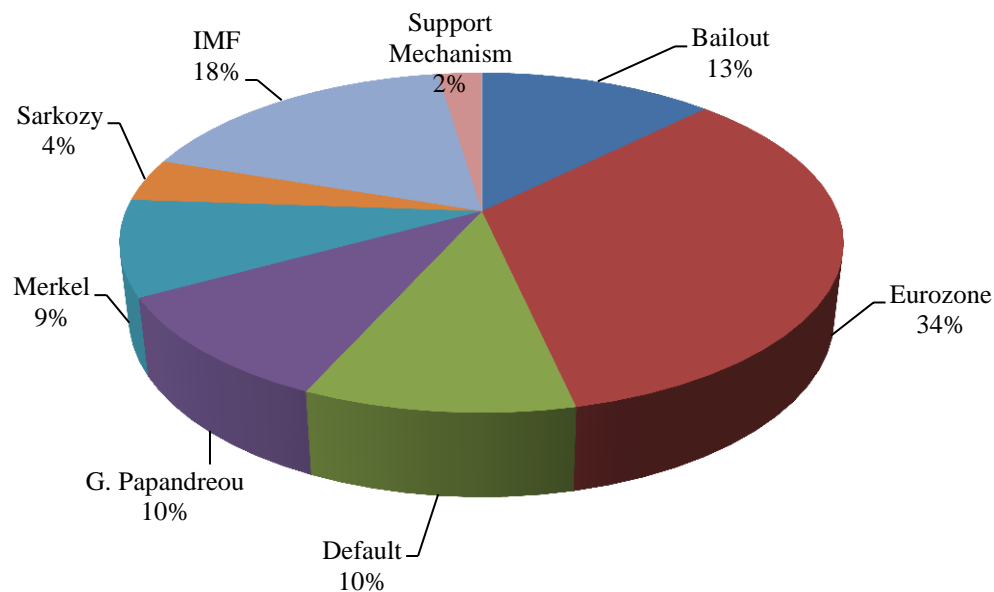

Πίνακας 5. Η Στάση των *Times* προς τη Γαλλία

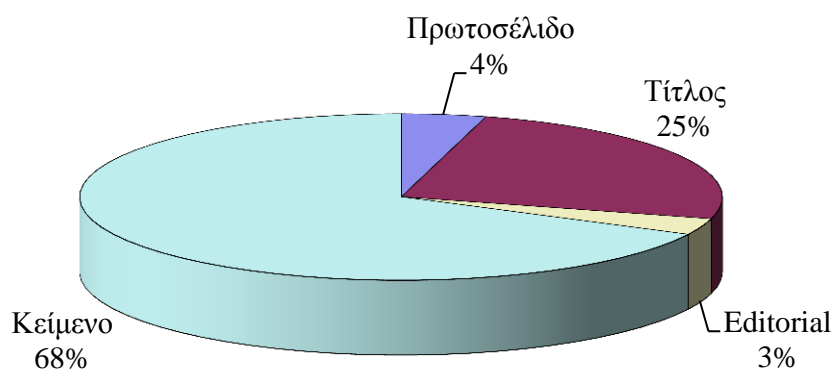
Κεντρικός πυρήνας της ανάλυσης της εφημερίδας αποτέλεσαν τα θέματα που εμφανίζονται στον Πίνακα 6.

Πίνακας 6. Θέματα Εστίασης στο Λόγο των *Times* για την Ελληνική Κρίση

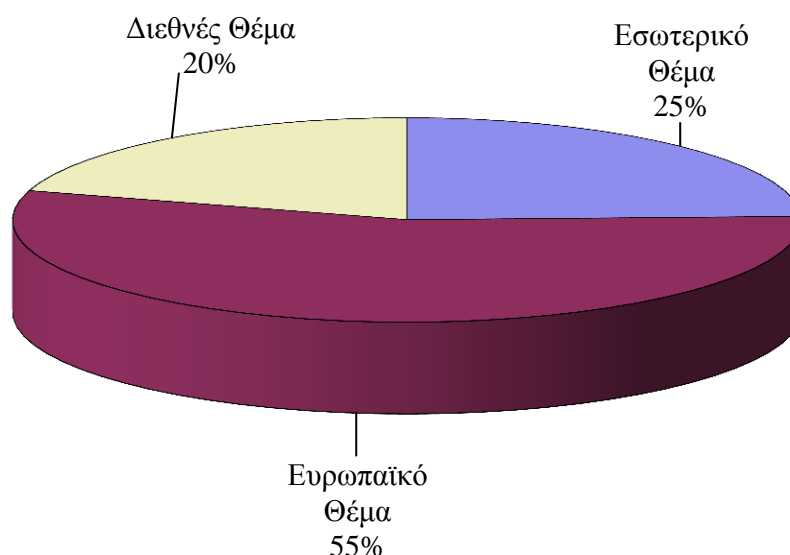
Αξίζει να αναφέρουμε ότι η ελληνική κρίση και οι συνέπειες της αρκετές φορές βρέθηκαν στην πρώτη σελίδα της συγκεκριμένης εφημερίδας την συγκεκριμένη περίοδο, ενώ απασχόλησε και το editorial opinion των *Times* (βλέπε Πίνακα 7)

Πίνακας 7. Πρωτοσέλιδες & Editorial Αναφορές στην Ελλάδα στους *Times*:

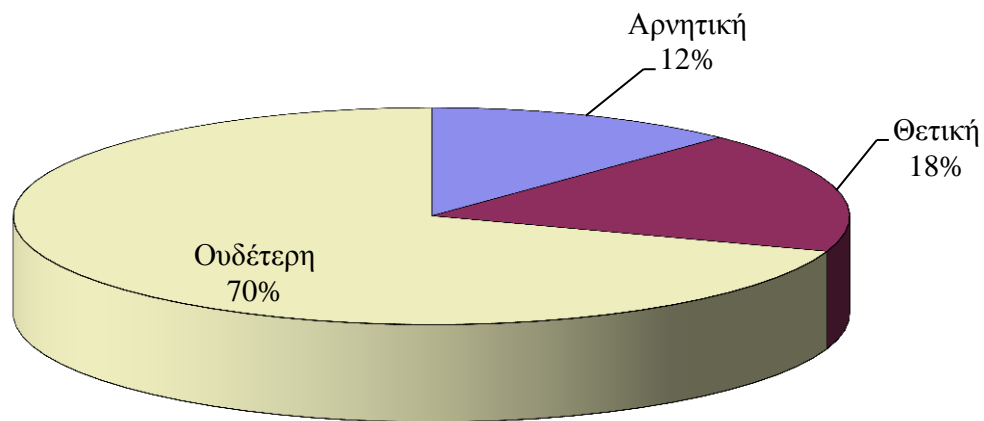
Οι *Times* ασχολήθηκαν τόσο με το ελληνικό χρέος και την εξέλιξη του, όσο και με τις συνέπειες του ελληνικού προβλήματος στην παγκόσμια, Ευρωπαϊκή και εσωτερική-βρετανική αγορά. Συγκεκριμένα, το 56% των άρθρων αναφέρθηκε στην ελληνική κρίση υπό το πρίσμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 20% ως θέμα που αφορά στη παγκόσμια οικονομία, ενώ το 24% ασχολήθηκαν με το ελληνικό πρόβλημα στο πλαίσιο της ανάλυσης της βρετανικής οικονομίας και πολιτικής (Πίνακας 8).

Πίνακας 8. Πρίσμα Προσέγγισης της Ελληνικής Κρίσης

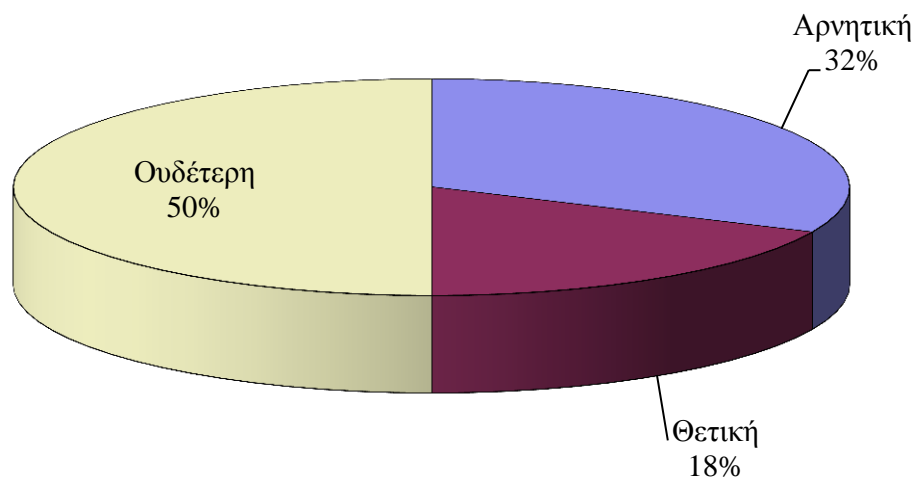
Εξίσου σημαντικό να αναφερθεί είναι το γεγονός οι *Times* δεν είδαν αρνητικά την εμπλοκή του Διεθνούς Νομισματικού ταμείου στην ελληνική κρίση. Συγκεκριμένα, η συντηρητική πλειοψηφία (70%) των άρθρων κράτησε μάλλον ουδέτερη στάση προς την εμπλοκή του ΔΝΤ, με τις υπόλοιπες θετικές και αρνητικές γνώμες σχετικά να ισορροπούν (βλέπε Πίνακα 9).

Πίνακας 9. Η Στάση των *Times* προς το Θέμα Εμπλοκής του ΔΝΤ στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης

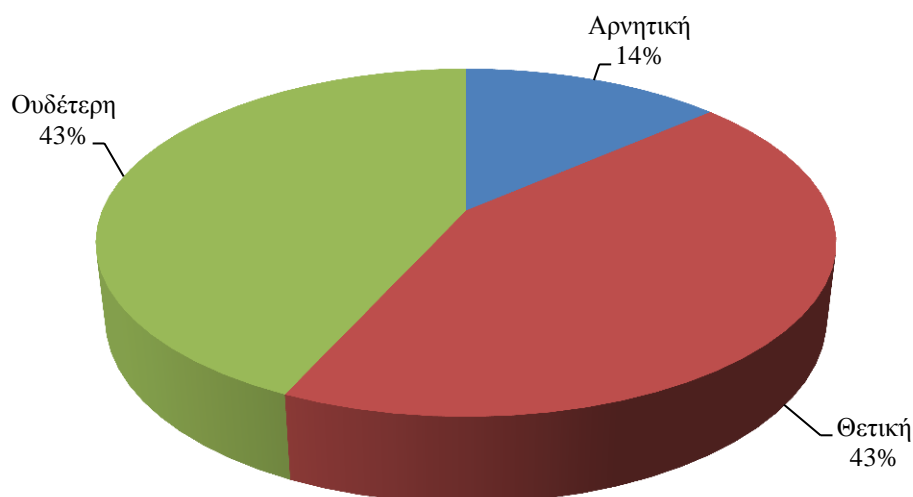
Επίσης το ήμισυ των σχετικών άρθρων κράτησε ουδέτερη στάση προς το ρόλο των εμπλεκόμενων ευρωπαϊκών θεσμών, αν και το ποσοστό των αρνητικών τοποθετήσεων παραμένει υψηλά στο 32% (βλέπε Πίνακα 10).

Πίνακας 10. Η Στάση των *Times* προς τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς

Τέλος οι *Times* κράτησαν θετική στάση στο θέμα της βοήθειας προς την Ελλάδα, τονίζοντας βέβαια την ανάγκη τήρησης των μέτρων που επιβλήθηκαν στην χώρα (βλέπε Πίνακα 11).

Πίνακας 11. Η Στάση των *Times* προς την Οικονομική Βοήθεια στην Ελλάδα

Η Ελλάδα πριν από τη κρίση

Οι *Times* το φθινόπωρο του 2009 ασχολήθηκαν ελάχιστα με την Ελλάδα ή την ελληνική οικονομία (βλέπε Πίνακα 1). Ειδικότερα, η εφημερίδα ασχολήθηκε με την Ελλάδα και το έλλειμμα στον προϋπολογισμό ως μέρος των διεθνών ειδήσεων και κυρίως με αφορμή την Σύνοδο των G20. Η Ελλάδα χαρακτηρίστηκε μαζί με την Ισπανία, την Πορτογαλία, την Ουγγαρία, τη Λετονία και την Ιρλανδία ως οι πιο ευάλωτες χώρες.¹ Επίσης, την δεδομένη χρονική περίοδο, οι *Times* αναφέρονται στην περίπτωση της Ελλάδας στο πλαίσιο της κρίσης στο Ντουμπάι, τονίζοντας την άποψη ότι αν ένα τέτοιο οικονομικά εύρωστο κράτος (που έχει παράλληλα και την υποστήριξη των αραβικών κρατών) πτωχεύσει, θα είναι αναπόφευκτο να οδηγηθούν σε πτώχευση και οι πιο αδύναμες οικονομίες, όπως αυτή της Ελλάδας.²

¹ Anatole Kaletsky, The world is as one on not endangering the recovery, *The Times* (London), Business Section, 7th September 2009.

² David Smith, "Why the markets were so spooked by problems in the Gulf", *The Times* (London), Features, 29th November 2009.

Στις αρχές του Δεκεμβρίου η ελληνική οικονομική κρίση ή οι ελληνικές οικονομικές αδυναμίες αρχίζουν να απασχολούν όλο και περισσότερο τη Βρετανική εφημερίδα (βλέπε Πίνακα 2), ενώ την αμέσως προηγούμενη περίοδο η κρίση στην Ιρλανδία και η διεθνής οικονομική κρίση απασχολούσαν σχεδόν αποκλειστικά τη βρετανική εφημερίδα. Όμως, σταδιακά η Ελλάδα μπαίνει στην ημερήσια διάταξη της εφημερίδας.

Χαρακτηριστικά την περίοδο του Δεκεμβρίου υπήρξε μια σημαντική αύξηση των άρθρων που αναφέρονται στην ελληνική χρηματοπιστωτική κρίση (υπήρξαν συνολικά 35 άρθρα με σαφή αναφορά στην ελληνική κρίση). Ως επί των πλείστων, η ελληνική κρίση παρουσιάστηκε στα πλαίσια της δημοσιονομικής κατάστασης της Βρετανίας και της Ιρλανδίας. Η εφημερίδα, αν και οριακά, κράτησε αρνητική στάση απέναντι στο 'ελληνικό ζήτημα'. Συγκεκριμένα 47% των άρθρων χαρακτηρίζονταν από αρνητική χροιά προς την Ελλάδα, 40% κρατούσαν ουδέτερη στάση, ενώ μόλις το 13% ήταν θετικά (βλέπε Πίνακα 3). Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η στάση που κράτησαν οι *Times* προς τη Γερμανία και τη Γαλλία. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις τα άρθρα με ουδέτερη στάση πλειοψηφούν (Γερμανία 39%, Γαλλία 52%). Ωστόσο στη περίπτωση της Γερμανίας τα άρθρα με ουδέτερη στάση σχεδόν ισούνται με τα άρθρα με αρνητική στάση (38%), ενώ μόλις το 23% των άρθρων υιοθετούν θετική στάση προς τη Γερμανία. Βλέπουμε έτσι η αρνητική στάση προς τη Γερμανία να έχει σημαντική δυναμική στο λόγο των *Times*. Αντίθετα, η εικόνα είναι πολύ πιο ισορροπημένη ως προς τη Γαλλία όπου τόσο τα θετικά και όσο και τα αρνητικά διακείμενα άρθρα είναι στο 24% (βλέπε Πίνακες 4, 5).

Ως προς την Ελλάδα, οι αρθρογράφοι των *Times* επισημαίνουν ότι ο δημόσιος τομέας παραμένει διογκωμένος από τις δεκαετίες της πατρωνίας, τόσο της αριστεράς όσο και της δεξιάς. Την τελευταία δεκαετία, οι κυβερνήσεις δανείζονταν επαχθώς προκειμένου να διατηρήσουν τους μισθούς του δημοσίου τομέα υψηλούς, από φόβο μήπως οι συνδικαλιστικές οργανώσεις προκαλέσουν παράλυση των δημόσιων υπηρεσιών.³ Ενώ η ελληνική κρίση βαθαίνει, τα αρνητικά νέα και περιγραφές αρχίζουν να μονοπωλούν την κάλυψη των εξελίξεων στην Ελλάδα.⁴ Έμφαση δίδεται στο υψηλό εθνικό χρέος που αναμενόταν να φθάσει το 125% του ΑΕΠ αγγίζοντας τα 300 δις. ευρώ⁵. Στενά παρακολουθούνται από τον Δεκέμβριο οι οίκοι αξιολόγησης

³ John Carr, "Greece steers clear of public sector reform", *The Times (London)*, Business Section, 24th December 2009.

⁴ Irwin Stelzer, "After the crunch came the squeeze: how the world shaped up in 2009", *The Times (London)*, Business Section, 27th December 2009.

⁵ "Economics; Need to know", *The Times (London)*, Business Section, 10th December 2009 και "Papandreou to act on huge debt", *The Times (London)*, News Section, 15th December 2009.

που έθεσαν την Ελλάδα υπό αρνητική πιστωτική παρακολούθηση. Ο οίκος Standard & Poor's υποστήριξε ότι τα δημόσια οικονομικά της Ελλάδας και Πορτογαλίας αύξαναν την ανησυχία για το βάρος του χρέους.⁶ Ο οίκος Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα καθώς ειπώθηκε ότι η βρίσκεται στον υψηλότερο κίνδυνο πτώχευσης⁷ και τις αγορές απασχόλησε η πιθανή αυτή αδυναμία αποπληρωμής του χρέους. Η πιθανότητα περαιτέρω υποβάθμισης της Ελλάδας είχε αντίκτυπο και στα ελληνικά ομόλογα και στην παρουσίαση βραχυπρόθεσμων προβλημάτων ρευστότητας. Ειδικότερα η Ελλάδα υποβαθμίστηκε στη θέση BBB από τη Fitch στα μέσα του Δεκεμβρίου⁸, ενώ ο οίκος Moody's προχώρησε σε μικρότερη από την αναμενόμενη υποβάθμιση της Ελλάδας από τη θέση A1 σε A2⁹. Τον Ιανουάριο τα spread των ομολόγων αυξήθηκαν στην τιμή ρεκόρ 4.05%.¹⁰ Γενικότερα η βρετανική εφημερίδα παρακολουθεί στενά την πορεία της ελληνικής οικονομίας και το ενδεχόμενο πτώχευσης¹¹.

*Διχασμός στην ΕΕ ως προς τον χειρισμό του πιο «άρρωστου» μέλους της*¹²

Όσο πλησιάζουμε στο Φεβρουάριο του 2010 τα άρθρα που αφορούν την Ελληνική κρίση αρχίζουν να πληθαίνουν (βλέπε Πίνακα 2) και ταυτόχρονα συνεχίζουν να πληθαίνουν και οι θέσεις/επιχειρήματα περί χρεοκοπίας της χώρας.¹³ Οι τίτλοι των άρθρων με σαφή αναφορά στην Ελλάδα παρουσιάζουν κατακόρυφη αύξηση (βλέπε Πίνακα 12) και καταδεικνύουν το έκδηλο ενδιαφέρον των *Times* για την εξέλιξη του 'ελληνικού ζητήματος'. Όμως, τη δεδομένη χρονική περίοδο η ελληνική κρίση αποτελεί κυρίως το μέσο για το σχολιασμό και την ανάδειξη της άσχημης

⁶ "Need to know", *The Times (London)*, Business Section, 8th December 2009.

⁷ Bronwen Maddox, "Lenihan must grasp the tail of a bloodied Celtic Tiger", *The Times (London)*, Business Section, 8th December 2009.

⁸ William Rees-Mogg, "Labour's jumbo deficit deception," *The Times (London)*, Features Section, 13th December 2009.

⁹ "Economics; Need to know", *The Times (London)*, Business Section, 23rd December 2009.

¹⁰ "Economics", *The Times (London)*, Business Section, 29th January 2010.

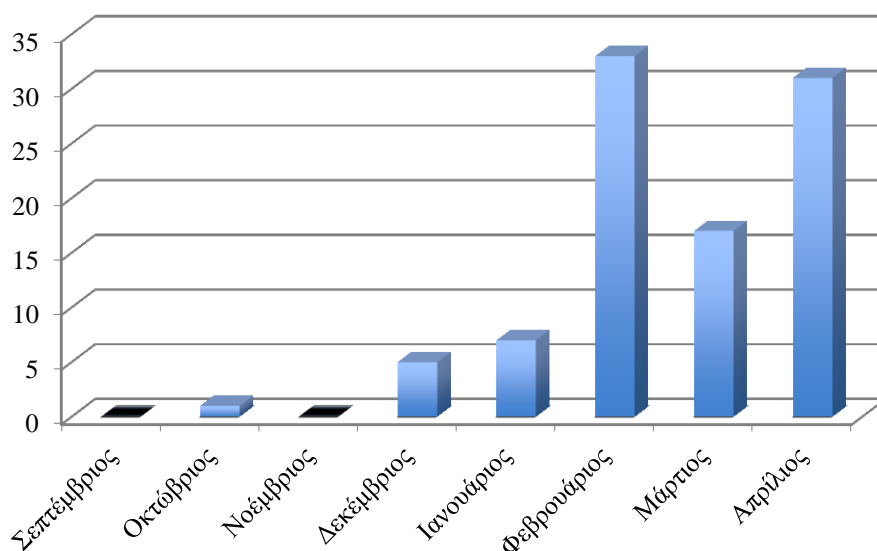
¹¹ Anatole Kaletsky, "Greek tragedy offers Berlin a chance to usher in an era of genuine European reform", *The Times (London)*, Editorial, 11th February 2010.

¹² "Greece rocks the euro-boat", *The Times (London)*, News; Front Page, 10th February 2010.

¹³ Bronwen Maddox, "Lenihan must grasp the tail of a bloodied Celtic Tiger", *The Times (London)*, Business Section, 8th December 2009 and Bronwen Maddox, "Debt leaves Brown lacking in European credibility", *The Times (London)*, Features Section, 10th December 2009, David Smith & Jenny Davey, "Till debt us do part", *The Times (London)*, Business Section, 13th December 2009, Bronwen Maddox, "A Greek crisis may well become Germany's problem", *The Times (London)*, Business Section, 18th January 2010, and Iain Dey, "Brussels' tough targets for Greek rescue", *The Times (London)*, Business Section, 21st January 2010 and Carl Mortished, "Greek tragedy offers Berlin a chance to usher in an era of genuine European reform", *The Times (London)*, Business Section, 11th February 2010.

δημοσιονομικής κατάστασης στο εσωτερικό της Βρετανίας καθώς και την ανάγκη λήψης μέτρων για την θωράκιση της βρετανικής οικονομίας¹⁴.

Πίνακας 12. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελλάδα στον Τίτλο τους

Οι δηλώσεις των ευρωπαίων ηγετών που ακολουθούν φανερώνουν ότι υπήρχε διάσταση απόψεων ως προς τη λύση που έπρεπε να δοθεί στη κρίση χρέους που αντιμετώπιζε η Ελλάδα, χωρίς ωστόσο η εφημερίδα να λαμβάνει θέση υπέρ της μιας ή της άλλης άποψης.

Jan-Claude Juncker (πρόεδρος του eurogroup): ‘Είπαμε στους εταίρους μας ότι θα έπρεπε να λύσουμε το πρόβλημα μόνοι μας’.¹⁵

Wolfgang Schauble: (υπουργός Οικονομικών της Γερμανίας) ‘Το ευρώ θα παραμείνει σταθερό, οι αγορές πάντα τείνουν να αντιδρούν υπερβολικά...Η Ελλάδα πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι όταν παραβιάζεις τους κανόνες για μια μακρά χρονική περίοδο, πρέπει να πληρώσεις και υψηλό κόστος’.¹⁶

¹⁴ Norman Lamont "This is a phoney Budget. Bring on the real one; Alistair Darling cannot both serve his party's electoral interests and do the right thing for the economy", *the Times (London)*, EDITORIAL; Pg. 21, 24th March 2010.

¹⁵ David Smith, "Europe rescue plan for Greece", *The Times (London)*, Business Section, 7th February 2010.

¹⁶ David Smith, "Europe rescue plan for Greece", *The Times (London)*, Business Section, 7th February 2010.

Anders Borges (υπουργός Οικονομικών της Σουηδίας): 'Το ΔΝΤ διαθέτει την τεχνική γνώση για να λύσει την ελληνική οικονομική κρίση προκαλώντας ρήξη στο... consensus στην ΕΕ, ότι η τελευταία μπορεί να αντιμετωπίσει αυτή τη κρίση...δεν θα έπρεπε να αποκλειστεί από τη συζήτηση της επίλυσης της ελληνικής κρίσης ο ρόλος του ΔΝΤ'.¹⁷

José Zapatero: 'Είναι ξεκάθαρο ότι πρέπει να υποστηρίξουμε την Ελλάδα και αυτό θα το κάνουν η Ευρώπη και το eurogroup'.¹⁸

Ανησυχίες ότι η Ελλάδα δεν θα καταφέρει να εκπληρώσει το σκληρό δημοσιονομικό της πρόγραμμα

Οι εξελίξεις στο Νταβός και τα μέτρα που εξήγγειλε ο έλληνας πρωθυπουργός Γ. Παπανδρέου προσπάθησαν να αναστυλώσουν τη χαμένη εμπιστοσύνη στα δημόσια οικονομικά της χώρας¹⁹. Παράλληλα, κεντρικοί παράγοντες της Ευρωζώνης προσπάθησαν να καθησυχάσουν τον πανικό τον οποίο είχε προκαλέσει στις ευρωπαϊκές αγορές ο φόβος πτώχευσης της Ελλάδας. Χαρακτηριστικά ο Jean-Claude Trichet δήλωσε ότι θεωρεί πως είναι εξαιρετικά σημαντικό ότι η Ελλάδα έλαβε όλα αυτά τα μέτρα και προέβει σε σημαντικές αποφάσεις που ήταν απολύτως αναγκαίες²⁰, ενώ ο N. Sarkozy προχώρησε ακόμη περισσότερο δηλώνοντας πως εάν η Ελλάδα χρειάζεται βοήθεια θα είναι εκεί, οι κύριοι δρώντες της ευρωπαϊκής σκηνής θα κάνουν ότι είναι αναγκαίο ώστε η Ελλάδα να μην απομονωθεί.

Κεντρικοί αρθρογράφοι των *Times* όπως ο Anatole Kaletsky αποκρυσταλλώνουν αρχικά μια θετική εντύπωση για τις προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης για υιοθέτηση ριζικών αλλαγών που στοχεύουν στην έξοδο της χώρας από την κρίση²¹.

¹⁷ "Greece rocks the euro-boat", *The Times (London)*, News; Front Page, 10th February 2010.

¹⁸ David Charter, Charles Bremner, Rory Watson, "Economic rescue package; All-night bid by European leaders to stop the rot in Greece EU leaders on verge of a deal to rescue Greece and save the euro", *The Times (London)*, News; Front Page, 11th February 2010.

¹⁹ Rebecca O' Connor, "The hills were alive with the sound of talk, talk and even more talk", *The Times (London)*, Business Section, 1st February 2010, "The week in brief", *The Times (London)*, Business Section, 6th February 2010, Bronwen Maddox, "Rich countries have the leading role in this Greek tragedy", *The Times (London)*, News Section, 10th February 2010.

²⁰ David Smith, "Relief as Greece bites the bullet. The country's tough austerity plans are being welcomed abroad, if not at home", *The Sunday Times (London)*, 7th March 2010.

²¹ 'They came across as straight-talking technocrats determined on profound reforms of Greek society and politics, not just some juggling with statistics. ... they conveyed a very favourable impression of competence and honesty about their country's problems...but it does not mean that the Greek Government will actually hit its fiscal targets, nor that its plans will succeed politically in the long-

Ωστόσο, παράλληλα εκφράζονται έντονοι φόβοι για το αν η ελληνική κυβέρνηση θα καταφέρει πραγματικά να επιτύχει τους δημοσιονομικούς της στόχους και αν τελικά τα μέτρα της θα μπορέσουν να εφαρμοστούν και μακροπρόθεσμα να προσδώσουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Ταυτόχρονα, εκφράζεται η ανησυχία ως προς το αν η σφιχτή δημοσιονομική πολιτική σε περιόδους ύφεσης μπορεί να είναι παραγωγική καθώς μια τέτοια πολιτική επιφέρει συνήθως επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης οδηγώντας σε ακόμα μεγαλύτερα ελλείμματα.²²

Την ίδια περίοδο η εφημερίδα σημειώνει σε σχετικά άρθρα πως το κόστος ασφάλισης του χρέους της Ελλάδας συνεχίζει να αυξάνει παρά το οικονομικό πρόγραμμα σταθερότητας που προσυπέγραψε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή γεγονός που καταδεικνύει ότι οι επενδυτές δεν πείστηκαν από τις προσπάθειες της χώρας.²³ Δημοσιεύονται επίσης γνώμες ότι λόγω της δημοσιονομικής της αδυναμίας η Ελλάδα δεν θα έπρεπε να έχει γίνει εξαρχής δεκτή στο ευρώ καθότι τώρα απειλεί να καταστρέψει ολόκληρο το οικοδόμημα²⁴. Αρνητικά άρθρα και editorials δημοσιεύονται για τη χρηματοπιστωτική κατάσταση²⁵ και το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας²⁶ της χώρας.

Συνολικά τα σχέδια της Ελλάδας για τη μείωση των τεράστιων ελλειμμάτων του προϋπολογισμού χαρακτηρίζονται φιλόδοξα. Έτσι ακόμη και μετά το πακέτο οικονομικής βοήθειας, το μέλλον της Ελλάδας θεωρείται μελανό. Παρουσιάζεται από ως ακατόρθωτη η μείωση του ελλείμματος σε 9% του ΑΕΠ στον επόμενο χρόνο και σε 3% το 2012²⁷. Γίνονται εκτενείς αναφορές στις ογκώδεις απεργίες²⁸, και

run...Trying to tighten fiscal policy in a recession is often counter-productive because even bigger deficits result from slowing economic growth...the markets may give Greece the benefit of the doubt and redirect their attention to the need for a devaluation in the eurozone as a whole.) - Anatole Kaletsky, "The elephants in the room tiptoed out Davos", *The Times (London)*, Business Section, 1st February 2010.

²² 'but it does not mean that the Greek Government will actually hit its fiscal targets, nor that its plans will succeed politically in the long-run.....Trying to tighten fiscal policy in a recession is often counter-productive because even bigger deficits result from slowing economic growth'. Anatole Kaletsky, "The elephants in the room tiptoed out Davos", *The Times (London)*, Business Section, 1st February 2010

²³ Peter Stiff, "Euro takes a beating amid financial stability woes", *The Times (London)*, Business Section, 6th February 2010.

²⁴ "Greek Tragedy; The indebted economies of Southern Europe threaten the financial stability of the eurozone. The need for a bailout illustrates the flaws in monetary union", *The Times (London)*, Features Section, 10th February 2010.

²⁵ Bronwen Maddox, "Rich countries have the leading role in this Greek Tragedy", *The Times (London)*, News Section, 10th February 2010.

²⁶ "Britain, too, has made a PIIGS ear of economy", Editorial, 7th February 2010.

²⁷ "Greek Tragedy; The indebted economies of Southern Europe threaten the financial stability of the eurozone. The need for a bailout illustrates the flaws in monetary union", *The Times (London)*, Features Section, 10th February 2010.

²⁸ Philip Pangalos; David Charter, "General strike against budget cuts brings the sick man of Europe to a standstill; Workers in austerity protest", *The Times (London)*, 25th February 2010.

συζητείται το ενδεχόμενο αντίστοιχες αντιδράσεις να υπάρξουν και στην Ισπανία, τη Πορτογαλία και την Ιρλανδία στην προσπάθειά τους να μειώσουν το αυξανόμενο χρέος τους²⁹.

Ευρωπαϊκός μηχανισμός στήριξης και Ελλάδα

Οι *Times* καλύπτουν τη πρωτοβουλία του Γεωργίου Παπανδρέου για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού μηχανισμού στήριξης, που στόχο θα έχει να προστατέψει τα μέλη της ευρωζώνης από την «κρίση» και παράλληλα να θωρακίσει την Ελλάδα αλλά και το ευρώ απέναντι στις όποιες κερδοσκοπικές επιθέσεις και κερδοσκοπικά παιχνίδια με θύμα τις ευρωπαϊκές οικονομίες³⁰. Ωστόσο, η εφημερίδα αναδεικνύει μία ακόμη φορά τη διάσταση απόψεων μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών σχετικά με έναν τέτοιο μηχανισμό.

Κατόπιν συμφωνία του Γάλλου προέδρου Nikola Sarkozy και της Γερμανίδας καγκελαρίου Angela Merkel, οι ηγέτες της ΕΕ εγκρίνουν στις 25 Μαρτίου 2010 τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού μηχανισμού στήριξης προς την Ελλάδα³¹, με μειοψηφική συμμετοχή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Οι *Times* ασχολήθηκαν εκτενώς με τη συγκεκριμένη εξέλιξη και τις διαπραγματεύσεις μεταξύ της Γερμανίδας καγκελαρίου Angela Merkel και του Γάλλου προέδρου Nikola Sarkozy³². Κατά τους *Times* σε μία προφανή παραχώρηση προς τις γερμανικές απαιτήσεις για αυξημένη επιτήρηση των κρατών του ευρώ, το κείμενο της συμφωνίας καλεί για μία έκθεση στο τέλος του χρόνου η οποία θα διερευνά όλες τις επιλογές που είναι διαθέσιμες προκειμένου να αυξηθεί ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των ηγετών της ΕΕ στην οικονομική επιτήρηση και στον καθορισμό της στρατηγικής

²⁹ Gary Parkinson; Grainne Gilmore, "Fears over debt-ridden countries send investors rushing for exit", *The Times (London)*, Business Section, 5th February 2010, "All parties sharpen the knives to avoid a Greek tragedy", *The Times (London)*, Economic Outlook - Business Section, 7th February 2010

³⁰ "[Mr Papandreou] emphasised that he was not seeking a bailout but clear details of a plan, which he likened to a 'loaded gun', to try to put an end to the market speculation that has seen the price of Greek debt rise steadily this year", in David Charter, "Merkel calls Papandreou's bluff over aid plan from EU", *The Times (London)*, Business; Pg. 59, 19th March 2010

³¹ "EU gets economic powers as price of Greece bailout deal", *The Times (London)*, Front Page; Pg. , 26th March 2010.

³² "We consider that the European Council should become the economic government of the European Union", Ms Merkel and Mr Sarkozy declared in a paper being put to the 16-nation eurogroup and then to a dinner attended by 27 EU leaders at their summit last night. 'We propose to increase its role in economic surveillance and the definition of the European Union growth strategy'. They have also asked Mr Van Rompuy to lead a task force of member states, and the European Central Bank to look at "all options" for EU economic governance" στο "Sarko and Merkel demand economic control as the price for a Euro bailout; Belgium" *The Times (London)*, Front Page; Pg. 1 NEWS; Pg. 3, 26th March 2010.

μεγέθυνσης της ΕΕ. Από την πλευρά της η Γαλλία κατάφερε να ξαναβάλει την Γερμανία σε μια λογική «ευρωπαϊκής οικογένειας» και όχι εγωιστικών συμπεριφορών, καθώς σύμφωνα με το κείμενο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο «θα πρέπει να γίνει η οικονομική κυβέρνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Κατά την άφιξή της στις Βρυξέλλες, η Γερμανίδα καγκελάριας δήλωσε ότι η Ε.Ε. και το ΔΝΤ πρέπει να υποσχεθούν στην Ελλάδα ένα δάνειο ως έσχατη λύση εάν η ίδια δεν μπορεί να χρηματοδοτήσει τα χρέη της. «Προτείνω να εξετάσουμε την ιδέα ενός συνδυασμού του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και μιας διμερούς βοήθειας». Ωστόσο η εφημερίδα υπογραμμίζει την αντίθεση μελών του Eurogroup στην ανάμειξη του ΔΝΤ, καθώς και την επιμονή της καγκελάριας στο θέμα αυτό³³. Παράλληλα, υπογραμμίζει τη δήλωση του Γάλλου Προέδρου Nikola Sarkozy, που αποκαλύπτει την αντίθεση της Βρετανίας στην ιδέα να αυξηθεί ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου «στην οικονομική επιτήρηση στον καθορισμό της στρατηγικής μεγέθυνσης της ΕΕ»³⁴.

Η Ελλάδα στον Ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης

Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας, Γεώργιος Παπανδρέου, στις 23 Απριλίου 2010 από το Καστελόριζο ανακοινώνει επίσημα την προσφυγή της Ελλάδας στο μηχανισμό στήριξης³⁵. Η *Times* με άρθρα τους αναφέρονται στην συγκεκριμένη δήλωση προσφυγής στο μηχανισμό, εστιάζοντας κυρίως στον φόβο εξάπλωση της κρίσης και σε άλλες «ευαίσθητες» ευρωπαϊκές οικονομίες, όπως για παράδειγμα αυτή της

³³ "Several of the 16 eurogroup members, including France, Luxemburg, the Irish Republic and Spain, had opposed any involvement for the IMF in a Greek rescue plan, fearing it would further weaken the euro. They were won round by Ms Merkel's absolute insistence that Germany would take part only if the Washington-based organisation played a role, despite any damage to European pride that might result", "Sarkozy and Merkel plan for economic control agreed as price for Euro bailout", *The Times (London)*, News; Pg. 35, 26th March 2010.

³⁴ "[Sarkozy said the] economic government of Europe is the European Council, which has been taken up by the 16 [eurozone members]. It is still a subject for debate among the 27 members because our English friends are not on the same line. But we are making progress" in "Sarkozy and Merkel plan for economic control agreed as price for Euro bailout; Belgium" *The Times (London)*, News; Pg. 35, 26th March 2010.

³⁵ "George Papandreou...said: 'The time that was not granted to us by the markets will be given to us by the support of the eurozone. It is a national imperative and need to officially ask our partners in the EU for the activation of the support mechanism we jointly created. This should send a strong message that Europe will protect its common interests and currency'", Ian King; David Charter, "Greece goes cap in hand", *The Times (London)*, Business; Pg. 48, 24th April 2010.

Πορτογαλίας³⁶. Όμως, η στάση της εφημερίδας ήταν μάλλον θετική απέναντι στην βοήθεια προς την Ελλάδα.

Συνοψίζοντας

Η έγκυρη βρετανική εφημερίδα την περίοδο Σεπτέμβριος 2009 – Απρίλιος 2010 αφιέρωσε συνολικά 254 άρθρα στην πολιτικο-οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα και την ελληνική κρίση. Παρατηρούμε την περιορισμένη ως μηδαμινή αναφορά στην Ελλάδα το Φθινόπωρο του 2009. Αντίθετα, βλέπουμε μια αυξανόμενη αναφορά τους ερχόμενους μήνες, αρχής γενομένης το Δεκέμβριο, με κορύφωση τους μήνες που συζητείται η ανάγκη προσφυγής της Ελλάδας στο ΔΝΤ καθώς και η δημιουργία του Ευρωπαϊκού μηχανισμού στήριξης (βλέπε Πίνακα 2).

Παρά την πληθώρα άρθρων σχετικά με τη κατάσταση της ελληνικής οικονομίας, η εφημερίδα τήρησε μεν αρνητική στάση (βλέπε και Πίνακα 3), αλλά λίγες φορές έγινε επιθετική ή ειρωνική απέναντι στην Ελλάδα. Δεν έλειψαν βέβαια αρνητικά σχόλια για το πώς η Ελλάδα οδηγήθηκε στο σημερινό μεγάλο χρέος, αλλά και σχετικά με τις «ανωμαλίες» του ελληνικού πολιτικού συστήματος. Ειδικότερα, τα περισσότερα άρθρα, που ήταν αμιγώς αρνητικά απέναντι στην Ελλάδα εντοπίζονται μεταξύ της 27^{ης} και 29^{ης} Μαρτίου 2010 καθώς και μεταξύ 25^{ης} και 30^{ης} Απριλίου 2010. Δηλαδή, την περίοδο δημιουργίας του ευρωπαϊκού μηχανισμού στήριξης και λίγο μετά τη δήλωση προσφυγής της Ελλάδας στο συγκεκριμένο μηχανισμό (25^η Μαρτίου αποφασίστηκε η σύσταση του μηχανισμού στήριξης με τη μειοψηφική συμμετοχή το ΔΝΤ, ενώ 24^η Απριλίου 2010 ο πρωθυπουργός Γεώργιος Παπανδρέου ανακοίνωσε επίσημα την προσφυγή της Ελλάδας στο μηχανισμό στήριξης από το Καστελόριζο).

Αντιθέτως, ως προς τη στάση και το ρόλο της Γερμανίας, αν και οριακά ουδέτερη στο σύνολο (βλέπε Πίνακα 4), στα άρθρα που η εφημερίδα υπήρξε αρνητική απέναντι στην Γερμανία, παρατηρήσαμε να επιδεικνύει μια περισσότερο επικριτική στάση απέναντι στο ρόλο της τελευταίας σε αυτή την ιστορική για την Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωζώνη στιγμή. Παράλληλα, διατηρεί σχεδόν ουδέτερη στάση απέναντι στο ρόλο, που διαδραμάτισε η Γαλλία. Σε αυτό το πλαίσιο οι *Times* τόνισαν την έλλειψη κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής σχετικά με το πρόβλημα της Ελλάδας και τις αδυναμίες της Ευρωζώνης, που ήρθαν στο προσκήνιο με την ελληνική κρίση. Σύμφωνα με τους *Times*, η στάση της Γερμανίας και ειδικότερα της Άγκελας Μέρκελ καθυστέρησαν σημαντικά την υιοθέτηση κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής απέναντι στην ελληνική

³⁶ Ian King; David Charter, "Greece goes cap in hand", *The Times*(London), Business; Pg. 48, 24th April 2010.

οικονομική κρίση. Οι αρθρογράφοι της εφημερίδας υπογράμμισαν επίσης την έκθεση στο ελληνικό χρέος κυρίως Γαλλικών και Γερμανικών και λιγότερο Βρετανικών τραπεζών (25 δις € για Ελλάδα και Πορτογαλία).

Ένας σεβαστός αριθμός άρθρων (24%) ασχολήθηκαν με την ελληνική κρίση στα πλαίσια αναλύσεων της εσωτερικής βρετανικής πολιτικής. Πληθώρα αναφορών στο ελληνικό χρέος έγινε στα πλαίσια ανάλυσης του υψηλού βρετανικού χρέους. Επιπλέον, υπήρξαν αρκετά άρθρα, που υπογράμμισαν την ανάγκη η Βρετανία να παραμείνει εκτός της Ευρωζώνης και την επιθυμία της τελευταίας να μην επιτρέψει σε Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να επέμβουν στην οικονομία της χώρας. Αρκετές φορές η εφημερίδα τόνισε τον φόβο η ελληνική κρίση να μεταδοθεί και σε άλλες χώρες του Νότου. Μάλιστα, ιδιαίτερη αναφορά έγινε στην Ισπανία και την Πορτογαλία. Αν και τα άρθρα περιγράφουν τον φόβο δεν κατηγορούν την Ελλάδα, αλλά περισσότερο αποδίδουν την ευθύνη στα κερδοσκοπικά παιχνίδια των αγορών και στην αδυναμία των μελών της ευρωζώνης να αντιδράσουν συλλογικά. Επίσης, γίνεται σύνδεση και τη διεθνή οικονομική κρίση! Τέλος, εκφράζονται φόβοι για μετάδοση της κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο, παρομοιάζοντας την Ελλάδα με την Lehman Brothers.

Εν κατακλείδι μπορούμε να πούμε ότι οι *Times* εστίασαν περισσότερο στην ανάλυση και λιγότερο στην αρνητική και επιθετική κριτική εναντίον της Ελλάδας. Ανέδειξαν πολλές πλευρές της ελληνικής κρίσης, και ειδικότερα τη σύνδεση της πρωτίστως με την ευρωπαϊκή και δευτερευόντως με την παγκόσμια οικονομία. Έντονη ήταν και η γενικότερη διασύνδεση της ελληνικής κρίσης με θέματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συμπεράσματα

Η εφημερίδα *Times*, για το διάστημα από το Σεπτέμβριο του 2009 μέχρι και τον Απρίλιο του 2010, ασχολήθηκε εκτενώς με την ελληνική οικονομική κρίση, εστιάζοντας στο δημοσιονομικό εκτροχιασμό και την συνακόλουθη αρνητική εξέλιξη των ελληνικών οικονομικών δεδομένων. Στο εξεταζόμενο υλικό δεν λείπουν οι αναφορές για τις «παθογένειες» της ελληνικής κοινωνίας, κάνοντας συχνή αναφορά στη «διαφθορά», στη «φοροδιαφυγή», και το διογκωμένο δημόσιο τομέα. Επίσης, η εφημερίδα συστηματικά παρακολουθούσε τις συνεχόμενες υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας από τους Διεθνείς Οίκους Αξιολόγησης καθώς και την άνοδο των spreads των ελληνικών ομολόγων.

Όμως την περίοδο αυτή και παράλληλα με την ελληνική κρίση, σε πρώτο πλάνο στην ανάλυση της εφημερίδας βρίσκεται και η αντίστοιχη άσχημη εικόνα των δημοσιονομικών δεδομένων στη Βρετανία. Μάλιστα, αρκετά συχνά η εφημερίδα σχολιάζει ή αναλύει την ελληνική οικονομική κρίση συγκρίνοντας ή παραπέμποντας στα αντίστοιχα δεδομένα της Βρετανίας. Δηλαδή τα μεγάλα ελλείμματα του προϋπολογισμού και τις απειλές της υποβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας της Βρετανίας.

Αυστηρή και επικριτική κρίνεται η στάση της εφημερίδας απέναντι στην άσχημη δημοσιονομική κατάσταση της Βρετανίας καθώς και την υπερχρέωση της τελευταίας. Απέναντι στην Ελλάδα διατηρεί μια στάση που ψέγει μεν τα κακώς κείμενα της ελληνικής οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας, αλλά απαφεύγοντας να προχωρά σε ειρωνικά ή υποτιμητικά σχόλια. Συχνά προβαίνει σε αντικειμενική ή ουδέτερη περιγραφή των γεγονότων που αφορούν το ελληνικό πρόβλημα.

Η ελληνική οικονομική κρίση γίνεται αφορμή οι *Times* να αναφερθούν στην γενικότερη κρίση εντός της ευρωζώνης, και κυρίως στα μεγάλα ελλείμματα. Η εφημερίδα αρκετά συχνά εκφράζει φόβους για πιθανή εξάπλωση της κρίσης εντός της ευρωζώνης λόγω των μεγάλων ελλειμμάτων, που παρουσιάζουν αρκετά κράτη-μέλη. Η ανάγκη για υιοθέτηση ευρωπαϊκής λύσης στο ελληνικό «Ζήτημα» θεωρείται αναγκαία από την εφημερίδα, ενώ εκτενή αναφορά γίνεται και στον μηχανισμό στήριξης που προωθείται για να επιλύσει τα προβλήματα που προκαλεί στην ευρωζώνη η ανυπαρξία ευρωπαϊκής οικονομικής διακυβέρνησης. Θετική κρίνεται η στάση των *Times* για την οικονομική βοήθεια προς την Ελλάδα, θεωρώντας ότι πρέπει να στηριχθεί η χώρα για να βγει από την δεινή οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται. Επιπροσθέτως, δεν αντιμετωπίζει θετικά το ενδεχόμενο πτώχευσης της Ελλάδας καθώς σε μια τέτοια περίπτωση εκφράζονται φόβοι για επέκταση της κρίσης στον Ευρωπαϊκό Νότο και από εκεί σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κλείνουμε παραθέτοντας το *word cloud* για όλα τα άρθρα περί της ελληνικής κρίσης στην εφημερίδα *The Times*. Όπως είναι καθαρό η εστίαση είναι κυρίως στους όρους 'Ευρωπαϊκός / Ευρωζώνη / ΕΕ / Ευρώπη', 'χρέος', 'κρίση', 'έλλειμμα', 'ευρώ', 'αγορές/αγορά', 'Γερμανία'/γερμανικός, 'ανάπτυξη', 'Βρετανία/ΗΒ', ΑΕΠ, 'τράπεζες', και δευτερευόντως στους όρους 'ΔΝΤ', 'ομόλογα', 'πериκοπές', 'διάσωση', Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία, ύφεση.

Η
Ελληνική
Οικονομική
Κρίση
στο
Διεθνή Τύπο
Γερμανία

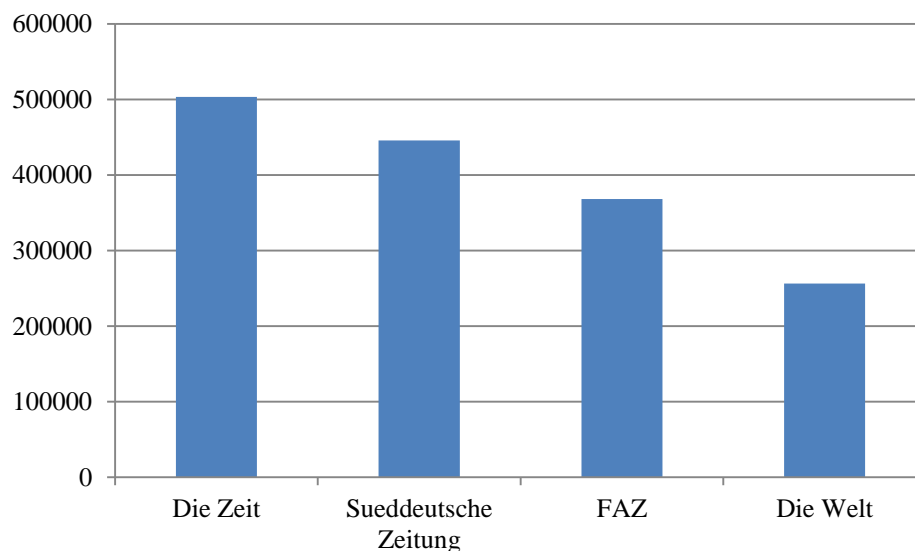
Ερευνήτρια
MAPINA MENTH

Η Εφημερίδα *Die Zeit*

Η εφημερίδα *Die Zeit* (*Ο Χρόνος*) είναι εβδομαδιαία εφημερίδα και ανήκει στις εκδόσεις Zeitverlag Gerd Bucerius. Ιδρύθηκε το 1946 και έδρα της είναι το Αμβούργο. Η εφημερίδα έχει 'προοδευτικό' προσανατολισμό και είναι η πρώτη σε κυκλοφορία έγκυρη πολιτική εφημερίδα στη Γερμανία (βλέπε Πίνακα 1). Τα άρθρα της εφημερίδας είναι μακροσκελή και δίνουν περισσότερο έμφαση στην 'ανάλυση' παρά στην απλή παράθεση ειδήσεων (όπως αντίστοιχα συμβαίνει και στις κυριακάτικες εκδόσεις των ελληνικών εφημερίδων). Οι εκδόσεις της *Zeit* συχνά ξεπερνούν τις 100 σελίδες και αποτελούν αξιόπιστο μέσο για την παρακολούθηση των συζητήσεων που κυριαρχούν στη γερμανική πολιτική σκηνή και δημόσιο λόγο.

Το 2009 εκτιμάται ότι οι εβδομαδιαίες πωλήσεις της ανέρχονταν σε 503.110 φύλλα, ενώ συμπεριλαμβανομένης της *Zeit Online* εκτιμάται ότι είχε περίπου δύο εκατομμύρια αναγνώστες³⁷.

Πίνακας 1. Κυκλοφορία Γερμανικών Ημερησίων Εφημερίδων (Ιούλιος 2010)

Πηγή: IVW, 2010.

³⁷ Έρευνα, Allensbacher Markt und Werbeträger-Analyse, text at: <http://details.ivw.eu>

Η Ελληνική Κρίση στην Εφημερίδα *Die Zeit*

Εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ειδικότερα μεταξύ των παλαιών κρατών-μελών, η Γερμανία κράτησε μία από τις πιο αρνητικές, αν όχι την πιο αρνητική στάση απέναντι στην Ελλάδα. Το γεγονός αυτό αντανακλάται και επιβεβαιώνεται και στην αρνητική προσέγγιση της εφημερίδας *Die Zeit* απέναντι στην Ελλάδα.

Ωστόσο η ανάλυση του λόγου της εφημερίδας δεν παραπέμπει σε μία μονοδιάστατη, ενιαία γραμμή προσέγγισης. Μπορούμε αντιθέτως να πούμε ότι από τους αρθρογράφους της *Zeit* που ασχολούνται με την ελληνική οικονομική κρίση, ο καθένας υιοθετεί τη δική του ξεχωριστή προσέγγιση. Συγκεκριμένα, τα περισσότερα σχετικά άρθρα της *Zeit* έχουν υπογραφεί από τους: Mark Schieritz, Petra Pinzler, Marc Brost και Uwe-Jean Heuser. Από τους τέσσερις αυτούς αρθρογράφους, οι δύο τελευταίοι, Mark Brost και Uwe-Jean Heuser, υιοθετούν πιο επικριτική στάση απέναντι στην Ελλάδα προβάλλοντας θέσεις όπως: “Γιατί να βοηθήσουμε την Ελλάδα; Εφόσον έχουμε και εμείς τόσα προβλήματα να αντιμετωπίσουμε, να τα βγάλουν πέρα μόνοι τους ή ακόμα καλύτερα να βγουν από την ONE!”³⁸, “Η ONE δεν έπρεπε καν να δεχτεί την Ελλάδα, αφού γνώριζε πολύ καλά πως είναι ένα αφερέγγυο κράτος!”³⁹.

Το χρονικό της εξέλιξης της ελληνικής κρίσης στην Zeit

Άρθρα με αναφορές στην ελληνική οικονομία ή πολιτική δεν υπάρχουν καθόλου τους μήνες Σεπτέμβριο, Οκτώβριο και Νοέμβριο 2009. Την περίοδο αυτήν η *Zeit* εστίαζε στην οικονομική κρίση και χρεωκοπία που αντιμετώπιζε το Ντουμπάι. Τονιζόταν βέβαια η ανησυχία των επενδυτών μήπως η κρίση χρέους του Ντουμπάι επεκταθεί και στον ευρωπαϊκό χώρο. Στο πλαίσιο αυτό ήδη από τα τέλη Νοεμβρίου, ο M. Schieritz σημείωνε: “Η κρίση στο Ντουμπάι έχει χαρακτήρα ‘domino’, ήδη υπάρχουν σοβαρές ανησυχίες για τη Βουλγαρία, Κροατία και Ουγγαρία ενώ ο μεγαλύτερος φόβος επικεντρώνεται για την Ελλάδα.”⁴⁰

Από το μήνα Δεκέμβριο που δημοσιοποιείται το πρόβλημα του ελληνικού δημοσιονομικού ελλείμματος και χρέους, ο αριθμός των άρθρων πληθαίνει, με αναφορές στην πτώση των μετοχών και των ομολόγων και στην άνοδο των spreads. Τίθεται το ερώτημα εάν ένα μέλος της ευρωζώνης μπορεί να χρεοκοπήσει και εάν

³⁸ Brost, M., (2010), “Griechische Tragödie” (Ελληνική τραγωδία), *DIE ZEIT*, 18 Φεβρουαρίου.

³⁹ Heuser, U.-J., (2010), “Der letzte Sirtaki” (Ο τελευταίος χορός του συρτάκι), *DIE ZEIT*, 29 Απριλίου.

⁴⁰ Schieritz, M., (2009), “Bye Boom-Emirat”, *DIE ZEIT*, 26 Νοεμβρίου.

αυτό σημαίνει επιστροφή στο εθνικό του νόμισμα.⁴¹ Επίσης, τον ίδιο μήνα, αρχίζουν να εμφανίζονται αναφορές σε πρόσωπα της ελληνικής πολιτικής σκηνής όπως οι κκ. Α. Παπανδρέου, Γ. Παπανδρέου και Γ. Παπακωνσταντίνου.

Το πρώτο άρθρο στην ελληνική οικονομική κρίση, δημοσιεύθηκε στις 10 Δεκεμβρίου 2009 με τίτλο “Abgrundtief” (πτωτική κάθοδος) από τους Mark Schieritz, Marc Brost και Uwe-Jean Heuser. Το κύριο ζήτημα που απασχόλησε την επικαιρότητα το μήνα Δεκέμβριο, ήταν η τυχόν πτώχευση της Ελλάδος και ποιές θα είναι οι ακραίες συνέπειες για την αξιοπιστία και σταθερότητα του ευρώ. Στην αρθρογραφία αυτή κυριαρχούσαν αναφορές σε όρους όπως, ‘έκτακτο σχέδιο δράσης’, ‘σχέδιο διάσωσης’, ‘σχέδιο έκτακτης ανάγκης’, ‘διεθνή λύση’, ‘εναλλακτική πρόταση βοήθειας’. Επιπροσθέτως, αναφέρεται ο όρος/έννοια “fakelaki” και δίδεται ιδιαίτερη έμφαση σε όλα τα άρθρα του Δεκεμβρίου στις πλασματικές στατικές. Η αρνητική προσέγγιση της εφημερίδας απέναντι στην Ελλάδα αποκρυσταλλώνεται με σχόλια όπως:

“Δεν είναι Ευρωπαίοι οι Έλληνες!”⁴²

“Τα πάντα λειτουργούν “αξιόπιστα” με το σύστημα του ‘fakelaki’”⁴³

“Εάν η Ελλάδα δεν ήταν κράτος μέλος της ONE, θα λειτουργούσαν όλα μια χαρά!”⁴⁴

Επίσης για πρώτη φορά δημοσιεύεται η αρνητική στάση της Γερμανίας για βοήθεια προς την Ελλάδα και εκφράζεται η ανησυχία για μη επιστροφή χρημάτων εκ μέρους της Ελλάδος στις γερμανικές τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρίες. “Το ποσό των 2.119 εκατομμυρίων ευρώ έχουν γερμανικά ιδρύματα παραχωρήσει σε όλη την Ευρώπη, 38 εκατομμύρια μόνο στην Ελλάδα – εάν χρεοκοπήσει η Ελλάδα θα δημιουργηθούν μεγάλα προβλήματα για τη Γερμανία.”⁴⁵

Το μήνα Ιανουάριο, ο αριθμός των άρθρων και το ενδιαφέρον για την Ελλάδα μειώνεται (βλέπε Πίνακα 2). Στα σχετικά άρθρα η εστίαση είναι κυρίως στο φαινόμενο/κίνδυνο του ‘domino-effect’. Η ΕΕ και ειδικά τα κράτη-μέλη της ONE τρομοκρατούνται από την πιθανότητα επέκτασης της οικονομικής κρίσης και στις άλλες ευάλωτες ευρωπαϊκές χώρες, όπως Πορτογαλία, Ισπανία και Ιταλία.

⁴¹ Pinzler, P., (2009), “Augen zu, Ohren zu und durch!” (Θα αναγκαστούμε να κλείνουμε τα μάτια και τα αυτιά μας!), *DIE ZEIT*, 17 Δεκεμβρίου.

⁴² Thumann, M., (2009), “Griechenland” (Ελλάδα), *DIE ZEIT*, 17 Δεκεμβρίου.

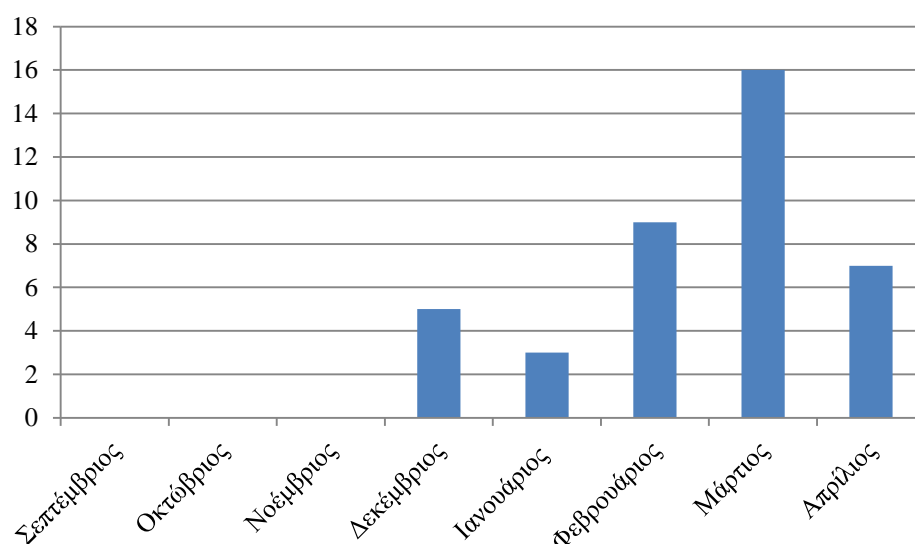
⁴³ Ibid.

⁴⁴ Schieritz, M., (2009), “Der Euro franst aus” (Το ευρώ έχει τρελαθεί), *DIE ZEIT*, 17 Δεκεμβρίου.

⁴⁵ Schieritz, M., (2009), “Der Euro franst aus” (Το ευρώ έχει τρελαθεί), *DIE ZEIT*, 17 Δεκεμβρίου.

“Μπορεί να ακολουθήσει το τέλος του ευρώ, εάν επεκταθεί η οικονομική κρίση στις άλλες νότιες χώρες – η πολιτική σταθερότητα της ηπείρου κινδυνεύει!”⁴⁶

Πίνακας 2. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση στην εφημερίδα *Die Zeit*

Επιπροσθέτως, επανέρχεται το ζήτημα των χρέων του ελληνικού κράτους στο αντίστοιχο γερμανικό. Η εστίαση στην ικανότητα της Ελλάδας να αποπληρώσει το χρέος της παραμένει. Εάν η Ελλάδα δεν είναι σε θέση, να επιστρέψει στις γερμανικές τράπεζες και ασφαλιστικές τα οφειλόμενα, τότε θα αναγκαστεί η κυβέρνηση της Γερμανίας να λάβει αυστηρά μέτρα για να βοηθήσει τα αντίστοιχα ιδρύματα. Ειδικά, οι απώλειες στην Allianz αναμένονται τεράστιες. Σε αυτήν την περίπτωση στα αυστηρά μέτρα της γερμανικής κυβέρνησης θα συμπεριληφθεί και η αύξηση του Φ.Π.Α..

Ο κίνδυνος αυτός έκανε τη Γερμανία (τουλάχιστον εν μέρει) να τροποποιήσει τη στάση της. Η νέα έμφαση στο λόγο της εφημερίδας είναι ότι δεν συμφέρει τη Γερμανία να χρεωκοπήσει η Ελλάδα – τη συμφέρει περισσότερο να βοηθήσει την Ελλάδα, παρά να την απομονώσει.

“Θα αναγκαστούμε να βοηθήσουμε την Ελλάδα, αλλιώς θα χρεωκοπήσει και οι συνέπειες θα είναι τεράστιες, ειδικά για εμάς. Είμαστε ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Ελλάδος και τα χρέη της ως προς την Γερμανία είναι τεράστια. Εάν δεν καταφέρει να επιστρέψει τα

⁴⁶ Schieritz, M., (2010), “Angebrannt am Mittelmeer” (Στη Μεσόγειο καίγονται), *DIE ZEIT*, 14 Ιανουαρίου.

χρήματα στη Γερμανία, τότε μπορεί και να αναγκαστούμε να αυξήσουμε το Φ.Π.Α. για να καλύψουμε το κενό.”⁴⁷

“Βέβαια ο λαός μας δεν έχει καταλάβει ακόμα πως τελικά μας συμφέρει να βοηθήσουμε την Ελλάδα, βέβαια αυτό το έχουμε προκαλέσει και εμείς (ο τύπος), για αυτό το λόγο είναι εξοργισμένος και απόλυτα αντίθετος σε κάθε βοήθεια προς την ελληνική κυβέρνηση για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης.”⁴⁸

Το Φεβρουάριο οι αναφορές στην Ελλάδα υπερδιπλασιάζονται σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Με το άρθρο “Jetzt wird es eng für Griechenland” (Στενεύουν τα πράγματα για την Ελλάδα) ανοίγει ένας νέος κύκλος αρνητικής προσέγγιση προς την ελληνική κυβέρνηση και την ελληνική κρίση. Τα θέματα που κυριαρχούν αφορούν στις ‘περικοπές του προϋπολογισμού’, ‘αύξηση φόρων’, ‘πάγωμα μισθών και αύξηση ορίου συνταξιοδότησης’. Τα μέτρα αυτά για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης ‘καλωσορίζονται’ από την *Zeit*.

Για πρώτη φορά παρουσιάζεται σε αυτόν το μήνα, η άποψη της Γερμανίας σχετικά με το ρόλο και την αναμειξή του Δ.Ν.Τ.. Η σχετική αρθρογραφία παρατηρούσε ότι το Δ.Ν.Τ. έχει ξαναπαρέμβει σε ευρωπαϊκό έδαφος, αλλά σε κράτη που δεν συμμετείχαν στην Ευρωζώνη, όπως η Βρετανία, Τουρκία, Ρουμανία, κ.α.. Οι Ευρωπαίοι, αρχικά και οι Γερμανοί προτιμούσαν την μη εμπλοκή του Δ.Ν.Τ. στην μεγάλη ευρωπαϊκή κρίση. Ιδιαίτερα, ο υπουργός οικονομίας της Γερμανίας κ. Schauble, άνηκε στους πιο κατηγορηματικούς κατά της λύσης προσφυγής στο Δ.Ν.Τ. μέσα στη γερμανική κυβέρνηση. Σε σχετικές δηλώσεις του υποστήριζε:

“Η Γερμανία δεν επιθυμεί τη βοήθεια του Δ.Ν.Τ., θέλουμε η Ε.Κ.Τ. να κρατήσει τον έλεγχο.”⁴⁹

“Η Ελλάδα είναι ένα ευρωπαϊκό πρόβλημα, εάν η Ευρώπη χρειαζόταν τη βοήθεια του Δ.Ν.Τ. στη πρώτη σοβαρή κρίση, αυτό θα αποτελούσε αποτυχία!”⁵⁰

⁴⁷ Schieritz, M., (2010), “Angebrannt am Mittelmeer” (Στη Μεσόγειο καίγονται), *DIE ZEIT*, 14 Ιανουαρίου.

⁴⁸ Schieritz, M., (2010), “Die Schulden sind gewaltig” (Τα χρέη είναι τεράστια), *DIE ZEIT*, 14 Ιανουαρίου.

⁴⁹ Schieritz, M., (2010), “Jetzt wird es eng fuer Griechenland” (Στενεύουν τα πράγματα για την Ελλάδα), *DIE ZEIT*, 11 Φεβρουαρίου.
Schieritz, M. & Pinzler, P., (2010), “Merkel laernt Franzoesisch” (Η Μέρκελ μαθαίνει γαλλικά), *DIE ZEIT*, 18 Φεβρουαρίου.

⁵⁰ Pinzler, P., (2010), “Aus der Not geboren?” (Γέννηση από ανάγκη;), *DIE ZEIT*, 25 Φεβρουαρίου.

Η *Zeit* ωστόσο στηλιτεύει την Ελλάδα εστιάζοντας στη ‘νοοτροπία’ και αναξιοκρατία που επικρατεί στη χώρα, στη φοροδιαφυγή και έλλειψη αποδείξεων, στο θέμα της ανασφάλιστης εργασίας, και στις διάφορες απάτες και μίζες που κυριαρχούν στο πολιτικο-οικονομικό σύστημα.

“Η νοοτροπία του Νότου μας είναι πλέον γνωστή, δεν γνωρίζουν ούτε από νόμους, ούτε από κανονισμούς! Λειτουργούν με δικούς τους νόμους – κατά τα άλλα είναι ‘Ευρωπαίοι’!”⁵¹

Ιδιαίτερη μνεία με αρνητικό τρόπο γίνεται στις απεργίες και πορείες που λαμβάνουν χώρα αυτήν τη περίοδο.

“Απεργίες, πορείες και πάλι πορείες, μία γενική απεργία έχει καθηλώσει την Αθήνα, ακόμα και οι οδηγοί ταξί συμμετέχουν στην μεγάλη πορεία, διότι δεν θέλουν να κόψουν αποδείξεις!”⁵²

Παρόλο αυτά γίνεται κάποια θετική αναφορά στο νέο μέτρο σχετικά με τις αποδείξεις⁵³. Παράλληλα η *Zeit* φιλοξενεί συνέντευξη του αντιπροέδρου της ελληνικής κυβέρνησης, Θ. Πάγκαλου, στην οποία δηλώνει: “Δεν επιθυμούμε χρήματα από την ΕΕ, αυτό που επιθυμούμε είναι η αλληλεγγύη.”⁵⁴

Τέλος, το Φεβρουάριο προβάλλεται το θέμα της απειλής των κερδοσκόπων, ως μία νέα διάσταση σε σχέση με την ελληνική κρίση: “Η κερδοσκοπία εκμεταλλεύεται την Ελλάδα!”⁵⁵

Ο Μάρτιος είναι ο μήνας με τα περισσότερα άρθρα αναφορικά με την ελληνική οικονομική κρίση. Κεντρικό θέμα είναι η αυξανόμενη ανησυχία για τη σταθερότητα και αξιοπιστία του ευρώ.

“Όταν τα χρέη αυξάνονται στα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης, τότε μειώνεται η αξιοπιστία και σταθερότητα του ευρωπαϊκού νομίσματος. Τα ισχυρότερα οικονομικά κράτη θα αναγκαστούν για την αντιμετώπιση μιας πτώχευσης ενός κράτους-μέλους να πληρώσουν, με αποτέλεσμα να αυξηθούν τα χρέη της Ευρωζώνης.”⁵⁶

Η καγκελάρια κ. Μέρκελ, με το προσωνύμιο πια ‘Frau Nein’ (κυρία Όχι), βλέπει πλέον με αισιοδοξία την ιδέα της επέμβασης του Δ.Ν.Τ. στην υπόθεση της Ελλάδος, παρόλο που ο υπουργός οικονομικών της γερμανικής κυβέρνησης κ. Schäuble είναι εντελώς αντίθετος με την στάση της.

⁵¹ Brost, M., (2010), “Griechische Tragödie”, *DIE ZEIT*, 18 Φεβρουαρίου.

⁵² Thumann, M., (2010), “Operation Quittungsblock” (Εγχείριση του μπλοκ αποδείξεων), *DIE ZEIT*, 25 Φεβρουαρίου.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Schieritz, M., (2010), “Jagd auf die Zocker”, *DIE ZEIT*, 25 Φεβρουαρίου.

⁵⁶ Schieritz, M., (2010), “Rauswerfen oder retten?” (Δίωξη ή βοήθεια;), *DIE ZEIT*, 4 Μαρτίου.

“Στην Άνω Βουλή συζητάνε έντονα για την εμπλοκή του Δ.Ν.Τ. στην περίπτωση της Ελλάδος. Παρόλο που ο υπουργός οικονομικών είναι αντίθετος, η καγκελάριος φοβάται την οργή του λαού της σε περίπτωση που θα σταλθούν χρήματα στην Αθήνα.”⁵⁷

Στην *Zeit* κυριαρχούν σχόλια όπως:

“Δεν θέλουμε να βοηθήσουμε την Ελλάδα!”, “Γιατί να πληρώσουμε εμείς για την Ελλάδα, ας πρόσεχε!”, “Δεν θα πληρώσουμε εμείς για τους φοροφυγάδες!”⁵⁸

Παράλληλα, σημαντική θέση στην ημερησία διάταξη της *Zeit* συνεχίζει να κατέχει το θέμα των ομολογιακών αγορών και το φαινόμενο της κερδοσκοπίας που πλήττει την Ελλάδα.

Η δήλωση του έλληνα προυθπουργού κ. Παπανδρέου, “Η κατάσταση αφορά την ανεξαρτησία μας – είμαστε σε εμπόλεμη κατάσταση!”⁵⁹ αυξάνει το φόβο και την ανησυχία στη Γερμανία για τη πολιτική και οικονομική σταθερότητα της ευρωπαϊκής ηπείρου. Ως αποτέλεσμα, αναδύεται όλο και περισσότερο το μήνα αυτό η ιδέα της εγκαθίδρυσης ενός Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου.

“Η ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου θα μπορέσει να βοηθήσει περισσότερο τα κράτη, ώστε να αντιμετωπίζουν καλύτερα και πρόωρα τέτοιες κρίσης, ύψιστης σημασίας. Στόχος είναι ο αυστηρότερος έλεγχος, ακόμα και εάν χρειαστεί η εκδίωξη κρατους-μέλους από την ευρωζώνη.”⁶⁰

Στη θετική δυναμική που είχε αρχίσει να αποκτά στη γερμανική δημόσια σφαίρα η ιδέα της εμπλοκής του Δ.Ν.Τ. στην Ελλάδα, επιχείρησε να παρέμβει ο πρόεδρος της Ε.Κ.Τ. Jean-Claude Trichet, συνιστώντας στη Γερμανία, να βοηθήσει με το πακέτο στήριξης την Ελλάδα, διότι πάνω από όλα, θα έχει κέρδος με τα επιτόκια δανείων, τα οποία ήταν υψηλά.⁶¹

Η *Zeit* στο τέλος του μήνα δείχνει να υιοθετεί τη θέση ότι η λύση που τελικά υιοθετήθηκε για τη βοήθεια στην Ελλάδα (συνεργασία μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης,

⁵⁷ Brost, M. & Pinzler, P. & Schieritz, M., (2010), “Die dritte Stufe der Eskalation” (Η τρίτη σκάλα της καραστροφής), *DIE ZEIT*, 18 Μαρτίου.

⁵⁸ Heuser, U.-J., (2010), “Nicht schon wieder!”, (όχι πάλι!), *DIE ZEIT*, 4 Μαρτίου.

⁵⁹ Thumann, M., (2010), “Sozialisten retten das Vaterland” (Οι σοσιαλιστές θα σώσουν τη πατρίδα), *DIE ZEIT*, 11 Μαρτίου.

⁶⁰ Schieritz, M., (2010), “Mr. Euro”, *DIE ZEIT*, 11 Μαρτίου.

⁶¹ Schieritz, M., (2010), “Der Vertrag wird nicht verletzt” (Το συμβόλαιο δεν θα διασπαστεί), *DIE ZEIT*, 25 Μαρτίου.

Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου) ήταν η βέλτιστη.⁶²

Τον Απρίλιο οι αναφορές στην ελληνική οικονομική κρίση πέφτουν ξανά στα επίπεδα του Φεβρουαρίου (βλέπε Πίνακα 2). Κυριαρχεί η ανησυχία των αρθρογράφων της εφημερίδας για την αξιοπιστία και προπαντός για το μέλλον του ευρωπαϊκού νομίσματος.

“Εάν επεκταθεί η κρίση θα χτυπήσει και την Πορτογαλία, Ισπανία και Ιταλία, συμβάν το οποίο ταυτόχρονα θα σημάνει τεράστιο πρόβλημα για τις εξαγωγές της Γερμανίας.”⁶³

Ο Mark Schieritz, οικονομικός ανταποκριτής της *Zeit*, ο οποίος έχει συντάξει και επιμεληθεί τα περισσότερα άρθρα σχετικά με την ελληνική οικονομική κρίση, και ο οποίος κατά τη διάρκεια της κρίσης έγραφε με χαμηλούς τόνους για την Ελλάδα, σημείωσε ότι η ελληνική κυβέρνηση κάνει ήδη ότι μπορεί με τα νέα αυστηρά μέτρα που υιοθέτησε.⁶⁴ Ωστόσο η αρνητική στάση προς το ‘ελληνικό ζήτημα’ δείχνει για μία ακόμη φορά να κυριαρχεί (σε σχέση με όλη την υπό εξέταση περίοδο, βλέπε Πίνακα 3).

“Η Ελλάδα ζει εδώ και χρόνια υπερχρεωμένη και η ΕΕ το γνώριζε καλά, αλλά δεν αντιδρούσε, αντιθέτως έδινε περισσότερα κονδύλια στο αναξιόπιστο κράτος!”⁶⁵

“Η ευρωζώνη δεν έπρεπε καν να δεχτεί την Ελλάδα ως κράτος μέλος της οικογένειας του ευρώ, εφόσον είναι πρωταγωνιστής στις πλασματικές στατιστικές και στις προδοσίες.”⁶⁶

Τέλος πρέπει να τονιστεί ότι ο λόγος της *Zeit* χαρακτηρίζεται και από σκληρή κριτική απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και ιδιαίτερα την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για μη αναποτελεσματική δράση.⁶⁷

⁶² Pinzler, P., (2010), “Europa hilft!” (Η Ευρώπη θα βοηθήσει), *DIE ZEIT*, 31 Μαρτίου. Επίσης, Brost, M. & Geis, M., (2010), “Wir sind normal, ist es auch nicht recht?” (Κανονικοί είμαστε εμείς, και αυτό σας πειράζει;), *DIE ZEIT*, 31 Μαρτίου.

⁶³ Schieritz, M., “Euros nach Athen?” (Θα δωθούν ευρώ στην Αθήνα;), *DIE ZEIT*, 15 Απριλίου.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Class, T., (2010), “Europa soll es richten?” (Η Ευρώπη κατευθύνει;), *DIE ZEIT*, 22 Απριλίου.

⁶⁶ Heuser, U.-J., (2010), “Der letzte Sirtaki?” (Ο τελευταίος χορός του συρτάκι;), *DIE ZEIT*, 29 Απριλίου.

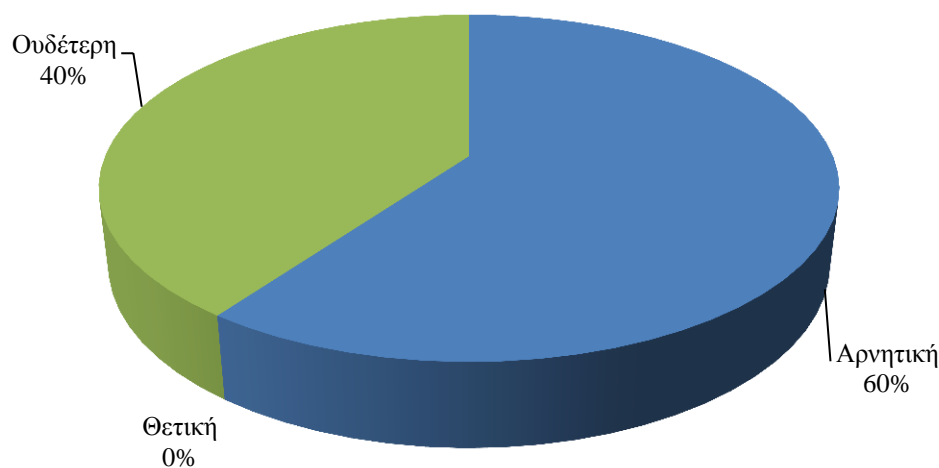
⁶⁷ Pinzler, P., (2010), “Genau pruefen” (Σωστός έλεγχος;), *DIE ZEIT*, 29 Απριλίου.

Αναλύοντας το Λόγο της εφημερίδας Die Zeit προς την Ελληνική Κρίση: Κεντρικά Θέματα και Τρόπος Προσέγγισής τους

Η προσέγγιση προς την Ελλάδα (βλέπε Πίνακα 3): Η κριτική/αρνητική προσέγγιση της γερμανικής εφημερίδας προς την Ελλάδα ήταν γενικά πολύ σκληρή. Ο λόγος της *Zeit* σκιαγραφούσε ένα κράτος βουτηγμένο στη διαφθορά, με θέματα όπως ‘fakelaki’, ‘πλασματικές στατιστικές’, ‘ψεύτικα νούμερα’, ‘φοροφυγάδες’, ‘αναξιόπιστο κράτος’ να κυριαρχούν. Προς επίρρωση της αρνητικής αυτής στάσης ήρθε η μεγάλη ανησυχία για τη σταθερότητα και αξιοπιστία του κοινού νομίσματος.

Το Δεκέμβριο, πρώτο μήνα με σημαντικές αναφορές στην Ελλάδα, κυριαρχούν οι αναφορές στο ‘fakelaki’, τις ‘πλασματικές στατιστικές’ και το ‘αναξιόπιστο κράτος’. Τον Ιανουάριο το ενδιαφέρον της εφημερίδας προς το ελληνικό ζήτημα μειώθηκε και ως αποτέλεσμα βλέπουμε μία πιο ουδέτερη προσέγγιση προς την Ελλάδα. Αντιθέτως, τους επόμενους δύο μήνες το ενδιαφέρον αυξήθηκε ραγδαία και η στάση των αρθρογράφων γινόταν όλο και πιο αρνητική και σκληρή. Αναφορές σε ‘γνωστές ελληνικές απάτες’, ‘χαμένη αξιοπιστία’, ‘έλλειψη δημοσίου πνεύματος’ και ‘φοροφυγάδες’ καθιερώθηκαν και συνδιάστηκαν με την Ελλάδα. Τέλος, το ενδιαφέρον μειώθηκε σταθερά κατά το μήνα Απρίλιο, και υιοθετήθηκε ξανά μία πιο ουδέτερη στάση.

Πίνακας 3. Η Στάση της εφημερίδας *Die Zeit* προς την Ελλάδα

Το θέμα της πτώχευσης: Η μεγαλύτερη ανησυχία του γερμανικού κράτος σχετικά με την ελληνική οικονομική κρίση, ήταν η αποπληρωμή των χρεών της Ελλάδας στις γερμανικές τράπεζες και ασφαλιστικές, όπως οι Commerzbank και Allianz. Οι συνέπειες μιας τυχόν πτώχευσης της Ελλάδας αποτιμώνταν τεράστιες για το γερμανικό κράτος. Σε αυτήν την περίπτωση θα αναγκαζόταν η γερμανική κυβέρνηση να υιοθετήσει αυστηρά μέτρα, όπως αύξηση του Φ.Π.Α., ούτως ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος κατάρρευσης των γερμανικών και ευρωπαϊκών χρηματαγορών.

Το θέμα του ευρώ: Από την αρχή της κρίσης υπήρχε μεγάλη ανησυχία σχετικά με τις επιπτώσεις του 'ελληνικού ζητήματος' στη σταθερότητα και αξιοπιστία του ευρώ. Θέσεις όπως "[τ]ο ευρώ δεν έπρεπε ποτέ να εισαχθεί στην Ελλάδα!" προβλήθηκαν κατ' επανάληψη. Επιπλέον η αμφισβήτηση της αξιοπιστίας του ευρώ (θεωρήθηκε ότι) επέφερε σημαντικό πλήγμα στην ευρύτερη εικόνα και αξιοπιστία της ΕΕ. Η κρίση φανέρωσε μία αδύναμη Ευρωπαϊκή Ένωση.

Γερμανική υποδοχή στα μέτρα της ελληνικής κυβέρνησης: Τα νέα μέτρα της ελληνικής κυβέρνησης έγιναν δεκτά θετικά και με ανακούφιση από το γερμανικό τύπο. Σημειωνόταν συνάμα ότι 'τα μέτρα του Παπανδρέου', έπρεπε να είχαν υιοθετηθεί εδώ και πάρα πολύ καιρό. Ειδικά ο Mark Schieritz, ο οποίος έχει υπογράψει τα περισσότερα άρθρα σχετικά με την ελληνική οικονομική κρίση, τόνιζε: "Τι άλλο να κάνουν; Τα νέα μέτρα είναι ήδη πολύ σκληρά για την ελληνική κοινωνία."⁶⁸

Στάση ως προς την εμπλοκή του Δ.Ν.Τ.: Αρχικά, ο γερμανικός δημόσιος λόγος ήταν αντίθετος με την ιδέα της εμπλοκής του Δ.Ν.Τ. Η *Zeit* θεωρούσε πως η ελληνική οικονομική κρίση ήταν ευρωπαϊκό ζήτημα και ως τέτοιο έπρεπε να παραμείνει. Ιδιαίτερα ο υπουργός οικονομικών κ. Schäuble, υποστήριξε ακράδαντα έναν αμιγώς ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης προς την Ελλάδα, καθώς και ότι η Ε.Κ.Τ. έπρεπε να κρατάει τον έλεγχο για τα τεκτονόμενα στην ευρωζώνη και όχι υπηρεσίες που έχουν την πρωτοκαθεδρία οι ΗΠΑ. Η στάση αυτή άλλαξε τον Ιανουάριο, όταν η καγκελάρια Merkel, λόγω εσωτερικών αντιδράσεων της κοινής γνώμης, άρχισε να προσεγγίζει τη λύση Δ.Ν.Τ..

Κερδοσκοπία: Το θέμα αυτό, αν και εμφανίζεται, δεν κυριαρχεί στο λόγο της *Zeit*. Λιγοστές έτσι είναι οι σχετικές αναφορές. Για πρώτη φορά εμφανίζεται το 'θέμα κερδοσκοπία' το μήνα Φεβρουάριο με σύντομες αναφορές που τόνιζαν πως οι κερδοσκόποι εκμεταλλεύονται την κατάσταση της Ελλάδας.

Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο: Η ιδέα της εγκαθίδρυσης ενός Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου εμφανίστηκε το μήνα Μάρτιο, λόγω της εμπλοκής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην ευρωζώνη. Οι αρθρογράφοι της *Zeit* υποστηρίζουν την ιδέα αυτή με θετικά σχόλια (ειδικά ο Mark Schieritz)⁶⁹. Η ιδέα

⁶⁸ Schieritz, M., (2010), "Der Vertrag wird nicht verletzt" (Το συμβόλαιο δεν θα διασπαστεί), *DIE ZEIT*, 25 Μαρτίου.

⁶⁹ Schieritz, M., (2010), "Mr. Euro", *DIE ZEIT*, 11 Μαρτίου.

εγκαθίδρυσης ενός Ε.Ν.Τ. υποστηρίζεται και από τη γερμανική κυβέρνηση, στη βάση της λογικής ότι είναι αναγκαίο να υπάρχει αποτελεσματικότερος έλεγχος στην ευρωζώνη για την αποφυγή και καλύτερη αντιμετώπιση παρόμοιων κρίσεων στο μέλλον.

Το ‘πρόβλημα του Νότου’: Η *Zeit* υποστηρίζει πως ο (ευρωπαϊκός) Νότος είναι διαφορετικός από τον Βορρά, η ‘νοοτροπία’ του Νότου δεν γίνεται κατανοητή από τους Βόρειους. “Όποιος αποφάσισε να προσφέρει το ίδιο νόμισμα σε κράτη όπως τη Γερμανία και την Ελλάδα, Γαλλία και Πορτογαλία, έπρεπε από την αρχή να γνώριζε ότι θα δημιουργηθεί πρόβλημα...Οι Νότιοι, που διατηρούν σχέσεις αλληλεγγύης μεταξύ τους, θέλουν να βοηθήσουν τη ‘φτωχή’ Ελλάδα, αλλά εμείς δεν θα τους κάνουμε τη χάρη!”⁷⁰

Γερμανική κριτική στους ευρωπαϊκούς θεσμούς: Η κριτική της *Zeit* προς τους ευρωπαϊκούς θεσμούς είναι σκληρή. Ο λόγος της *Zeit* εστιάζεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην οποία προσάπτεται ότι φέρει την ευθύνη για την τρέχουσα ελληνική κρίση. Υποστηρίζεται ότι η Επιτροπή ‘δεν θα έπρεπε να παρέχει στην Ελλάδα κονδύλια, διότι γνώριζε πολύ καλά την κατάσταση’, καθώς και ότι ‘γνώριζε τις πλασματικές στατιστικές, όχι μόνο της Ελλάδος αλλά και των άλλων κρατών’. ⁷¹

Κλείνουμε παραθέτοντας το *word cloud*⁷² για όλα τα άρθρα περί της ελληνικής κρίσης στην εφημερίδα Die Zeit. Όπως είναι καθαρό η εστίαση είναι στους όρους ‘ευρώ’, ‘Γερμανία/γερμανικός’, ‘Ευρώπη/Βρυξέλλες’, ‘κυβέρνηση’, ‘κρίση’, ‘χρέος’, ‘Ισπανία’, ΔΝΤ, ‘τράπεζες’, ‘ευρωζώνη’, ‘νομισματική ένωση’.

⁷⁰ Brost, M., (2010), “Griechische Tragoedie”, *DIE ZEIT*, 18 Φεβρουαρίου.

⁷¹ Class, T., (2010), “Europa soll es richten?” (Η Ευρώπη κατευθύνει;), *DIE ZEIT*, 22 Απριλίου.

⁷² Το 'word cloud' συνιστά γραφική αναπαράσταση της συχνότητας επανάληψης λέξεων μέσα σε ένα κείμενο. Όσο συχνότερα χρησιμοποιείται μία λέξη σε ένα κείμενο τόσο μεγαλύτερη εμφανίζεται η λέξη αυτή στο 'σύννεφο λέξεων'.

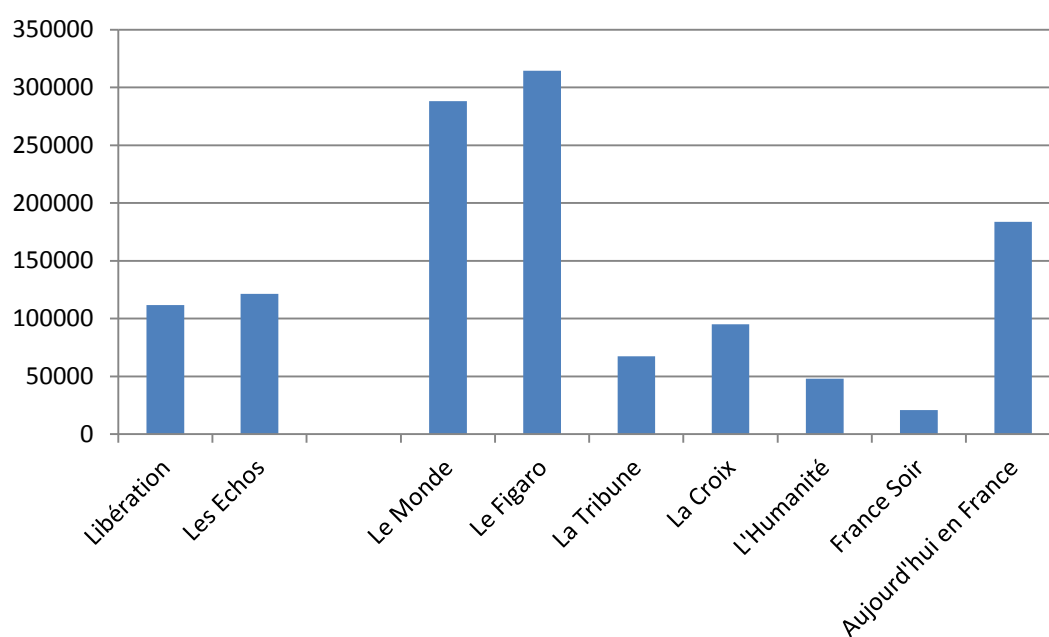
Η
Ελληνική
Οικονομική
Κρίση
στο
Διεθνή Τύπο
Γαλλία

Ερευνητική Ομάδα
Αγγελική Κολοκυθά
Μαρία Κότταρη
Αθανάσιος Παπαμάργαρης
Κατερίνα Χατζημιχαηλίδου

Εφημερίδα *Le Figaro*

Ιδρυθείσα το 1826, αποτελεί την αρχαιότερη γαλλική εφημερίδα σε κυκλοφορία, και σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του γαλλικού «Συνδέσμου ελέγχου διάδοσης των ΜΜΕ» την εφημερίδα με την υψηλότερη κυκλοφορία στη χώρα⁷³ (βλέπε Πίνακα 1).

Πίνακας 1. Κυκλοφορία Γαλλικών Ημερησίων Εφημερίδων (2009)

Πηγή: OJD

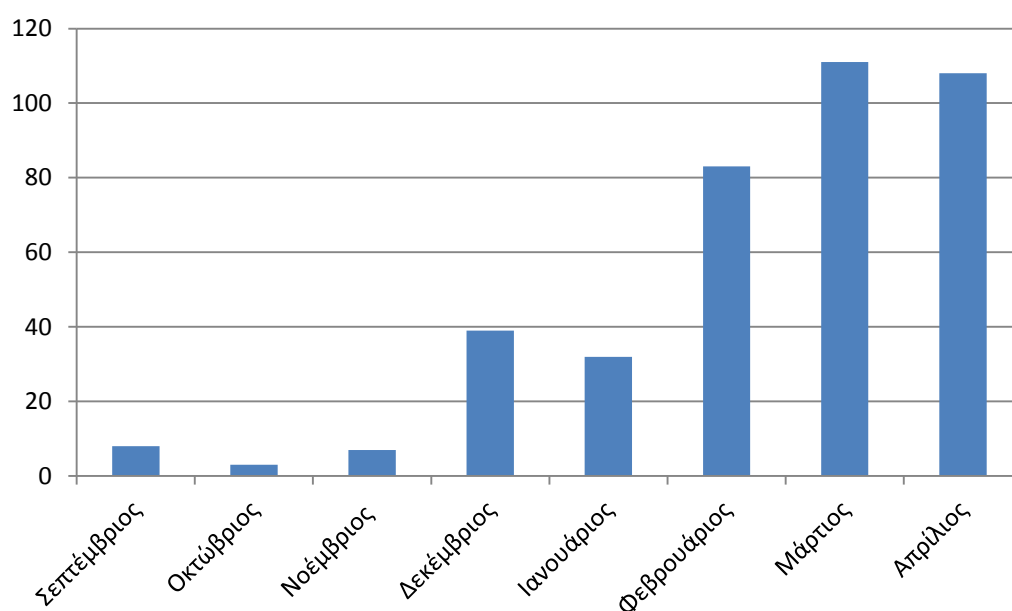
Η εφημερίδα διοικητικά ανήκει στο βιομηχανικό όμιλο Marcel Dassault, έχει έδρα το Παρίσι και είναι συντηρητικών – κεντροδεξιών πεποιθήσεων. Ο όμιλος Dassault αποτελεί σημαντικό παράγοντα της πολιτικής αεροπορίας με ισχυρή παρουσία στο στρατιωτικό και αμυντικό τομέα.

⁷³ OJD : Association pour le contrôle de la diffusion des medias. Διαδικτυακός τόπος : <http://www.ojd.com/>

Η Ελληνική Κρίση στην Εφημερίδα *Le Figaro*

Η ελληνική οικονομική κρίση απασχόλησε την ημερησία διάταξη της εφημερίδας *Le Figaro* από τα πρώιμα στάδιά της, μέχρι και την εξαγγελία του πακέτου στήριξης της ελληνικής οικονομίας από την ΕΕ και το ΔΝΤ – δηλαδή καθόλη την υπό εξέταση περίοδο. Ο Πίνακας 2 απεικονίζει την ποσοτική εξέλιξη των αναφορών αυτών στην εν λόγω περίοδο.

Πίνακας 2. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση στη *Le Figaro*

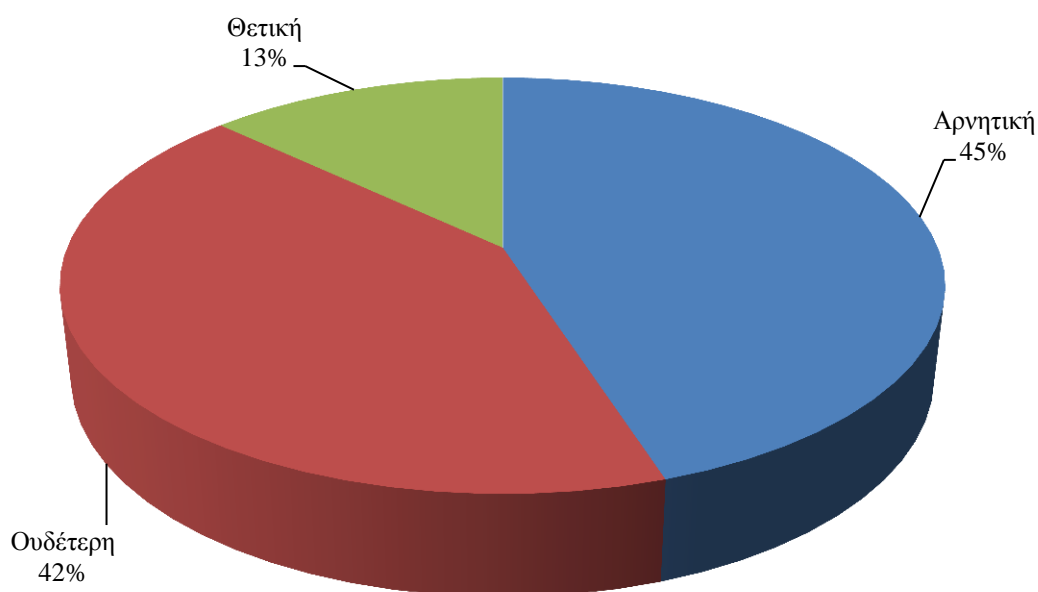
Στην πλειοψηφία τους τα άρθρα χαρακτηρίζονται από μία κατ' αρχάς αρνητική στάση απέναντι στην Ελλάδα (45%). Ωστόσο ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό άρθρων υιοθετεί μία πιο ουδέτερη στάση (42%). Ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 13% είναι θετικά διακείμενο προς τη χώρα και αφορά κυρίως άρθρα που επικρίνουν την αδυναμία της ΕΕ να αντιμετωπίσει την ελληνική δημοσιονομική κρίση⁷⁴ και εκείνα που υποστηρίζουν ότι η Ελλάδα δεν είναι η μόνη χώρα που αντιμετωπίζει τέτοιου μεγέθους δημοσιονομικά προβλήματα⁷⁵ (βλέπε Πίνακα 3). Τα αρνητικής χροιάς άρθρα αναφέρονται κυρίως στην εσωτερική κατάσταση της χώρας, τις παραδοσιακά

⁷⁴ Bonavita, Marie-Laetitia, Le problème ce n'est pas la Grèce c'est l'euro, *Le Figaro*, 16/2/2010, p.17.
Gallen, Claire. Grèce: l'Europe soulagée, les marchés prudents; L'accord conclu entre les Vingt-Sept en faveur d'Athènes a fait rebondir l'euro, mais les Bourses européennes sont mitigées, *Le Figaro*, 27/3/2010, p.22.

⁷⁵ Rodier, Arnaud, Enquête, *Le Figaro*, 29 /4/2010, p.18.

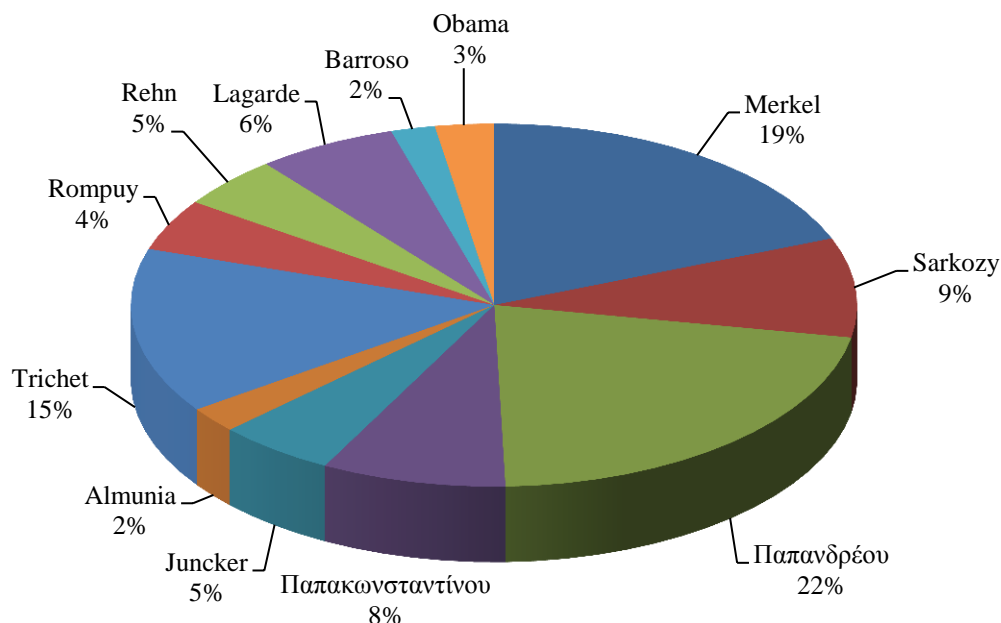
υιοθετούμενες πολιτικές, τις λαϊκές αντιδράσεις στα μέτρα λιτότητας, και εν γένει στο κοινωνικο-πολιτικό σύστημα της χώρας.

Πίνακας 3. Η Στάση της *Le Figaro* προς την Ελλάδα

Είναι ενδιαφέρον να υπογραμμιστεί ότι ο λόγος της *Le Figaro* σχετικά με την ελληνική κρίση χαρακτηρίζεται από την έμφαση που δίδει στο ρόλο των προσωπικοτήτων ('personallity driven analysis') στη διαμόρφωση και εξέλιξη των γεγονότων στο εσωτερικό και διεθνές περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, δίδεται έμφαση σε δηλώσεις και αναλύονται οι ενέργειες των κύριων πρωταγωνιστών της κρίσης σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Η βαρύτητα των εν λόγω προσωπικοτήτων στο λόγο της εφημερίδας αποτυπώνεται στον Πίνακα 4, και όπως είναι αναμενόμενο κυριαρχούν οι μορφές του έλληνα πρωθυπουργού Γεώργιου Παπανδρέου και της γερμανίδας καγκελαρίου Angela Merkel, καθώς και του διοικητή της ΕΚΤ Jean-Claude Trichet.

Πίνακας 4. Πρόσωπα που Κυριαρχούν στο Λόγο της *Le Figaro* για την Ελληνική Κρίση (βάσει συχνότητας αναφορών)

Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στις αλληλεπιδράσεις και τον αντικτύπο της ελληνικής οικονομικής κρίσης σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Τα επίπεδα ανάλυσης είναι δύο: Το ένα είναι ‘πραγματιστικό’ υπό την έννοια ότι αναλύονται τα γεγονότα της επικαιρότητας και εκφέρονται απόψεις σχετικά με την μελλοντική πορεία της ελληνικής οικονομίας, την πορεία της Ευρωζώνης και τη δυνατότητα επέκτασης της κρίσης κτλ. Το δεύτερο είναι πιο ‘θεωρητικό’ υπό την έννοια ότι θέτει επί τάπητος καίρια θέματα για την παγκόσμια οικονομία (λειτουργία χρηματαγορών, χρηματοπιστωτικοί οίκοι) και το ευρωπαϊκό οικονομικό οικοδόμημα (σταθερότητα Ευρωζώνης, νομισματική πολιτική της ΕΕ, αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ).

Δύο ακόμα χαρακτηριστικά ορίζουν το λόγο της εφημερίδας. Πρώτον, η διαμάχη του γαλλο-γερμανικού άξονα και οι κινήσεις των Sarkozy και Merkel. Η Γαλλία είναι υπέρ μίας ‘ευρωπαϊκής λύσης’ στο ελληνικό δημοσιονομικό πρόβλημα στηρίζοντας συνολικά μία ‘ευρωπαϊκή λύση’ στα ζητήματα της ΕΕ. Υπό το πρίσμα αυτό επικρίνεται η αντίθετη στάση της Γερμανίδας καγκελαρίου. Δεύτερον, γίνεται ενδελεχής ανάλυση και αναφορές στο κοινωνικό-οικονομικό σύστημα της Ελλάδας, το οποίο και θεωρείται κύριο αίτιο της κρίσης. Είναι πραγματικά αξιοσημείωτο ότι οι αρθρογράφοι μεταφέρουν λεπτομερώς περιστατικά που μαρτυρούν την ελληνική πολιτικοοικονομική παθογένεια (βλέπε παρακάτω). Μεταφέρονται δηλώσεις τόσο των πολιτικών όσο και των πολιτών κατά τη διάρκεια των αντιδράσεων και απεργιών που εκφράζουν τη λαϊκή αντίδραση για τα μέτρα που καλείται να πάρει η κυβέρνηση.

Οι πρωταγωνιστές της κρίσης

Ο Πίνακας 4 συγκεντρώνει τις πολιτικές εκείνες προσωπικότητες που παρουσιάζονται στη σχετική με την ελληνική κρίση αρθρογραφία της *Le Figaro*. Τα εν λόγω ποσοστά σε συνδυασμό με τον Πίνακα 5 (βλέπε παρακάτω) μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο λόγος της *Le Figaro* εστιάζεται ως επί το πλείστον σε ιθύνοντες στους κόλπους της ΕΕ. Η αναφορά της εφημερίδας σε αυτά τα πρόσωπα αναδεικνύει και το ρόλο και σημασία του εκάστοτε οργάνου/θεσμού που η προσωπικότητα αυτή εκπροσωπεί. Ο ρόλος και οι κινήσεις των Sarkozy και Merkel αναλύονται ενδελεχώς παρακάτω. Οι δύο ηγέτες μαζί συγκεντρώνουν το 28% των αναφορών, με την καγκελάριο να είναι συνολικά το πιο κεντρικό πρόσωπο στο λόγο της εφημερίδας περί της ελληνικής κρίσης, με 19% των αναφορών. Στην αρθρογραφία συναντούμε σε αντίστοιχα ποσοστά τους Barroso (2%), Rompruy (4%), Rehn (5%), Juncker (3%), Almounia (2%). Συνολικά έτσι οι εκπρόσωποι των ευρωπαϊκών θεσμών (πλην της ΕΚΤ) συγκεντρώνουν το 16% των αναφορών, με επίκεντρο το θεσμό του Επιτρόπου για τις Οικονομικές και Νομισματικές Υποθέσεις της. Ενδιαφέρον είναι και το αξιοσημείωτο ποσοστό αναφορών που έλκει ο νέος θεσμός του προέδρου του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συγκριτικά με τους υπόλοιπους ευρωπαϊκούς δρώντες. Η προσωπικότητα ωστόσο που κυριαρχεί μετά την Merkel στο περι ελληνικής κρίσης λόγο της *Le Figaro* είναι αυτή του προέδρου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Jean – Claude Trichet, που συγκεντρώνει περισσότερες αναφορές ακόμη και από τον γάλλο πρόεδρο (Trichet 15%, Sarkozy 9%). Ο Trichet παίζει στην ουσία πρωταγωνιστικό ρόλο και εμπλέκεται κατά κόρον σε θέματα που αφορούν την κοινή νομισματική πολιτική της ΕΕ, τους περιορισμών που θέτουν οι συνθήκες για αρωγή οικονομικής βοήθειας προς τα κράτη-μέλη και τις ανισότητες μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωζώνης⁷⁶.

Ο Trichet φέρεται αλληλέγγυος στην προσπάθεια της Ελλάδας έναντι της κρίσης που αντιμετωπίζει⁷⁷, απορρίπτοντας το ενδεχόμενο αποχώρησής της από την Ευρωζώνη⁷⁸ και υποστηρίζει φανερά μία ευρωπαϊκή λύση έχοντας εμπιστοσύνη στη δυναμική του κοινού νομίσματος και της Ευρωζώνης⁷⁹. Απορρίπτει μία παρέμβαση του ΔΝΤ. Όταν τελικά η συμμετοχή του ΔΝΤ στην παρεχόμενη βοήθεια προς την Ελλάδα γίνεται αποδεκτή από την ΕΕ, δηλώνει πως το ΔΝΤ 'που επεμβαίνει μέσω Ελλάδας στην Ευρώπη δρα εναντίον της ευρωπαϊκής κυριαρχίας και φανερώνει την ανευθυνότητα

⁷⁶ Robin, Jean-Pierre, Le défi de BCE, réunifier la zone euro, *Le Figaro*, 14/1/2010, p.15. Robin, Jean-Pierre, La Grèce affole les marchés, la zone euro fait bloqué a Davos; Le rendement de la dette grecque a franchi, hier, 7 %. Le premier ministre grec dénonce la spéculation, *Le Figaro*, 29/1/2010, p.22

⁷⁷ Robin, Jean-Pierre, Les cinq pistes pour sauver la Grèce et lui permettre de rester dans la zone euro, *Le Figaro*, 9/2/2010, p.19

⁷⁸ Saint-Paul, Patrick, Euro: Merkel veut exclure les mauvais élèves; La chancelière réagit vivement aux critiques sur le modèle économique allemand, *Le Figaro*, 18/3/2010, p.20 « Envisager l'hypothèse de l'exclusion d'un État membre est absurde », a rétorqué hier Jean-Claude Trichet, le président de la BCE.

⁷⁹ Gallen, Claire, Bruxelles veut un Fonds monétaire européen; La Commission européenne expose ses idées en interne aujourd'hui à Bruxelles. Berlin pose ses conditions, *Le Figaro*, 9/3/2010, p.19. Bouilhet, Alexandrine, Trichet rejette l'option FMI, *Le Figaro*, 5/3/2010, p.19.

των μελών της ΕΕ και την ανικανότητά τους να αντιμετωπίσουν την κρίση',⁸⁰ ενώ ταυτόχρονα διαβεβαιώνει τις χρηματαγορές για την απρόσκοπτη παροχή βοήθειας προς την Ελλάδα⁸¹.

Κατά δεύτερο λόγο, αναφορικά με τις πολιτικές προσωπικότητες της ελληνικής πολιτικής σκηνής, οι αναφορές αφορούν σχεδόν αποκλειστικά στα πρόσωπα του Πρωθυπουργού της χώρας Γεωργίου Παπανδρέου (22%) και του Υπουργού Οικονομικών Γεωργίου Παπακωνσταντίνου (8%). Η ανάλυση της εφημερίδας έτσι επικεντρώνεται στους κυβερνητικούς χειρισμούς χωρίς να δίνει σημασία στις αντιπολιτευόμενες πολιτικές δυνάμεις.

Τέλος, αξιοσημείωτο είναι ότι το ποσοστό του αμερικανού Προέδρου Obama (3%) είναι ελαφρώς υψηλότερο από αυτό του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Barroso (2%). Εξαιρετικά δυναμική παρουσία έχει και η γαλλίδα Υπουργός Οικονομικών, Βιομηχανίας και Απασχόλησης Christine Lagarde (6%) που εν πολλοίς αποτέλεσε τη δημόσια εικόνα της Γαλλίας καθ'όλη τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομική κρίσης.

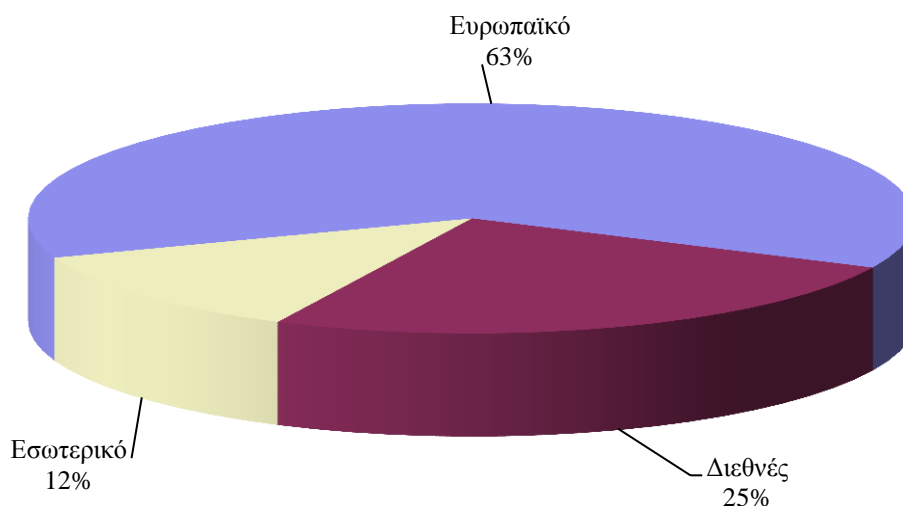
Το πρίσμα προσέγγισης

Ο Πίνακας 5 καταδεικνύει το πρίσμα προσέγγισης της ελληνικής κρίσης, αν δηλαδή η ελληνική κρίση αναλύεται ως ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο θέμα, ή στα πλαίσια ανάλυσης της γαλλικής εσωτερικής επικαιρότητας. Είναι προφανές ότι το κυρίαρχο πρίσμα προσέγγισης είναι το ευρωπαϊκό (63%) ενώ το εσωτερικό πρίσμα ανάλυσης είναι αξιοσημείωτα χαμηλό (12%) παρόλο που θα περίμενε κανείς, περισσότερες αναφορές και κριτική προς τη γαλλική οικονομία (που 'συγγενεύει' με τον 'Ευρωπαϊκό Νότο').

⁸⁰ Bouilhet, Alexandrine, Jean-Claude Trichet accepte a contrecœur le FMI dans la zone euro, *Le Figaro*, 27/3/2010, p. 22.

⁸¹ Bouilhet, Alexandrine, Trichet tente de rassurer les marchés sur le plan d'aide européen, *Le Figaro*, 9/4/2010, p. 19 « UN défaut de paiement de la Grèce est hors de question », a déclaré, hier, Jean-Claude Trichet, le président de la Banque centrale européenne (BCE) l'issue du Conseil des gouverneurs qui a laissé inchangé a 1 % le principal taux directeur de la zone euro en raison de la fragilité de la reprise.

Πίνακας 5. Πρίσμα Προσέγγισης της Ελληνικής Κρίσης

Το χρονικό της εξέλιξης της ελληνικής κρίσης στην Le Figaro

Η *Le Figaro* δείχνει, μέσω της περιγραφής της διαμορφωθείσας κατάστασης (σε διεθνές, ευρωπαϊκό, αλλά και εθνικό επίπεδο), να ασχολείται με πληθώρα θεμάτων, τα οποία περιστρέφονται γύρω από τον αντίκτυπο της ελληνικής οικονομικής κρίσης στο ευρωπαϊκό νομισματικό και οικονομικό οικοδόμημα, αλλά και στην παγκόσμια οικονομία γενικότερα. Η δυναμική του λόγου της *Le Figaro* ακολουθεί μία σπειροειδή πορεία: όσο πιο έκρυθμες και δύσκολες αποκαλύπτονται ότι είναι οι οικονομικές συνθήκες στην Ελλάδα, τόσο περισσότερα θέματα ανακύπτουν για τη γενικότερη αξιοπιστία της ΕΕ, τη σταθερότητα της Ευρωζώνης και την ομαλή λειτουργία των διεθνών χρηματαγορών. Το γεγονός αυτό εξηγεί και την γραμμική αύξηση των ανά μήνα άρθρων (βλέπε Πίνακα 2).

Όσον αφορά το Σεπτέμβριο, δεν υπάρχουν αναφορές στο ελληνικό δημοσιονομικό πρόβλημα, ούτε εκφέρονται απόψεις σχετικά με τη μελλοντική πορεία της ελληνικής οικονομίας ή την κατάσταση εντός της ΕΕ σε σχέση με την Ελλάδα. Μολαταύτα, οι

αναφορές στην ανεργία⁸² και στον συσχετισμό των εκλογών με την οικονομία⁸³ δείχνουν ότι υπάρχει ένα κλίμα ανησυχίας στην Ευρωζώνη, το οποίο όμως δεν έχει ακόμη εκδηλωθεί έντονα. Όπως απεικονίζεται και στο *word cloud*⁸⁴ των σχετικών άρθρων του Σεπτεμβρίου οι γενικές αναφορές στα χαρακτηριστικά της γενικότερης οικονομική κρίσης σε διεθνές επίπεδο δείχνουν να υπερισχύουν.

Σεπτέμβριος 2009

Word cloud άρθρων με αναφορές στην ελληνική οικονομία

Τον Οκτώβριο, η κινητικότητα αυξάνεται, όχι όμως τόσο για την Ελλάδα, όσο για τα δημοσιονομικά ελλείμματα που παρουσίασαν ορισμένες μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες, κυρίως η Γαλλία⁸⁵ και δευτερευόντως η Μ. Βρετανία. Οι ανησυχίες για την Ελλάδα αυξάνονται ελαφρώς, με κάποιες προτάσεις για δημιουργία ανεξάρτητης στατιστικής υπηρεσίας ή για τη λήψη μέτρων, κυρίως προληπτικού χαρακτήρα⁸⁶, χωρίς όμως οι ανησυχίες αυτές να κυμανθούν στα μεταγενέστερα επίπεδα. Η Ελλάδα δεν θεωρείται ακόμη πρόβλημα εντός της ΕΕ, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται από την απουσία τέτοιου είδους αναφορών (βλέπε *word cloud* Οκτωβρίου).

⁸² De Malet, Caroline, Dettes publiques élevées : un prélèvement sur la croissance future, *Le Figaro*, 10/9/2009, p. 14.

⁸³ Kefalas, Alexia, La Grèce s'enfonce dans la crise, *Le Figaro*, 18/9/2009, p. 19.

Kefalas, Alexia, Caramanlis : « Des élections étaient inévitables » ; Le premier ministre grec dénonce le « chantage de l'opposition » pour justifier les législatives anticipées. *Le Figaro*, 30/9/2009, p. 7.

⁸⁴ Το 'word cloud' συνιστά γραφική αναπαράσταση της συχνότητας επανάληψης λέξεων μέσα σε ένα κείμενο. Όσο συχνότερα χρησιμοποιείται μία λέξη σε ένα κείμενο τόσο μεγαλύτερη εμφανίζεται η λέξη αυτή στο 'σύννεφο λέξεων'.

⁸⁵ Mevel, Jean-Jacques, Europe: les déficits français stigmatisés, *Le Figaro*, 21/10/2009, page 20.

⁸⁶ Bouilhet, Alexandrine, Mesures draconiennes en Grèce, *Le Figaro*, 21/10/2009, p. 20.

BREF, Bouilhet, Alexandrine, *Le Figaro*, 22/10/2009, p. 20.

Word cloud άρθρων με αναφορές στην ελληνική οικονομία

Το Νοέμβριο υπάρχει μία σαφής αύξηση των άρθρων που αναφέρονται στην Ελλάδα και στην ύπαρξη ενός ουσιαστικού προβλήματος στα δημοσιονομικά της χώρας. Ελλάδα και Γαλλία⁸⁷ συγκαταλέγονται στις χώρες με σημαντικά δημοσιονομικά προβλήματα. Αρχίζουν επίσης οι αναφορές και στους οίκους αξιολόγησης, ως παράγοντες διαμόρφωσης των αγορών και κατ'επέκταση της ίδιας της δραματικής (τόρα) ελληνικής κατάστασης⁸⁸. Τέλος, εμφανίζεται και μία τάση σύγκρισης της ευρωπαϊκής οικονομίας (τόσο ως σύνολο, όσο και ξεχωριστά το κάθε κράτος-μέλος) με τις ΗΠΑ⁸⁹, γεγονός ενδεικτικό του κλίματος ανησυχίας στις Βρυξέλλες. Ακόμη, πάντως, η Ελλάδα δε θεωρείται ασθενέστερη από άλλες χώρες, ενώ η πεποίθηση ότι το σύστημά της αντέχει (και θα αντέξει) είναι ισχυρή⁹⁰. Η κρίση στο Ντουμπάι κυριαρχεί και δρα ως καταλύτης για όλη την υπό εξέταση αρθρογραφία (βλέπε *word cloud* Νοεμβρίου).

Visot, Marie, Bruxelles demande plus d'efforts à Paris pour réduire ses déficits, *Le Figaro*, 10/11/2009, p. 24. Bonavita, Marie-Laetitia, Conditionner le grand emprunt à l'adoption d'une règle budgétaire, *Le Figaro*, 19/11/2009, p. 20. Visot, Marie, Le niveau de la dette française suscite de nouvelles inquiétudes, *Le Figaro*, 26/11/2009, p. 22.

Rodier, Arnaud, Dubaï : les marchés parient sur le soutien d'Abu Dhabi, *Le Figaro*, 28/11/2009, p. 22

⁹⁰ Rodier, Arnaud, Dubai : les marchés parient sur le soutien d'Abu Dhabi, *Le Figaro*, 28/11/2009, p. 22.

Νοέμβριος 2009

Word cloud άρθρων με αναφορές στην ελληνική οικονομία

Τον Δεκέμβριο, η ελληνική κρίση αρχίζει να γίνεται εμφανέστερη και η ανησυχία για τον αντίκτυπο της στην ευρωπαϊκή (πρωτευόντως) αλλά και την παγκόσμια (δευτερευόντως), οικονομία μεγαλώνει. Οι αναφορές στα δημοσιονομικά προβλήματα στη Γαλλία και την Ελλάδα ακολουθούν πορείες αντίστροφες με αποτέλεσμα οι αναφορές στο πρόβλημα της Γαλλίας να περιορίζονται θεαματικά⁹¹ και εκείνες της Ελλάδας να αυξάνονται⁹². Επίσης αυξάνονται και οι πιέσεις για ανεξάρτητη στατιστική υπηρεσία στην Ελλάδα⁹³, όμως ακόμη η ΕΕ δείχνει να μην ανησυχεί για την κατάσταση που έχει διαμορφωθεί.

J.C Juncker: “Δεν υπάρχει κίνδυνος χρεοκοπίας στην Ευρώπη”⁹⁴

J. Almunia: “Μην γίνεται σκλάβοι του χρέους σας” (προς τις ευρωπαϊκές χώρες)⁹⁵

⁹¹De Capèle, Gaétan, La dette, parlons-en !, *Le Figaro*, 1/12/2009, p. 17

⁹² Ibid. Kefalas, Alexia, L'Europe s'inquiète pour les déficits de la Grèce; Les problèmes de Dubaï attisent les craintes concernant le pays le plus fragile de la zone euro. Bruxelles devrait placer la Grèce sous surveillance plus stricte de ses comptes après l'annonce d'un déficit s'approchant des 12, 7 % du PIB., *Le Figaro*, 1/12/ 2009, p. 21. Lachèvre, Cyrille, Dette : après Dubaï, la Grèce inquiète les marchés, *Le Figaro*, 1/12/2009, p. 1. Bouilhet, Alexandrine, Dubaï : la vente d'actifs se prépare, les marchés se calment; Les déboires financiers de l'émirat et ses répercussions en six questions, *Le Figaro*, 2/12/2009, p. 22. Gallen, Claire, La crise dans le Golfe encourage la rigueur dans la zone euro; Les pays européens les plus endettés sont priés de mettre de l'ordre dans leurs finances publiques, *Le Figaro*, 2/12/2009, p. 22. Bouilhet, Alexandrine, *Le Figaro*, 2/12/2009, p. 22.

⁹³L'Europe s'inquiète pour les déficits de la Grèce; Les problèmes de Dubaï attisent les craintes concernant le pays le plus fragile de la zone euro. Bruxelles devrait placer la Grèce sous surveillance plus stricte de ses comptes après l'annonce d'un déficit s'approchant des 12,7 % du PIB., *Le Figaro*, 1/12/2009.

⁹⁴ La crise dans le Golfe encourage la rigueur dans la zone euro; Les pays européens les plus endettés sont priés de mettre de l'ordre dans leurs finances publiques.. *Le Figaro*, 2/12/2009.

⁹⁵ Ibid.

Οι συνέπειες της ελληνικής δημοσιονομικής κρίσης δεν είναι ακόμη σημαντικές για το ευρωπαϊκό οικοδόμημα και η ΕΕ *εμφανίζεται αλληλέγγυα* απέναντι στην Ελλάδα.

J. C. Juncker: “Η Ελλάδα δεν είναι και δεν θα είναι ένα χρεοκοπημένο κράτος”⁹⁶

J. Almunia: “Τα προβλήματα της Ελλάδος είναι και προβλήματα της Ευρωζώνης”⁹⁷

Ευρωπαϊκή Επιτροπή: “Μία δύσκολη κατάσταση για μία από τις χώρες της Ευρωζώνης εγείρει δικαιολογημένα ανησυχίες για την ευρωζώνη και είναι φανερό ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει μεγάλα ελλείμματα όσον αφορά στην οικονομική και νομισματική της πολιτική (...) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι έτοιμη να πάρει τα αναγκαία μέτρα για την στήριξη της ελληνικής κυβέρνησης στο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων και νομισματικής σταθερότητας που ετοιμάζεται να εφαρμόσει”⁹⁸

Από τα τέλη Δεκεμβρίου και έπειτα η ανησυχία για τον εκτροχιασμό της κατάστασης στην Ελλάδα, αλλά και την Ευρωζώνη, αυξάνεται ραγδαία, γεγονός που αποτυπώνεται και στην αύξηση του αριθμού των σχετικών άρθρων (από 7 άρθρα τον Νοέμβριο σε 39 τον Δεκέμβριο). Η ανησυχία στην ΕΕ είναι έκδηλη.⁹⁹,

C. Lagarde: “Δεν πιστεύω ότι η Ελλάδα θα οδηγηθεί στην χρεοκοπία”

J.C. Trichet: “Η κυβέρνηση πρέπει να πάρει αναγκαία μέτρα για την μείωση του ελλείμματος”

J. Almunia: “Όταν μία χώρα της Ευρωζώνης αντιμετωπίζει προβλήματα, το γεγονός αυτό αποτελεί πηγή ανησυχίας για το σύνολο των χωρών της Ευρωζώνης”

Όμως η ΕΕ δείχνει να στηρίζει την Ελλάδα¹⁰⁰. Παρόλα αυτά, αρχίζουν να εγείρονται αμφισβητήσεις περί της αξιοπιστίας των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου και, επομένως, περί της ίδιας της αξιοπιστίας της ελληνικής οικονομίας και των επιπτώσεων που διαφαίνονται για την Ευρωζώνη (βλέπε *word cloud* Νοεμβρίου).

⁹⁶ Robin, Jean-Pierre, La Grèce est assurée de trouver un sauveur qui lui évitera la faillite, *Le Figaro*, 4/12/2009, p. 24.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Lachevre, Cyrille, Alerte maximale pour la dette de la Grece; L'agence de notation Fitch a dégradé hier la notation du pays ainsi que celle de ses quatre principales banques. La Commission européenne appelle Athènes à des réformes en profondeur pour redresser ses finances publiques, *Le Figaro*, 9/12/2009, p. 21.

⁹⁹ Lachevre, Cyrille, RIACTIONS, *Le Figaro*, 10/12/2009, p. 22, C. Lagarde: “Δεν πιστεύω ότι η Ελλάδα θα οδηγηθεί στην χρεοκοπία”, J.C. Trichet: “Η κυβέρνηση πρέπει να πάρει αναγκαία μέτρα για την μείωση του ελλείμματος” και J. Almunia: “Όταν μία χώρα της Ευρωζώνης αντιμετωπίζει προβλήματα, το γεγονός αυτό αποτελεί πηγή ανησυχίας για το σύνολο των χωρών της Ευρωζώνης”

¹⁰⁰ Gallen, Claire, Les diboires financiers de la Grece s'invitent au sommet des Vingt-Sept, *Le Figaro*, 11/12/2009, p. 11, J. C. Juncker: “Αποκλείεται κατηγορηματικά η πιθανότητα χρεοκοπίας Ελλάδας”.

Word cloud άρθρων με αναφορές στην ελληνική οικονομία.

Το Φεβρουάριο η αύξηση των αναφορών στα άρθρα είναι θεαματική (από 39 τον Δεκέμβριο και 32 τον Ιανουάριο σε 83 για τον Φεβρουάριο). Η ανησυχία της ΕΕ απέναντι στο ενδεχόμενο η ελληνική κρίση να προκαλέσει αλυσιδωτές αντιδράσεις και ανακατατάξεις στην Ευρωζώνη γίνεται ιδιαίτερα έντονη¹⁰² (βλέπε και σχετικό *word cloud*). Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι τον μήνα αυτόν ενισχύθηκε η τάση για ευρωπαϊκή βοήθεια προς την Ελλάδα, όπως αποδεικνύουν οι σχετικές δηλώσεις που παραθέτουμε ενδεικτικά κάτωθι:

¹⁰² LIBRES ICHANGES; L'opinion publique allemande impose ses normes aux autres Européens; Des retraits aux déficits budgétaires, les pays les plus rigoureux estiment légitime de faire prévaloir leurs conceptions. *Le Figaro*, 22/2/2010.

A. Merkel: “Θα παράσχουμε την βοήθειά μας στην Ελλάδα. Ο Πρωθυπουργός της χώρας έχει κληθεί για συνομιλίες στο Βερολίνο”¹⁰⁷.

O. Rehn: “ Η Ελλάδα πήρε τα αναγκαία μέτρα για τη σταθεροποίηση των δημοσιονομικών της το 2010. Σε περίπτωση ανάγκης η ΕΕ είναι έτοιμη να διασφαλίσει την οικονομική σταθερότητα της Ευρωζώνης. Έχει και τα μέσα και τα εργαλεία”¹⁰⁸.

N. Sarkozy: “Δεν μπορούμε να εγκαταλείψουμε μια χώρα που είναι στη ζώνη του ευρώ. Αν δεν στηρίζουμε την Ελλάδα επειδή προσπαθεί, τότε δεν υπάρχει λόγος που κάναμε το ευρώ”¹⁰⁹.

N. Sarkozy: “Η Ελλάδα μπορεί να υπολογίζει στην πλήρη στήριξη της Γαλλίας.. Το ευρώ είναι νόμισμά μας, είναι δική μας ευθύνη. Η κερδοσκοπία που παίζεται ενάντια στην Ελλάδα μπορεί να φτάσει σε πολλές χώρες, αν δεν έχουμε τα μέσα να παλέψουμε. Δεν πρέπει να προσθέσουμε μια νομισματική κρίση σε μια οικονομική κρίση η οποία μάλιστα δημιουργήθηκε από τα παράγωγα της άλλης άκρης του Ατλαντικού”¹¹⁰.

O. Rehn: “Αν η Ελλάδα πτωχεύσει, θα πληγεί η αξιοπιστία όλης της ΕΕ”¹¹¹.

Παράλληλα, πληθαίνουν και οι αναφορές στο ΔΝΤ, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να εκληφθεί και ως φόβος της ΕΕ για εμπλοκή του τελευταίου στην Ελλάδα και, επομένως, ως μείωση της αξιοπιστίας της ΕΕ λόγω αδυναμίας στήριξης ενός κράτους-μέλους¹¹². Ως αντίδραση στην προοπτική εμπλοκής του ΔΝΤ, αρχίζει και διαφαίνεται η περίπτωση της δημιουργίας ενός Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου. Ο J. M. Baroso δήλωνε επ’ αυτού ότι “Η πρόταση ενός ΕΝΤ είναι ενδιαφέρουσα και μπορούμε να τη διερευνήσουμε, αλλά δεν είναι η απόλυτη προτεραιότητα αυτή τη στιγμή”¹¹³.

¹⁰⁷ Bouilhet, Alexandrine, Bruxelles et Berlin exigent d'Athènes un nouveau tour de vis budgétaire; Le gouvernement doit annoncer de nouvelles mesures d'austerité cette semaine, *Le Figaro*, 2/3/2010, p. 21.

¹⁰⁸ Mevel, Jean-Jacques, Bruxelles accorde son satisfecit à Athènes, *Le Figaro*, 4/3/2010, p. 22.

¹⁰⁹ Landri, Marc, Sarkozy ne veut « pas laisser tomber » la Grèce; Pour le chef de l'Etat, la responsabilité de l'Union est d'aider un pays de la zone euro qui fait des efforts pour rétablir ses finances publiques., *Le Figaro*, 8/3/2010, p. 23.

¹¹⁰ Landri, Marc, Sarkozy promet une riposte antispeculation ; Pour le chef de l'Etat, aider financièrement un pays de la zone euro comme la Grèce est une « obligation politique et morale, *Le Figaro*, 8/3/2010, p. 23.

¹¹¹ Mevel, Jean-Jacques, L'Europe a finalisé son plan d'aide à la Grèce; Les Etats membres seraient prêts à garantir autour de 20 milliards d'euros d'emprunts grecs, si Athènes le leur demande, *Le Figaro*, 13/3/2010, p. 23),

¹¹² Bouilhet, Alexandrine, Trichet rejette l'option FMI, *Le Figaro*, 5/3/2010.

¹¹³ Bouilhet, Alexandrine, Le projet de FME divise Paris et Berlin; L'Allemagne pose des conditions difficilement acceptables pour la France. Bruxelles dénonce « la cacophonie » ambiante, *Le Figaro*, 10/3/2010, p. 20. Βλέπε επίσης Saint-Paul, Patrick, Le Fonds monétaire européen, une aide « en dernier recours », *Le Figaro*, 13/3/2010, p. 23.

Μάρτιος 2010

Word cloud άρθρων με αναφορές στην ελληνική οικονομία

Οι δηλώσεις που περιλαμβάνονται στα άρθρα του Απριλίου συνηγορούν στο ότι η Ελλάδα αδυνατεί να διαχειριστεί ικανοποιητικά τα δημοσιονομικά της, εντούτοις η ΕΕ, έχοντας διαγνώσει τον κίνδυνο για διασπορά της κρίσης στην Ευρωζώνη επιμένει στη ανάγκη παροχής βοήθειας προς την Ελλάδα.

J. C. Trichet: “Δεν υπάρχει περίπτωση στάσης πληρωμών για την Ελλάδα, το σχέδιο στήριξης θα λειτουργήσει”¹¹⁴. “Δεν υπάρχει περίπτωση κάποιο μέλος του ευρώ να χρεοκοπήσει”¹¹⁵.

Franco Frattini (Ιταλός Υπουργός Εξωτερικών): “Η Ελλάδα πρέπει να βοηθηθεί για να μην δοθεί η αίσθηση ότι το ευρώ είναι ευπαθές. Οι αγορές караδοκούν και εάν εγκαταλειφθεί η Ελλάδα, μπορεί να ακολουθήσουν και άλλες χώρες. Η ζώνη του ευρώ πλήττεται. Πρέπει να αποτρέπεται η κερδοσκοπία. Πρέπει να υπάρξει ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης”¹¹⁶.

J. C. Juncker: “Μέχρι τώρα οι 16 είχαν πάρει αποφάσεις επί της αρχής, σήμερα αποδεικνύουμε ότι υπάρχουν χρήματα από πίσω”¹¹⁷.

¹¹⁴ Rousseau, Herve, La Bourse de Paris s'enfonce dans le rouge, le CAC 40 perd 1,20 %; Le regain d'inquiétude sur la dette des Etats a fait replonger le CAC 40 qui est repassé hier sous le seuil des 4 000 points, *Le Figaro*, 9/4/2010, p. 25. Βλ., επίσης Cathala, Anne-Sophie, Grèce à Wall Street, le CAC 40 remonte au-dessus des 4 050 points, *Le Figaro*, 10/4/2010, p. 25.

¹¹⁵ Gallen, Claire, Grèce, Portugal : panique sur la zone euro; Standard and Poor's a dégradé, hier, les dettes portugaise et grecque, *Le Figaro*, 28/4/2010, p. 19.

¹¹⁶ Heuze, Richard, Franco Frattini : « Il faut crier une armée européenne »; Le ministre des Affaires étrangères de Silvio Berlusconi invoque les sujets au menu du sommet franco-italien d'aujourd'hui., *Le Figaro*, 9/4/2010, p. 8.

¹¹⁷ Mevel, Jean-Jacques, L'Europe mobilise 30 milliards pour la Grèce; Les pays de l'euro proposent un financement à environ 5 %. Athènes a salué le dispositif et espère ne pas l'activer, *Le Figaro*, 12/4/2010, p. 25.

Ο. Rehn: “Όλα τα εργαλεία είναι στη θέση τους και άμεσα λειτουργικά”¹¹⁸

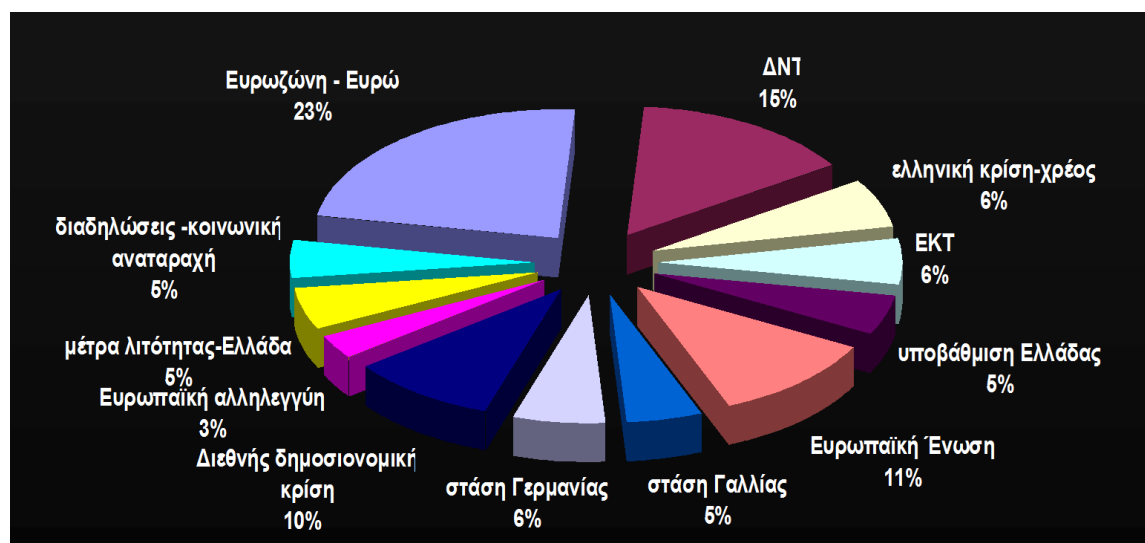
Απρίλιος 2010

Word cloud άρθρων με αναφορές στην ελληνική οικονομία.

Η διαμάχη του γαλλο-γερμανικού άξονα

Στον Πίνακα 6 βλέπουμε ποια θέματα κυριάρχησαν στο λόγο της *Le Figaro* περί της ελληνικής κρίσης.

Πίνακας 6. Θέματα Εστίασης στο Λόγο της *Le Figaro* για την Ελληνική Κρίση

¹¹⁸ Ibid.

Το θέμα που κυριαρχεί στην εφημερίδα είναι το κατά πόσον επηρεάζει το ελληνικό πρόβλημα την πορεία της ευρωζώνης και του ευρώ γενικότερα (23%), και αν προσθέσει κανείς στο ποσοστό αυτό τη γενικότερη συζήτηση περί ΕΕ (11%), τότε περίπου ένα 34% του λόγου της *Le Figaro* ασχολείται με την επίδραση της κρίσης στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Υπό το πρίσμα αυτό δεν κάνει εντύπωση το υψηλό ποσοστό ενασχόλησης με το ΔΝΤ (15%), αφού το τελευταίο ορίζεται εν μέρει αντιθετικά με το ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

Επιπροσθέτως, από τον Σεπτέμβριο του 2009 έως τον Απρίλιο του 2010 η εφημερίδα αφιέρωσε το 6% των θεμάτων των άρθρων που σχετίζονται με την ελληνική κρίση στη στάση της Γερμανίας απέναντι στο εν λόγω ζήτημα και το 5% των αντίστοιχων θεμάτων στη στάση της Γαλλίας. Επομένως, συνολικά, πάνω από το 10% των θεμάτων που καταγράφηκαν στο πλαίσιο της ελληνικής οικονομικής κρίσης αφορούσε τη στάση, τους χειρισμούς και την αντιπαλότητα των δύο μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων.

Τα ποσοστά είναι αξιοπρόσεκτα και αποτυπώνουν την κυρίαρχη άποψη της εφημερίδας: αυτό το επιμέρους ευρωπαϊκό πρόβλημα, η ελληνική οικονομική κρίση, επηρεάζει και αφορά τόσο την Ευρωζώνη στο σύνολό της όσο και τους ισχυρότερους πρωταγωνιστές της, τη Γερμανία και τη Γαλλία. Πιο συγκεκριμένα, η ελληνική κρίση συχνά αναφερόταν ως αίτιο πτώσης του γαλλικού Χρηματιστηρίου¹¹⁹ και ως αρχή ενός φαινομένου ντόμινο που θα βυθίσει στην ύφεση και άλλες ευρωπαϊκές χώρες του νότου¹²⁰. Δεδομένου δε ότι οι αναφορές στην καγκελάρια της Γερμανίας, Angela Merkel και στον πρόεδρο της Γαλλίας, Nicolas Sarkozy, υπερβαίνουν το ένα τέταρτο των αναφορών σε πρόσωπα που εμπλέκονται με τη διαχείριση της ελληνικής κρίσης (Πίνακας 4), διαπιστώνουμε πόσο σημαντικές θεωρούνται για την εφημερίδα οι δηλώσεις και οι κινήσεις τους στο ζήτημα κυρίως της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης σε σχέση με την ελληνική οικονομική κρίση. Περαιτέρω, παρατηρούμε ότι, παραδόξως ίσως, οι αναφορές στον Γάλλο πρόεδρο ήταν πολύ λιγότερες σε σχέση με τη Γερμανίδα καγκελάρια, γεγονός που καταδεικνύει την ιδιαίτερη βαρύτητα που η *Le Figaro* απέδιδε στο ρόλο της καγκελαρίου.

Οι αναφορές στα πρόσωπα των δύο ηγετών αυξάνονται με την πάροδο των μηνών. Ενδεικτικά, το μήνα Σεπτέμβριο του 2009 δεν υπήρχε καμία αναφορά ή δήλωση των εν λόγω προσώπων αναφορικά με την Ελλάδα, ενώ αντιθέτως το Μάρτιο του 2010 υπήρχαν αναφορές σε 29 άρθρα στη Γερμανίδα καγκελάρια και σε 18 άρθρα στο

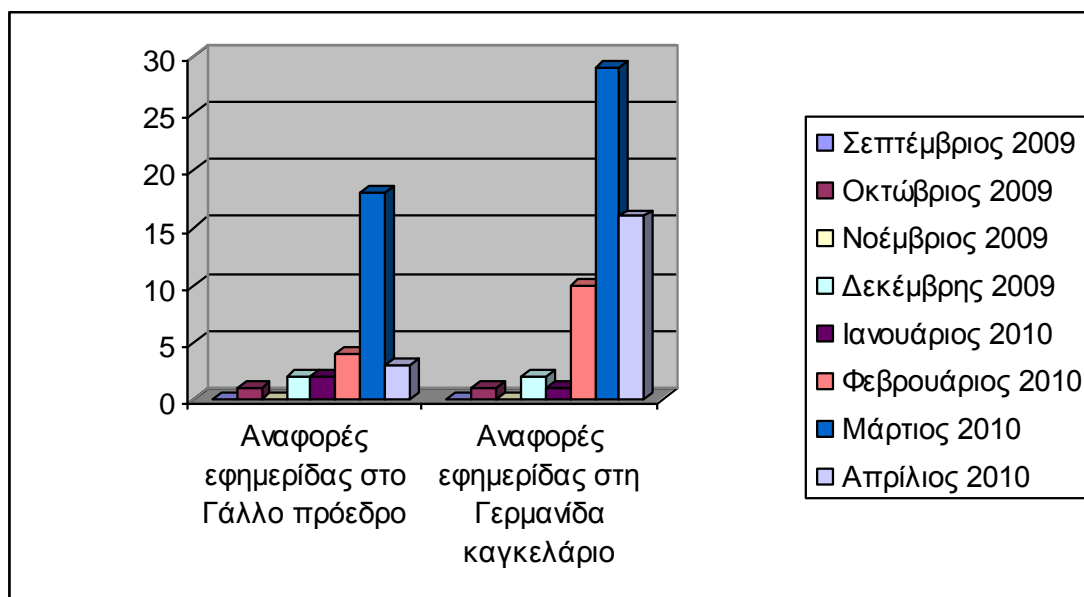
¹¹⁹ Bonavita, Marie Laetitia, "Où est donc passée l' idée européenne?", *Le Figaro*, 5 /1/2010, p. 15
Rousseau, Herve, "La Bourse de Paris s'enfonce dans le rouge, le CAC 40 perd 1,20 %; Le regain d'inquiétude sur la dette des Etats a fait replonger le CAC 40 qui est repassé hier sous le seuil des 4 000 points", *Le Figaro*, 9/4/2010, p. 25.

¹²⁰ Gallen, Claire, "Europe : Olli Rehn plaide pour une gouvernance économique; Le futur commissaire aux Affaires économiques et financières était auditionné, hier, par le Parlement européen", *Le Figaro*, 12/1/2010, p. 19.

Rousseau, Herve, "La Bourse de Paris s'enfonce dans le rouge, le CAC 40 perd 1,20 %; Le regain d'inquiétude sur la dette des Etats a fait replonger le CAC 40 qui est repassé hier sous le seuil des 4 000 points", *Le Figaro*, 9 /4/2010, p. 25.

Γάλλο πρόεδρο (Πίνακας 7). Οι πολύ περισσότερες αναφορές το Μάρτιο οφείλονται στην επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού σε Παρίσι και Βερολίνο και στην πληθώρα δηλώσεων που ακολούθησε. Η δυναμική αυτή αποτυπώνεται στον Πίνακα 7.

Πίνακας 7. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές σε Sarkozy & Merkel

Δεδομένης της ιδιαίτερης έμφασης που έδωσε η *Figaro* στα πρόσωπα των Sarkozy και Merkel, το ζητούμενο είναι η διάγνωση της στάσης που ακολούθησαν οι χώρες των δύο αυτών ηγετών, και πώς αυτή η στάση επηρέασε την ευρωζώνη, την ΕΕ και την Ελλάδα. Το ζήτημα σχετίζεται άμεσα με το ποιο εκ των δύο κρατών υπερασπίστηκε περισσότερο την αρχή της αλληλεγγύης στην Ευρωπαϊκής Ένωση και προέκρινε μία ευρωπαϊκή λύση στο ελληνικό δημοσιονομικό πρόβλημα.

Όταν αποφασίστηκε το σχέδιο κοινής διακυβέρνησης της ελληνικής οικονομίας (ή κοινής αντιμετώπισης) απηχούσε την παλαιά γαλλική ιδέα για *ευρωπαϊκή* οικονομική κυβέρνηση στην οποία η Γερμανία πάντα εναντιωνόταν με αποτέλεσμα να κατηγορείται για έλλειψη αλληλεγγύης¹²¹. Επίσης, στο θέμα της εμπλοκής του ΔΝΤ στο ευρωπαϊκό σχέδιο στήριξης της Ελλάδας τόσο η Γαλλία όσο και οι βασικοί αξιωματούχοι της ΕΕ ήταν εναντίον. Ωστόσο εντέλει επικράτησε η γερμανική άποψη που προέκρινε την συμμετοχή του ΔΝΤ στον μηχανισμό στήριξης και το πακέτο διάσωσης¹²². Ένα επιπλέον σημείο τριβής ήταν το εάν δύναται να επιτραπεί η αποβολή ενός κράτους-μέλους του ευρώ ή όχι. Η Γερμανία τασσόταν (και συνεχίζει να τάσσεται) υπέρ της αποβολής κρατών που συστηματικά παραβιάζουν ή δεν

¹²¹ Mevel, Jean-Jacques, "Merkel et Sarkozy lancent le gouvernement économique européen", *Le Figaro*, 12/2/2010, p. 20.

¹²² Mevel, Jean-Jacques, "L'Europe accouche d'un accord sur la Grèce; Angela Merkel et Nicolas Sarkozy ont trouvé un compromis sur un soutien financier à la Grèce. Le mécanisme qui fait intervenir le FMI sera valable pour d'autres pays de la zone euro", *Le Figaro*, 26/3/2010, p. 18.

πληρούν τους όρους¹²³. Αντίθετος με τη γερμανική άποψη ήταν ο Γάλλος πρόεδρος που τόνιζε ότι «ένα κράτος-μέλος της ζώνης του Ευρώ θα πρέπει να μπορεί να υπολογίζει στις υπόλοιπες χώρες του Ευρώ. Αλλιώς γιατί να υπάρχει το κοινό νόμισμα;»¹²⁴. Η δήλωση του προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Herman Van Rompuy συμπληρώνει την εν λόγω διαφωνία:

«λόγω της καχυποψίας μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών και της έλλειψης μίας κοινής ευρωπαϊκής κουλτούρας δεν μπόρεσε να υπάρξει άμεση στήριξη απέναντι στην Ελλάδα»¹²⁵.

Παρά τα διαφορετικά σημεία εκκίνησης των απόψεων Nicolas Sarkozy και Angela Merkel, τελικά συμφώνησαν σε μηχανισμό στήριξης της Ελλάδας με τη συμμετοχή του ΔΝΤ¹²⁶ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δήλωσε ικανοποιημένη¹²⁷ από αυτήν την επίτευξη. Ο Γάλλος πρόεδρος τόνισε ότι η συμφωνία αποτελεί ένα μεγάλο βήμα για την ευρωζώνη και ότι οι αγορές ξέρουν ότι η ΕΕ και το ΔΝΤ υποστηρίζουν την Ελλάδα, ενώ ο πρόεδρος της ΕΚΤ, Jean-Claude Trichet, χαρακτήρισε «κακή» την επέμβαση του ΔΝΤ, διότι θεωρεί ότι αυτή η εμπλοκή αποκαλύπτει πως τα κράτη-μέλη του ευρώ δεν (θα) αναλαμβάνουν τις υποχρεώσεις τους¹²⁸.

Η Γαλλία, έστω και μετριοπαθώς, στάθηκε εξ αρχής στο πλευρό της Ελλάδας. Η Γαλλίδα υπουργός Οικονομικών, Christine Lagarde, δήλωνε το Δεκέμβριο του 2009: «Δεν πιστεύω η Ελλάδα να οδηγηθεί στη χρεοκοπία»¹²⁹, και συνέχισε στο ίδιο περίπου μοτίβο μέχρι τον Απρίλιο του 2010. Ιδιαίτερα έντονη ήταν η γαλλική υποστήριξη το Μάρτιο, όπου με αφορμή την επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού στο Παρίσι, ο Nicolas Sarkozy δήλωσε:

«Η Ελλάδα μπορεί να υπολογίζει στην πλήρη στήριξη της Γαλλίας ...Το ευρώ είναι το νόμισμά μας, είναι δική μας ευθύνη(...) Η κερδοσκοπία που παίζεται ενάντια στη Ελλάδα μπορεί να φτάσει σε πολλές χώρες αν δεν έχουμε τα μέσα να παλέψουμε. Δεν πρέπει να προσθέσουμε μια νομισματική κρίση σε μια οικονομική κρίση η οποία μάλιστα δημιουργήθηκε από τα παράγωγα της άλλης άκρης του ατλαντικού»¹³⁰.

Ιδιαίτερος τον μήνα Απρίλιο η εφημερίδα παρουσιάζει τον Sarkozy να επιδιώκει την ενδυνάμωση του γαλλογερμανικού άξονα προκειμένου να στηριχθεί η Ελλάδα και να αντιμετωπιστεί μία επικείμενη κρίση στην Ευρωζώνη. Δήλωνε χαρακτηριστικά "Η

¹²³ Saint-Paul, Patrick, "Euro: Merkel veut exclure les mauvais élèves; La chancelière réagit vivement aux critiques sur le modèle économique allemand", *Le Figaro*, 18/3/2010, p. 20.

¹²⁴ Saint-Paul, Patrick, "Grèce: Berlin s'ouvre à l'option du FMI; Le recours au FMI divise le couple franco-allemand, à une semaine du Conseil européen", *Le Figaro*, 20/3/2010, p. 23.

¹²⁵ Mevel, Jean-Jacques, "Les leçons amères de la crise grecque", *Le Figaro*, 27/3/2010, p. 19.

¹²⁶ Gallen, Claire, "Un plan d'aide sous strictes conditions", *Le Figaro*, 26/3/2010, p. 18.

¹²⁷ Gallen, Claire, "Grèce: L'Europe soulagée, les marchés prudents; L'accord conclu entre les Vingt-Sept en faveur d'Athènes a fait rebondir l'euro, mais les Bourses européennes sont mitigées", *Le Figaro*, 27/3/2010, p. 22.

¹²⁸ Lachevre, Cyrille, "Nicolas Sarkozy: « Un pas majeur » de la zone euro", *Le Figaro*, 26 Mars 2010, p. 18.

¹²⁹ Lachevre, Cyrille, "Réactions", *Le Figaro*, 10/12/2009, p. 22.

¹³⁰ Landri, Marc, "Sarkozy promet une riposte anti-spéculation; Pour le chef de l'Etat, aider financièrement un pays de la zone euro comme la Grèce est une « obligation politique et morale »." *Le Figaro*, 8 /3/2010, p. 23.

Γαλλία ήταν αποφασισμένη να βοηθήσει το ευρώ και την Ελλάδα (...) δεν θα αφήσει την κερδοσκοπία να κάνει ό,τι θέλει»¹³¹.

Η Γερμανική αναποφασιστικότητα

Ήδη από το Φεβρουάριο του 2010 ήταν φανερό ότι ο κίνδυνος εξάπλωσης της ελληνικής κρίσης στην ευρωζώνη απαιτεί μία ευρωπαϊκή απάντηση κυρίως από Γερμανία και Γαλλία¹³². Η πίεση πάντως είναι μεγαλύτερη για την ισχυρότερη οικονομία της ευρωζώνης, τη Γερμανία που αποτελεί τον κυριότερο πιστωτή της Ελλάδας. Το γεγονός αυτό την φέρνει σε θέση να πρέπει να παράσχει βοήθεια προς την Ελλάδα σε διμερές ή και ευρωπαϊκό επίπεδο¹³³. Σαν αποτέλεσμα, οι ηγέτες Γαλλίας και Γερμανίας έκριναν απαραίτητο έναν μηχανισμό διάσωσης της ελληνικής οικονομίας με απώτερο σκοπό τη διάσωση της ευρωζώνης¹³⁴. Έτσι, ηγήθηκαν ενός ευρωπαϊκού σχεδίου στήριξης της Ελλάδας, η οποία υποσχέθηκε να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να μειώσει το έλλειμμα.

Το Βερολίνο θεωρεί ότι έχει την πρωτοκαθεδρία (μαζί με το Παρίσι) στο ευρωπαϊκό οικονομικό οικοδόμημα και άρα έχει τη μεγαλύτερη ευθύνη για τις εξελίξεις όπως υποστηρίζεται και από τη δήλωση που έκανε η Γερμανίδα καγκελάρια σε κοινή συνέντευξη τύπου με τον Nicolas Sarkozy: «θεωρούμε τον εαυτό μας ως την οικονομική κυβέρνηση των 27»¹³⁵. Η στάση του Βερολίνου φανερώνει ότι προτάσσει την εθνική κυριαρχία σε σχέση με τα κοινοτικά συμφέροντα. Αυτό διαφαίνεται από τη δήλωση της Merkel:

«Ποιος θα ανακοινώσει στο ελληνικό κοινοβούλιο ότι πρέπει να μεταρρυθμίσει εκ νέου το συνταξιοδοτικό; Δεν πιστεύω πως θα εκτιμηθεί πολύ το γεγονός ότι η Γερμανία επιβάλει τους κανόνες. Το γερμανικό κοινοβούλιο δεν θα ήταν σίγουρα ευχαριστημένο εάν η Ελλάδα έκανε κάτι αντίστοιχο. Βάσει τούτων, το ευρώ θα περάσει μία πολύ δύσκολη φάση τα επόμενα χρόνια»¹³⁶.

Ιδιαίτερη ωστόσο έμφαση έδωσε η Figaro στις δηλώσεις και τα πισωγυρίσματα της Γερμανίας. Η Γερμανία από τον Δεκέμβριο του 2009 τηρούσε μία στάση μάλλον ουδέτερη απέναντι στην Ελλάδα, όπως άφηνε να εννοηθεί η δήλωση της Angela Merkel ότι «αυτό που συμβαίνει σε ένα κράτος -μέλος (της ΕΕ) επηρεάζει όλα τα

¹³¹ Landre, Marc, "Sarkozy promet une riposte anti-spéculation; Pour le chef de l'Etat, aider financièrement un pays de la zone euro comme la Grèce est une « obligation politique et morale »." *Le Figaro*, 8/3/ 2010, p. 23.

¹³² Mevel, Jean-Jacques, "La zone euro se risigne à secourir la Grèce; Le sommet européen doit accoucher aujourd'hui d'un plan de sauvetage de la Grèce dont les modalités ont été discutées hier entre ministre des Finances de la zone euro", *Le Figaro*, 11 Février 2010, p. 18 (300).

¹³³ Saint-Paul, Patrick, "Berlin doit convaincre un Parlement encore réticent", *Le Figaro*, 11/2/2010, p. 18.

¹³⁴ "L'Europe veut sauver la Grèce de la faillite; Un plan de sauvetage sera présenté aujourd'hui pour éviter la contagion de la crise", *Le Figaro*, 11/2/2010, p. 1.

¹³⁵ Robin, Jean-Pierre, "Un gouvernement économique pour l'Europe", *Le Figaro*, 13/2/2010, p. 21.

¹³⁶ Από κείμενο του Robin, Jean-Pierre στη *Le Figaro*, 15/1/2010, p. 19.

υπόλοιπα, ιδίως εάν μοιράζονται ένα κοινό νόμισμα»¹³⁷, γεγονός που ωστόσο λειτούργησε εναντίον της Ελλάδας, εάν λάβουμε υπόψη ότι η οικονομική της κατάσταση επιδεινώθηκε και ότι η βασικότερη χείρα βοηθείας μπορούσε να προέλθει από τη Γερμανία. Αντίθετα, το μήνα Μάρτιο του 2010 η Γερμανίδα καγκελάριας δήλωσε ότι οι Γερμανοί «θα παράσχουμε την βοήθειά μας στην Ελλάδα»¹³⁸. Με την δήλωσή της αυτή η Γερμανίδα καγκελάριας επιβεβαιώνει για πρώτη φορά το πλάνο βοήθειας προς την Ελλάδα, αν και αργοπορημένα. Παρ' όλα αυτά, την πολιτική στήριξη της καγκελάριας επισκίασε η σκληρή δήλωση του υπουργού Οικονομικών, Rainer Bröderle (FDP), ο οποίος είπε ότι «ο κ. Παπανδρέου είπε πως δεν θέλει ούτε σέντ. Η γερμανική κυβέρνηση δεν θα δώσει (λοιπόν) ούτε ένα σέντ»¹³⁹. Τον ίδιο μήνα και λίγο αργότερα, η Merkel δήλωνε ότι «η Γερμανία δεν έχει κανένα λόγο να υποστηρίξει μία ελλειμματική χώρα»¹⁴⁰, δείγμα οπισθοχώρησης. Η Merkel ύστερα και από αντιπαραθέσεις με τη Γαλλία¹⁴¹ επιστρέφει στην πιο σκληρή γραμμή λέγοντας ότι «στο μέλλον θα πρέπει να έχουμε μία διαδικασία για να μπορούμε να αποβάλουμε μία χώρα από τη ζώνη του Ευρώ».

Ο μήνας Απρίλιος μπορεί να θεωρηθεί ο χαρακτηριστικότερος μήνας των γερμανικών παλινδρομήσεων και η εφημερίδα εκδηλώνει έναν έντονο αρνητισμό απέναντι στη Γερμανία για την έλλειψη αλληλεγγύης απέναντι στην Ελλάδα. Χαρακτηριστικά, αναφέρουμε τη δήλωση της Merkel ότι τα κράτη που δεν μπορούν να σεβαστούν τους κανόνες της ζώνης του ευρώ πρέπει να αποβάλλονται¹⁴² καθώς τη δήλωση ότι «η Ελλάδα δε θα λάβει οικονομική βοήθεια, εκτός και αν απειληθεί το Ευρώ συνολικά και εκτός και αν η Ελλάδα παρουσιάσει ένα πειστικό και συγκροτημένο οικονομικό πρόγραμμα»¹⁴³. Η εφημερίδα μάλιστα παραθέτει το χαρακτηρισμό που αποδίδει στη Merkel η γερμανική εφημερίδα *Die Zeit* : «Κυρία Όχι» ('Madame Non') θέλοντας να δείξει πόσο δύσκολη είναι η εξασφάλιση της συγκατάθεσης της Γερμανίδας καγκελάριας για χορήγηση βοήθειας στην Ελλάδα¹⁴⁴.

Σύμφωνα πάντα με την *Le Figaro* η καγκελάριας επηρεαζόταν και από τις προσεχείς εκλογές στο κρατίδιο της Βεστροφάλιας. Υπό την επιρροή των ΜΜΕ η γερμανική κοινή γνώμη ήταν ενάντια στην παροχή βοήθειας προς την Ελλάδα και η Merkel δεν ήθελε

¹³⁷ Gallen, Claire, "Les dîboires financiers de la Grèce s'invitent au sommet des Vingt-Sept", *Le Figaro*, 11/12/ 2009, p. 11 (108).

¹³⁸ Bouilhet, Alexandrine, "Bruxelles et Berlin exigent d'Athènes un nouveau tour de vis budgétaire; Le gouvernement doit annoncer de nouvelles mesures d'austérité cette semaine", *Le Figaro*, 2/3/2010, p. 21.

¹³⁹ Saint-Paul, Patrick, "Merkel offre son soutien politique à Papandriou sans aide financière", *Le Figaro*, 6 Mars 2010, p. 23.

¹⁴⁰ Bouilhet, Alexandrine, "La zone euro, malade de l'Allemagne?", *Le Figaro*, 16/3/ 2010, p. 23.

¹⁴¹ Βλ. και Gallen, Claire, "La crise grecque crée des tensions franco-allemande; La ministre française de l'Économie s'est interrogée hier sur le modèle allemand basé sur les exportations. Un modèle dont elle « n'est pas sûre (...) qu'il soit viable à long terme » pour la zone euro", *Le Figaro*, 16/3/2010, p. 27, όπου η Γαλλίδα υπουργός Οικονομικών, Christine Lagarde, εμφανίζεται να μην είναι «καθόλου μακροπρόθεσμα για τη ζώνη του ευρώ».

¹⁴² De Capele, Galtan, "Grèce : l'état d'urgence", *Le Figaro*, 9/3/2010, p. 15 .

¹⁴³ Bayart, Bertille, "La prudence de Berlin renforce les interrogations sur les marchés", *Le Figaro*, 24 Avril 2010, p. 22 (110).

¹⁴⁴ Glucksmann, André, "Le baptême d'une Europe germano-russe", *Le Figaro*, 13/4/ 2010, p. 18.

να προκαλέσει αρνητικό κλίμα εναντίον της λόγω του χειρισμού του ελληνικού ζητήματος¹⁴⁵. Η Γερμανίδα καγκελάριας έτσι, κατά την γαλλική εφημερίδα, φέρεται να θέτει το εσωτερικό πολιτικό κόστος υπεράνω των ευρωπαϊκών συμφερόντων επηρεάζοντας αρνητικά τις αγορές και μεγαλώνοντας τον κίνδυνο μετάδοσης της κρίσης στην ευρωζώνη¹⁴⁶. Σαν επιστέγασμα παρατίθεται η δήλωση του Jean Claude Trichet, σύμφωνα με την οποία «είναι απολύτως απαραίτητο η Γερμανία να αποφασίσει το συντομότερο δυνατό (ποια στάση θα τηρήσει)»¹⁴⁷ στην οποία η Merkel απαντά πως «η Γερμανία θα συμβάλλει, αλλά πρέπει να συμβάλλει και η Ελλάδα»¹⁴⁸. Η εφημερίδα πάντως τονίζει ότι είναι δύσκολη και νομικά μη δικαιολογήσιμη η αποχώρηση της Ελλάδας από την Ευρωζώνη παρ' όλες τις δηλώσεις Merkel ότι αυτό είναι δυνατό αν μία χώρα δεν πληρεί τα κριτήρια της ευρωζώνης¹⁴⁹.

Το κοινωνικο – οικονομικό σύστημα της Ελλάδας, κύριος υπαίτιος της ελληνικής δημοσιονομικής κρίσης

Το αρχικό ενδιαφέρον της εφημερίδας *Le Figaro* ως προς την πολιτική και κοινωνική κατάσταση στην Ελλάδα εκδηλώνεται αρχικά με τις εκλογές του Οκτωβρίου και την επικείμενη αλλαγή κυβέρνησης¹⁵⁰. Επιπλέον, απασχολούν κοινωνικές αναταραχές και τρομοκρατία καθώς και ο αντίκτυπος που έχουν τέτοια φαινόμενα στην ελληνική κοινωνία και το πολιτικό στερέωμα. Αναφέρονται γεγονότα και ταραχές που προκαλούνται από την τρομοκρατική Οργάνωση «Επαναστατικός Αγώνας» (π.χ. Επίθεση στο Χρηματιστήριο Αθηνών) και μεταφέρονται μηνύματα της παραπάνω οργάνωσης πως η κρίση είναι η αιτία αυτών των αποτελεσμάτων¹⁵¹.

Οι αρθρογράφοι πάντως ρίχνουν ιδιαίτερο βάρος στην ανάλυση του πολιτικό-κοινωνικού συστήματος της χώρας το οποίο θεωρείται κατά βάση κύριο υπαίτιο της κρίσης. Είναι πραγματικά αξιοσημείωτο ότι μεταφέρουν λεπτομερώς περιστατικά της ελληνικής πολιτικοοικονομικής παθογένειας με γλαφυρό συχνά τρόπο όπως όταν

¹⁴⁵ Visot, Marie, “Athènes promet une nouvelle purge pour satisfaire Berlin; Angela Merkel a confirmé, hier, l'aide allemande à la Grèce avant le 19 mai, mais elle la conditionne à de nouvelles mesures d'austérité”, *Le Figaro*, 27/4/2010, p. 18.

¹⁴⁶ Βλ. και ενδεικτικά το Rousselin, Pierre, “Grèce: Merkel et l'effet domino”, *Le Figaro*, 29/4/2010, p. 15.

¹⁴⁷ Saint-Paul, Patrick, “La stratégie d'Angela Merkel critiquée”, *Le Figaro*, 29/4/2010, p. 18.

¹⁴⁸ Bouilhet, Alexandrine, “Grèce : Strauss-Kahn et Trichet peinent à calmer les marches; Standard & Poor's a dégradé l'Espagne, hier. Les Bourses européennes ont clôturé dans le rouge. L'euro était en baisse à 1,31 dollar. Les marchés obligataires restent tendus”, *Le Figaro*, 29/4/2010, p. 18 (185).

¹⁴⁹ Gallen, Claire, “Enquête”, *Le Figaro*, 29/4/2010, p. 18.

¹⁵⁰ Kefalas, Alexia, Caramanlis : « Des élections étaient inévitables »; Le premier ministre grec dénonce le « chantage de l'opposition » pour justifier les législatives anticipés, *Le Figaro*, 30/9/2010, p. 7.

¹⁵¹ « Europe », *Le Figaro*, 29/9/2009, p. 10. Le message a été clair: « tous les responsables de la crise actuelle: gros actionnaires, golden boys et capitalistes vont payer leur action criminelle ».

μιλούν για τις «πολιτικές δυναστείες πατρωνίας» ('deux familles clientélistes au rounoir')¹⁵² και τον διαχωρισμό «Ελλάδας» και «Ελλήνων»¹⁵³. Υποστηρίζεται συχνά πως η διαφθορά¹⁵⁴ και η έλλειψη μέτρου, η κατάχρηση του δημοσίου χρήματος και ο υπέρογκος και μη βιώσιμος δημόσιος τομέας κατέστησαν την Ελλάδα την πιο ευάλωτη χώρα της Ευρωζώνης και την οδήγησαν στο χείλος του γκρεμού¹⁵⁵. Οι αρθρογράφοι μεταφέρουν δηλώσεις τόσο ελλήνων πολιτικών¹⁵⁶ όσο και πολιτών¹⁵⁷. Το Φεβρουάριο ο Γ. Παπακωνσταντίνου δηλώνει: «Προσπαθούμε να αλλάξουμε την πορεία του Τιτανικού. Αυτό δεν γίνεται σε μια μέρα»¹⁵⁸.

Με την πάροδο των μηνών, οι αναφορές της εφημερίδας στις κοινωνικές εντάσεις πληθαίνουν. Η υποβάθμιση της Ελλάδας από τους χρηματοπιστωτικούς οίκους Fitch και Moody's και η έναρξη των αντιδράσεων των πολιτών με την εξαγγελία των μέτρων του αναθεωρημένου προγράμματος σταθερότητας, φέρνει την κυβέρνηση σε ιδιαίτερα δύσκολη θέση και το ίδιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Όπως έχουμε προαναφέρει, η πλειονότητα των σχετικών άρθρων της *Le Figaro* υιοθετεί αρνητική στάση απέναντι στην Ελλάδα. Ειδικότερα 45% των άρθρων υιοθετεί αρνητική στάση, 42% ουδέτερη και μόλις 13% θετική (βλέπε Πίνακα 3). Η χώρα «μαύρο πρόβατο»¹⁵⁹ και «λαθρεπιβάτης»¹⁶⁰ της Ευρωζώνης, πιέζεται για ανάληψη μονομερών μέτρων αφού η ευρωπαϊκή βοήθεια δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένη. Η άσχημη θέση της Ελλάδας αναφέρεται συχνά ως κακό παράδειγμα, στον αντίποδα της Γερμανίας η οποία αποτελεί υπόδειγμα στη διαχείριση των οικονομικών της και στην τήρηση του Συμφώνου Σταθερότητας¹⁶¹. Η εγγενής διαφθορά που εκδηλώνεται με την απόκρυψη και παραποίηση στατιστικών οικονομικών στοιχείων¹⁶², την πάσχουσα δημόσια διοίκηση και γενικότερα την προφανή και διαχρονική δυσκολία της χώρας να βάλει σε τάξη τα του οίκου της, αναφέρεται σε αρκετά άρθρα. Ωστόσο πολλά από αυτά τα άρθρα περιλαμβάνουν μια ανεπαίσθητη χροιά συμπόνιας για την ανεξέλεγκτη κατάσταση στην οποία φαίνεται να έχει εισέλθει η χώρα, ενώ πολλές φορές γίνεται παραλληλισμός των ελληνικών με τα γαλλικά δημοσιονομικά προβλήματα¹⁶³, καθώς

¹⁵² Hauter, François, La Grèce prise au piège de ses incohérences, *Le Figaro*, 11/2/2010, p.2.

¹⁵³ Ibid, Le divorce des Grecs et de l'Etat (...) C'est comme si « l'État grec » et « les Grecs » étaient deux concepts parfaitement déconnectés. « La Grèce depuis l'après-guerre n'a pas eu d'Etat, explique Hélène Ahrweiler, présidente du théâtre national d'Athènes. Les politiques gèrent des institutions, des infrastructures qui ne fonctionnent pas. L'absence d'État, voilà la maladie grecque! »

¹⁵⁴ Idib : à force de frauder, les Grecs ont ruiné l'État

¹⁵⁵ De Capèle, Gaëtan, Remise en ordre, *Le Figaro*, 30/1/2010, p.17.

¹⁵⁶ Kefalas, Alexia, L'Europe renforce sa pression sur la Grèce Une délégation d'experts européens a débarqué hier à Athènes pour examiner le programme budgétaire grec, *Le Figaro*, 7/1/2010 .

Cheyvialle, Anne, Athènes lance sa réforme fiscale, *Le Figaro*, 15/4/2010, p.21.

¹⁵⁷ Kefalas, Alexia, La Grèce se souleve contre le plan d'austerite, *Le Figaro*, 6/3/2010, p.23. Hauter, François, La Grèce prise au piège de ses incohérences, *Le Figaro*, 11/2/2010, p.2.

¹⁵⁸ Rioufol, Ivan, Quand la Grèce abandonne l'État providence, *Le Figaro*, 19/2/2010, p. 17.

¹⁵⁹ ARNAUD R., « Le gouvernement grec cherche à reconstruire l'union nationale; Le premier ministre présente son programme d'économies pour sauver le pays », *Le Figaro*, 14 décembre 2009, p.24.

¹⁶⁰ Lachevre, Cyrille, La Grèce, épreuve de vérité pour l'euro, *Le Figaro*, 10/12/2009, p.19.

¹⁶¹ Bonavita, Marie-Laetitia, Conditionner le grand emprunt à l'adoption d'une règle budgétaire, *Le Figaro*, 19/11/2009 , p. 20.

¹⁶² Robin, Jean-Pierre, Le défi de la BCE, réunifier la zone euro, *Le Figaro*, 14/1/2010, p.15.

¹⁶³ MEVEL J.J, « Europe : les déficits français stigmatisés », *Le Figaro*, 21 Octobre 2009, p. 20. : 'Le débat pourrait prendre une tournure plus politique le 11 novembre, date à laquelle la Commission européenne a prévu de transmettre à quatre pays - la France, l'Espagne, l'Irlande et la Grèce - une feuille de route pour 2010 et 2011. Bruxelles pourrait également singulariser la France parce qu'elle ne respecte pas cette année les recommandations de l'exécutif européen'.

και η Γαλλία βρίσκεται σε δύσκολη οικονομική κατάσταση¹⁶⁴ και ο λαός ανησυχεί και εκεί, ιδιαίτερα επηρεασμένος από την ελληνική κρίση και τον φόβο διασποράς των σοβαρών οικονομικών δυσχερειών.

Έτσι, το κοινωνικοπολιτικό σύστημα της χώρας, περιγραφόμενο με ιδιαιτέρως αρνητικά σχόλια, παρουσιάζεται ως βασική αιτία της οικονομικής κρίσης. Πολλές φορές η Ελλάδα εξετάζεται συγκριτικά με την Ισπανία, καθώς οι δύο χώρες μοιράζονται παρόμοια χαρακτηριστικά, αλλά εν τέλει οι δύο χώρες ακολουθούν διαφορετική πορεία.

Συμπεράσματα

Η εφημερίδα *Le Figaro* κάλυψε με συνέπεια και συνέχεια την ελληνική δημοσιονομική κρίση. Τα άρθρα της ήταν πολυπληθή, σχεδόν καθημερινά και κάλυπταν επαρκέστατα την επικαιρότητα, δίνοντας στον αναγνώστη μία πλήρη εικόνα των γεγονότων, των κινήσεων και των αντιδράσεων όλων των εμπλεκόμενων μερών στην κρίση.

Τα άρθρα της *Le Figaro* συγκλίνουν στο γεγονός ότι η ελληνική δημοσιονομική κρίση δεν είναι αποκλειστικά ελληνική. Επηρεάζεται αφενός από το γενικότερο άσχημο κλίμα που επικρατεί στις διεθνείς χρηματαγορές, αφετέρου όμως επηρεάζει την πορεία και τη σταθερότητα της Ευρωζώνης. Το «ελληνικό» πρόβλημα ανάγεται σε «ευρωπαϊκό».

Η παροχή βοήθειας στο ελληνικό κράτος είναι ένα από τα θέματα που κυριάρχησε στην αρθρογραφία της *Le Figaro*. Μια καθαρά ευρωπαϊκή λύση, υποστηριζόμενη από τους Trichet και Sarkozy, η πιθανότητα εμπλοκής του ΔΝΤ και οι συνέπειες αυτής για την δυναμικότητα της Ευρωζώνης, η αντίδραση και η ολιγωρία της Merkel στη λήψη απόφασης για παροχή βοήθειας αποτυπώνονται μέσω λεπτομερέστατων αναφορών. Μεγάλη έμφαση δίνεται στην διαμάχη του γαλλο-γερμανικού άξονα και στη διαφορά πλευσης των Sarkozy και Merkel ως προς το ποια οικονομική πολιτική πρέπει να ακολουθήσει η ευρωζώνη γενικότερα και πώς θα πρέπει να αντιμετωπιστεί η ελληνική κρίση ειδικότερα.

Τέλος, στο μικροσκόπιο μπαίνει το κοινωνικο-πολιτικό σύστημα της Ελλάδας. Καταγράφονται τα κύρια αίτια της δημοσιονομικής κρίσης που είναι πολύπλευρη και αφορά κατά την *Le Figaro* στο πολιτικό-κοινωνικό σύστημα εν γένει. Η εικόνα της χώρας παρουσιάζεται αρνητική, ενώ έμφαση δίδεται στις δυσμενείς συνέπειες της ελληνικής κρίσης για την Ευρωζώνη.

¹⁶⁴ DE CAPELLE, G., «La dette, parlons-en! », *Le Figaro*, 1/12/2009, p. 17.

Κλείνουμε παραθέτοντας το *word cloud* για όλα τα άρθρα περί της ελληνικής κρίσης στην εφημερίδα *Le Figaro*. Όπως είναι καθαρό η εστίαση είναι στους όρους ‘ευρώ’/‘Ευρωζώνη’/‘Ευρώπη’, ‘κρίση’, ‘χρέος’, ‘Γερμανία’, ‘ΔΝΤ’, ‘διαδηλώσεις’, ‘Γαλλία’, ‘βοήθεια’, ‘φορολογία’, ‘μέτρα’, ‘τράπεζες’.

Word cloud¹⁶⁵ άρθρων με αναφορές στην ελληνική κρίση

στην εφημερίδα *Le Figaro*

Σεπτέμβριος 2009 – Απρίλιος 2010

¹⁶⁵ Το ‘word cloud’ συνιστά γραφική αναπαράσταση της συχνότητας επανάληψης λέξεων μέσα σε ένα κείμενο. Όσο συχνότερα χρησιμοποιείται μία λέξη σε ένα κείμενο τόσο μεγαλύτερη εμφανίζεται η λέξη αυτή στο ‘σύννεφο λέξεων’.

Η
Ελληνική
Οικονομική
Κρίση
στο
Διεθνή Τύπο

Ισπανία

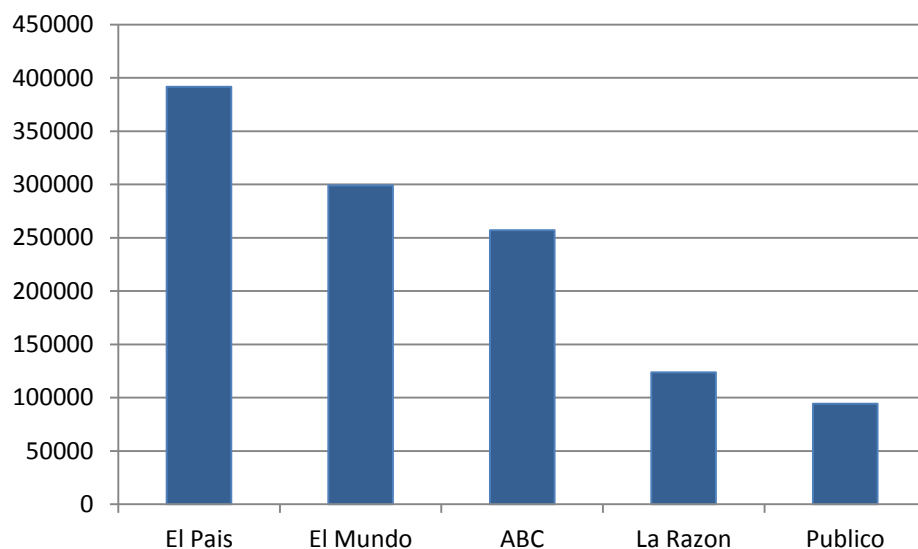
Ερευνητική Ομάδα
Βέρα Κρικώνη
Βασιλική Μαλτάσογλου

Η Εφημερίδα *El Pais*

Η *El Pais* είναι μία από τις εφημερίδες με τη μεγαλύτερη επιρροή στη διαμόρφωση της ισπανικής κοινής γνώμης. Πρωτοκυκλοφόρησε το 1976, ακριβώς όταν έγινε στην Ισπανία η μετάβαση στη δημοκρατία, υπερασπίζοντας ένθερμα την κοινωνική και πολιτική αλλαγή και τις πολιτικές ελευθερίες. Μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα από την ίδρυσή της κατάφερε να κυριαρχήσει στο χώρο του έντυπου τύπου. Είναι κεντρο-αριστερών πεποιθήσεων (χωρίς να διστάζει ωστόσο να υποστηρίξει πιο φιλελεύθερες ιδέες όταν κρίνεται αναγκαίο)¹⁶⁶. Έτσι εξηγείται και στην παρούσα έρευνα το γεγονός μεγάλης αναφοράς στις επικείμενες εκλογές στην Ελλάδα κατά τους μήνες Σεπτέμβριο και Οκτώβριο 2009, στις οποίες νικητής ήταν το ΠΑΣΟΚ. Επίσης, ξεχωρίζει για την έμφαση που δίνει στα διεθνή νέα παίρνοντας ενεργό ρόλο στην Ευρωπαϊκή δημοσιογραφική σφαίρα¹⁶⁷.

Η *El Pais*, είναι η πρώτη σε κυκλοφορία εφημερίδα στην Ισπανία, έχοντας πρόσφατα διευρύνει τη διαφορά της από τη δεύτερη σε κυκλοφορία *El Mundo*. Τον Απρίλιο του 2008 έφτασε στο μεγαλύτερο αριθμό αναγνωστών που είχε ως τότε: 2.336.000¹⁶⁸ (βλέπε Πίνακα 1).

Πίνακας 1. Κυκλοφορία Ισπανικών Ημερησίων Εφημερίδων (Μάιος 2010)

Πηγή: OJD

¹⁶⁶ <http://www.pressreference.com/Sa-Sw/Spain.html>

¹⁶⁷ ο.π.

¹⁶⁸ EL PAÍS cierra 2008 con una difusión de 431.034 ejemplares, 24/01/2009, <http://www.elpais.com>.

Η εφημερίδα δημοσιεύεται στην Μαδρίτη, αλλά επίσης δημοσιεύει και τοπικές εκδόσεις (Ανδαλουσία, Βαρκελώνη), καθώς η Ισπανία είναι μια χώρα με διακριτές περιφέρειες. Μελετώντας την εφημερίδα *El Pais* διακρίνουμε δύο κεντρικές εκδόσεις: την Κεντρική (Barna Edicion) και την Ανδαλουσιανή στις οποίες γίνεται εκτενής αναφορά στην οικονομική κατάσταση της Ελλάδας και τις προεκτάσεις της συναντώντας συχνά κοινά άρθρα και στις δύο εκδόσεις. Η περιοχή της Καταλονίας αντιπροσωπεύεται στην Κεντρική Έκδοση ως ξεχωριστός τομέας. Τα άρθρα της που αναφέρονται στην Ελλάδα είναι πολύ λίγα και τη χρησιμοποιούν μόνο ως παράδειγμα με αρνητική χροιά συνήθως αντιπαραβάλλοντάς την με την Ισπανία¹⁶⁹. Η δε χώρα των Βάσκων έχει τη δική της έκδοση (Pais Vasco edicion) από την οποία μόνο ένα άρθρο βρέθηκε να μιλάει για την Ελλάδα κάνοντας απλή αναφορά¹⁷⁰. Παρά τον κατακερματισμό όμως η εφημερίδα έχει κοινή γραμμή και αντιπροσωπεύει όλες τις περιοχές της χώρας.

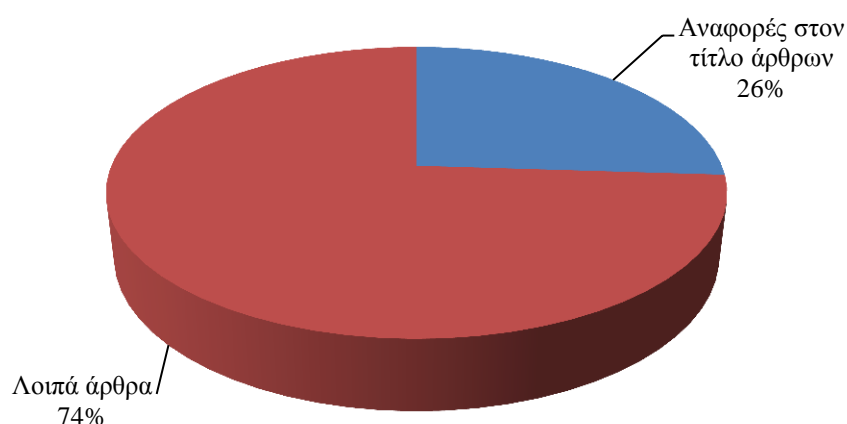
¹⁶⁹ Ενδεικτικά βλ. Joan Majo, Con bandazos y ruido no hay salida, *El Pais*, Φεβρουαρίου 17, 2010, Barna Edicion.

¹⁷⁰ Escurriendo el bulto, *El Pais*, Μαρτίου 7, 2010, Pais Vasco Edicion.

Η Ελληνική Κρίση στην Εφημερίδα *El Pais*

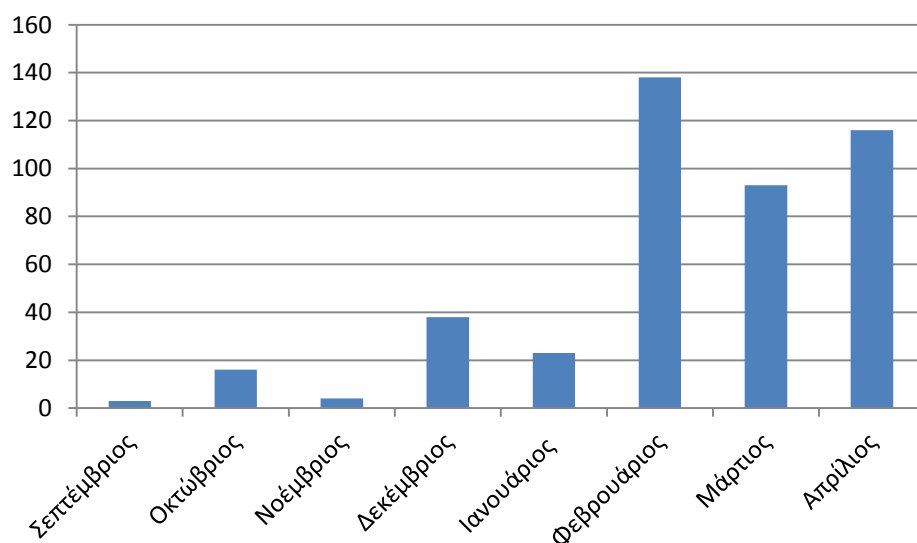
Η Ισπανική εφημερίδα ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την ελληνική κρίση. Χρησιμοποίησε την Ελλάδα τόσο ως μέρος και παράδειγμα ευρύτερων οικονομικών αναλύσεων όσο και αυτοτελές θέμα ανάλυσης. Ενδεικτικό είναι ότι το 26% των υπό εξέταση άρθρων στην έρευνά μας έχουν τον όρο Ελλάδα (ή παραγωγή του) στον τίτλο τους (βλέπε Πίνακα 2).

Πίνακας 2. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελλάδα στον Τίτλο τους

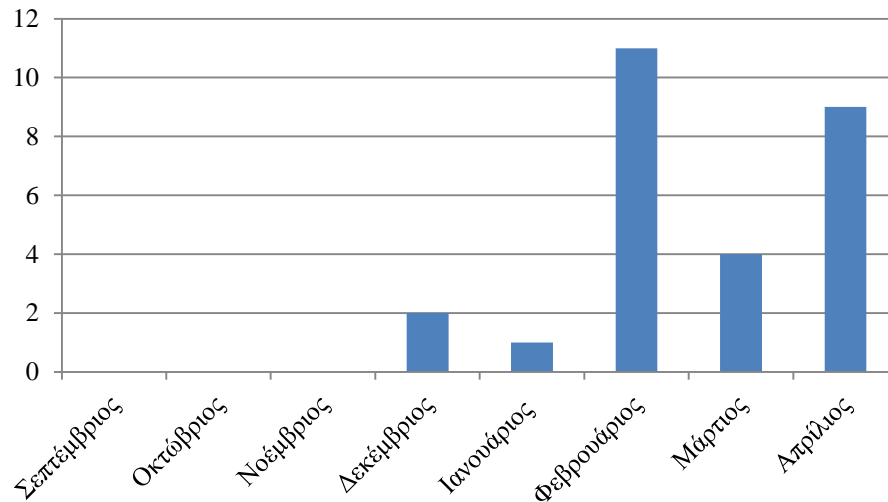
Για μία καλύτερη εικόνα της δυναμικής του λόγου περί ελληνικής κρίσης στην *El Pais* ο Πίνακας 3 καταδεικνύει τη συχνότητα των αναφορών στην Ελλάδα ανά μήνα.

Πίνακας 3. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση στην *El Pais*

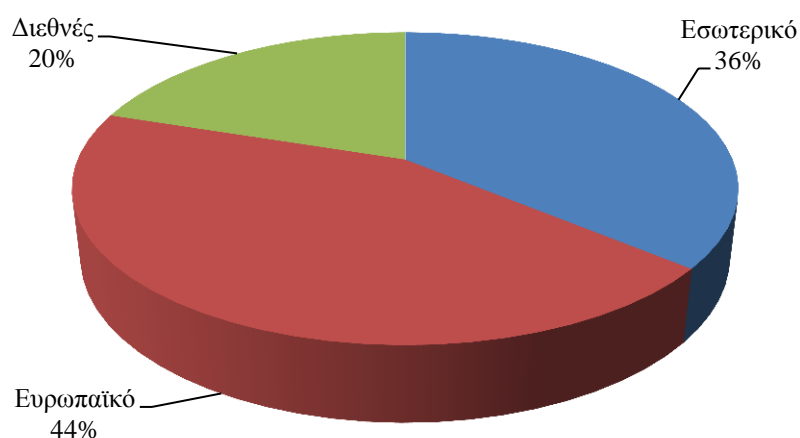
Όπως καταδεικνύεται στον Πίνακα 4 η ελληνική κρίση ξεκίνησε να είναι πρωτοσέλιδη είδηση στην *El Pais* το Δεκέμβριο με κορύφωση των πρωτοσέλιδων αναφορών το Φεβρουάριο. Όπως προαναφέρθηκε ο Φεβρουάριος είναι άλλωστε ο μήνας με τη μεγαλύτερη συζήτηση/ανάλυση του ελληνικού ζητήματος.

Πίνακας 4. Πρωτοσέλιδες Αναφορές στην Ελλάδα

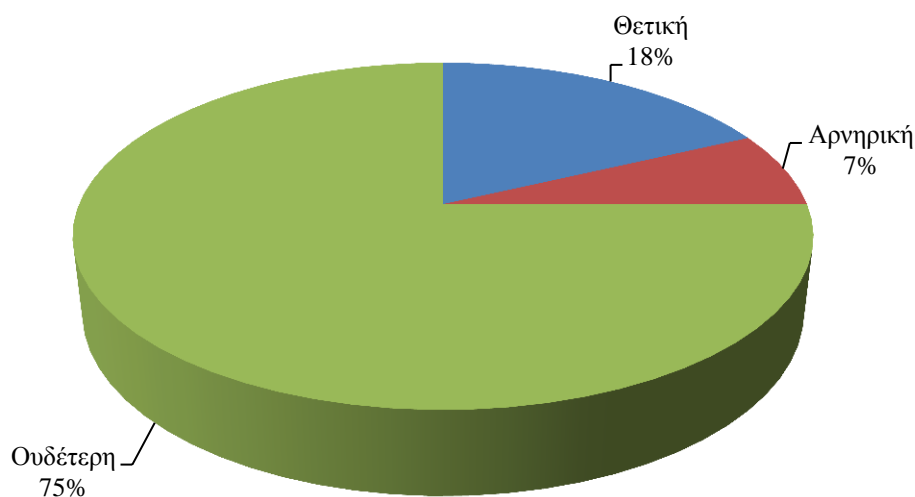
Το ελληνικό πρόβλημα γίνεται η αφορμή για να συζητηθούν ποικίλα οικονομικά ζητήματα που απασχολούν όχι μόνο την Ελλάδα αυτή καθ' εαυτή αλλά και την Ισπανία, τη διεθνή οικονομία και κυρίως την Ευρώπη. Στην πλειοψηφία των άρθρων που αναλύθηκαν, το ελληνικό ζήτημα εξετάζεται πρωτίστως υπό ένα ευρωπαϊκό πρίσμα προσέγγισης (44%). Με μικρή διαφορά ακολουθούν τα άρθρα που προσεγγίζουν το ελληνικό ζήτημα στα πλαίσια ανάλυσης εσωτερικών ζητημάτων της Ισπανίας (36%), ενώ τα άρθρα που υιοθετούν ένα ξεκάθαρο διεθνές πρίσμα προσέγγισης έχουν μικρότερη αλλά σημαντική συχνότητα αναφοράς (20%) (βλέπε Πίνακα 5).

Πίνακας 5. Πρίσμα Προσέγγισης της Ελληνικής Κρίσης

Ο Πίνακας 6 καταδεικνύει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των άρθρων της *El Pais* τήρησε ουδέτερη στάση έναντι της Ελλάδας (75%). Ως προς τα υπόλοιπα άρθρα, τα θετικά διακείμενα προς την Ελλάδα ήταν υπερδιπλάσια των αρνητικών άρθρων (18% θετικά έναντι 7% αρνητικά) (βλέπε επίσης παρακάτω).

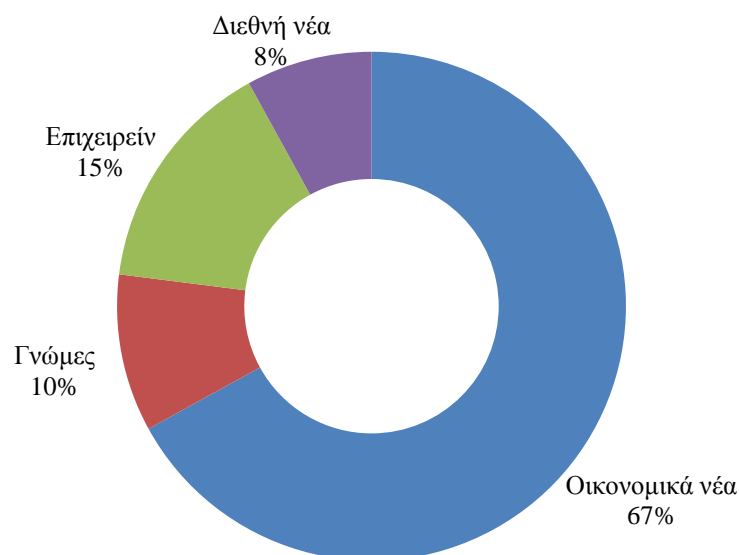
Πίνακας 6. Η Στάση της *El Pais* προς την Ελλάδα

Ως προς τη συχνότητα αναφοράς ανά θεματική ενότητα της *El Pais*, παρά το γεγονός ότι το ‘ελληνικό ζήτημα’ αναλύεται σε διαφορετικές θεματικές ενότητες και ένθετα, οι οικονομικές σελίδες έχουν τον πρώτο λόγο. Τοιουτοτρόπως, η πλειοψηφία των άρθρων εμφανίζονται στην ενότητα περί επιχειρήσεων (business), η οποία αποτελεί

ξεχωριστό ένθετο της εφημερίδας (Unica Edición) σε εβδομαδιαία βάση. Σε αυτό απαντώνται άρθρα που καλύπτουν όλο το φάσμα της κρίσης και το προσεγγίζουν από όλες τις απόψεις (ευρωπαϊκό οικονομικό σύστημα, φορολογικά προβλήματα, κερδοσκοπία κ.ά.). Από την εφημερίδα δεν λείπουν άρθρα γνώμης και αναλύσεις από Ισπανούς και μη αναλυτές¹⁷³, ενώ αναφορές στην ελληνική κρίση γίνονται και στις σελίδες για ‘διεθνή νέα’ όπου η Ελλάδα αναλύεται ως μέρος της Ευρωπαϊκής και διεθνούς οικονομίας. Έτσι συμπεραίνουμε ότι η Ελλάδα καλύπτεται θεματικά από όλο το φάσμα της Ισπανικής εφημερίδας και αποτελεί κρίσιμο σημείο αναφοράς το οποίο πολλοί δημοσιογράφοι και αναλυτές από διάφορους τομείς και θέσεις καλούνται και επιθυμούν να αναπτύξουν (βλέπε Πίνακα 7).

Πίνακας 7. Συχνότητα Αναφορών στο Ελληνικό Ζήτημα ανά Θεματική Ενότητα της Εφημερίδας *El Pais*

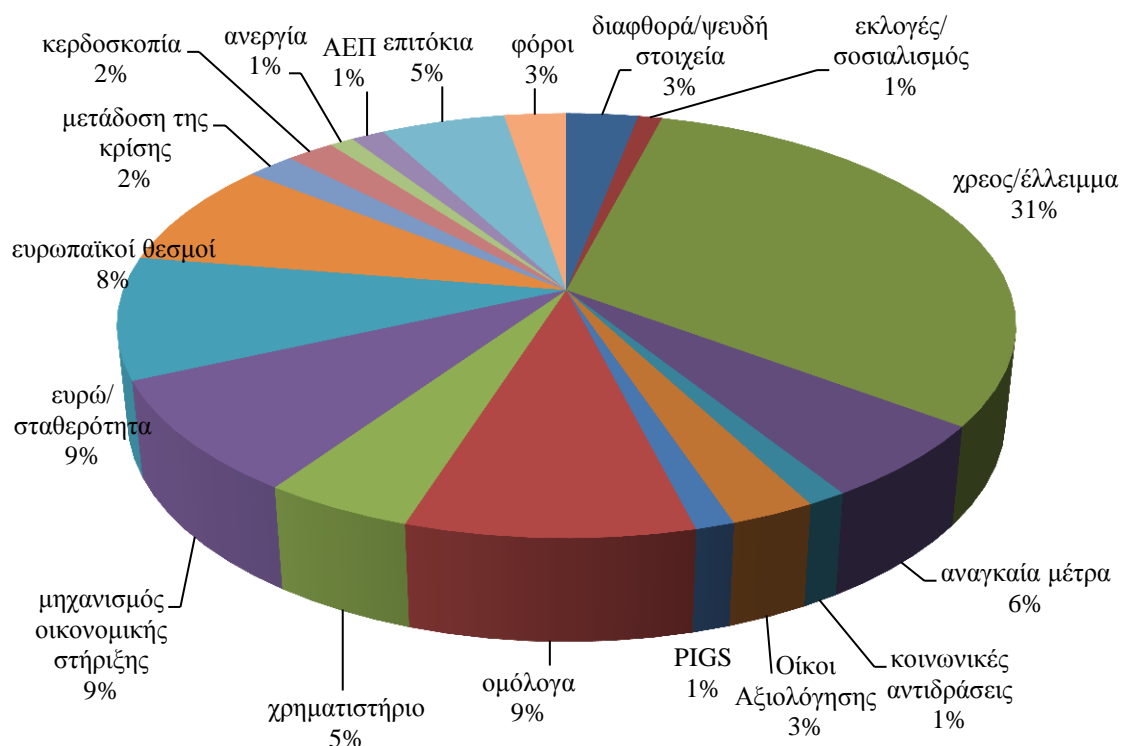
¹⁷³ Ενδεικτικά βλ. Manuel Sanchis i Marco, καθηγητής οικονομικών του πανεπιστημίου της Βαλένθια, Ulrich Beck, κοινωνιολόγος, καθηγητής του Πανεπιστημίου του Μονάχου και του LSE, Wolfgang Mönchau, αρθρογράφος των *Financial Times*.

Βασικά ζητήματα και η θέση της *El Pais*

Γενική γραμμή της Ισπανικής εφημερίδας είναι να πληροφορεί για ζητήματα που αφορούν τη χώρα και την Ευρώπη χωρίς να ασκεί έντονη κριτική. Γενικά, η *El Pais* είναι φιλική προς την ελληνική κακή οικονομική κατάσταση και θετική ως προς την ανάληψη δράσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεν κατηγορεί την Ελλάδα, ενδιαφέρεται έντονα για τα ευρωπαϊκά ζητήματα και προσπαθεί να παραθέσει με ακρίβεια το χρονικό της ελληνικής κρίσης.

Ο Πίνακας 8 έχει σαν στόχο να απεικονίσει όλα όσα πρόκειται να αναφερθούν παρακάτω σχετικά με τα ζητήματα που επέλεξε η εφημερίδα *El Pais* να αναλύσει και που κατ' επέκταση αφορούν και επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη διαμόρφωση της ισπανικής κοινής γνώμης και τη στάση της ισπανικής ηγεσίας.

Πίνακας 8. Θέματα Εστίασης στο Λόγο της *El Pais* για την Ελληνική Κρίση

Χρέος και έλλειμμα

Όπως γίνεται εμφανές στον Πίνακα 8, το ζήτημα που απασχολεί κατά κύριο λόγο και συνολικά καθ' όλη τη διάρκεια (Σεπτέμβριος–Απρίλιος) της εξεταζόμενης περιόδου είναι το δημόσιο χρέος και το υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας (βλέπε και τα *word clouds* σελ. 17). Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Δεκεμβρίου το χρέος αυτό ανερχόταν στο 120% του ΑΕΠ και το έλλειμμα αναμενόταν να ξεπεράσει το 12,7% του ΑΕΠ¹⁷⁴. Μεγάλο μέρος του λόγου της *El Pais* επικεντρωνόταν στο ερώτημα αν τελικά η Ελλάδα θα καταφέρει να αποπληρώσει το χρέος της. Τα στατιστικά στοιχεία καταδεικνύουν μία δυναμική ανόδου του εξωτερικού χρέος της τάξεως του 170% του ΑΕΠ, και πυκνώνουν οι αναφορές στην Ελλάδα ως μια «δεύτερη Αργεντινή»¹⁷⁵. Εκτός του ότι συναντάται ως ξεχωριστό θέμα, αναλύεται τόσο σε σχέση με την Ισπανία όσο και με τις επιπτώσεις που θα επιφέρει η πιθανή διάδοσή της κρίσης σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Χαρακτηριστικά ο Joaquín Almunia αναφέρει ότι «Η Ελλάδα αποτελεί απειλή για τη ζώνη του ευρώ»¹⁷⁶.

Ισπανία – Ελλάδα

Έντονη είναι η συσχέτιση της ελληνικής κατάστασης με την επιδείνωση της ισπανικής οικονομίας, καθώς συχνά η Ισπανία εξομοιώνεται με την Ελλάδα (βλέπε και τα *word clouds* σελ. 17). Η άποψη αυτή συναντάται κυρίως σε δηλώσεις του Almunia ο οποίος θεωρεί ότι οι δύο χώρες μαζί με την Πορτογαλία «μοιράζονται τα ίδια δομικά προβλήματα»¹⁷⁷. Στο ίδιο μοτίβο κινείται και ο επιφανής οικονομολόγος Nouriel Roubini ο οποίος τοποθετεί την Ισπανία ως το κυριότερο πρόβλημα της Ευρωζώνης μετά την Ελλάδα¹⁷⁸. Η θέση αυτή εγείρει μεγάλη συζήτηση κάνοντας την Ισπανία σαν χώρα να επιχειρηματολογεί υπέρ της διαφοροποίησης της από την ελληνική πραγματικότητα. Στη θέση αυτή η Υπουργός Οικονομικών της Ισπανίας, Elena Salgado, ανταπαντά λέγοντας ότι «η Ισπανία δε βρίσκεται στην ίδια θέση με την Ελλάδα, ούτε σχετικά με το χρέος ούτε σχετικά με την οικονομική της δύναμη»¹⁷⁹.

Επιπρόσθετα, σε ενίσχυση αυτής της θέσης, η ισπανική εφημερίδα χρησιμοποιεί θέσεις Βρετανών ιθυνόντων και βουλευτών οι οποίοι ισχυρίζονται ότι η «Ισπανία δεν είναι Ελλάδα»¹⁸⁰. Στο ίδιο πλαίσιο ο πρόεδρος της Santander δηλώνει: «Το να συγκρίνεις την Ισπανία με την Ελλάδα είναι σαν συγκρίνεις τη Real Madrid με την Alcoyano»¹⁸¹. Κλείνοντας την αναφορά για την εξομοίωση της ισπανικής και

¹⁷⁴ M.J., La Bolsa y los bonos de Grecia se desploman por su elevada deuda, Δεκεμβρίου 9, 2009, *El Pais*, Andalucia Edicion.

¹⁷⁵ Kenneth Rogoff, Puede Grecia evitar el león? Φεβρουαρίου 7, 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

¹⁷⁶ Alicia Gonzalez, Grecia sucumbe a sus deudas, Νοεμβρίου 22, 2009, *El Pais*, Unica Edicion.

¹⁷⁷ Rafael Vidal, La inversion huye de la Bolsa, , Φεβρουαρίου 7, 2010, *El Pais*, Unica Edicion.

¹⁷⁸ L. Doncel, La incertidumbre castiga la deuda pública espapola, Φεβρουαρίου 5, 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

¹⁷⁹ Agency, Salgado cree que Almunia fue poco prudente al equiparar Espapa y Grecia El FMI califica la crisis espapola de "muy fuerte" y pronostica sacrificios, 5 Φεβρουαρίου 2010, *El Pais*, Barna Edicion.

¹⁸⁰ Moncho, El viejo navvo; Hay un sector de la industria patria que permanece inmune a la crisis, Φεβρουαρίου 10 2010, *El Pais*, Madrid Edicion.

¹⁸¹ N.de Barron, El Gobierno va "en la buena direccion", Φεβρουαρίου 5, 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

ελληνικής οικονομίας κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί η ομαδοποίηση των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου υπό τον όρο (ή συχνά PIIGS, που περιλαμβάνει και την Ιρλανδία)¹⁸².

Μιλώντας για ζητήματα που αφορούν την Ισπανία και που αναφέρονται στην ελληνική κρίση πρωταρχικό ρόλο έχει και το ισπανικό χρηματιστήριο το οποίο επηρεάστηκε αρνητικά κατά την έναρξη της ελληνικής κρίσης και που σημείωσε άνοδο με την πρώτη δόση του δανείου προς την Ελλάδα¹⁸³. Αξιοσημείωτη είναι μια ακόμα εξομοίωση της Ισπανίας με την Ελλάδα η οποία αφορά ένα ζήτημα που θίγει την ακεραιότητα ενός κράτους και επικρίνεται από την ισπανική εφημερίδα. Αυτό αφορά την πώληση γης ή πολιτιστικής περιουσίας κράτους. Στην περίπτωση της Ελλάδας οι αναφορές (κυρίως στο γερμανικό τύπο) μιλούσαν για την πώληση νησιών ή του Παρθενώνα για την αποπληρωμή του ελληνικού χρέους, ενώ στην περίπτωση της Ισπανίας για τη πώληση της Mallorca¹⁸⁴.

Τα μέτρα της ελληνικής κυβέρνησης

Μεγάλο όγκο αρθρογραφίας καταλαμβάνει το γεγονός ότι η Ελλάδα πρέπει να πάρει επιπρόσθετα μέτρα για να αντιμετωπίσει την κρίση και να λάβει την Ευρωπαϊκή βοήθεια. Η αναφορά στα επιπρόσθετα μέτρα που πρέπει να πάρει η Ελλάδα ξεκινάει το Δεκέμβριο και κορυφώνεται το Φεβρουάριο. Η *El Pais* προβάλλει τη θέση της ελληνικής κυβέρνησης ότι η Ελλάδα δεν χρειάζεται οικονομική βοήθεια (αρκούν η λήψη έκτακτων οικονομικών μέτρων και μέτρων κατά της διαφθοράς). Εξίσου προβάλλονται τα μέτρα που εξαγγέλει ο Έλληνας πρωθυπουργός¹⁸⁵. Τονίζεται δε η σημασία των μέτρων αυτών για την απονομή βοήθειας από την Ευρώπη και προβάλλονται δηλώσεις ευρωπαίων ηγετών που ναι μεν στηρίζουν την Ελλάδα και τα μέτρα που έχει πάρει, αλλά παράλληλα τονίζουν την ανάγκη για δραστικότερες ενέργειες. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι δηλώσεις του Almunia ότι «σωστά μέτρα πάρθηκαν, αλλά χρειάζονται ακόμα περισσότερες προσπάθειες»¹⁸⁶, του Strauss-Khan ότι «Αρκεί η λήψη επιπρόσθετων μέτρων για να βγει η Ελλάδα από την κρίση – δεν χρειάζεται χρηματοδότηση»¹⁸⁷ και ότι «ο αποπληθωρισμός και η μείωση μισθών και τιμών είναι τα κατάλληλα μέτρα ώστε να βελτιωθεί η ελληνική οικονομική κατάσταση»¹⁸⁸. Στα ίδια πλαίσια ο Oli Rehn επισημαίνει την αναγκαιότητα λήψης μέτρων από την Ελλάδα για να καθησυχαστούν οι αγορές ότι η Ελλάδα θα αποπληρώσει το χρέος¹⁸⁹. Επικροτείται ωστόσο η «αποφασιστικότητα» της ελληνικής κυβέρνησης προς αυτή την κατεύθυνση. Επίσης, μέσα από το σχολιασμό των δηλώσεων αυτών φαίνεται ότι η θέση της εφημερίδας για τα μέτρα

¹⁸² Alicia Gonzalez, Grecia sucumbe a sus deudas, Νοεμβρίου 22, 2009, *El Pais*, Unica Edicion.

¹⁸³ El Parqui, Adios a los 11.000 puntos, *El Pais*, Μαρτίου 31, 2010.

¹⁸⁴ Alvaro De Cezar, Cuanto vale una isla griega?, Μαρτίου 13, 2010.

¹⁸⁵ Andreu Missi, Bruselas urge a Grecia que detalle las medidas para sanear sus cuentas, 16 Δεκεμβρίου 2009, *El Pais*, Andalucia Edicion.

¹⁸⁶ Andreu Missi, Papandreu llama a los griegos a unirse frente a la crisis, 11 Δεκεμβρίου 2009, *El Pais*, Barna Edicion.

¹⁸⁷ Agency, El FMI no cree necesaria una intervencion, *El Pais*, Μαρτίου 30, 2010

¹⁸⁸ Sandro Pozzi, El FMI receta bajadas de precios y salarios, Απριλίου 12, 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

¹⁸⁹ Andreu Missi, Bruselas pide a Grecia mas medidas de ajuste, *El Pais* Μαρτίου 2, 2010.

είναι γενικά υποστηρικτική. Επίσης, η *El Pais* καλύπτει επισταμένα την αντίδραση του ελληνικού λαού με γενικές απεργίες και πορείες, χωρίς όμως να ασκεί κριτική¹⁹⁰.

Οίκοι αξιολόγησης – κερδοσκόποι

Ανησυχίες στον ισπανικό τύπο προκαλεί και η πιστοληπτική υποτίμηση της Ελλάδας από τους διάφορους Οίκους Αξιολόγησης. Η *El Pais* εστιάζει στο θέμα αυτό θεωρώντας το καίριο ζήτημα που μπορεί να προκαλέσει ντόμινο επιπτώσεων στην Ευρώπη και κατ' επέκταση στην Ισπανία. Ο Οίκος Fitch για παράδειγμα μείωσε την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας στο επίπεδο BBB+, ενώ η Standard & Poor's (S&P) έκανε αρνητικούς υπαινιγμούς για το βαθμό αξιολόγησης της χώρας (A-) και δεν έμεινε αδιάφορη απέναντι στην ισπανική κατάσταση, θέτοντας μια μεσοπρόθεσμη αρνητική προοπτική για το χρέος (AA+)¹⁹¹. Η ισπανική εφημερίδα επισημαίνει ότι απόρροια της κίνησης αυτής ήταν η υποτίμηση των κρατικών ομολόγων και η αύξηση του ποσοστού αναξιοπιστίας τόσο προς τους επενδυτές όσο και προς τους εγγυητές των ελληνικών τραπεζών.

Σε συνδυασμό και με την συνεχή πτώση των χρηματιστηριακών δεικτών δημιουργούνται όλο και μεγαλύτερες πιέσεις στην αγορά, ενώ παράλληλα αρχίζει να κάνει την εμφάνισή του και το φαινόμενο της κερδοσκοπίας το οποίο οδηγεί σε αύξηση των spreads δανεισμού. Το γεγονός αυτό είναι πολύ ανησυχητικό και για την ίδια την Ευρώπη αφού έχει επιπτώσεις και απέναντι στο ευρώ το οποίο συνεχώς αποδυναμώνεται έναντι του δολαρίου. Όπως αναφέρει ο Stiglitz: «οι κερδοσκοπικές επιθέσεις αποτελούν καίριο πρόβλημα γιατί οδηγούν σε αύξηση των επιτοκίων, κάτι που σημαίνει αύξηση του ελλείμματος και το οποίο μας οδηγεί σε έναν φαύλο κύκλο μείωσης της εμπιστοσύνης»¹⁹². Προβαλλεται η θέση του έλληνα πρωθυπουργού ότι η Ελλάδα «έπεσε θύμα της κερδοσκοπικής πολιτικής»¹⁹³, ενώ το θέμα της κερδοσκοπίας γενικά έρχεται στο επίκεντρο της ημερησίας διάταξης σε Ευρωπαϊκό (και διεθνές) επίπεδο. «Το να πολεμήσουμε τις κερδοσκοπικές επιθέσεις και να μην αφήσουμε αβοήθητη καμία χώρα της ευρωζώνης, αποτελεί καθαρή πολιτική μας βούληση» δηλώνει ο Rompuy¹⁹⁴. Επομένως, μπροστά στον κίνδυνο αποσταθεροποίησης του ευρώ, οι ευρωπαίοι ηγέτες αρχίζουν να συζητάνε τρόπους αντιμετώπισης των κερδοσκόπων και την ανάγκη ενός μηχανισμού στήριξης προς την Ελλάδα.

¹⁹⁰ M.A. Sanchez, La huelga general paraliza Grecia, 25 Φεβρουαρίου 2010, *El Pais*, Agency, El Parlamento griego aprueba los recortes en un clima de revuelta social, 6 Μαρτίου 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion. Agency, La tercera huelga general en dos semanas paraliza Grecia, 12 Μαρτίου 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

¹⁹¹ Ενδεικτικά, Jost Manuel Amor και Alvaro Lissón, Cuestión de credibilidad, 13 Δεκεμβρίου 2009, *El Pais*, Unica Edicion.

¹⁹² Amanda Mars, No hay conjura, se llama mercado y especula, 11 Φεβρουαρίου 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

¹⁹³ Antonio Capo, Obama apoya las crvicas de Papandreu a los fondos de alto riesgo, *El Pais*, March 10, 2010.

¹⁹⁴ Andreu Missi, La Unión Europea rescata a Grecia para garantizar la estabilidad de la zona euro, 12 Φεβρουαρίου, *El Pais*, Andalucia Edicion.

Ο μηχανισμός στήριξης

Σημαντικό στο σημείο αυτό είναι να σχολιάσουμε το γεγονός ότι στο πρώτο διάστημα εμφάνισης των ελληνικών προβλημάτων, σπάνια γινόταν λόγος σε Ευρωπαϊκό επίπεδο για την ανάγκη ενός μηχανισμού στήριξης προς την Ελλάδα (βλέπε και τα *word clouds* σελ. 17). Τόσο οι ευρωπαίοι ηγέτες όσο και ο έλληνας Πρωθυπουργός μιλούσαν για επιπρόσθετα μέτρα που ήταν αναγκαίο να παρθούν, αλλά δεν έγινε ιδιαίτερη μνεία ως προς κάποια πιθανή ευρωπαϊκή χρηματοδότηση προς την Ελλάδα. Προς υπεράσπιση τούτου, μπορούμε ενδεικτικά να αναφέρουμε δήλωση του Jean-Claude Juncker: «Είμαστε πεπεισμένοι ότι θα εφαρμοστούν κατάλληλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να ενδυναμωθεί η ελληνική οικονομία»¹⁹⁵ και του Γιώργου Παπανδρέου ο οποίος υπόσχεται στον ελληνικό λαό ότι δε πρόκειται να ζητήσει εξωτερική βοήθεια¹⁹⁶, ενώ ο Juergen Stark (μέλος της εκτελεστικής επιτροπής της ΕΚΤ) είναι τελείως αρνητικός ως προς την χρηματοδότηση της Ελλάδας, δηλώνοντας ότι «η Ελλάδα δεν έχει δικαίωμα να ζητήσει βοήθεια από τα άλλα κράτη»¹⁹⁷ και τέλος ο Strauss-Khan ο οποίος - ακόμα και την ύστατη στιγμή - υποστηρίζει ότι «αν η Ελλάδα πάρει μέτρα, δε θα χρειαστεί να ζητήσει εξωτερική βοήθεια χρηματοδότησης»¹⁹⁸.

Όμως, στα μέσα περίπου του Φεβρουαρίου, καθώς η ελληνική οικονομική κρίση έχει δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα στο ευρωπαϊκό αρχιτεκτονικό οικοδόμημα και στην ιδέα της ONE και υπό τον φόβο κατάρρευσης του συστήματος του ευρώ, αρχίζει να συζητείται η πιθανότητα δημιουργίας ενός μηχανισμού διάσωσης στα πλαίσια της Ευρωζώνης¹⁹⁹. Αυτό καταδεικνύεται και από την ανάλυση των *word clouds* (παρακάτω, σελ. 17), όπου σημαντικές αναφορές σε βοήθεια/διάσωση εμφανίζονται μόνο από το Φεβρουάριο και έπειτα. Η κίνηση αυτή αποσκοπεί στο να διασφαλιστεί η δημόσια εικόνα του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος και να αποδειχθεί η συνοχή του και η δυνατότητα της οικονομικής του διακυβέρνησης. Για το λόγο αυτό μάλιστα η συζήτηση κινείται μόνο γύρω από το ενδεχόμενο ενός ευρωπαϊκού δανείου χωρίς την ανάμειξη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, όπως πρότειναν η Μ. Βρετανία και η Σουηδία, χώρες εκτός της ζώνης του ευρώ²⁰⁰. Παρατηρώντας όμως την πορεία αυτή των συζητήσεων για την ευρωπαϊκή στήριξη, βλέπουμε ότι υπάρχει καθυστέρηση στη λήψη αποφάσεων για το ζήτημα. Γεγονός που προβάλλεται και σχολιάζεται έντονα και στα πλαίσια της *El Pais*. Ενδεικτικά αναφέρουμε την προβολή δήλωσης του προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Manuel Barroso: «Δεν θα έπρεπε να καθυστερούμε τη δημιουργία του μηχανισμού διάσωσης γιατί δεν πρόκειται για παραβίαση της Συνθήκης της Λισαβόνας»²⁰¹. Το πλαίσιο δημοσιογραφικής κάλυψης της *El Pais* κάνει ξεκάθαρο ότι ενώ η Ισπανία και η Γαλλία είναι υπέρ της βοήθειας της Ελλάδας, οι καθυστερήσεις της γερμανίδας

¹⁹⁵ Agency, Grecia promete reducir el deficit sin ayuda externa, Δεκεμβρίου 12, 2009, *El Pais*, Andalucia Edicion.

¹⁹⁶ ο.π.

¹⁹⁷ Andreu Missi, Grecia replica al BCE y promete acelerar el saneamiento del deficit Papandreu se compromete a rebajar al 3% el agujero fiscal en solo tres apos, 7 Ιανουαρίου 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

¹⁹⁸ Agency, El FMI no cree necesaria una intervencion, *El Pais*, 30 Μαρτίου 2010.

¹⁹⁹ Jean-Marie, El gobierno de la zona euro; La crisis griega tiene como primer resultado el regreso de la idea de fijar un rumbo economico para la UE, 16 Φεβρουαρίου 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

²⁰⁰ Andreu Missi, Berlin y Paris lideran las negociaciones para el rescate de Grecia, 11 Φεβρουαρίου 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

²⁰¹ Andreu Missi, La UE afronta dividida la solucion a la crisis financiera en Grecia, 20 Μαρτίου 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

Στο σημείο αυτό θα ήταν ενδιαφέρον να εξετάσουμε τη δυναμική του λόγου της *El Pais* για την ελληνική κρίση, όπως αυτή αποτυπώνεται στα *word clouds* των ανά μήνα άρθρων για την περίοδο Νοέμβριος 2009 – Απρίλιος 2010.

Word Cloud αναφορών μήνα Δεκεμβρίου

80

Word Cloud αναφορών μήνα Φεβρουαρίου

Word Cloud αναφορών μήνα Μαρτίου

Word Cloud αναφορών μήνα Απριλίου

Βάσει των *word clouds* αυτών και άκρως συνοπτικά θα μπορούσαμε να κάνουμε τις κάτωθι παρατηρήσεις. Πρώτον, όπως αναμενόταν καταδεικνύεται η εστίαση στο θέμα ‘χρέος και έλλειμμα’. Η σχετικές αυξομειώσεις έχουν ενδιαφέρον. Τον Νοέμβριο η έμφαση είναι στο έλλειμμα. Τον Δεκέμβριο η έμφαση μετατοπίζεται στο χρέος, με τον όρο αυτό να κυριαρχεί απόλυτα στο ‘σύννεφο λέξεων’. Μετά από μία εξισορρόπηση ανάμεσα στα δύο θέματα τον Ιανουάριο, η θεματική του χρέους κυριαρχεί σε όλους του επόμενους μήνες. Δεύτερον, το θέμα ‘Ισπανία – Ελλάδα’. Είτε με σκοπό τον παραλληλισμό μεταξύ της κατάστασης των δύο χωρών, είτε ως άρνηση του παραλληλισμού αυτού, είτε ως άλλου είδους γενικότερες αναφορές το θέμα αυτό καταδεικνύεται ως βασικός πυλώνας του λόγου της *El Pais*. Ωστόσο, οι αυξομειώσεις της εστίασης στο θέμα είναι σημαντικές και ενδεικτικές: κυριαρχεί το

Νοέμβριο, υποχωρεί το Δεκέμβριο, επανέρχεται δυναμικά τον Ιανουάριο, υποχωρεί σημαντικά το Φεβρουάριο και Μάρτιο, και επανέρχεται τον Απρίλιο. Τρίτον, ο ρόλος/σημασία/δράση/επίδραση των ‘αγορών’, βρίσκονται στο απόλυτο επίκεντρο μετά τον Νοέμβριο (με μικρή κάμψη τον Ιανουάριο). Τέταρτον, εξίσου κεντρική καθόλη τη περίοδο αυτή είναι και η συζήτηση για τις επιπτώσεις της ελληνικής κρίσης στο ευρώ. Πέμπτον, παρατηρούμε τη σημαντική αύξηση των αναφορών στο ρόλο της Γερμανίας από το Φεβρουάριο, και στο ΔΝΤ από το Μάρτιο.

Η στάση της El Pais προς την Ελλάδα

Η Ελλάδα σαν χώρα που αντιμετωπίζει οικονομική κρίση με δυνατότητα αρνητικής επιρροής στην υπόλοιπη Ευρώπη αλλά και την Ισπανία δεν αντιμετωπίζεται επικριτικά από την *El Pais*. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 6, 75% των άρθρων υιοθετούν ουδέτερη στάση, 18% θετική και μόλις το 7% αρνητική. Παρόλα αυτά κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν σε αυτό το σημείο τα ζητήματα τα οποία αντιμετωπίζονται κριτικά από την ισπανική εφημερίδα. Τα περισσότερα αρνητικά άρθρα για την Ελλάδα δημοσιεύονται το μήνα Φεβρουάριο, που η συζήτηση για την ελληνική κρίση βρισκόταν στο απόγειό της.

Η διάδοση της κρίσης και η αύξηση των χωρών με μεγάλο χρέος είναι ένα ζήτημα που αντιμετωπίζεται αρνητικά γιατί η Ελλάδα μπορεί να αποτελέσει την αρχή ενός ντόμινο υπερχρεωμένων χωρών σε κρίση²⁰³. Επίσης το κακό δημοσιονομικό σύστημα της χώρας αντιμετωπίζεται και αυτό αρνητικά όπως επίσης και οι ελληνικές κυβερνήσεις και οι πρακτικές τους²⁰⁴. Αυτό που επίσης επικρίνει η κεντρο-αριστερή ισπανική εφημερίδα είναι τα δημοσιονομικά προβλήματα από την κακή διαχείριση που κληρονομήθηκαν από προηγούμενες κυβερνήσεις²⁰⁵.

Πηγή μόνιμων αρνητικών σχολίων από την *El Pais* είναι τα «ψευδή στατιστικά στοιχεία που δόθηκαν από τις ελληνικές κυβερνήσεις» τόσο σε αναφορά με την είσοδο στην ΟΝΕ όσο και για το τρέχον χρέος και έλλειμμα (και δόθηκαν στο φως τη δημοσιότητα από τη Eurostat τον Ιανουάριο του 2010), ζήτημα φυσικά που αναλυόταν ως μία έκφανση της διαφθοράς στην Ελλάδα²⁰⁶. Σε αυτό το πλαίσιο τίθεται θέμα αξιοπιστίας της ΕΕ και ο Oli Rehn αναρωτιέται αν υπάρχουν και άλλες χώρες της ΕΕ που ακολούθησαν τέτοιες πρακτικές²⁰⁷. Ρόλο στην περιπλοκότητα και απόκρυψη των στοιχείων διαδραμάτισαν και οι πρακτικές των Goldman Sachs και

²⁰³ Inquietudes en Davos, Φεβρουάριος 1, 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

²⁰⁴ Paco, Grecia, *El Pais*, Φεβρουάριος 15, 2010.

²⁰⁵ Andreu Missi, Van Rompuy convoca una cumbre sobre economva, , *El Pais* Ιανουάριος 7, 2010.

²⁰⁶ Andreu Missi, Bruselas vigilara a los Estados para evitar falsificaciones en las cuentas, Φεβρουάριος 16, 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

²⁰⁷ Andreu Missi, Eurostat investiga las operaciones con deuda, , *El Pais* Φεβρουάριος 7, 2010.

J.P. Morgan που εργάστηκαν για τις ελληνικές κυβερνήσεις²⁰⁸. Έπειτα από όλα αυτά η Ισπανίδα Υπουργός Οικονομικών παροτρύνει την Ελλάδα να βελτιώσει το Στατιστικό της Σύστημα²⁰⁹ με σκοπό την έξοδο της από την κρίση και τη βελτίωση της εικόνας της στην Ευρώπη και διεθνώς.

Ο Πίνακας 9 επιχειρεί να σκιαγραφήσει το περιεχόμενο των αρνητικών αναφορών της *El Pais* προς την Ελλάδα, συγκεντρώνοντας αντίστοιχες ενδεικτικές φράσεις και χαρακτηρισμούς από την αρθρογραφία της εφημερίδας.

Πίνακας 9. Η Ελλάδα ως Σημείο Αρνητικής Αναφοράς

²⁰⁸ Andreu Missi, Bruselas vigilará a los Estados para evitar falsificaciones en las cuentas, *El Pais*, Φεβρουάριος 16, 2010, Andalucía Edicion

²⁰⁹ Andreu Missi, Bruselas exige a Grecia que aclare su plan contra el dficit, *El Pais*, Ιανουάριος 19, 2010, *El Pais*.

Η στάση της El Pais προς τη Γερμανία

Μελετώντας την αρθρογραφία της *El Pais* για την ελληνική κρίση, γίνεται ιδιαίτερα αισθητή η επικριτική και κάποιες φορές ξεκάθαρα αρνητική στάση της απέναντι στη Γερμανία και την πολιτική που ακολουθεί. Η Γερμανία με έντονα ηγετικά χαρακτηριστικά είναι μια χώρα που αποτελεί κύριο δρώντα του ευρωπαϊκού οικοδομήματος και μπορεί με τις αποφάσεις της να επηρεάζει τις εξελίξεις²¹⁰. Καθόλη την υπό εξέταση διάρκεια έμφαση δίδεται στο μεγάλο χάσμα των γερμανικών ομολόγων έναντι των ελληνικών αλλά και των ισπανικών αντίστοιχα, σε ποσοστιαίες μονάδες²¹¹, γεγονός που αναπόφευκτα οδηγούσε στην έξαρση των κερδοσκοπικών επιθέσεων. Στο πλαίσιο αυτό ξεκίνησαν και οι προσπάθειες των ευρωπαίων ηγετών να αντιμετωπίσουν το εν λόγω πρόβλημα, επιδεικνύοντας φιλική διάθεση απέναντι στην Ελλάδα και στην οικονομική στήριξή της. Η ιδιαίτερα σκληρή στάση που κράτησε η γερμανική κυβέρνηση απέναντι στην κατάσταση της Ελλάδας σχολιάζεται ιδιαίτερος αρνητικά από την ισπανική εφημερίδα²¹².

Περαιτέρω και ενώ ο φόβος για διάδοση των ελληνικών δημοσιονομικών προβλημάτων και σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης γίνεται ολοένα και πιο αισθητός, οι ισπανοί αρθρογράφοι αντιμετωπίζουν ολοένα και πιο θετικά την Ελλάδα συζητώντας έντονα το θέμα του μηχανισμού στήριξης (βλέπε *word clouds* παραπάνω, σελίδα 17). Αντίθετα, εμφανίζουν αρνητική στάση απέναντι στη γερμανική πολιτική ιδιαίτερα το μήνα Απρίλιο, με τη συνεχή αναβολή που προκαλεί η γερμανική κυβέρνηση ως προς τη λήψη μιας κοινής απόφασης από τους ηγέτες της ΟΝΕ για τη χρηματοδότηση της Ελλάδας²¹³. Μάλιστα πρέπει να σημειωθεί ότι για πρώτη φορά κατά το μήνα Απρίλιο αφιερώνεται ολόκληρο άρθρο στη πολιτική της Γερμανίας απέναντι στους ευρωπαϊκούς θεσμούς²¹⁴ και παράλληλα προβάλλονται δημοσιεύματα ξένων αναλυτών που κάνουν αυστηρή κριτική τόσο στη πολιτική που ακολουθείται από τη Γερμανία όσο και στην ίδια την καγκελάρια Angela Merkel²¹⁵.

Στην προσπάθεια μας να δώσουμε μια σαφή και δυναμική εικόνα της θέσης της *El Pais* τόσο απέναντι στην Ελλάδα όσο και απέναντι στη Γερμανία, ο Πίνακας 10 απεικονίζει συγκριτικά την πορεία της θετικής ή μη στάσης της *El Pais* απέναντι στις δύο χώρες.

²¹⁰ Juan Gomez, Merkel marca el paso en Europa, Απρίλιος 5, 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

²¹¹ A. Mars, El BCE cree que Grecia necesita ayuda por 80.000 millones, 21 Απριλίου 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

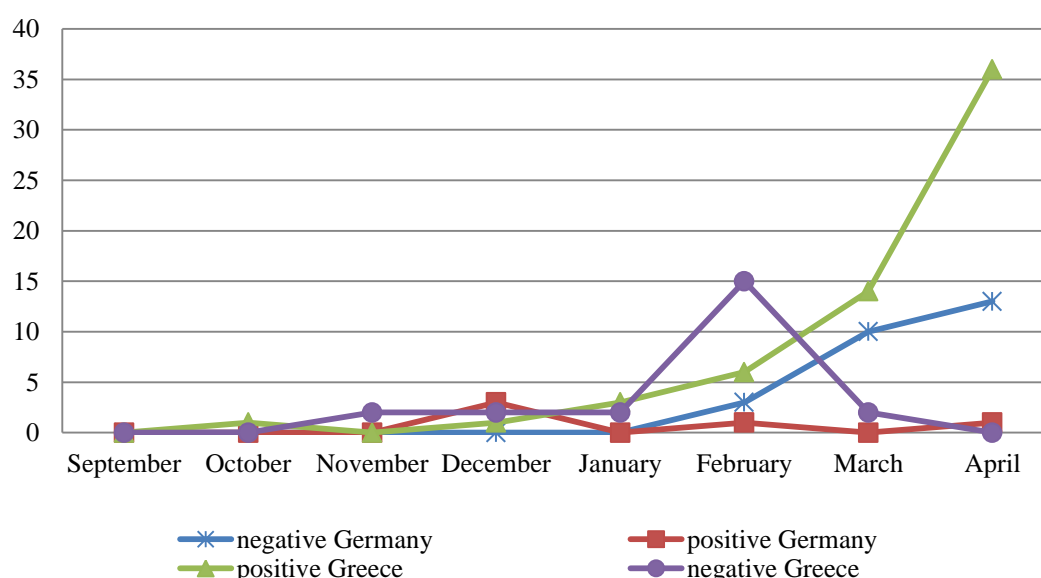
²¹² Jean-Marie, Un acuerdo necesario; La cuestión en Bruselas era como ayudar a Grecia sin dejar en evidencia a Merkel, *El Pais*, Μάρτιος 30, 2010.

²¹³ A. Missi, La zona euro se asoma al vendaval, 25 Απριλίου 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

²¹⁴ A. Missi, Alemania aprieta a la zona euro, 4 Απριλίου 2010, Andalucia Edicion.

²¹⁵ Ενδεικτικά βλ. Wolfgang Munchau, La irresponsabilidad de una canciller, 28 Απριλίου 2010, *El Pais*, Barna Edicion.

Πίνακας 10. Η Στάση της *El Pais* προς την Ελλάδα και τη Γερμανία

Γενικά παρατηρούμε ότι μέχρι το Φεβρουάριο το μεγαλύτερο μέρος της αρθρογραφίας της *El Pais* υιοθετεί σχετικά ουδέτερη στάση έναντι της Ελλάδας (και της Γερμανίας). Αξιοσημείωτο είναι ότι το Δεκέμβριο η εφημερίδα δείχνει να υποστηρίζει τη στάση της Γερμανίας, δυναμική ωστόσο που δεν συνεχίζεται τους επόμενους μήνες. Ακολούθως, το Φεβρουάριο, έχουμε σημαντική αύξηση των αρνητικών αναφορών στην Ελλάδα, αλλά και μικρή αύξηση των αρνητικών αναφορών στη στάση της Γερμανίας. Τον Μάρτιο και τον Απρίλιο η αρνητική στάση προς την Ελλάδα ανατρέπεται άρδην και δημιουργείται σημαντική θετική δυναμική, ενώ αντίστροφα η αρνητική στάση προς τη Γερμανία διατηρείται και ενδυναμώνεται.

Η Ευρώπη σε κρίση

Η *El Pais* είναι μια εφημερίδα που ασχολείται ιδιαίτερα με τα διεθνή και παίζει ενεργό ρόλο στο ευρύτερο ευρωπαϊκό δημοσιογραφικό γίγνεσθαι. Όπως αναμενόταν και καταδεικνύεται από τους Πίνακες 5 και 8 αλλά και από τα σχετικά *word clouds*, η ελληνική κρίση προσεγγίζεται ως ευρωπαϊκό ζήτημα που άπτεται και επηρεάζει την Ευρωπαϊκή πολιτική και πραγματικότητα. Μπορούμε να διακρίνουμε τα άρθρα που επικεντρώνονται στις ευρωπαϊκές επιπτώσεις της ελληνικής κρίσης σε δύο κατηγορίες: αυτά που αφορούν τη σταθερότητα του Ευρώ σαν νόμισμα και αυτά που αφορούν τους Ευρωπαϊκούς θεσμούς (ΟΝΕ, ΕΚΤ, λήψη αποφάσεων, μηχανισμοί στήριξης, Σύμφωνο Σταθερότητας κ.ά.).

Σχετικά με τις επιπτώσεις της ελληνικής κρίσης στο Ευρώ, οι Ευρωπαίοι ιθύνοντες φοβούνται για τη σταθερότητα του ενιαίου νομίσματος, τη συναλλαγματική του αξία και τις κερδοσκοπικές επιθέσεις εναντίον του. Σε αυτό το πλαίσιο ο Junker ζητά από την Ελλάδα να προτείνει σχέδιο δράσης για την εξυγίανση της οικονομίας της²¹⁶ αφού από εκεί ξεκινούν και τα προβλήματα του Ευρώ. Η ελληνική κρίση οδηγεί σταδιακά σε αμφισβήτηση του ευρώ και της αρχιτεκτονικής πάνω στην οποία βασίζεται. Το όριο του 3% του ΑΕΠ για το έλλειμμα και του 60% του ΑΕΠ για το χρέος (Συνθήκη για την ΕΕ) δεν είναι ικανοί κανόνες για να διατηρήσουν τη σταθερότητα στη ζώνη του ευρώ²¹⁷. Η συναλλαγματική αξία του ευρώ έναντι του δολαρίου 'κατρακυλάει'. Η πολιτική των επιτοκίων της ΕΕ μειονεκτεί σε σχέση με αυτή των ΗΠΑ, με αποτέλεσμα να δυσκολεύεται η πρώτη να ενισχύσει τη δύναμη του νομίσματος της και αναπόφευκτα οι αγορές να εμπιστεύονται περισσότερο το αμερικανικό νόμισμα²¹⁸. Οι αγορές αξιών δεν έχουν μείνει ανεπηρέαστες από την ελληνική κρίση²¹⁹ δείχνοντας ότι το ευρωπαϊκό οικοδόμημα της Ευρωζώνης και το Σύμφωνο Σταθερότητας χρειάζονται αναθεώρηση μια και το τελευταίο δεν περιλαμβάνει μηχανισμούς συντονισμού των οικονομιών των χωρών μελών της ΟΝΕ²²⁰.

Η ελληνική κρίση έτσι γίνεται αιτία για περισσότερη ανάλυση των μηχανισμών λειτουργίας της ευρωζώνης. Φανερώθηκαν προβλήματα και παραλήψεις που δεν είχαν προβλεφθεί ούτε είχαν θεωρηθεί σημαντικά στις αρχικές συνθήκες. Η *El Pais* υποστηρίζει την εμβάθυνση και ενδυνάμωση των Ευρωπαϊκών θεσμών και προβάλλει δηλώσεις του γερμανού υπουργού οικονομικών Schäuble²²¹ και του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Barroso²²² που τονίζουν την αναγκαιότητα δημιουργίας ενός «Ευρωπαϊκού ΔΝΤ» που σκοπό θα έχει να ενδυναμώσει το Ευρώ και τις οικονομίες των χωρών μελών παρέχοντάς τους την οικονομική βοήθεια που χρειάζονται.

Η ισπανική εφημερίδα ασχολείται σε βάθος με το θέμα της εμβάθυνσης εν γένει των Ευρωπαϊκών θεσμών και αυτό της ενδυνάμωσης των μηχανισμών λήψης αποφάσεων. Η Ισπανία ως χώρα υποστηρίζει την οικονομική βοήθεια προς την Ελλάδα και για το λόγο αυτό πιέζει την ΕΕ για εύρεση λύσης προς την ελληνική κρίση. Η ισπανίδα υπουργός οικονομικών Salgado υποστηρίζει την εύρεση κοινής λύσης γιατί μόνο έτσι θα διατηρηθεί το Ευρώ σταθερό²²³. Αυτό όμως που φάνηκε μέσα από την αντιμετώπιση της ελληνικής κρίσης ήταν ότι η ΕΕ είναι αδύναμη να λάβει τέτοιου

²¹⁶ Andreu Missi, La UE y el BCE exigen mas ajustes a Grecia mientras se agrava su recesion, *El Pais*, Φεβρουάριος 13, 2010.

²¹⁷ Ειδική έκδοση, business, *El Pais*, Φεβρουάριος 14, 2010.

²¹⁸ Mayte Ledo, Recorrido para el dolar, Φεβρουάριος 14, 2010, *El Pais*, Unica Edicion.

²¹⁹ El Parqui, Los mercados ceden a la presión sobre el euro, Απρίλιος 9, 2010, *El Pais*, Andalucia Edicion.

²²⁰ Angel Laborda, Evaluación del Programa de Estabilidad, Μάρτιος 21, 2010, *El Pais*, Unica Edicion.

²²¹ Ενδεικτικά βλ. Agency, Alemania propone crear un FMI europeo, Μάρτιος 7, 2010, *El Pais*, Barna Edicion.

²²² Andreu Missi, Zapatero y Sarkozy convocan una reunión para desatascar la crisis griega, *El Pais*, March 24, 2010.

²²³ Andreu Missi, Grecia dice que es incapaz de variar "el rumbo del Titanic en un solo día", *El Pais*, Φεβρουάριος 16, 2010.

είδους σημαντικές αποφάσεις, ειδικά όταν διακυβεύονται οικονομικά συμφέροντα χωρών και ζωτικής σημασίας ζητήματα για μια χώρα. Σε αυτή τη βάση η ίδια η Merkel διαπίστωσε ότι «είναι πιο εύκολο να βοηθήσει η ΕΕ μια χώρα μέλος οικονομικά μέσα από τους ήδη υπάρχοντες μηχανισμούς παρά μια χώρα μέλος της ΟΝΕ στις οποίες υπάρχει άλλο status»²²⁴. Παρόλα αυτά όμως, κατά την *El Pais*, η ίδια η Γερμανία ήταν αυτή που καθυστέρησε τις διαδικασίες λήψης απόφασης εξ' αιτίας εσωτερικών της πολιτικών ζητημάτων, με αποτέλεσμα η τελική απόφαση για συνδυαστική οικονομική βοήθεια στην Ελλάδα (με τη συμμετοχή του ΔΝΤ) να μην είναι απόλυτα ικανοποιητική. Προβάλλονται επίσης δηλώσεις της γαλλίδας υπουργού οικονομικών Christine Lagarde, ότι θεωρεί ότι η Γερμανία θέτει εμπόδια στη διαδικασία λήψης απόφασης για τη διάσωση της Ελλάδας²²⁵, γεγονός που οδήγησε τελικά σε μια συμφωνία στον ελάχιστο κοινό παρονομαστή.

Κλείνουμε παραθέτοντας το *word cloud*²²⁶ για όλα τα άρθρα περί της ελληνικής κρίσης στην εφημερίδα *El Pais*. Όπως είναι καθαρό η εστίαση είναι στους όρους 'χρέος', 'ευρώ', 'κρίση', 'έλλειμμα', 'κυβέρνηση', 'αγορά/αγορές', 'Ισπανία', 'μέτρα', 'Ευρώπη/Ευρωζώνη/Ευρωπαϊκός/Βρυξέλλες', 'Γερμανία', 'διάσωση', 'Παπανδρέου'.

²²⁴ Andreu Missi, J.G., Bruselas respalda la idea de Berlín y París de un Fondo Monetario Europeo, *El Pais*, Μάρτιος 9, 2010.

²²⁵ Andreu Missi, Alemania y Francia se resisten a aplicar ya el plan de rescate a Grecia El Eurogrupo debate hoy en Bruselas los detalles del mecanismo de ayuda, *El Pais*, Μάρτιος 15, 2010.

²²⁶ Το 'word cloud' συνιστά γραφική αναπαράσταση της συχνότητας επανάληψης λέξεων μέσα σε ένα κείμενο. Όσο συχνότερα χρησιμοποιείται μία λέξη σε ένα κείμενο τόσο μεγαλύτερη εμφανίζεται η λέξη αυτή στο 'σύννεφο λέξεων'.

Η
Ελληνική
Οικονομική
Κρίση
στο
Διεθνή Τύπο

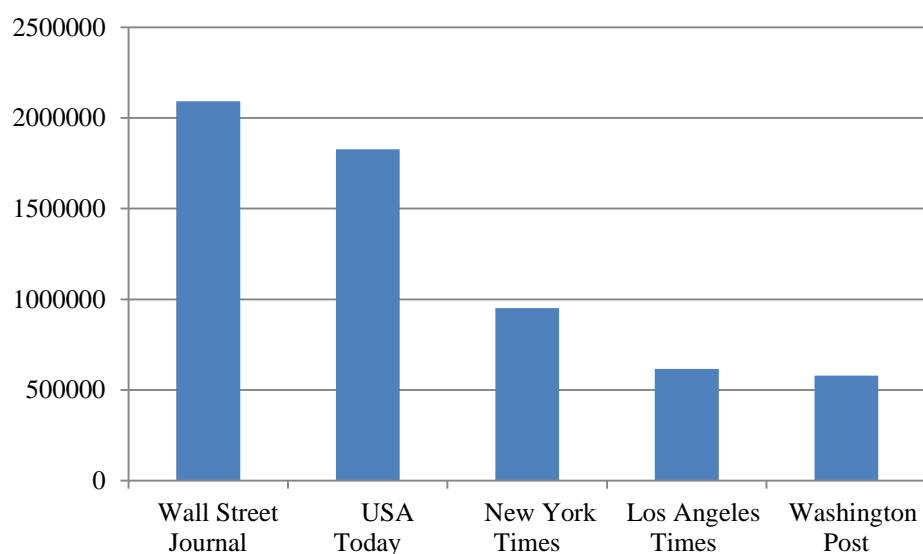
ΗΠΑ

Ερευνητική Ομάδα
Ελένη Πηλού
Δημήτριος Τσιριγώτης

Η Εφημερίδα *The New York Times*

Η εφημερίδα *The New York Times* ανήκει στην New York Times Company (με πρόεδρο του ομίλου τον Arthur Ochs Sulzberger Jr). και έχει κερδίσει 101 βραβεία Πούλιτζερ και πολλές άλλες διακρίσεις. Άρχισε να κυκλοφορεί στη Νέα Υόρκη το 1851. Εκδίδεται καθημερινά με σχεδόν 1 εκ. φύλλα την ημέρα, ενώ αν προστεθούν οι διαδικτυακοί επισκέπτες, το κοινό της είναι πάνω από 22 εκ. αναγνώστες. Είναι η τρίτη σε κυκλοφορία εφημερίδα στις ΗΠΑ (βλέπε Πίνακα 1), αλλά θεωρείται από τους περισσότερους αναλυτές ως η πλέον έγκριτη και είναι ιδανική πηγή για έρευνα αρχειακού τύπου με στόχο την ανάλυση του δημόσιου λόγου στις ΗΠΑ. Στα περισσότερα θέματα υιοθετεί πολιτικά φιλελεύθερη προσέγγιση (οριζόμενη σε αντιδιαστολή με τη συντηρητική προσέγγιση, όπως οι δύο αυτές προσεγγίσεις ορίζουν το πολιτικό γίνεσθαι στις ΗΠΑ).

Πίνακας 1. Κυκλοφορία Ημερησίων Εφημερίδων στις ΗΠΑ (2009)

Πηγή: Audit Bureau of Circulations

Η Ελληνική Κρίση στους *New York Times*

Η εφημερίδα *New York Times*, για το διάστημα από το Σεπτέμβριο του 2009 μέχρι και τον Απρίλιο του 2010, επικεντρώνεται κυρίως στις συνέπειες της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης για το δημόσιο τομέα στις ΗΠΑ και διεθνώς. Αρχικά, καθώς τα φώτα της δημοσιότητας χαμήλωσαν στις Ηνωμένες Πολιτείες μετά την οικονομική κρίση του 2007-2008, στο προσκήνιο ήρθαν τα χρέη και τα ελλείμματα του Ντουμπάι και της Ελλάδας και το πρόβλημα της διαχείρισής τους. Στα κείμενα αυτά, δεν λείπουν οι αναφορές για τις «παθογένειες» της ελληνικής κοινωνίας, με έμφαση στη «διαφθορά», τη «φοροδιαφυγή», και τη «μικρή διάθεση για αλλαγές και μεταρρυθμίσεις». Εξετάζονται ακόμα τα προβλήματα που δημιουργούνται στην Ευρωζώνη από τα υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα και το δημόσιο χρέος της Ελλάδας, η άνοδος των spreads δανεισμού, λόγω της υποβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας από τους Διεθνείς Οίκους Αξιολόγησης, η «αυστηρότητα» των μέτρων περιστολής των κρατικών δαπανών και οι επιπτώσεις του ελληνικού χρέους στην εξέλιξη της ισοτιμίας ευρώ-δολαρίου.

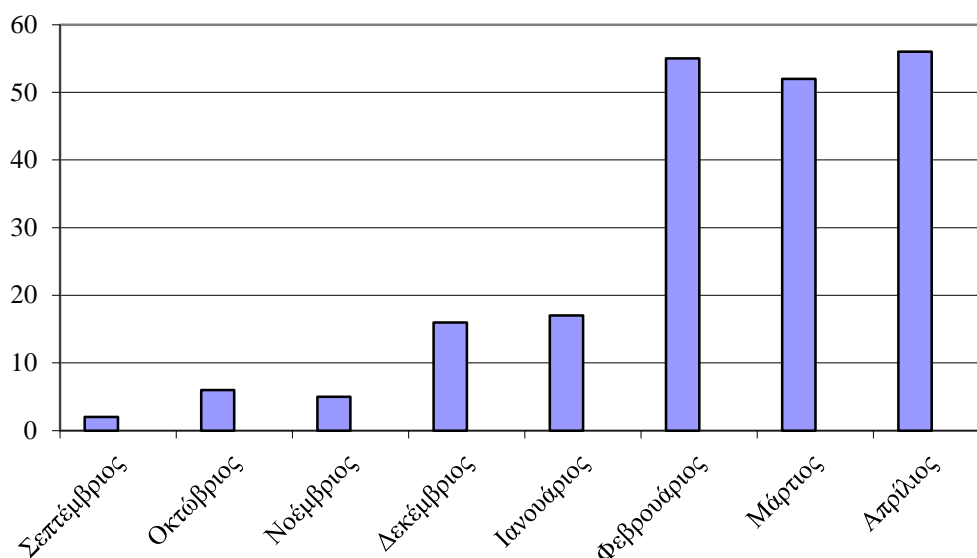
Καθώς η ελληνική κρίση απειλεί να επεκταθεί στην Ευρώπη, τα οικονομικά, κοινωνικά και θεσμικά προβλήματα του «ευρωπαϊκού οικοδομήματος» γίνονται επίκεντρο εκτενών αναφορών με βασικά σημεία αναφοράς τις οικονομικές ασυμμετρίες και ανισορροπίες των χωρών της ΕΕ αλλά και τις θεσμικές ελλείψεις του ευρωπαϊκού συστήματος. Προβληματίζει η αδυναμία συντονισμένης διαχείρισης της κρίσης και η χρονική διάρκεια για την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής αλλά και της παγκόσμιας οικονομίας. Όσο περνάει ο καιρός και το ελληνικό πρόβλημα μεγεθύνεται, οι αναλύσεις δίνουν έμφαση στον τρόπο με τον οποίο το ελληνικό θέμα επηρεάζει αρνητικά τις κεφαλαιαγορές και δημιουργεί νευρική κατάσταση στη Wall Street, προκαλεί ανησυχία στους επενδυτές, οδηγεί σε αύξηση των επιτοκίων δανεισμού του ελληνικού δημοσίου και σε πτώση της ισοτιμίας του ευρώ σε σχέση με το δολάριο. Έμφαση επίσης δίδεται στις τριβές μεταξύ των ευρωπαίων ηγετών για την εκπόνηση του σχεδίου διάσωσης.

Διαπιστώνουμε, ότι ο λόγος των *New York Times* επικεντρώνεται στην οικονομική ανάλυση των ελλειμματικών και υπερχρεωμένων χωρών και στις αρνητικές επιπτώσεις που αυτές δημιουργούν στις πλουσιότερες χώρες. Ως παραδείγματα, αναφέρονται η Ελλάδα, η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Ιρλανδία, οι Βαλτικές Χώρες και τα προβλήματα που προκαλούν στο δολάριο και την αμερικανική οικονομία. Όπως προαναφέραμε, οι *New York Times* δεν παραλείπουν να θίξουν το ζήτημα της έλλειψης αποτελεσματικής πολιτικής και οικονομικής διακυβέρνησης στην Ευρώπη, ειδικά σε αυτή την περίοδο οικονομικής κρίσης. Οι κοινωνικές επιπτώσεις των αυστηρών μέτρων που προτείνονται για την έξοδο των υπερχρεωμένων χωρών από την κρίση δεν απασχολούν βαθιά την εφημερίδα, τουλάχιστον μέχρι το τέλος Απριλίου. Το μήνυμά της είναι ότι οι αυστηρές περικοπές των δημοσίων δαπανών (όπως μισθοί, και κοινωνικές παροχές) και η ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, έστω και εάν οδηγούν σε αύξηση της ανεργίας και πτώση του βιοτικού επιπέδου, θα συμβάλλουν σημαντικά στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των χωρών αυτών και κατ'επέκταση της Ευρώπης. Αυτό,

σύμφωνα με την εφημερίδα, θα ωφελήσει την αμερικανική αλλά και την παγκόσμια οικονομία.

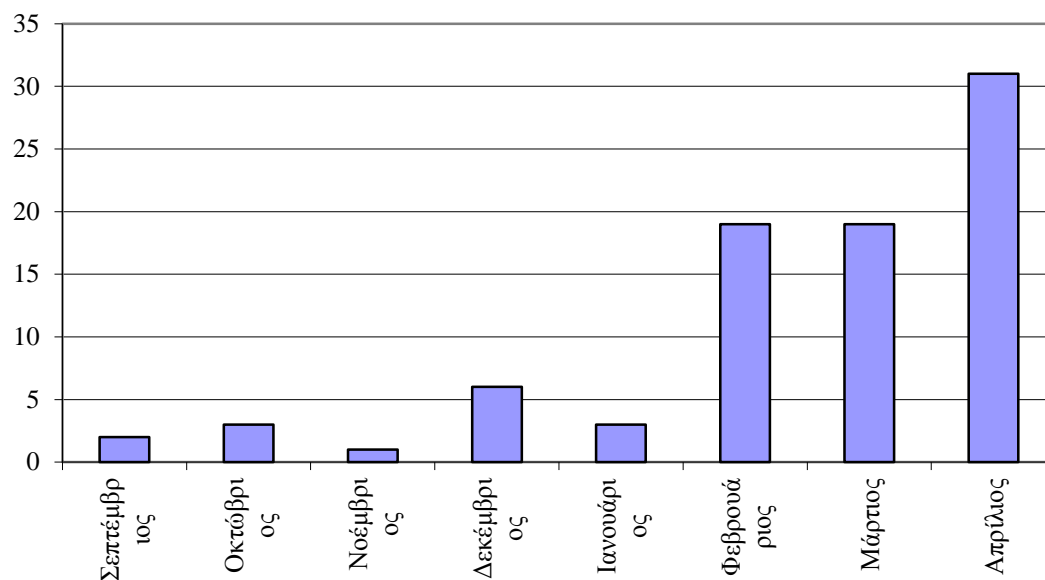
Ως προς την εξέλιξη του πλήθους των αναφορών και άρθρων για την Ελλάδα στους *New York Times*, παρατηρείται μία πρώτη σημαντική αύξηση των αναφορών τον Δεκέμβριο, ενώ από τον Φεβρουάριο και μετά παρατηρείται πραγματική έκρηξη των αναφορών, με την Ελλάδα να αποτελεί σταθερά βασικό θέμα και είδηση στους *New York Times* (βλέπε Πίνακα 2). Επίσης, ο λόγος της εφημερίδας γίνεται περισσότερο «οικονομικός» αλλά συνυπάρχει με το πολιτικό στοιχείο, και εστιάζει στην ανάλυση και τις διαστάσεις της οικονομικής κρίσης όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά στην Ευρώπη, στο Ντουμπάι και στις ΗΠΑ.

Πίνακας 2. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση στους *New York Times*

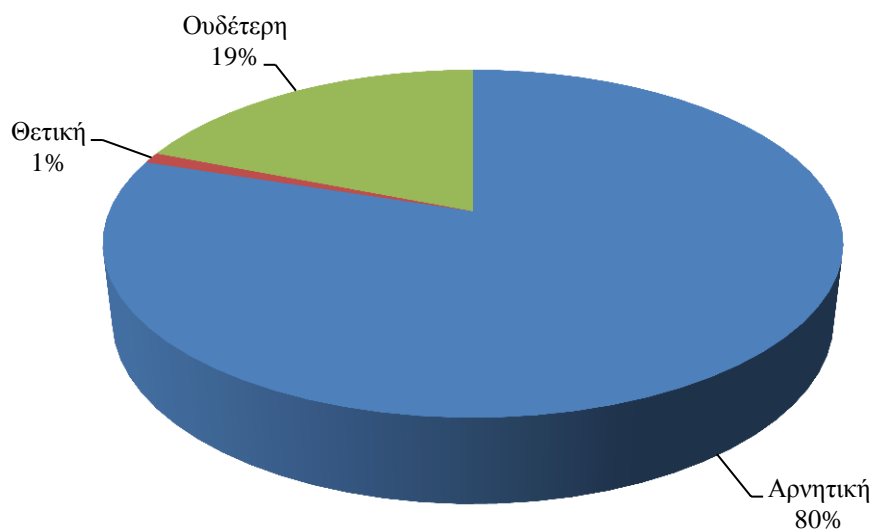
Η εικόνα της ανωτέρω δυναμικής καταδεικνύεται και αν επικεντρωθούμε μόνο στα άρθρα που περιέχουν αναφορά στην Ελλάδα στον τίτλο τους (βλέπε Πίνακα 3).

Πίνακας 3. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στον Τίτλο τους στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση στους *New York Times*

Τέλος, αναφορικά με τη στάση των άρθρων και αρθρογράφων των *New York Times*, θα λέγαμε ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία (80%) υιοθετούν επικριτική και αρνητική στάση προς την Ελλάδα (βλέπε Πίνακα 4)

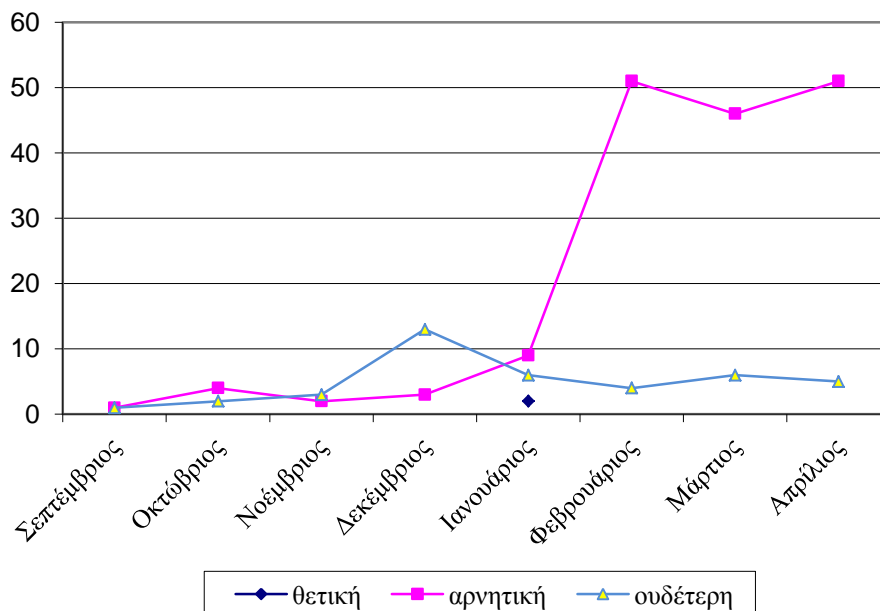
Πίνακας 4. Η Στάση των *New York Times* προς την Ελλάδα

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 5, η αντιμετώπιση της Ελλάδας στις σελίδες των *New York Times* δείχνει να αλλάζει μετά τον Ιανουάριο, όταν τα άρθρα με αρνητική χροιά για την Ελλάδα υπερφαλαγγίζουν τα άρθρα που διατηρούσαν μία πιο ουδέτερη στάση. Αυτό γίνεται επειδή οι *New York Times* αναδεικνύουν τα εσωτερικά προβλήματα της χώρας (οικονομικά, κοινωνικά) και τις αρνητικές επιδράσεις που έχουν στην Ε. Ε. και διεθνώς.

Πίνακας 5. Η Στάση των *New York Times* προς την Ελλάδα

(αριθμός άρθρων)

Η Πολιτική Κατάσταση στην Ελλάδα

Για το υπό εξέταση διάστημα (Σεπτέμβριος 2009 – Απρίλιος 2010), η εφημερίδα *New York Times* ξεκινά την ανάλυσή της με την πολιτική κατάσταση της Ελλάδας. Όταν ο τότε Πρωθυπουργός της Ελλάδας Κ. Καραμανλής ανακοίνωσε την διενέργεια εθνικών εκλογών, για την εφημερίδα, η κίνηση αυτή αποτελούσε μια «παράξενη απόφαση», καθώς διένυε το μέσο της θητείας του ως πρωθυπουργός, που εάν ολοκληρωνόταν, θα έληγε το 2011. Για την εφημερίδα, η «παράξενη απόφαση» προέρχονταν από την απόφαση του Γ. Παπανδρέου, Αρχηγού της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, ότι θα προκαλέσει εκλογές, με αφορμή την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας το Μάρτιο του 2010. Ο τότε Πρωθυπουργός, αποφάσισε τη προκήρυξη πρόωρων εκλογών για τις 4 Οκτώβρη 2009. Όπως σχολίαζε η Anthee Carassava, που καλύπτει την περιοχή των Βαλκανίων και την Ελλάδα στους *New York Times*, ήταν η

πρώτη φορά, που εν ενεργεία Πρωθυπουργός προκήρυσσε πρόωρες εκλογές, γνωρίζοντας εκ των προτέρων από τις δημοσκοπήσεις, ότι θα τις έχανε. Αυτό ήταν και το πιο «παράξενο» από όλα. Η δημοσιογράφος ασκούσε κριτική στην κυβέρνηση για τα όσα δεν υλοποίησε από αυτά που είχε εξαγγείλει στις δύο προηγούμενες εκλογικές αναμετρήσεις.²²⁷

Για τους «Έλληνες Σοσιαλιστές», η εφημερίδα ανέφερε ότι έχουν ένα διαφορετικό οικονομικό πρόγραμμα που δεν καθιστά αναγκαία τη λήψη των αυστηρών μέτρων που πρότεινε ο Κ. Καραμανλής. Μετά τις εκλογές και τη νίκη του ΠΑΣΟΚ, οι αρθρογράφοι εμφανίζονται επιφυλακτικοί και εκφράζουν σκεπτικισμό για το κατά πόσο η νέα κυβέρνηση μπορεί να βγάλει την Ελλάδα από την οικονομική, πολιτική και κοινωνική κρίση. Για την οικονομία, που αποτελεί και το κεντρικό ζήτημα της πολιτικής της νέας κυβέρνησης, αναφέρεται, ότι μετά από 15 χρόνια σταθερής ανάπτυξης που οδήγησε στην ένταξη της χώρας στην ευρωζώνη, η οικονομία έχει μείνει στάσιμη και μη ανταγωνιστική, η ανεργία αυξάνεται (από 9% σε 10% το 2010) και ότι η οικονομική κρίση που περνάει η χώρα αυτή την περίοδο οφείλεται σε δομικές ανεπάρκειες, όπως, η παραοικονομία που εκτιμάται στο 30%, η απώλεια κρατικών εσόδων από τη μη καταβολή των φόρων (17,5 δις δολ.), η αναλογία συνταξιούχων/εργαζόμενων (2/1), που δεν μπορεί να κρατήσει σταθερό το ασφαλιστικό σύστημα. Επιπλέον, θεωρείται ότι η Ελλάδα έχει «μια μακρά πολιτική παράδοση στην πρόσληψη περισσότερων από τους αναγκαίους δημοσίους υπαλλήλους, με σκοπό να αποφεύγεται η κοινωνική δυσαρέσκεια».²²⁸

Όπως γράφεται στο φύλλο της εφημερίδας στις 28 Νοεμβρίου 2009 με τίτλο «As Europe Rebounds, Greece Gets Left Behind», η κρίση έρχεται στη χώρα σε «ώρα Ελλάδος», και έμφαση δίδεται στο σοκ που προκάλεσε στους επενδυτές ο διπλασιασμός των προβλέψεων για το ετήσιο έλλειμμα (πάνω από το 12% του Α.Ε.Π.) από τη νέα κυβέρνηση, καθώς και οι κατηγορίες ότι η προηγούμενη κεντροδεξιά κυβέρνηση είχε χειραγωγήσει τα στατιστικά στοιχεία.²²⁹

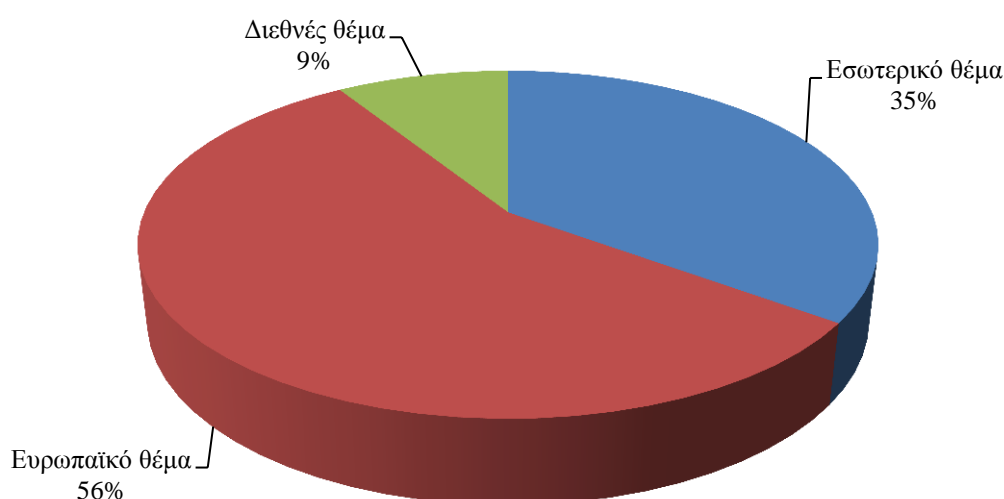
²²⁷ Carassava Anthee, “Greek Premier, Dogged by Many Troubles, Takes Risk With Snap Elections”, *The New York Times*, 4 Σεπτεμβρίου 2009, Carassava Anthee, “Greece: Premier Calls for Elections, Seeking a Fresh Public Mandate”, *The New York Times*, 3 Σεπτεμβρίου 2009.

²²⁸ Donadio Rachel, Carassava Anthee., “Greek Socialists Count on Dissatisfied Voters, but Fail to Inspire Their Confidence”, *The New York Times*, 3 Οκτωβρίου 2009.

²²⁹ Saltmarsh Matthew, “As Europe Rebounds, Greece Gets Left Behind”, *The New York Times*, 28 Νοεμβρίου 2009.

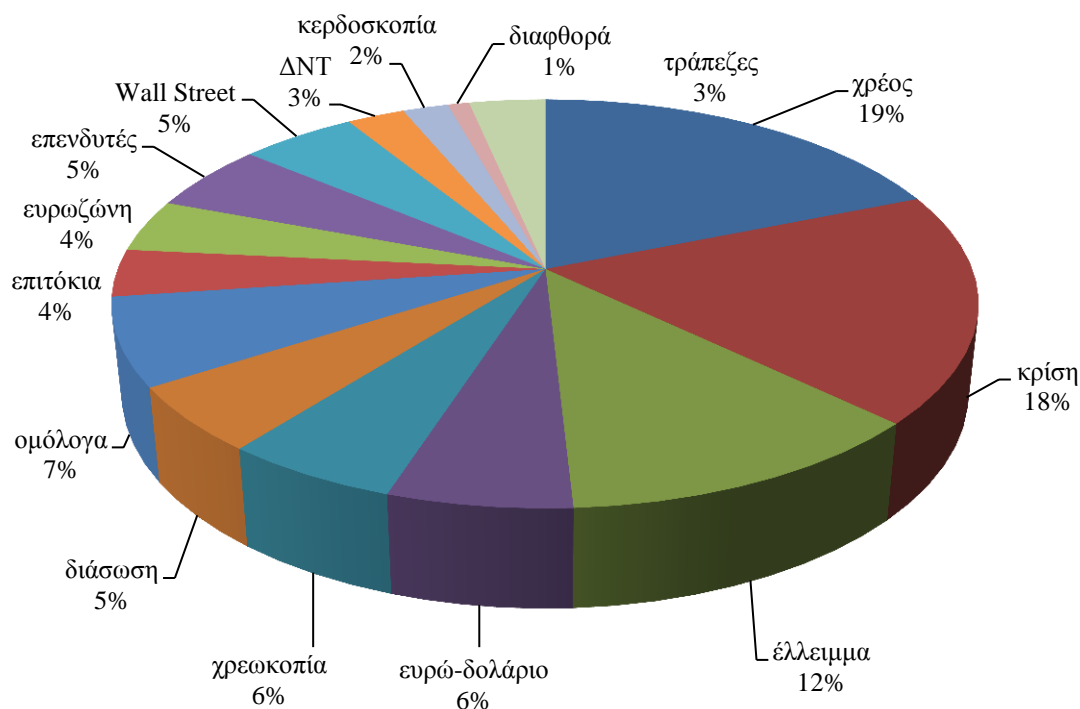
Κατά το μεγαλύτερο μέρος της υπό εξέταση περιόδου, οι *New York Times* ασχολούνται με το 'ελληνικό θέμα' και την ελληνική οικονομική κρίση κυρίως υπό ένα ευρωπαϊκό πρίσμα ανάλυσης, δηλαδή ως κομμάτι της ανάλυσης του ευρύτερου ευρωπαϊκού γίγνεσθαι, (συγκεκριμένα το 56% των άρθρων). Δεν υπάρχει όμως μόνο αυτό το πλαίσιο προσέγγισης/ανάλυσης στην εφημερίδα. Ένα 35% των άρθρων συζητούν το ελληνικό θέμα στα πλαίσια ανάλυσης εσωτερικών/εθνικών θεμάτων (στις ΗΠΑ), ενώ 9% των άρθρων προσεγγίζουν το 'ελληνικό θέμα' ως διεθνές ζήτημα στα πλαίσια ανάλυσης της παγκόσμιας πολιτικής οικονομίας (βλέπε Πίνακα 6).

Πίνακας 6. Πρίσμα Προσέγγισης της Ελληνικής Κρίσης

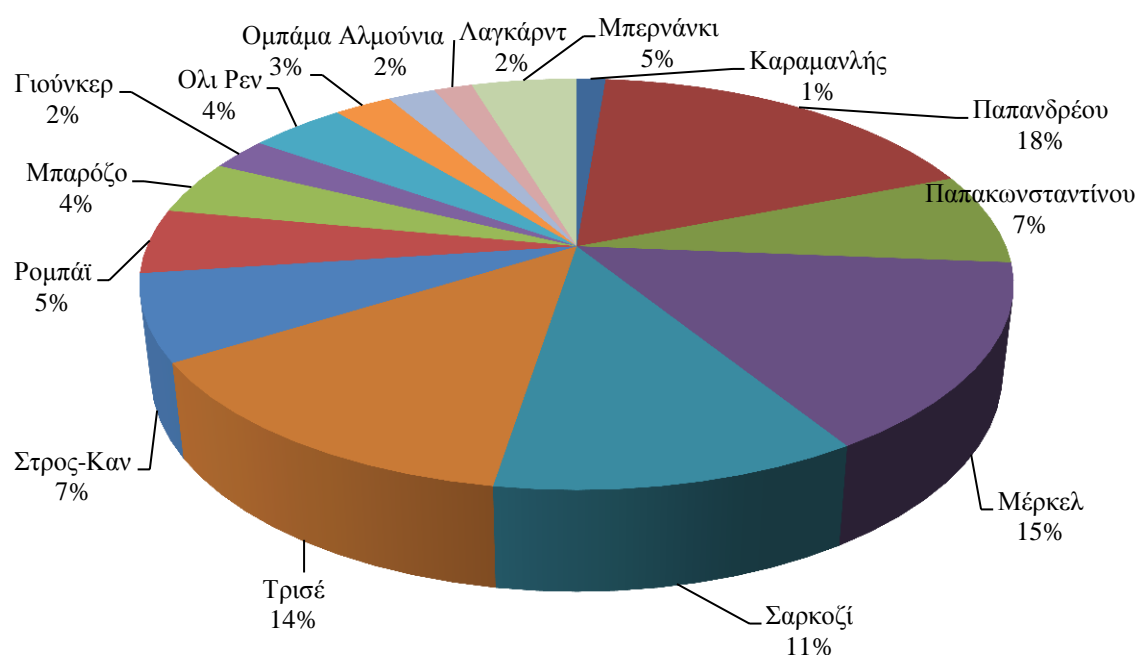
Τα θέματα που κυριαρχούν στο λόγο της εφημερίδας είναι το ζήτημα των ελλειμμάτων και του χρέους χωρών, όπως το Ντουμπάι και η Ελλάδα, οι φόβοι των επενδυτών για τη χρεοκοπία τους, η αντίδραση των αγορών, οι πολιτικοί χειρισμοί στο εσωτερικό της Ελλάδας και στο ευρωπαϊκό επίπεδο, τα χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας και οι κοινωνικές αντιδράσεις στα μέτρα της ελληνικής κυβέρνησης, οι αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης χρέους της Ελλάδας στην ευρωζώνη και στο ευρώ αλλά και στην Wall Street και την παγκόσμια οικονομία. Τα θέματα αφορούν τις διεθνείς εξελίξεις, στις οποίες εντάσσονται και οι εξελίξεις στην Ελλάδα, οι οποίες επηρεάζουν με αρνητικό τρόπο το ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον (βλέπε Πίνακα 7).

Πίνακας 7. Θέματα Εστίασης στο Λόγο των *New York Times* για την Ελληνική Κρίση

Ανάλογη σημασία δίνεται στα πρόσωπα που εμπλέκονται με την εξέλιξη και τις επιπτώσεις της ελληνικής κρίσης. Κυριαρχούν οι αναφορές στο πρόσωπο του Πρωθυπουργού Γ. Παπανδρέου (18%), στη Γερμανίδα Καγκελάρια Άνγκελα Μέρκελ (15%), στο διοικητή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Κλωντ Τρισέ (14%), και στον Γάλλο Πρόεδρο Νικολά Σαρκοζί (11%). Τρία ποσοστά μπορούμε να πούμε ότι είναι ενδεικτικά ότι βρισκόμαστε στην άλλη πλευρά του Ατλάντικού. Φυσικά οι αναφορές στον Πρόεδρο της Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ Μπεν Μπερνάνκι (5%) και στον Πρόεδρο των ΗΠΑ Μπαράκ Ομπάμα (3%), πρόσωπα που είναι σχεδόν ανύπαρκτα στους αντίστοιχους λόγους ευρωπαϊκών εφημερίδων, αλλά και οι υψηλές αναφορές στις δηλώσεις του Διευθυντή του ΔΝΤ Ντομινίκ Στρος-Καν (7%). Ενδιαφέρον είναι και το αξιοσημείωτο ποσοστό αναφορών που έλκει ο νέος θεσμός του προέδρου του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ρομπάι, 5%), συγκριτικά με τους υπόλοιπους ευρωπαϊκούς δρώντες (Μπαρόζο 4%, Ρεν 4%, Γιούνκερ 2%, Αλμουνία 2%) (βλέπε Πίνακα 8).

Πίνακας 8. Πρόσωπα που Κυριαρχούν στο Λόγο των *New York Times* για την Ελληνική Κρίση (βάσει συχνότητας αναφορών)

Σημαντική ποιοτική μεταβολή του λόγου των *New York Times* έχουμε το μήνα Δεκέμβριο (2009). Το μήνα αυτό καταγράφεται στο λόγο της εφημερίδας μετατόπιση του κέντρου ενδιαφέροντος από το Ντουμπάι στην Αθήνα, αλλά και αλλαγή των κεντρικών σημείων αναφοράς του λόγου περί κρίσης χρέους στην παγκόσμια οικονομία. Η σύγκριση των *word clouds*²³⁰ των (περιορισμένων ωστόσο) αναφορών στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια των δύο αυτών μηνών είναι ενδεικτική.

²³⁰ Το 'word cloud' συνιστά γραφική αναπαράσταση της συχνότητας επανάληψης λέξεων μέσα σε ένα κείμενο. Όσο συχνότερα χρησιμοποιείται μία λέξη σε ένα κείμενο τόσο μεγαλύτερη εμφανίζεται η λέξη αυτή στο 'σύννεφο λέξεων'.

Word Cloud αναφορών μήνα Δεκεμβρίου

Δεν είναι έτσι μόνο η μετατόπιση του ενδιαφέροντος από το Ντουμπάι στην Ελλάδα. Είναι και η θεμελιώδης αλλαγή ενός λόγου με έμφαση στο χρέος όπου όμως η Ευρώπη είναι απύσχα και κεντρικό σημείο αναφοράς είναι ο αραβικός κόσμος και δευτερευόντως χώρες όπως η Ρωσία και η Ελλάδα, σε έναν λόγο όπου η Ευρωπαϊκή διάσταση της κρίσης και το ευρώ κυριαρχούν. Όπως δε καταδεικνύουν τα *word clouds* του Μαρτίου και Απριλίου (2010), αλλά και ο Πίνακας 6, η προσέγγιση και έμφαση αυτή στην Ευρώπη και το ευρώ θα διατηρηθεί καθόλη τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου.

Word Cloud αναφορών μήνα Μαρτίου

Word Cloud αναφορών μήνα Απριλίου

Όπως αναφέρεται σε άρθρο της εφημερίδας στις 28 Νοεμβρίου 2009 με τίτλο «Dubai Debt Woes Suggest Wider Crisis», «είτε είσαι Ντουμπάι, είτε Ελλάδα, είτε Ισπανία, είτε Ιρλανδία, είτε Ηνωμένο Βασίλειο, μπορείς να ξοδέψεις όσο χρήμα θέλεις, αρκεί στο τέλος της ημέρας να είσαι σε θέση να πληρώσεις τους τόκους της πίστωσης που λαμβάνεις». Μια χρεοκοπία του Ντουμπάι πιθανόν να μην προκαλέσει μια τραπεζική κρίση αλλά θα μπορούσε να προκαλέσει μια ευρύτερη κρίση εμπιστοσύνης στους επενδυτές για τις υπερδανεισμένες οικονομίες, καθώς οι παγκόσμιες αγορές δεν θέλουν πολύ χρόνο για να αντιδράσουν στην ανασφάλεια. Η εφημερίδα διαπιστώνει ότι οι αγορές όντως αντέδρασαν στη κρίση στο Ντουμπάι με την άνοδο του κόστους της ασφάλισης του χρέους χωρών όπως η Ελλάδα και η Λιθουανία (16% και 6% αντίστοιχα) ενώ του Ντουμπάι εκτινάχθηκε στο 67% και η Βρετανική λίρα εξασθένησε έναντι του δολαρίου.²³¹ Στο πλαίσιο αυτό η Ελλάδα αρχίζει να χρησιμοποιείται ως κατ'εξοχήν παράδειγμα 'υπερχρεωμένης χώρας',²³² ενώ, μετά το Ντουμπάι, οι επενδυτές ανησυχούν για το ενδεχόμενο χρεοκοπίας των 'υπερχρεωμένων χωρών', όπως η Ελλάδα, η Ιρλανδία και σε μικρότερο βαθμό η Βρετανία. Ειδικά στην περίπτωση της Ελλάδας, σύμφωνα με την εφημερίδα, μια συνέπεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης ήταν ότι αναγκάστηκε να καταφύγει σε βραχυπρόθεσμο δανεισμό.²³³ Χρησιμοποιώντας αναλύσεις γνωστών οικονομολόγων τονίζεται ότι τα ασφάλιστρα δημοσίου χρέους, από 14,5 δις δολ. στο τέλος του 2007 ανήλθαν στα 24 δις δολάρια στο δεύτερο τρίμηνο του 2009.²³⁴

Η «ώρα» της Ελληνικής κρίσης

Στο λόγο των *New York Times* οι αναφορές στην Ελλάδα δίδουν έμφαση στα χρόνια δημοσιονομικά προβλήματα της χώρας αλλά και τις «παθογένειες» της ελληνικής κοινωνίας, όπως είναι τα υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα και το δημόσιο χρέος, η έλλειψη ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, τα υψηλά συνταξιοδοτικά κόστη, το «μαγείρεμα των οικονομικών στοιχείων», η διαφθορά, η παραοικονομία, η φοροδιαφυγή, τα άκαμπτα συνδικάτα και τα ισχυρά ιδιωτικά συμφέροντα.²³⁵

²³¹ Landon, Thomas, Jr., "Dubai Debt Woes Suggest Wider Crisis", *The New York Times*, 28 Νοεμβρίου 2009.

²³² Bajaj Vikas and Bowley Graham, "Arab Emirates Move to Limit Crisis in Dubai", *The New York Times*, 30 Νοεμβρίου, 2009, Worth, F. Robert, Timmons, Heather and Landon, Thomas Jr., "Crisis Puts Focus on Dubai's Complex Relationship With Abu Dhabi", *The New York Times*, 30 Νοεμβρίου, 2009.

²³³ Bajaj Vikas and Bowley Graham, "Arab Emirates Move to Limit Crisis in Dubai", *The New York Times*, 30 Νοεμβρίου, 2009.

²³⁴ Στο ίδιο.

²³⁵ Μεταξύ άλλων: Campbell, Ian and Goldfarb, Jeffrey, "Lesser Lights In The Euro Zone", *The New York Times*, 9 Δεκεμβρίου 2009.

Το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα αποτελεί ένα ακόμη βασικό σημείο στο λόγο των *New York Times*. Όπως αναφέρουν οι αρθρογράφοι της, «ασχυρά συνδικάτα-αδύναμες κυβερνήσεις, ένας διαρκής αγώνας, στον οποίο κέρδισαν τα συνδικάτα, με μέσο όρο συνταξιοδότησης τα 61 χρόνια, ένας από τους μικρότερους μέσους όρους στην Ευρώπη».²³⁶ Όσο για τις συντάξεις, οι αρθρογράφοι δείχνουν με στοιχεία του ΟΟΣΑ ότι είναι από τις μεγαλύτερες στην Ευρώπη. Για παράδειγμα, η μέση σύνταξη του Έλληνα είναι το 97,5% του τελευταίου ετήσιου μισθού του ενώ για τον Γερμανό είναι μόνο το 43% -- ένδειξη ότι οι Γερμανοί έχουν λάβει επώδυνα μέτρα με περικοπές στο παρελθόν, προκειμένου να κρατήσουν την βιομηχανική ανταγωνιστικότητά τους ψηλά και το δημόσιο έλλειμμα υπό έλεγχο, ενώ οι Έλληνες δεν το έκαναν.

Δεν παραλείπεται η σύγκριση και με τις ΗΠΑ, όπου η κατάσταση είναι διαφορετική μεν αλλά θα καταλήξει η ίδια στο τέλος, εάν δεν φροντίσει έναν συνδυασμό υψηλότερων φόρων και αύξησης ορίων ηλικίας για να μη στερέψει το συνταξιοδοτικό πρόγραμμα από έσοδα στο μέλλον.²³⁷ Δημοσιοποιούνται επίσης στοιχεία από μελέτες οικονομολόγων, ότι περιλαμβανομένων των μελλοντικών ασφαλιστικών υποχρεώσεων, κοινωνικών παροχών και προγραμμάτων υγείας, το πραγματικό χρέος των υπερχρεωμένων κρατών εκτινάσσεται σε δυσθεώρητα ύψη, (στην περίπτωση της Ελλάδας για παράδειγμα στο 875% του ΑΕΠ, της Αμερικής στο 500%).²³⁸

Οι αγορές, λαμβάνοντας υπόψη τις μετρήσεις αυτές και το γεγονός ότι είναι πρακτικά αδύνατο να καλυφθούν αυτά τα έξοδα (θα έπρεπε να αποταμιεύεται ένα ποσοστό 8% από το ετήσιο παραγόμενο εθνικό προϊόν για την κάλυψη των ασφαλιστικών δαπανών), θα ζητήσουν αλλαγές στα ασφαλιστικά συστήματα των χωρών πριν καν προσφύγουν αυτές σε ευρύτερο δανεισμό.²³⁹

Ο αντίκτυπος από την εισαγωγή των αυστηρών μέτρων από την ελληνική κυβέρνηση.

Τα αυστηρά μέτρα της ελληνικής κυβέρνησης που περιλάμβαναν αύξηση του ΦΠΑ κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες, αύξηση των τιμών των καυσίμων, φόρο στα αγαθά πολυτελείας, τα οποία συμπλήρωσαν το πάγωμα των μισθών και την αύξηση της φορολόγησης, κρίνονται από την εφημερίδα ότι είναι προς την σωστή κατεύθυνση, αλλά, πάντα κατά τους *New York Times*, οι αγορές είναι επιφυλακτικές για το κατά

²³⁶ Landon Thomas Jr., Kitstantonis Niki, “Retiring at 50? Greece Trend Is a Cautionary Tale”, *The New York Times*, 12 Μαρτίου 2010.

²³⁷ Βλ. παραπάνω στο: Landon, Thomas Jr., Kitstantonis Niki, “Retiring at 50? Greece Trend Is a Cautionary Tale”, *The New York Times*, 12 Μαρτίου 2010.

²³⁸ Στο ίδιο.

²³⁹ Στο ίδιο, και στο: Kulish, Nicholas, Kitsantonis, Niki, “Germany Offers No Financial Help to Ailing Greece”, *The New York Times*, 6 Μαρτίου 2010.

πόσο αυτά είναι αρκετά για να διώξουν την κρίση χρέους της Ελλάδας που απειλεί το ευρώ.

Από την άλλη μεριά όμως, τονίζονται και οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης, υπό τις πιέσεις που δέχεται από την Ευρώπη, να πείσει τις αγορές ότι υπάρχει πράγματι πολιτική βούληση και η Ελλάδα μπορεί να τα καταφέρει χωρίς τη βοήθεια της διάσωσης από άλλους. Ωστόσο, χρησιμοποιούν δηλώσεις των επισήμων, όπως για παράδειγμα του Τρισέ, ο οποίος στις 4 Δεκεμβρίου του 2009 δηλώνει ότι «έχει εμπιστοσύνη ότι η Ελλάδα θα πάρει τις κατάλληλες αποφάσεις για μείωση των δαπανών της». Ανάλογα, ο Παπακωνσταντίνου δηλώνει ότι «θα μειώσουμε το έλλειμμα, θα ελέγξουμε το χρέος και έτσι δεν θα παραστεί ανάγκη διάσωσης της χώρας. Δεν είμαστε Ισλανδία και Ντουμπάι», για να συμπληρώσει ο Έλληνας Πρωθυπουργός στο ίδιο πνεύμα, ότι «η διαφθορά είναι μεγάλη, αλλά είμαστε αποφασισμένοι για δραστικές αλλαγές στην κατεύθυνση της υγιούς οικονομίας».²⁴⁰

Ευρύτερα, οι αρθρογράφοι τονίζουν σταδιακά την εξάρτηση από τον εξωτερικό δανεισμό και άλλων ευάλωτων χωρών, πλην της Ελλάδας, όπως η Ισπανία και Πορτογαλία και σε μικρότερο βαθμό η Ιταλία που αντιμετωπίζουν δημοσιονομικά και εμπορικά ελλείμματα και χαμηλή αποταμίευση. Όπως η Ελλάδα, έτσι και αυτές, έχουν πιθανόν «μικρή πολιτική βούληση να περικόψουν τα έξοδα ή να αυξήσουν τους φόρους».²⁴¹ Αντίθετα, κατά τους αρθρογράφους της *New York Times* καλό παράδειγμα αποτελεί η Ιρλανδία.²⁴²

Σταδιακά στο λόγο των *New York Times* τα υψηλά ελλείμματα και το χρέος της Ελλάδας γίνονται σημείο αρνητικής αναφοράς για να συγκριθούν άλλες οικονομίες, όπως για παράδειγμα η Βρετανία που δεν ανήκει στην ευρωζώνη μεν αλλά αντιμετωπίζει τα ίδια προβλήματα. Έμφαση δίδεται στο ότι η Βρετανία έχει το πλεονέκτημα του δικού της νομίσματος και έχει κατορθώσει μέχρι τώρα να δανείζεται με επιτόκια που δεν αντανakλούν την πραγματική της οικονομία αλλά από την άλλη μεριά, έχει το μειονέκτημα, το 29% των ομολόγων της να κατέχουν ξένοι, κάτι που την καθιστά ευάλωτη στις μεταπτώσεις της διάθεσης των επενδυτών, όπως συμβαίνει και στην Ελλάδα²⁴³. Έτσι, κατά τους *New York Times*, οι επενδυτές φοβούνται ότι εκτός της ευρωζώνης τα προβλήματα χωρών όπως της Ελλάδας θα απλωθούν και θα μειώσουν την ανάπτυξη των αναδυόμενων αγορών.²⁴⁴

²⁴⁰ Μεταξύ άλλων : Donadio Rachel and kitsantonis, Niki , “Greece Struggles to Tame Debt as Its People Grow More Restive”, *The New York Times*, 12 Δεκεμβρίου 2009.

²⁴¹ Schwartz D. Nelson and Bowley Graham, “ Traders Turn Attention to the Next Greece”, *The New York Times*, 4 Μαρτίου 2010.

²⁴² Στο ίδιο.

²⁴³ Lyall Sarah, “Irish Wince as a Budget Proposal Cuts to the Bone”, *The New York Times*, 10 Δεκεμβρίου 2009, Hernandez C. Javier and Saltmarsh Matthew , “Weakness of Recovery Unsettles Investors”, *The New York Times*, 9 Δεκεμβρίου, 2009.

²⁴⁴ Saltmarsh Matthew , “Europe Holds Rate at 1%, But Tightens Bank Credit”, *The New York Times*, 4 Δεκεμβρίου 2009.

Η εφημερίδα, βασισμένη επίσης σε δήλωση του Πρωθυπουργού Γ. Παπανδρέου, ότι «το φταίξιμο ανήκει σε εμάς [εννοεί τους Έλληνες] αν και η προηγούμενη κυβέρνηση είναι αρχικά υπεύθυνη για την κακοδιαχείριση, την πατρωνία και τη διαφθορά που κατέστρεψαν την οικονομία και δεν κάναμε τις δομικές αλλαγές για να είναι η Ελλάδα περισσότερο ανταγωνιστική», αναφέρεται σε ένα γενικό κλίμα σκεπτικισμού για την ικανότητα της Ελλάδας να λύσει τα προβλήματά της.²⁴⁵ Το σχέδιο για τη μείωση του ελλείμματος στο 3% του ΑΕΠ μέχρι το 2012, θεωρείται μη ρεαλιστικός στόχος, σύμφωνα με ευρωπαϊό διπλωμάτη που διατηρεί την ανωνυμία του.²⁴⁶ Όπως αναφέρεται σε άλλο άρθρο, η Ελλάδα θα πρέπει να βάλει στοίχημα στον εαυτό της ότι θα τα καταφέρει και να το κερδίσει, με δραστικά μέτρα, που περιλαμβάνουν πάγωμα των μισθών και προσλήψεων στο Δημόσιο. Τα μέτρα αυτά είναι αναγκαία για να ελεγχθούν τα δημόσια οικονομικά της χώρας, όχι εύκολη υπόθεση κατά τους *New York Times*, καθώς η Ελλάδα έχει «μια νοοτροπία χαμηλής διάθεσης για αλλαγές και υψηλή ανοχή σε διαμαρτυρίες και απεργίες».²⁴⁷ Στο πλαίσιο αυτό βασικό έργο της νέας κυβέρνησης θα πρέπει να είναι να πείσει την εσωτερική κοινή γνώμη για την ορθότητα και την αναγκαιότητα των σκληρών μέτρων.²⁴⁸ Με χρήση ανώνυμων πηγών από οικονομικούς αξιωματούχους, οι *New York Times* αναφέρουν ότι θα υπάρξει παρέμβαση από τους ευρωπαίους στην ελληνική κρίση χρέους σε κάποιο στάδιο που θα κριθεί αναγκαίο, γιατί η παρέμβαση είναι προτιμότερη από τη πτώχευση.

Σύμφωνα με την άποψη των *New York Times*, η Γερμανία θα αναγκαστεί τελικά, έστω και με πολιτικό ρίσκο, να συναινέσει στη διάσωση της Ελλάδας για μια σειρά από λόγους. Παρά την αρνητική γνώμη που έχουν οι γερμανοί φορολογούμενοι για τον «άσωτο» (profligate) οικονομικό εταίρο του Νότου, χαρακτηρισμό, που οι *New York Times* χρησιμοποιούν στα κείμενά τους, και το γεγονός ότι η Γερμανία γνωρίζει πως, ως η μεγαλύτερη οικονομία της Ευρώπης, θα πληρώσει το μεγαλύτερο μέρος του τιμήματος της διάσωσης, ο κίνδυνος πτώχευσης της Ελλάδας, πρώτα απ' όλα, θα έθετε το γερμανικό τραπεζικό σύστημα σε σοβαρό κίνδυνο. Οι γερμανικές τράπεζες έρχονται τρίτες σε σειρά έκθεσης κινδύνου από το χρέος της Ελλάδας. Επιπλέον λόγος είναι ότι η διάσωση θα κόστιζε λιγότερο από την εν δυνάμει μετατροπή της συγκεκριμένης κρίσης σε μια αλυσίδα κρίσεων, για μεγαλύτερες οικονομίες, όπως αυτή της Ισπανίας, Ιταλίας, και επιπλέον αλλά εξίσου σημαντικό, θα έπληττε το γόητρο του ευρώ.²⁴⁹

²⁴⁵ Ewing Jack, "Spain, Greece and Latvia Affirm Their Commitment to the Euro", *The New York Times*, 29 Ιανουαρίου 2010.

²⁴⁶ Castle Stephen, Saltmarsh Matthew and Landon Thomas Jr., "Rumblings of a Bailout", *The New York Times*, 29 Ιανουαρίου 2010.

²⁴⁷ Donadio Rashel and Kitsantonis Niki, "Greece Struggles to Tame Debt as Its People Grow More Restive", *The New York Times*, 12 Δεκεμβρίου 2009.

²⁴⁸ Στο παραπάνω άρθρο και στο, Norris Floyd, "Fraying at the Edges", *The New York Times*, 5 Φεβρουαρίου 2010.

²⁴⁹ Kulish Nicholas, Kitsantonis Niki, "Germany Offers No Financial Help to Ailing Greece", *The New York Times*, 6 Μαρτίου 2010. Kulish Nicholas, Pauly Stefan, "Germans Upset Over Helping Greece", *The New York Times*, 16 Φεβρουαρίου 2010.

Η επιλογή του ΔΝΤ

Σύμφωνα με την εφημερίδα, οι γνώμες των ευρωπαίων δίστανται για τη συμμετοχή του ΔΝΤ σε περίπτωση ανάγκης διάσωσης της Ελλάδας.²⁵⁰ Γενικά για τους ευρωπαίους, η παρέμβαση του ΔΝΤ δεν αποτελεί καλή λύση για το γόητρο του ευρώ καθώς από τη δημιουργία της νομισματικής ένωσης το 1999, κανένα κράτος της ευρωζώνης δεν δανείστηκε από το ΔΝΤ ούτε και κανένα βιομηχανικό κράτος στην Ευρώπη, με την εξαίρεση της Αγγλίας το 1976. Έτσι, οι αρθρογράφοι των *New York Times*, παραθέτοντας τη δήλωση του Τρισέ «Δεν θεωρώ κατάλληλη την εμπλοκή του ΔΝΤ στην παροχή βοήθειας» θεωρούν ότι η προσφυγή σε αυτό θα αποτελούσε «στίγμα» (stigma) για το ευρώ και θα έπρεπε να αποφευχθεί.²⁵¹ Θα αποδείκνυε ακόμα την ανικανότητα των ευρωπαίων να λύσουν τα εσωτερικά τους προβλήματα, και θα οδηγούσε την ΕΕ σε έναν οργανισμό που οι ΗΠΑ έχουν σημαντικό λόγο. Από την άλλη μεριά, η εφημερίδα θεωρεί ότι η λύση του ΔΝΤ εξυπηρετεί τη Γερμανία που δεν θέλει να πληρώσει το «λογαριασμό», αλλά και την Ελλάδα που θα εξασφαλίσει χρηματοδότηση και θα χρησιμοποιήσει το ΔΝΤ για να κάμψει τις αντιδράσεις των συνδικάτων.²⁵²

Η επιλογή πλεύσης από την ΕΕ

Οι αρθρογράφοι υποστηρίζουν, ότι όσο το πρόβλημα του χρέους της Ελλάδας εντείνεται, το ευρώ υποσκάπτεται, με αποτέλεσμα να ανησυχούν οι αγορές που δεν βλέπουν συγκεκριμένο σχέδιο διάσωσης και να αναδεικνύεται το θεσμικό έλλειμμα της ευρωζώνης και η ανικανότητά της να διασφαλίσει ότι τα μέλη της τηρούν τις βασικές αρχές της οικονομικής σύνεσης. Στο πλαίσιο αυτό, το αδύναμο ευρώ δηλώνει τη σκληρή ετυμηγορία των αγορών για το ότι η ΕΕ έχει ξεφύγει από το πρόγραμμα σταθερότητας.²⁵³ Ωστόσο, τονίζεται ότι η *αλληλεγγύη* είναι απολύτως αναγκαία στην παρούσα τουλάχιστον φάση. Συγκεκριμένα, στο editorial της εφημερίδας στις 2 Φεβρουαρίου 2010, με τίτλο «The Not-So-Safe Euro Zone», αναφέρεται ότι το βάρος δεν θα πρέπει να πέσει ολόκληρο στην Ελλάδα. Θα πρέπει να βοηθήσουν η Γαλλία και η Γερμανία. Όπως οι αρθρογράφοι αναφέρουν «οι οικονομικές τύχες των χωρών της ευρωζώνης είναι σφιχτά δεμένες για να περιορίσουν την κρίση σε μόνο μία από αυτές».²⁵⁴ Επιπρόσθετα, τα νομίσματα της Πολωνίας, της Ουγγαρίας και της Τσεχίας βρίσκονται ήδη υπό πίεση. Εκείνο που χρειάζεται στην περίπτωση διάσωσης της

²⁵⁰ Castle Stephen and Saltmarsh Matthew, Landon Thomas Jr., “Rumblings of a Bailout”, *The New York Times*, 29 Ιανουαρίου 2010.

²⁵¹ Chan Sewell and Alderman Liz, “I.M.F Help for Creece Is a Risky Prospect”, *The New York Times*, 5 Μαρτίου 2010.

²⁵² Chan Sewell and Alderman Liz, “I.M.F. Help for Greece Is a Risky Prospect”, *The New York Times*, 5 Μαρτίου 2010, Landon Thomas Jr. and Castle Stephen, “Plan Rising For a Bailout of Greece”, *The New York Times*, 1 Μαρτίου 2010, Erlanger Steven, “With Greece Struggling, Europe Looks Uneasily at the I.M.F”, *The New York Times*, 25 Μαρτίου 2010.

²⁵³ Ewing Jack, “Good for Europe's Exports, Not So Good for Europe”, *The New York Times*, 17 Μαρτίου 2010.

²⁵⁴ Editorial, “The Not-So-Safe Eurozone”, *The New York Times*, 2 Φεβρουαρίου 2010.

Ελλάδας είναι να υπάρξει μεγαλύτερος οικονομικός έλεγχος που για πολλά χρόνια η Ελλάδα απέφυγε²⁵⁵.

Οι *New York Times* αναφέρουν ότι η μεγάλη πρόκληση για την Ευρώπη είναι ο τρόπος που θα επιλέξει για να λύσει τα προβλήματα χωρών, όπως της Ελλάδας, της Ισπανίας, της Πορτογαλίας και της Ιρλανδίας, γιατί αυτός ο τρόπος, θα προσδιορίσει το μελλοντικό πολιτικό σχήμα της Ευρώπης αλλά και την ίδια την τύχη του ευρώ. Στην καρδιά του προβλήματος, βρίσκεται η απροθυμία της Ευρώπης, η οποία την τελευταία δεκαετία προσπαθεί να επιλέξει ανάμεσα στην ένωση και τον διαχωρισμό. Ήθελε την οικονομική ένωση αλλά συνέχιζε να στηρίζεται στην εθνική ανεξαρτησία των κρατών-μελών. Σύμφωνα με άρθρο των E. Hadas και M. Hutchinson στο φύλλο της εφημερίδας στις 10 Μαρτίου 2010 με τίτλο «Time to Celebrate? Not in a Big Way», η πρόταση για τη δημιουργία ενός σωστά δομημένου Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου, θα μπορούσε να λύσει τα οικονομικά προβλήματα, κατά το πρότυπο του ΔΝΤ. Θα επέβαλε οικονομική πειθαρχία σε όσες χώρες της ευρωζώνης δεν ακολουθούν «υγιείς» οικονομικές πολιτικές²⁵⁶.

Η σχέση ευρώ-δολαρίου

Η αβεβαιότητα για τη σταθερότητα του ευρώ, εξαιτίας του ελληνικού χρέος και της αοριστίας περί της υποστήριξης των ευρωπαίων προς την Ελλάδα, προκαλούσε νευρικότητα στη Wall Street αλλά και στις διεθνείς αγορές.²⁵⁷ Η πτώση του ευρώ σε σχέση με το δολάριο μπορεί να βοηθάει τις ευρωπαϊκές εξαγωγές προς ΗΠΑ και Ιαπωνία, αλλά η αύξηση των τιμών πετρελαίου που τιμολογείται σε δολάρια κάνει ακριβότερες τις εισαγωγές στην Ευρώπη. Επιπλέον, κατά τους *New York Times* η πτώση του ευρώ δηλώνει την χρόνια τάση της Ευρώπης να υπολείπεται της οικονομικής ανάπτυξης των ΗΠΑ.²⁵⁸ Η μη σταθερότητα στην ευρωζώνη αφορά και τους επιχειρηματίες που τους ενδιαφέρει να μην υπάρχουν έντονες διακυμάνσεις στα διεθνή νομίσματα για να μην χρειάζεται να ασφαλίζονται έναντι του συναλλαγματικού κινδύνου.²⁵⁹ Υπογραμμίζεται επίσης ότι οι αμφιβολίες των αγορών για το χρέος των άλλων χωρών, ενδυναμώνουν το δολάριο κάτι που σηματοδοτεί ότι η Αμερική επανακτά την εμπιστοσύνη των αγορών στο θέμα της ανάκαμψης της οικονομίας της.²⁶⁰

²⁵⁵ Στο ίδιο άρθρο.

²⁵⁶ Hadas Edward and Hunchinson Martin, “Time to Celebrate? Not in a Big Way”, *The New York Times*, 10 Μαρτίου 2010.

²⁵⁷ Landon Thomas Jr. and Castle Stephen, “Plan Rising For a Bailout Of Greece”, *The New York Times*, 1, Μαρτίου 2010.

²⁵⁸ Ewing Jack, “Good for Europe's Exports, Not So Good for Europe”, *The New York Times*, 17 Μαρτίου 2010.

²⁵⁹ Στο ίδιο άρθρο.

²⁶⁰ Hernandez C. Javier, “A Strong Finish Ends an Up Week on Wall Street”, *The New York Times*, 6 Μαρτίου 2010, Ewing Jack and Saltmarsh Matthew, “Central Bank In Europe Sees a Crisis Returning”, *The New York Times*, 16 Απριλίου 2010.

Τα «σύννεφα» απομακρύνονται;

Οι *New York Times* αντιδρούν θετικά στο από κοινού πακέτο διάσωσης ΕΕ-ΔΝΤ που συμφωνήθηκε στις 11 Απριλίου 2010 αναφορικά με την Ελλάδα. Οι αρθρογράφοι της εφημερίδας τονίζουν ότι η δημιουργία πακέτου διάσωσης θα σταθεροποιήσει τη ζώνη του ευρώ, αποτρέποντας δυσμενείς επιπτώσεις που θα μπορούσαν να δημιουργηθούν από άλλες υπερχρεωμένες χώρες όπως η Ισπανία και η Πορτογαλία. Όπως εμφατικά τονίζει η εφημερίδα, η Ελλάδα στηρίζεται από τους εταίρους της στην αναχρηματοδότηση του χρέους της μέσα από μια ένδειξη αλληλεγγύης και αφοσίωσης σε κοινούς οικονομικούς στόχους που αφορούν τη σταθερότητα των χωρών του ευρώ δίνοντας και το θετικό της στίγμα σε αυτό²⁶¹.

Ωστόσο, οι *New York Times* ακόμα και μετά τη συμφωνία διάσωσης διατηρούν την έμφασή τους στα μεγάλα διπλά ελλείμματα της Ελλάδας και υπογραμμίζουν την αμφιβολία στις αγορές κατά πόσον η χώρα μπορεί να τα καταφέρει ακόμα και με την παροχή βοήθειας. Η εφημερίδα αναδεικνύει τη κακή οικονομική θέση της Ελλάδας μέσα στην Ευρωζώνη λέγοντας ότι μόνο η Ιταλία έχει αντίστοιχα υψηλό χρέος και μόνο η Ιρλανδία τόσο μεγάλο έλλειμμα. Ο φόβος της χρεοκοπίας και το ρίσκο της μετάδοσης των προβλημάτων της σε άλλες χώρες της Ευρωζώνης είναι μεγάλος. Η ανησυχία της Γερμανίας είναι ότι η διάσωση της Ελλάδας θα ενθάρρυνε την «ασωτία» (profligacy) άλλων χωρών.²⁶² Στο πλαίσιο αυτό, οι *New York Times* αναφέρουν, πως αν οι εταίροι της Ελλάδας τελικά σώσουν τη χώρα, αυτό θα αποτελέσει την αρχή και μετά πιθανόν θα αναγκαστούν να το ξανακάνουν και σε άλλες χώρες με παρόμοια προβλήματα (Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία).²⁶³ Έτσι, όσο η αβεβαιότητα και η ανησυχία για πιθανή χρεοκοπία της Ελλάδας διατηρείται, οι φοβισμένοι επενδυτές πωλούν τόσο τα ομόλογα της Ελλάδας, όσο και αυτά της Πορτογαλίας, Ισπανίας και Ιρλανδίας.²⁶⁴ Με τον τρόπο αυτό, γίνεται φανερό κατά τους *New York Times* ότι οι αγορές διαπιστώνουν μια κρίση στην Ευρωζώνη, τη στιγμή που πολλοί Ευρωπαίοι ηγέτες την αρνούνταν. Εν τω μεταξύ, έμφαση δίδεται στην άρνηση της Γερμανίας να συνεισφέρει στη χρηματοδότηση, καθώς η Γερμανίδα καγκελάρια Άγκελα Μέρκελ δήλωνε ότι η Ελλάδα θα έπρεπε πρώτα να διαπραγματευτεί ένα αξιόπιστο πρόγραμμα περικοπής δημοσίων δαπανών.

Σε αυτή τη συγκυρία, οι *New York Times* υποστηρίζουν ότι η Ε.Ε. και το ΔΝΤ θα πρέπει να αρχίσουν διαπραγματεύσεις με την Ελλάδα για ένα μεγαλύτερο πακέτο διάσωσης. Αυτό θα βοηθούσε στην επανάκτηση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και στη μείωση των επιτοκίων δανεισμού της χώρας καθώς και της ασφάλισης του χρέους της. Αναδεικνύεται έτσι η ανάγκη για τη γρήγορη δημιουργία ενός προληπτικού πακέτου διάσωσης που θα περιλαμβάνει, εκτός από την Ελλάδα, την

²⁶¹ Castle Stephen and Ewing Jack, “Europe Unifies To Assist Greece With Line of Aid”, *The New York Times*, 12 Απριλίου 2010, Saltmarsh Matthew, “Leaders Start to Formulate Details of Greek Aid Program”, *The New York Times*, 22 Απριλίου 2010.

²⁶² Βλ. παραπάνω, Castle Stephen and Ewing Jack, “Europe Unifies To Assist Greece With Line of Aid”, *The New York Times*, 12 Απριλίου 2010.

²⁶³ Crane T. Agnes and Campbell Ian, “Investor’s Resist I.P.O. Temptations”, *The New York Times*, 23 Απριλίου 2010.

²⁶⁴ Editorial, “Greece and Who’s Next?”, *New York Times*, 24 Απριλίου 2010.

Πορτογαλία, την Ιρλανδία και την Ισπανία, έτσι ώστε να πειστούν οι επενδυτές για τη σταθερότητα των οικονομιών των χωρών αυτών και για να αποτραπεί η αύξηση των επιτοκίων των κρατικών ομολόγων τους.²⁶⁵ Μη μπορώντας να υποτιμήσουν τα νομίσματά τους, έτσι ώστε να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους, και αναγκασμένες από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ να επιτυγχάνουν ορισμένους στόχους στους προϋπολογισμούς τους, οι χώρες αυτές βρίσκονται αντιμέτωπες με χρόνια λιτότητα τη στιγμή που μια επέκταση των δαπανών τους θα βοηθούσε στην ανάκαμψη των οικονομιών τους.²⁶⁶ Γι' αυτό, κρίνεται απαραίτητο το σχέδιο διάσωσής τους, το οποίο έστω και προληπτικά θα πρέπει να καταρτιστεί. Αναφέρεται επίσης, ότι αν και οι αμερικανικές τράπεζες είναι εκτεθειμένες σε μικρό βαθμό στα ελληνικά ομόλογα, η αμερικανική οικονομία δεν θα μείνει ανέπαφη στην περίπτωση που η ελληνική κρίση εξαπλωθεί περισσότερο.²⁶⁷

Οι δομικές αδυναμίες της ευρωζώνης αποκαλύφθηκαν κατά τους *New York Times* από «την έλλειψη ενός σχεδίου για την έξοδο της Ελλάδας από το κοινό νόμισμα, που πιθανόν, θα βοηθούσε την οικονομική κατάσταση της χώρας, επιτρέποντας την υποτίμηση του εθνικού νομίσματός της και από την απουσία ενός θεσμικού μηχανισμού μεταβίβασης πόρων μέσα στην Ε.Ε.». ²⁶⁸ Οι πολιτικές διαφοροποιήσεις μέσα στους κόλπους της Ε.Ε., καθώς και η ανεπαρκής και καθυστερημένη αντίδρασή της, τελικά οδηγεί σε περισσότερη ανασφάλεια και αβεβαιότητα μεταξύ των χωρών μελών της.²⁶⁹

Η οικονομική και πολιτική διάσταση της κρίσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, λόγω του ελληνικού προβλήματος, είναι κάτι που η εφημερίδα αναδεικνύει με σκεπτικισμό και έντονα κριτική διάθεση.²⁷⁰ Κατά τους *New York Times* αν οι Ευρωπαίοι ηγέτες δεν σταθούν στο ύψος των περιστάσεων, η κατάσταση μπορεί να βγει ταχύτατα εκτός ελέγχου. Η κρίση θα μπορούσε να εξαπλωθεί πέρα από την Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλία, και σε χώρες όπως η Γερμανία και η Γαλλία, οι τράπεζες των οποίων έχουν στην κατοχή τους κρατικά ομόλογα αξίας 36 και 54 δις δολαρίων αντίστοιχα.²⁷¹ Ωστόσο, οι *New York Times* διατηρούν το σενάριο αναδιάρθρωσης του ελληνικού χρέους μέσα από τη δημοσιοποίηση αναλύσεων οικονομολόγων που πιστεύουν ότι η Ελλάδα μπορεί να προχωρήσει σε αναδιάρθρωση του δημοσίου χρέους της αξίας 360 δις δολαρίων, συμφωνώντας σε ένα σχέδιο με τους πιστωτές της, το οποίο θα περιλαμβάνει χρονική επέκταση της πληρωμής των κρατικών ομολόγων που λήγουν, για ορισμένα χρόνια αργότερα, ακόμα και με χαμηλότερα

²⁶⁵ Στο ίδιο.

²⁶⁶ Kitsantonis Niki, Saltmarsh Matthew, "Greece, Out of Ideas, Requests Global Aid", *The New York Times*, 24 Απριλίου 2010.

²⁶⁷ Βλ. στο Editorial, "Greece and Who's Next?", επίσης, Crane T. Agnes and Campbell Ian, "Investor's Resist I.P.O. Temptations", *The New York Times*, 23 Απριλίου 2010.

²⁶⁸ Dempsey Judy and Saltmarsh Matthew, "Confidence About Greek Debt Falsters in Germany", *The New York Times*, 27 Απριλίου 2010.

²⁶⁹ Landon Thomas Jr, "Financial Fears Grow in Europe Over Greek Debt", *The New York Times*, 28 Απριλίου 2010.

²⁷⁰ Βλ. στο Kitsantonis Niki, Saltmarsh Matthew, "Greece, Out of Ideas, Requests Global Aid", *The New York Times*, 24 Απριλίου 2010.

²⁷¹ Editorial, "The Cost of Delay", *The New York Times*, 30 Απριλίου 2010.

επιτόκια αν αυτό γίνει αποδεκτό.²⁷² Ακόμη κι έτσι, η Ελλάδα θα χρειαζόταν βοήθεια μεγάλης κλίμακας προκειμένου να μπορέσει να πληρώσει τα χρέη της και σταδιακά να αποκτήσει πρόσβαση στις ιδιωτικές κεφαλαιαγορές.

Οι *New York Times* στηρίζουν την πρωτοβουλία για τη δημιουργία ταμείου διάσωσης 1 τρις δολαρίων για χώρες της ΕΕ. Επίσης, ως προς την επίσημη θέση των ΗΠΑ, δημοσιεύουν άρθρα που καταδεικνύουν ότι ο Υπουργός Οικονομικών Τ. Γκάιτνερ καθώς και άλλοι αρμόδιοι αξιωματούχοι έχουν γνώση του προβλήματος και παρακολουθούν την εξέλιξη της κρίσης, όμως θεωρούν ότι είναι ένα καθαρά ευρωπαϊκό θέμα και θα πρέπει οι Ευρωπαίοι ηγέτες, με τις αντίστοιχες δομές, να είναι αυτοί που θα διαχειριστούν το πρόβλημα και να βρουν τη λύση που απαιτείται.²⁷³ Όπως φάνηκε από την όλη ανάλυση, τα σύννεφα δεν έφυγαν και ο σκεπτικισμός μαζί με το επικριτικό πνεύμα της εφημερίδας ως προς την Ελλάδα παρέμενε. Το πακέτο διάσωσης στο οποίο προσέφυγε η Ελλάδα είναι ένα θετικό πρώτο βήμα, όμως δεν είναι αρκετό κατά τους *New York Times*, και θα χρειαζόταν να γίνουν περισσότερες και πιο συντονισμένες ενέργειες ώστε η κρίση να μην επεκταθεί και βγει εκτός ελέγχου.²⁷⁴

Συμπεράσματα

Οι *New York Times*, με βάση τα όσα συνέβησαν στο Ντουμπάι και στην Ελλάδα εδώ και οχτώ μήνες, εστιάζουν στα προβλήματα των οικονομικά ασθενέστερων χωρών με μεγάλα ελλείμματα και χρέη, στα προβλήματα υψηλότοκου δανεισμού που δεν αντέχει η οικονομία τους και στις αρνητικές επιπτώσεις των προβλημάτων τους στις ισοτιμίες νομισμάτων και ειδικότερα του ευρώ και του δολαρίου. Με την εξάρτηση των οικονομιών σήμερα, το μέγεθος μιας χώρας δεν φαίνεται να είναι σημαντικός παράγοντας επηρεασμού των άλλων οικονομιών. Αποδεικνύεται, ότι ακόμα και το «μικρό» μέγεθος μιας οικονομίας μπορεί να προκαλέσει φόβο και αποσταθεροποίηση των αγορών και να επηρεάσει αρνητικά τις μεγάλες οικονομίες σε παγκόσμιο επίπεδο.

²⁷² Βλ. παραπάνω, Dempsey Judy and Saltmarsh Matthew, “Confidence About Greek Debt Falts in Germany”, *The New York Times*, 27 Απριλίου 2010, Landon Thomas Jr, “Financial Fears Grow in Europe Over Greek Debt”, *The New York Times*, 28 Απριλίου 2010.

²⁷³ Editorial, The Cost of Delay, *The New York Times*, April 30, 2010 and SEWELL CHAN, Watching and Waiting, “The United States Differs to Europe on a Debt Crisis”, *The New York Times*, 30 Απριλίου 2010.

²⁷⁴ Βλ. παραπάνω άρθρα, Dempsey Judy and Saltmarsh Matthew, “Confidence About Greek Debt Falts in Germany”, *The New York Times*, 27 Απριλίου 2010, Landon Thomas Jr, “Financial Fears Grow in Europe Over Greek Debt”, *The New York Times*, 28 Απριλίου 2010, Editorial, “The Cost of Delay”, *The New York Times*, 30 Απριλίου 2010, Chan Sewell, “Watching and Waiting, The United States Differs to Europe on a Debt Crisis”, *The New York Times*, 30 Απριλίου 2010.

Αναλύοντας το λόγο της εφημερίδας, βλέπουμε να κυριαρχεί το θέμα των «παγκόσμιων ανισορροπιών» (υψηλά ελλείμματα ορισμένων χωρών, υψηλά πλεονάσματα σε άλλες) και να τονίζεται ότι η ανταγωνιστικότητα των χωρών είτε είναι μικρές είτε μεγάλες αποτελεί το κλειδί της οικονομικής τους προόδου. Βασικό μήνυμα που απορρέει από τον λόγο των *New York Times* είναι ότι όσες χώρες έχουν απολέσει την ανταγωνιστικότητά τους εξαιτίας εσφαλμένων εσωτερικών πολιτικών, θα πρέπει να λάβουν σκληρά και πολλές φορές αντικοινωνικά αλλά αναγκαία μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης, με έλεγχο στις κρατικές δαπάνες, συρρίκνωση του διογκωμένου δημοσίου τομέα, περικοπές κοινωνικών «προνομίων», πάγωμα ή και περικοπή των μισθών, εφόσον αυτή κριθεί αναγκαία, ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, αλλαγές στο ασφαλιστικό σύστημα λόγω δημογραφικού προβλήματος, μέτρα χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και όσα άλλα μέτρα κριθούν απαραίτητα για να ξανακερδίσουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητά τους. Σε αυτό το πλαίσιο ανάλυσης εντάσσεται και η περίπτωση της Ελλάδας που απασχόλησε σε μεγάλο βαθμό τους *New York Times* για το διάστημα που εξετάζουμε.

Ειδικότερα, στο λόγο των *New York Times* αναδεικνύονται τα χρόνια δημοσιονομικά προβλήματα της Ελλάδας, η διαφθορά, η παραοικονομία, η σπατάλη δημοσίου χρήματος, η φοροδιαφυγή, οι «συχνές» και ορισμένες φορές «βίαιες» απεργίες, η μικρή διάθεση για αλλαγή από το «συνηθισμένο» βόλεμα (*volema*). Αναφέρεται από την εφημερίδα ότι όλη αυτή η κατάσταση πρέπει να αλλάξει για να αποκτήσει η Ελλάδα «υγιείς» δομές. Στα πλαίσια αυτά οι *New York Times* αναφέρονται σε «τιμωρία» της Ελλάδας από τις αγορές. Η εκτίναξη του δημοσίου ελλείμματος στο 13,7% του ΑΕΠ το 2009, οδήγησε στην υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης, πράγμα που αύξησε το κόστος δανεισμού της από τις αγορές, εκτινάσσοντας τα *spreads*. Αυτή η εξέλιξη, οδήγησε, σε συνδυασμό με τα συσσωρευμένα χρέη και τα λοιπά προβλήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω, σε «έξοδο» της Ελλάδας από τις αγορές λόγω αδυναμίας της να δανειστεί με ένα «λογικό» επιτόκιο. Έτσι, σύμφωνα με τους *New York Times*, η κατάσταση αυτή κατέστησε αναπόφευκτη τη δημιουργία ενός μηχανισμού στήριξης από τους εταίρους της Ελλάδας, διαφορετικά, θα δημιουργούνταν πολλαπλάσια προβλήματα στην ευρωζώνη και τα μέλη της.

Οι *New York Times* τοποθετούνται υπέρ της δημιουργίας ενός μηχανισμού στήριξης και υπέρ των ευρωπαϊκών θεσμών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΕΚΤ) αν και τονίζουν τις διχογνωμίες των ευρωπαίων, κυρίως ανάμεσα στη Γερμανία και τη Γαλλία, για το ποια μορφή θα πάρει η στήριξη (πολιτική ή οικονομική ή και τα δύο) και από πού θα προέλθει η χρηματοδότηση του πακέτου στήριξης για την Ελλάδα. Η πρόταση της Γερμανίας για εμπλοκή του ΔΝΤ στη χρηματοδότηση της Ελλάδας συνάντησε τις αντιδράσεις των υπόλοιπων ευρωπαίων, που για την εφημερίδα υποδηλώνει τις διαφορετικές εθνικές στρατηγικές, κάτι που θεωρεί ότι είναι λανθασμένο, επειδή, έστω και εάν οι χώρες έχουν ακολουθήσει κακές πολιτικές, θα πρέπει, σε στιγμές κρίσης να αποδεικνύεται η αλληλεγγύη τους εφόσον ανήκουν στην ίδια «ομάδα».

Όσον αφορά τη λειτουργία του μηχανισμού που τελικά ενεργοποιεί η Ελλάδα στις 23 Απριλίου του 2010, παρά τις περί του αντιθέτου δηλώσεις του Πρωθυπουργού και

Υπουργού Οικονομικών της Ελλάδας, οι οικονομικοί αναλυτές και η στάση των *New York Times* εκφράζουν τον σκεπτικισμό τους για το εάν θα καταφέρει η χώρα να ξεπεράσει την κρίση, οι αγορές να ομαλοποιηθούν και τα επιτόκια δανεισμού να πέσουν. Ο σκεπτικισμός αυτός υπάρχει από την αρχή της κάλυψης της κρίσης, δεδομένου ότι κατά τους αρθρογράφους των *New York Times*, η κρίση χρέους της Ελλάδας υπέσκαψε το ευρώ και δημιούργησε οικονομικά προβλήματα όχι μόνο στην ευρωζώνη αλλά και στις παγκόσμιες αγορές, καθυστερώντας με τον τρόπο αυτό την ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας. Τα συσσωρευμένα προβλήματά που δεν φρόντισε να επιλύσει στο «σωστό» χρόνο η Ελλάδα, προβάλλονται αρνητικά από την εφημερίδα, όπως φαίνεται από τους Πίνακες 4, 5 που αφορούν όλη τη διάρκεια της έρευνας. Τέλος, η βοήθεια που δίνει το ΔΝΤ σε όσες χώρες προσφεύγουν σε αυτό, δεν αποτελεί για την εφημερίδα «πανάκεια» για την επίλυση των προβλημάτων τους καθώς οι ίδιες οι χώρες θα πρέπει να φροντίζουν «τα του οίκου τους».

Κλείνουμε παραθέτοντας το *word cloud* για όλα τα άρθρα περί της ελληνικής κρίσης στην εφημερίδα *The New York Times*. Όπως είναι καθαρό η εστίαση είναι στους όρους ‘Ευρωπαϊκός’ / ‘ευρώ’ / ‘Ευρώπη’, ‘κυβέρνηση’, ‘χρέος’ ‘κρίση’, ‘δισεκατομμύρια’, ‘επενδυτές’, ‘αγορά’, ‘Γερμανία’, ‘τράπεζες’.

Word cloud²⁷⁵ άρθρων με αναφορές στην ελληνική κρίση

στην εφημερίδα *The New York Times*

Σεπτέμβριος 2009 – Απρίλιος 2010

²⁷⁵ Το ‘word cloud’ συνιστά γραφική αναπαράσταση της συχνότητας επανάληψης λέξεων μέσα σε ένα κείμενο. Όσο συχνότερα χρησιμοποιείται μία λέξη σε ένα κείμενο τόσο μεγαλύτερη εμφανίζεται η λέξη αυτή στο ‘σύννεφο λέξεων’.

Η
Ελληνική
Οικονομική
Κρίση
στο
Διεθνή Τύπο
Ιαπωνία

Ερευνήτρια
ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΚΟΥΡΟΥ

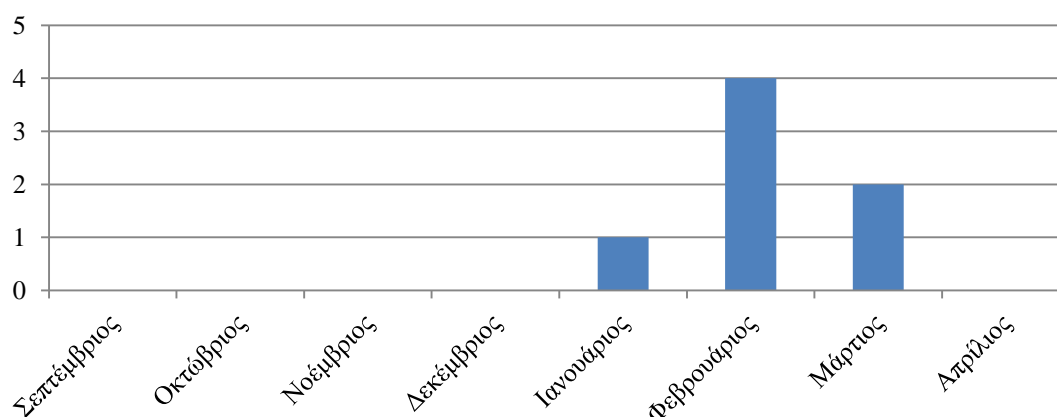
Η Εφημερίδα *The Daily Yomiuri*

Η εφημερίδα *The Daily Yomiuri* είναι η μεγαλύτερη σε κυκλοφορία αγγλόφωνη εφημερίδα στην Ιαπωνία²⁷⁶. Εκδίδεται από την ιαπωνική εφημερίδα *Yomiuri Shimbun*, η οποία ιδρύθηκε το 1874, και είναι η μεγαλύτερη σε κυκλοφορία από τις 5 εθνικές ιαπωνικές εφημερίδες²⁷⁷. Η *Yomiuri* είναι συντηρητικών, κεντρο-δεξιών πεποιθήσεων²⁷⁸. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία από έρευνα που διεξήγαγε η ίδια η εφημερίδα, περίπου το 62% των αναγνωστών της είναι Ιάπωνες και 38% ξένοι²⁷⁹.

Η Ελληνική Κρίση στην εφημερίδα *The Daily Yomiuri*

Το βασικό εύρημα της έρευνάς μας σχετικά με τη *Daily Yomiuri* είναι η σχεδόν παντελής ανυπαρξία οποιασδήποτε αναφοράς στην ελληνική κρίση. Δεδομένης της κεντρικής θέσης της Ιαπωνίας στην παγκόσμια οικονομία, αλλά και του ηγετικού ρόλου που διαδραματίζει και θέλει να συνεχίσει να διαδραματίζει στην ανατολική Ασία η χώρα αυτή, η σχεδόν παντελής έλλειψη ενασχόλησης με ένα τόσο σημαντικό ευρωπαϊκό θέμα προκαλεί όντως έκπληξη. Όπως καταδεικνύει ο Πίνακας 1, η εφημερίδα δημοσίευσε μόνο εφτά άρθρα με αναφορά στο 'ελληνικό ζήτημα'.

Πίνακας 1. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση στη *Daily Yomiuri*

²⁷⁶ Βλ. Επίσημο ιστότοπο της *The Daily Yomiuri* στη διεύθυνση:

<http://www.yomiuri.co.jp/adv/tdy/e/number.htm> και http://en.wikipedia.org/wiki/Yomiuri_Shimbun

²⁷⁷ Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.wan-press.org/article2825.html>

²⁷⁸ «The Daily Yomiuri» στο: http://en.wikipedia.org/wiki/Yomiuri_Shimbun

²⁷⁹ <http://www.yomiuri.co.jp/adv/tdy/e/chara.htm>

Από το Σεπτέμβριο μέχρι το Δεκέμβριο του 2009 η *Daily Yomiuri* δεν δημοσίευσε κανένα άρθρο που να αφορά στην Ελλάδα. Το πρώτο και μοναδικό σχετικό άρθρο που δημοσιεύεται τον Ιανουάριο του 2010, είναι ένα *editorial* της εφημερίδας και αφορά κυρίως την παγκόσμια οικονομική κρίση και τις προκλήσεις που οι οικονομίες του κόσμου έχουν ακόμα να αντιμετωπίσουν. Αναφέρει ότι η ευρωπαϊκή οικονομία δεν έχει ακόμη σταθεροποιηθεί και παράλληλα μία δημοσιονομική κρίση «σιγοβράζει» στην Ελλάδα²⁸⁰.

Τον Φεβρουάριο έχουμε τέσσερα άρθρα στην *Daily Yomiuri* με αναφορές στην ελληνική κρίση. Τα δύο πρώτα είναι πάλι *editorials* που πραγματεύονται την παγκόσμια οικονομική κρίση. Το πρώτο αναφέρεται στη συνάντηση των G-7 και πως αυτά τα κράτη μπορούν να βοηθήσουν στη σταθεροποίηση της παγκόσμιας οικονομίας²⁸¹ και το δεύτερο στην πιθανότητα η (παγκόσμια) οικονομία να ξαναπέσει σε ύφεση²⁸². Οι αναφορές στην Ελλάδα στα άρθρα αυτά είναι στοιχειώδεις και ασαφείς. Συγκεκριμένα, στο πρώτο η Ελλάδα αναφέρεται ως παράδειγμα χώρας της οποίας η οικονομία θα μπορούσε να επιδεινωθεί, θέτοντας έτσι σε κίνδυνο την παγκόσμια ανάκαμψη²⁸³, χωρίς περαιτέρω ανάλυση ή σχόλια, και στο δεύτερο έχουμε απλή αναφορά στην ύπαρξη οικονομικής κρίσης στη χώρα²⁸⁴, πάλι χωρίς σχόλια. Και οι δύο αυτές αναφορές γίνονται στο πλαίσιο συζήτησης της κατάστασης της ευρωπαϊκής οικονομίας και των κινδύνων που αυτή ενέχει για την ανάκαμψη από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Παρόμοια και εξίσου σύντομη είναι και η αναφορά στο τρίτο άρθρο που αναφέρεται 'στα κρατικά χρέη της ευρωζώνης' και στη πίεση που δέχονται τα Ελληνικά και Ισπανικά ομόλογα. Το ίδιο το άρθρο πραγματεύεται την πιθανότητα αποτυχίας της δημοσιονομικής προσαρμογής, κυρίως της Ιαπωνίας, αλλά και άλλων κρατών γενικότερα, με θεωρητικές αναλύσεις για το τί θα μπορούσε να συμβεί, βάσει και ιστορικών δεδομένων από την κατάσταση που επικράτησε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο²⁸⁵. Το τέταρτο άρθρο με αναφορά στην Ελλάδα που δημοσιεύεται το Φεβρουάριο ασχολείται πρωτίστως με την αντιμετώπιση της παγκόσμιας κρίσης από την Ιαπωνία και την αποκατάσταση της ιαπωνικής οικονομίας. Η μνεία στην ελληνική κρίση γίνεται υπό το πρίσμα των τυχόν επιδράσεων που μπορεί να έχει η ελληνική κρίση χρέους στην παγκόσμια οικονομία και κατ'επέκταση στην ιαπωνική²⁸⁶. Παρόλα αυτά, η εφημερίδα εκτιμά ότι η ελληνική κρίση είναι μάλλον απίθανο να επιδράσει σημαντικά την παγκόσμια οικονομία²⁸⁷.

Το Μάρτιο, το ενδιαφέρον της *Daily Yomiuri* για την ελληνική κρίση παραμένει σε μηδαμινά επίπεδα, με τη δημοσίευση μόλις δύο σχετικών άρθρων. Το πρώτο είχε ως κεντρικό του θέμα το ΔΝΤ²⁸⁸ και τις συναλλαγές currency swaps που υπέγραψαν διάφορες χώρες, συμπεριλαμβανομένου των Η.Π.Α. Η αναφορά στην Ελλάδα γίνεται

²⁸⁰ Editorial, «Global economy still facing many challenges», *The Daily Yomiuri*, 5 Ιανουαρίου 2010

²⁸¹ Editorial, «G-7 remains key framework», *The Daily Yomiuri*, 9 Φεβρουαρίου 2010

²⁸² Editorial, «Double-dip concerns linger for economy», *The Daily Yomiuri*, 16 Φεβρουαρίου 2010

²⁸³ Editorial, «G-7 remains key framework», *The Daily Yomiuri*, 9 Φεβρουαρίου 2010

²⁸⁴ Βλ. «Double-dip concerns linger for economy», *The Daily Yomiuri*, 16 Φεβρουαρίου 2010

²⁸⁵ «Could fiscal regime collapse in near future?», *The Daily Yomiuri*, 28 Φεβρουαρίου 2010

²⁸⁶ «On the global economic front, fiscal problems are being closely watched in light of Greece's debt crisis. [...] the central bank officials are expected to discuss the influence of the fiscal crisis in Greece.», Βλ. «Double-dip recession fears ease; 3rd straight rise in gross domestic product signals nation on recovery path», *The Daily Yomiuri*, 17 Φεβρουαρίου 2010

²⁸⁷ Ibid.

²⁸⁸ «Shinohara: IMF mulling currency mix», *The Daily Yomiuri*, 13 Μαρτίου 2010

από τον κ. Naoyuki Shinohara, αναπληρωτή διευθύνων σύμβουλου του ΔΝΤ, ο οποίος δήλωνε ότι το ΔΝΤ «θα ήταν έτοιμο να επέμβει, όταν η Ελλάδα το ζητούσε», τονίζοντας ωστόσο, ότι «η Ελλάδα θα έπρεπε πρώτα να προσπαθήσει να βρει τρόπους για να επιτύχει οικονομική πειθαρχία μόνη της»²⁸⁹. Στο δεύτερο άρθρο, το οποίο έχει να κάνει εξ'ολοκλήρου με την εξισορρόπηση της δημοσιονομικής κατάστασης διεθνώς, η αναφορά στην ελληνική κρίση είναι και πάλι σύντομη και τυπική²⁹⁰.

Τέλος, η *Daily Yomiuri* δεν δημοσίευσε κανένα άρθρο σχετικό με την ελληνική κρίση τον Απρίλιο του 2010, γεγονός αρκετά περίεργο, αφού, έστω και περιστασιακά, και λόγω της έντονης δημοσιότητας που είχε πάρει το θέμα στα ευρωπαϊκά και διεθνή μέσα ενημέρωσης, θα έλεγε κανείς πως ήταν λογικό κι αναμενόμενο να υπάρχει κάποια αναφορά στην κατάσταση στην Ελλάδα.

Συμπέρασμα

Η ελληνική κρίση, οι σημαντικές ζημώσεις που προκάλεσε σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και ο διεθνής αντίκτυπος αυτών των εξελίξεων δεν φαίνονται να έχουν κανένα αντίκτυπο στην Ιαπωνία και στον ιαπωνικό δημόσιο λόγο, στο βαθμό τουλάχιστον που αυτός αντανakλάται στην αρθρογραφία της *Daily Yomiuri*.

Η Ελλάδα αναφέρεται ελάχιστα ως υποσημείωση μάλλον, παρά ως κεντρικό θέμα, στα πλαίσια αναλύσεων για την ιαπωνική και παγκόσμια οικονομία. Η στάση αυτή της *Daily Yomiuri* φαίνεται πως έχει να κάνει και με την αντίληψη της Ιαπωνικής *elite* ότι η ελληνική κρίση δεν θα έχει επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία, ή ότι, σε κάθε περίπτωση, οι επιπτώσεις αυτές θα είναι μηδαμινές. Από τη στιγμή που η κρίση χρέους της Ελλάδας εκλαμβάνεται ως μία πραγματικότητα που επηρεάζει μόνο τους άμεσα ενδιαφερόμενους, δηλαδή την Ελλάδα, τους Έλληνες πολίτες, που εποτελεί ένα μικροσκοπικό ποσοστό της παγκόσμιας οικονομίας, το ενδιαφέρον της *Yomiuri* φαίνεται να είναι καθαρά ακαδημαϊκό-στατιστικό. Από την άλλη, ίσως εσωτερικά προβλήματα της δεύτερης μεγαλύτερης οικονομίας του κόσμου να απορρόφησαν το μεγαλύτερο μέρος της προσοχής της εφημερίδας.

Θα περίμενε ωστόσο κανείς ότι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου θα παρακολουθούσε τις οικονομικές εξελίξεις στην Ευρώπη περισσότερο επισταμένα. Είναι όντως απροσδόκητο ότι τον Απρίλιο, το μήνα κατά τον οποίο έχουμε τις διαπραγματεύσεις και την απόφαση για το πακέτο στήριξης στην Ελλάδα από την ΕΕ και το ΔΝΤ, δεν υπάρχει καμμία απολύτως αναφορά σε κανένα άρθρο της εφημερίδας!

Το απροσδόκητο αυτό αποτέλεσμα μας ανάγκασε να προσπαθήσουμε να διασταυρώσουμε τα ευρήματα από την ανάλυση της *Daily Yomiuri*, με μία ακόμα ιαπωνική εφημερίδα. Για το σκοπό αυτό συμπεριλάβαμε στην έρευνά μας και την αγγλόφωνη ιαπωνική εφημερίδα *The Japan Times*. Η εφημερίδα *The Japan Times* ιδρύθηκε το 1897 και είναι η δεύτερη σε κυκλοφορία αγγλόφωνη εφημερίδα στην Ιαπωνία, μετά την *Daily Yomiuri*. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του *Japan Audit Bureau of Circulations* για το 2010, η ημερήσια κυκλοφορία της *Daily Yomiuri*

²⁸⁹ Ibid.

²⁹⁰ «Govt seeks to balance finances», *The Daily Yomiuri*, 19 Μαρτίου 2010

έφτανε τα 31.697 φύλλα, ενώ των *Japan Times* τα 28.320 φύλλα²⁹¹. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η *Daily Yomiuri* και οι *Japan Times* είναι οι μόνες αγγλόφωνες ιαπωνικές εφημερίδες που είναι μέλη του Japan Audit Bureau of Circulations²⁹².

Επίσης, οι *Japan Times* είναι η μόνη αγγλόφωνη ιαπωνική εφημερίδα που δεν συνδέεται με έναν από τους πέντε ομίλους που εκδίδουν τις μεγαλύτερες σε κυκλοφορία ιαπωνικές εφημερίδες (όπως για παράδειγμα η *Daily Yomiuri* εκδίδεται από τον όμιλο *Yomiuri Group* που εκδίδει την *Yomiuri Shimbun*). Το γεγονός αυτό, αλλά και ο πιο φιλελεύθερος χαρακτήρας της εφημερίδας, σε σχέση με την πιο «συντηρητική» *Daily Yomiuri*, μας εξασφαλίζουν μία σχετικά διαφορετική οπτική γωνία για να διασταυρώσουμε τα συμπεράσματα που παρουσιάσαμε από την ανάλυση της *Daily Yomiuri*. Η ανάλυση, ωστόσο, των *Japan Times* επιβεβαιώνει τα συμπεράσματα από την ανάλυση της *Daily Yomiuri*. Ο λόγος των *Japan Times* περί την ελληνική κρίση και τις συνέπειές της είναι ανύπαρκτος, αφού η εφημερίδα δημοσίευσε μόλις 3 σχετικά άρθρα κατά την περίοδο Σεπτέμβριος 2009 – Απρίλιος 2010 (από ένα άρθρο τους μήνες Δεκέμβριο, Φεβρουάριο και Απρίλιο). Φαίνεται να επιβεβαιώνεται έτσι το συμπέρασμα ότι η ελληνική κρίση δεν ‘άγγιξε’ την ιαπωνική δημόσια σφαίρα.

²⁹¹ Βλ. Japan Audit Bureau of Circulations, *Newspaper Publishers Report*, May 2010. Τα στοιχεία δημοσιεύτηκαν στην αγγλική γλώσσα στην *Daily Yomiuri*. Βλ.

<http://www.yomiuri.co.jp/adv/tdy/e/number.htm>

²⁹² Ibid.

Η
Ελληνική
Οικονομική
Κρίση
στο
Διεθνή Τύπο
Κίνα

Ερευνήτρια
EYGENIA MYLΩNA

Η Εφημερίδα *China Daily*

Η *China Daily* ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 1981, εκδίδεται και ελέγχεται από τη κινεζική κυβέρνηση, και εκδίδεται καθημερινά από τη Δευτέρα ως το Σάββατο. Θεωρείται ως το φερέφωνο της κυβέρνησης και χρησιμοποιείται συχνά ως οδηγός για την επίσημη πολιτική.²⁹³ Έχει την ευρύτερη κυκλοφορία (200.000 ανά τεύχος, εκ των οποίων το ένα τρίτο είναι στο εξωτερικό) μεταξύ των αγγλόφωνων εφημερίδων στη χώρα. και δημοσιεύεται δορυφορικά στην Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες.²⁹⁴

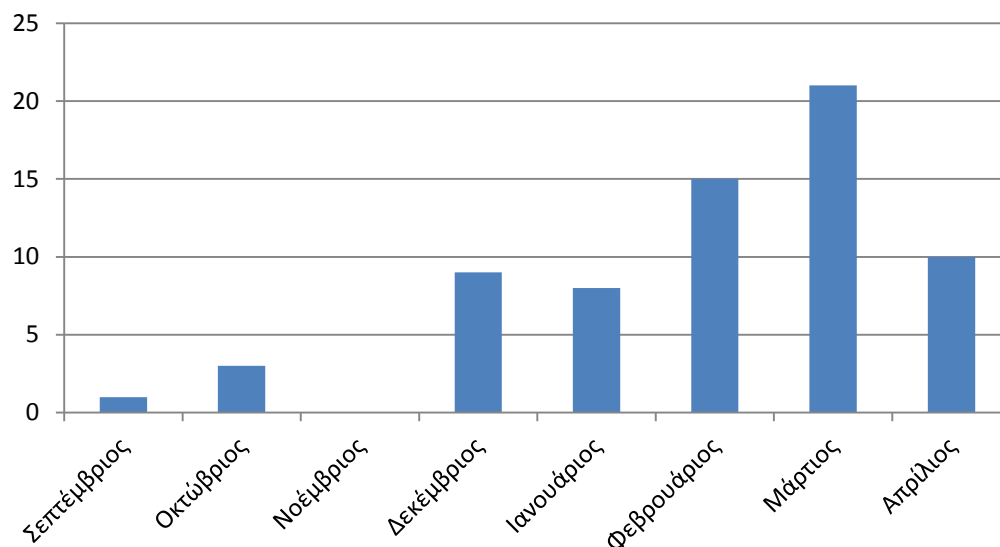
Η Ελληνική Κρίση στη *China Daily*

Η *China Daily* δεν αναφέρθηκε εκτενώς στην οικονομική κρίση στην Ελλάδα. Το ενδιαφέρον της για την ελληνική κρίση δείχνει να αυξάνεται σταδιακά και να φτάνει στο απόγειό του τον Μάρτιο όταν, εκτός των περισσότερων άρθρων, έχουμε και τα περισσότερα άρθρα με αναφορά στην Ελλάδα τον τίτλο τους (βλέπε Πίνακες 1 και 2). Το αυξανόμενο δε ενδιαφέρον του Μαρτίου κυριαρχείται από την εντατικοποίηση των διεργασιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την αντιμετώπιση του ελληνικού προβλήματος αλλά και την εφαρμογή μέτρων λιτότητας στην Ελλάδα. Είναι σημαντικό ωστόσο να υπογραμμιστεί ότι σημαντικό μέρος του λόγου της *China Daily* για την ελληνική κρίση δεν είναι 'πρωτογενές', δεν παράγεται δηλαδή από τους αρθρογράφους της εφημερίδας, αλλά βασίζεται σε (ανα)δημοσιεύσεις νέων από διεθνή πρακτορεία ειδήσεων (π.χ. Bloomberg News, The Associated Press, Reuters). Έχουμε έτσι ένα φαινόμενο ανακύκλωσης, έστω επιλεκτικής, από την *China Daily* μέρους του λόγου που κυριαρχούσε σε ειδησιογραφικές πηγές όπως το Bloomberg News.

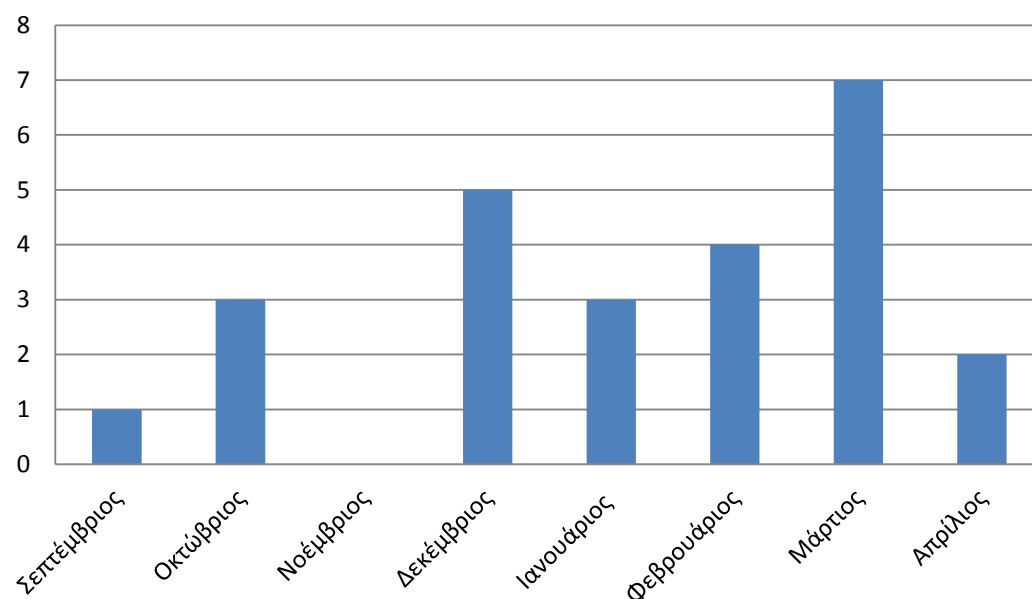
²⁹³ Schnell, J. A. *Qualitative Method Interpretations in Communication Studies*. Lexington Books, 2001.

²⁹⁴ Búrca, S. E., Fletcher, R. & Brown L. *International Marketing: An SME Perspective*. Pearson Education, 2004. Chang, W. H. *Mass Media in China: The History and the Future*. Iowa State University Press, 1989. Heuvel, J. V. & Dennis, E. E. *The Unfolding Lotus: East Asia's Changing Media : a Report of the Freedom Forum Media Studies Center at Columbia University in the City of New York*. The Center, 1993. Herbet, J. *Practising Global Journalism: Exploring Reporting Issues Worldwide*. Focal Press, 2001.

Πίνακας 1. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση στην *China Daily*

Πίνακας 2. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελλάδα στον Τίτλο τους

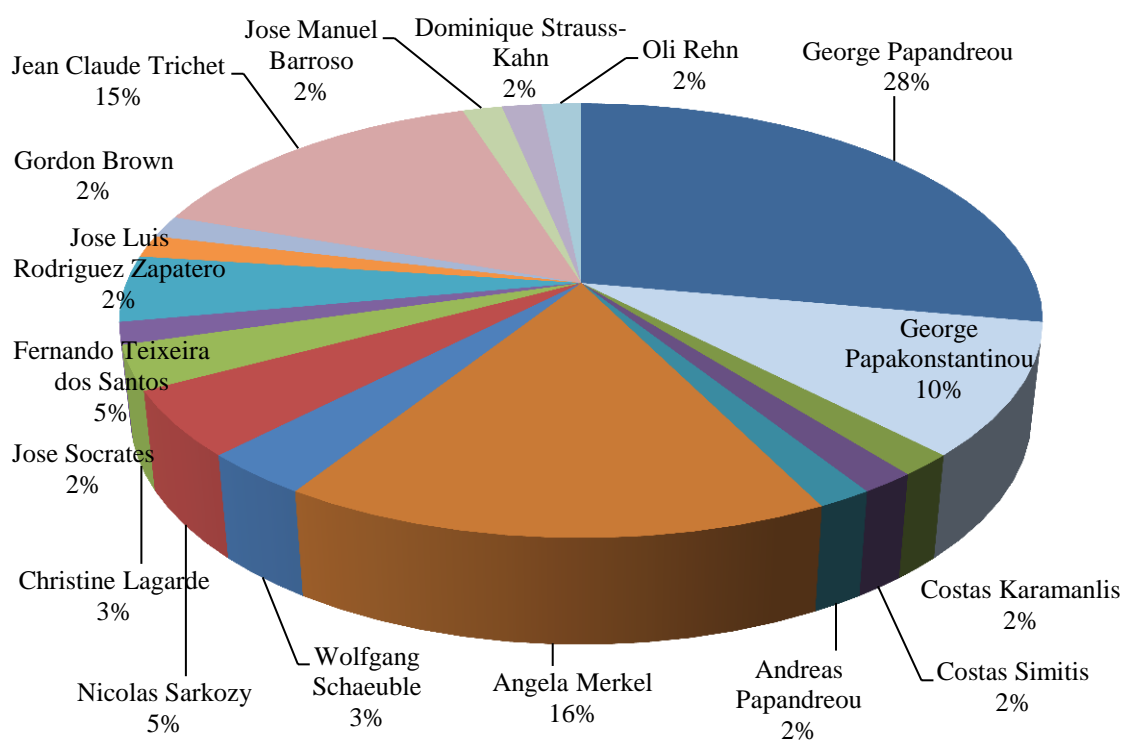
Τα περισσότερα άρθρα κάνουν πολύ μικρές αναφορές στην οικονομική κατάσταση της Ελλάδας και την αντιμετωπίζουν είτε ως μέρος της ευρύτερης οικονομικής κρίσης που ταλανίζει τα περισσότερα αναπτυγμένα κράτη του κόσμου (56% των άρθρων), είτε ως μέρος μίας νομισματικής κρίσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση που είχε ως συνέπεια την κατακόρυφη πτώση του ευρώ έναντι του δολαρίου (38% των άρθρων). Μόνο ένα εξαιρετικά μικρό ποσοστό συνδέει το θέμα της κρίσης με κινεζικά εσωτερικά θέματα (βλέπε Πίνακα 3).

Πίνακας 3. Πρίσμα Προσέγγισης της Ελληνικής Κρίσης

Τα πρόσωπα που κυριαρχούν στις αναφορές και την ανάλυση της *China Daily* ήταν ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Γιώργος Παπανδρέου (28%), η καγκελάρια της Γερμανίας Angela Merkel (16%), ο διοικητής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Jean Claude Trichet (15%), και ο υπουργός οικονομικών Γιώργος Παπακωνσταντίνου (10%). Μικρότερες αναφορές συγκεντρώνουν ο γάλλος πρόεδρος Nicolas Sarkozy (5%), και ο πορτογάλος υπουργός οικονομικών. Fernando Teixeira dos Santos (5%) (βλέπε Πίνακα 4).

Πίνακας 4. Πρόσωπα που Κυριαρχούν στο Λόγο της *China Daily* για την Ελληνική Κρίση (βάσει συχνότητας αναφορών)

Αναφορικά με το περιεχόμενο του λόγου της *China Daily*, τα θέματα που κυριαρχούν στη σχετική αρθρογραφία είναι το χρέος, το έλλειμμα, η υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας και τα αυστηρά μέτρα λιτότητας. Η κατάσταση της Ελλάδας χαρακτηρίζεται ως «τραγωδία»²⁹⁵, ενώ η πλειοψηφία των άρθρων κάνει λόγο για την ανησυχία των οικονομικών αναλυτών για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του κοινού νομίσματος, του ευρώ²⁹⁶.

Πιο συγκεκριμένα, η *China Daily* κάνει σε πολλά άρθρα αναφορές στο υπέρογκο χρέος της Ελλάδας²⁹⁷ και στο τεράστιο έλλειμμα του προϋπολογισμού που κυμαινόταν στο 12.7²⁹⁸ αλλά και στην ανάγκη μείωσης των δαπανών²⁹⁹. Πολλά άρθρα (πολλά από αυτά ειδήσεις από διεθνή πρακτορεία ειδήσεων όπως το Bloomberg News) μιλούν για την υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας από οίκους αξιολόγησης όπως η Fitch Ratings, η Standard & Poor's και η Moody's, εκφράζοντας με αυτόν τον τρόπο τη μεγάλη ανησυχία τους για την πορεία της ελληνικής οικονομίας.³⁰⁰ Προβάλλονται γνώμες οικονομικών αναλυτών που χαρακτηρίζουν τα ελληνικά ομόλογα ως άκρως επικίνδυνα³⁰¹ και εκτιμάται πως η κατάσταση στην Ελλάδα πιθανώς να συμπαρασύρει το Ευρώ, αφού οι πρώτες ανησυχίες οδήγησαν άμεσα σε πτώση της αξίας του νομίσματος. Από την άλλη μεριά, εξετάζεται και ο ρόλος που έπαιξε η Goldman Sachs, αφού φέρεται να βοήθησε την Ελλάδα να παραπλανήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση με ψεύτικα οικονομικά στοιχεία για μία δεκαετία.³⁰²

Η ευρωπαϊκή διάσταση

Η *China Daily* ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη στάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέναντι στην Ελλάδα. Πρόβαλλε δηλώσεις της γερμανίδας καγκελαρίου Angela Merkel και

²⁹⁵ Lynn, M. How to profit during this Greek tragedy, *China Daily*, 3/2/2010, Johnson, S. Maneuverings, IMF and a Greek tragedy, *China Daily*, 19/2/2010, Ross-Thomas, E. & Silver, J. Will Portugal repeat Greek tragedy? , *China Daily*, 28/4/2010.

²⁹⁶ Gilbert, M. Europe should learn Lehman lesson, *China Daily*, 24/12/2010, Bloomberg News, Roubini raises the specter of euro breakup, *China Daily* 28/1/2010, Zachariahs, C. Euro may near trough as austerity slows growth, *China Daily*, 22/4/2010, Nielsen, B. & McCormick, L.C. Crisis casts a shadow over euro, *China Daily*, 30/4/2010.

²⁹⁷ Ενδεικτικά, Sheng, A. Waltzing around exchange rates, *China Daily*, 5/3/2010.

²⁹⁸ Kennedy, S. Can Greece afford to stay in euro?, *China Daily*, 18/3/2010, Kjetland, R. & Bauerova, L. European firms ready to feel the pinch, *China Daily*, 23/3/2010.

²⁹⁹ The Associated Press, Greece charts plan to rein in deficit, *China Daily*, 25/12/2010.

³⁰⁰ Bloomberg News, Greek economy flounders in troubled waters, *China Daily*, 18/12/2010, Bloomberg News, Greek bonds tumble on Moody's rating cut, *China Daily*, 23/12/2010.

³⁰¹ Bloomberg News, Bubble concerns trigger shift in investment choices, *China Daily*, 22/1/2010, Zhiming, X. Avoid risky Greek debt buy, says Yu, *China Daily*, 20/1/2010.

³⁰² Burgos, J. Goldman probe may boost China, India bank stocks, *China Daily*, 22/4/2010.

του γερμανού υπουργού οικονομικών Wolfgang Schäuble που ήταν ιδιαίτερα αρνητικές για την Ελλάδα. Η Merkel δήλωνε³⁰³:

«καλός Ευρωπαίος δεν είναι απαραίτητα αυτός που σπεύδει να βοηθήσει. Καλός Ευρωπαίος είναι εκείνος που τηρεί τις ευρωπαϊκές συνθήκες και την εθνική νομοθεσία και, συνεπώς, φροντίζει ώστε να μη θιγεί η σταθερότητα της ευρωζώνης. Αυτή είναι η γραμμή που ακολουθούμε για όλες τις αποφάσεις σήμερα και αύριο, καθώς επίσης και για το μέλλον»

ενώ ο γερμανός υπουργός οικονομικών τόνιζε³⁰⁴:

«η Ελλάδα ζούσε πάνω από τις δυνατότητές της όλα αυτά τα χρόνια και δεν μπορεί να περιμένει από τη Γερμανία να πληρώσει για τα δικά της λάθη».

Αναπαράγοντας τις ειδήσεις και τη στάση του *Bloomberg News*, η *China Daily* ημερίδα προδιέγραφε το μέλλον της Ελλάδας δυσοίωνο, με την έξοδο από την κρίση να μην διαφαίνεται στο προσεχές μέλλον, αφού φαινόταν σχεδόν αδύνατο η Ελλάδα να χρηματοδοτήσει τα ελλείμματά της, ενώ το πρόγραμμα μείωσης των δαπανών δεν αναμενόταν να φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα.³⁰⁵ Στο πλαίσιο αυτό υποστηρίζεται ότι παρόμοια προβλήματα αντιμετωπίζουν και άλλες χώρες της ζώνης του Ευρώ με την Πορτογαλία, την Ισπανία και την Ιρλανδία να ακολουθούν την πορεία της Ελλάδας, εντείνοντας τις ανησυχίες για το μέλλον του κοινού νομίσματος.³⁰⁶ Φιλοξενούνται γνώμες οικονομικών αναλυτών που επισημαίνουν την αδυναμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να βοηθήσει τα κράτη μέλη και την απουσία μηχανισμών στήριξης,³⁰⁷ και δημοσιεύονται άρθρα που υποστηρίζουν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βιάστηκε να συμπεριλάβει στο ευρώ κράτη με μεγάλες διαφορές στα οικονομικά μεγέθη και ως εκ τούτου αντιμετωπίζει τα σημερινά προβλήματα.³⁰⁸

Έμφαση δίδεται και στους τριγμούς που έχει προκαλέσει στο εσωτερικό της ΕΕ η αντιμετώπιση της ελληνικής κρίσης με χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό της Ολλανδίας που δείχνει την πόρτα της εξόδου στα υπερχρεωμένα κράτη, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας.³⁰⁹ Τα άρθρα αυτά παρακολουθούν τις εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με τις διαβουλεύσεις των Ευρωπαίων ηγετών για την παροχή στήριξης στην Ελλάδα να μονοπωλούν το ενδιαφέρον. Τα σκληρά μέτρα

³⁰³ Neuger, J.G. Merkel lays out terms for Greek aid, *China Daily*, 26/3/2010.

³⁰⁴ Gilbert, M. Europe should learn Lehman lesson, *China Daily*, 24/12/2010.

³⁰⁵ Bloomberg News, More defaults on horizon, *China Daily*, 24/2/2010.

³⁰⁶ Eijffinger, S. Are we heading to euro's final countdown?, *China Daily*, 10/2/2010, Johnson, S. Maneuverings, IMF and a Greek tragedy, *China Daily*, 19/2/2010.

³⁰⁷ Bloomberg News, Can Trichet convince on eurozone's strength?, *China Daily*, 6/2/2010, Fraher, J. ECB chief Trichet powerless to resolve crisis, *China Daily*, 13/4/2010.

³⁰⁸ Eijffinger, S. Are we heading to euro's final countdown?, *China Daily*, 10/2/2010.

³⁰⁹ Reuters, Dutch looking away from Europe, world, *China Daily*, 23/2/2010.

για μείωση του ελλείμματος που έχει λάβει η Ελλάδα, παρά τις αντιδράσεις στο εσωτερικό, κρίνονται ως ανεπαρκή.³¹⁰ Παράλληλα παρατηρούμε την έλλειψη πολιτικής βούλησης για ουσιαστική στήριξη προς την Ελλάδα, ειδικά από την πλευρά της Γερμανίας, όπου η καγκελάρια της χώρας φοβάται τη λαϊκή οργή αλλά και τις συνέπειες για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ευρώ.³¹¹

Με την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας (και της Πορτογαλίας) να έχει υποβαθμιστεί και το χρέος να φαντάζει υπέρογκο, η αξιοπιστία του ευρώ έχει κλονιστεί. Η εικόνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δέχεται ισχυρό πλήγμα αφού αποδεικνύεται ανήμπορη να αντιμετωπίσει την κρίση που ταλανίζει την Ελλάδα, η οποία είναι μόλις το 2.6 % της ευρωπαϊκής οικονομίας).³¹² Ταυτόχρονα αναλυτές παρατηρούν και την αδυναμία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας να βοηθήσει την Ελλάδα αλλά και τα υπόλοιπα κράτη της ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα με αυτήν, όπως η Πορτογαλία και δευτερευόντως η Ισπανία.³¹³ Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται μάλλον θετικά μια πρωτοβουλία διάσωσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση σε συνδυασμό με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.³¹⁴

Η παγκόσμια διάσταση

Σε παγκόσμιο επίπεδο η κρίση της Ελλάδας παραλληλίζεται με αυτήν της Ιαπωνίας,³¹⁵ η οποία αντιμετωπίζει τον υψηλότερο αποπληθωρισμό των τελευταίων ετών, διαθέτει πληθυσμό με ταχεία γήρανση και είναι πολύ πιθανή η πιστοληπτική της υποβάθμιση από τη Standard and Poor's. Ενδεικτικός είναι ο τίτλος σχετικού άρθρου, 'Το Τόκυο μπορεί να είναι ο επόμενος στη σειρά για μία καταστροφή όπως αυτή της Αθήνας'.³¹⁶

Όμως σε αντίθεση με την Ελλάδα, η Ιαπωνία τυπώνει το δικό της νόμισμα, ελέγχει τη νομισματική της πολιτική, έχει πλεόνασμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και διαθέτει περίπου 15 τρισεκατομμύρια δολάρια από τις αποταμιεύσεις των νοικοκυριών που μπορεί να αξιοποιήσει όταν τα πράγματα γίνονται πιεστικά. Επίσης, πάνω από το 90% των ιαπωνικών κρατικών ομολόγων χρηματοδοτούνται από την εγχώρια αγορά.³¹⁷

³¹⁰ Kennedy, S. & Stearns, J. D-Day looming on Greek budget crisis, *China Daily*, 3/3/2010.

³¹¹ Czuczka, T. & Buergin R. Germany refuses to aid troubled Greece, *China Daily*, 3/3/2010.

³¹² Nielsen, B. & McCormick, L.C. Crisis casts a shadow over euro, *China Daily*, 30/4/2010.

³¹³ Ross-Thomas E. & Silver J. Will Portugal repeat Greek tragedy?, *China Daily*, 28/4/2010, Taylor, P. Now Portugal takes austerity path, *China Daily*, 10/3/2010.

³¹⁴ Kennedy, S. & Ross-Thomas, E. Is a wider bailout needed?, *China Daily*, 29/4/2010.

³¹⁵ Pesek, W. Tokyo may be next in line for Athens-style crash, *China Daily*, 24/2/2010.

³¹⁶ Ibid.

³¹⁷ Ibid.

Επίσης, μέρος του λόγου της *China Daily* ασχολείται με την την κρίση της Ελλάδας στα πλαίσια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, τονίζοντας ιδιαίτερα την αντιπαλότητα Κίνας – ΗΠΑ στον οικονομικό τομέα.³¹⁸ Η Κίνα κατηγορεί τις ΗΠΑ ότι χρησιμοποιούν το δολάριο για να διαχειρίζονται οικονομικές κρίσεις και να μεγιστοποιούν τα εθνικά τους συμφέροντα. Οι ΗΠΑ κατηγορούν την κινεζική κυβέρνηση για επιδότηση των εξαγωγών, ισχυριζόμενες ότι το «τεχνητά υποτιμημένο» γιουάν είναι άδικο για τους ξένους ανταγωνιστές και λειτουργεί ως «όπλο μαζικής καταστροφής» που έχει ως στόχο να πλήξει την αμερικανική οικονομία.

Συμπέρασμα

Συνολικά, μπορούμε να υποστηρίξουμε πως η *China Daily* δεν φαίνεται να παίρνει ξεκάθαρη θέση υπέρ ή κατά της Ελλάδας. Περισσότερο κρίνει αρνητικά την Ευρωπαϊκή Ένωση που δείχνει απρόθυμη να αντιμετωπίσει μια κρίση που αφορά όλα τα μέλη της, αλλά και το μέλλον του ευρώ. Η έξοδος από την κρίση για την Ελλάδα, κατά τη *China Daily*, είναι δύσκολη και θα απαιτήσει μεγάλη προσπάθεια. Η λύση της συμμετοχής του ΔΝΤ προσεγγίζεται ως απαραίτητη αλλά και η μόνη επιλογή.

Κλείνουμε παραθέτοντας το *word cloud*³¹⁹ για όλα τα άρθρα περί της ελληνικής κρίσης στην εφημερίδα *China Daily*. Όπως είναι καθαρό η εστίαση είναι στους όρους ‘χρέος’, Ευρωπαϊκός/ΕΕ, ‘ευρώ’, ‘δολάριο’, ‘νόμισμα/νομίσματα’, ‘κρίση’, ‘ομόλογα’, ‘κυβέρνηση’, ‘αγορά/αγορές’, ‘έλλειμμα’, ‘επενδυτές’, ‘Κίνα’, ‘παγκόσμιος’.

³¹⁸ Monan, Z. US is the true money meddler, *China Daily*, 23/3/2010, Speakman, C. Stop blaming China for America's woes, *China Daily*, 31/3/2010.

³¹⁹ Το 'word cloud' συνιστά γραφική αναπαράσταση της συχνότητας επανάληψης λέξεων μέσα σε ένα κείμενο. Όσο συχνότερα χρησιμοποιείται μία λέξη σε ένα κείμενο τόσο μεγαλύτερη εμφανίζεται η λέξη αυτή στο 'σύννεφο λέξεων'.

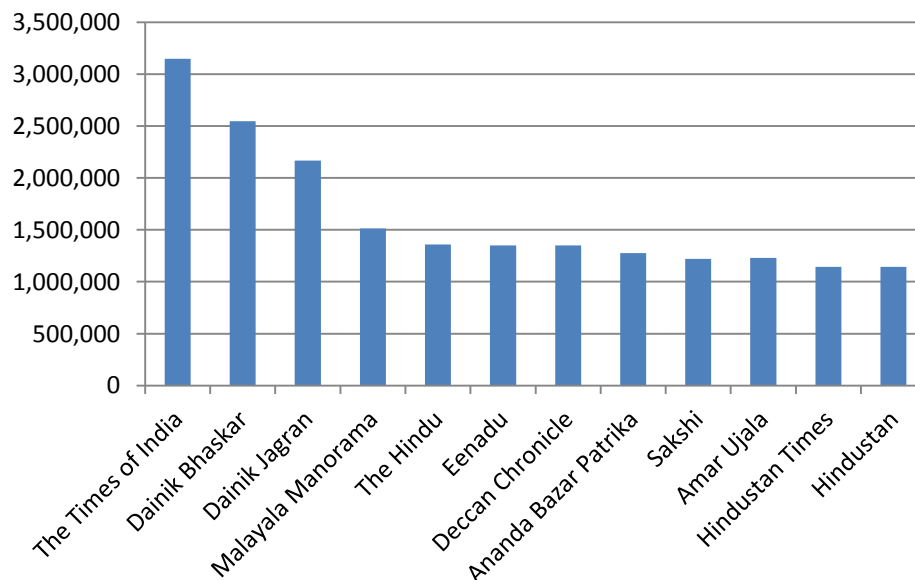
Η
Ελληνική
Οικονομική
Κρίση
στο
Διεθνή Τύπο
Ινδία

Ερευνήτρια
ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΚΟΥΡΟΥ

Η Εφημερίδα *The Times of India*

Η εφημερίδα *The Times of India* ιδρύθηκε το 1838 και είναι η πρώτη σε κυκλοφορία αγγλόφωνη καθημερινή εφημερίδα στην Ινδία, αλλά και η πρώτη σε κυκλοφορία αγγλόφωνη εφημερίδα παγκοσμίως³²⁰. Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τα στοιχεία για την καθημερινή κυκλοφορία των μεγαλύτερων ινδικών εφημερίδων, βάσει των στοιχείων του Audit Bureau of Circulations (όπως δημοσιεύονται στη Wikipedia).

Πίνακας 1. Κυκλοφορία Ινδικών Εφημερίδων (2008)

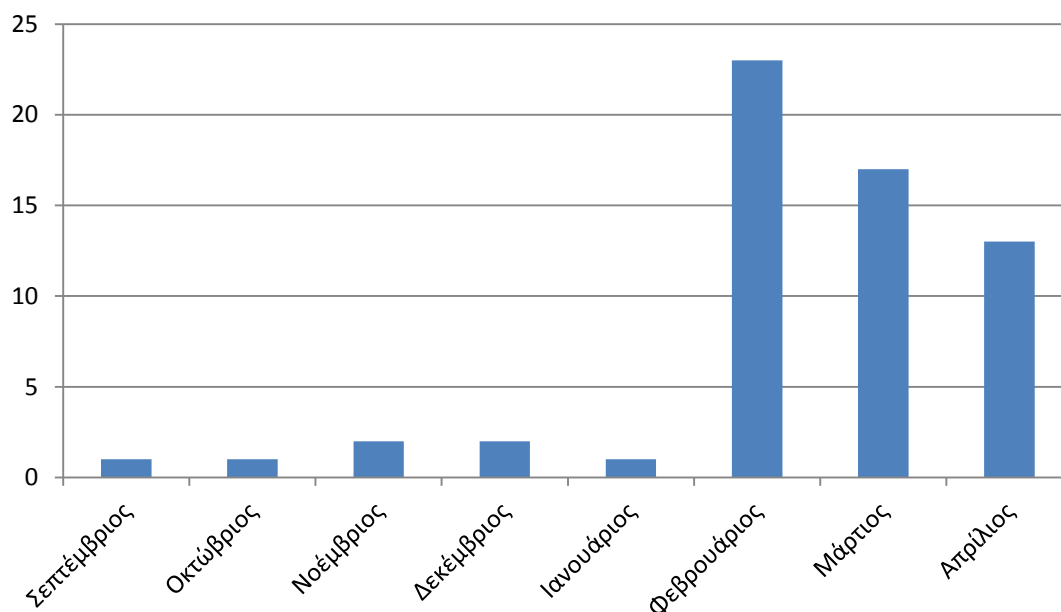

³²⁰ «*The Times of India*» στο http://en.wikipedia.org/wiki/The_times_of_india
και http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_newspapers_in_the_World_by_circulation

Η Ελληνική Κρίση στους *The Times of India*

Η ενότητα αυτή αναλύει ανά μήνα το λόγο των *Times of India* περί της ελληνικής οικονομικής κρίσης. Ξεκινάμε με τον Πίνακα 2 που κατεδεικνύει την ποσοτική εξέλιξη των αναφορών κατά τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου.

Πίνακας 2. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση στους *Times of India*

Το Σεπτέμβριο η εφημερίδα *The Times of India* κάνει μία μόνο αναφορά στην Ελλάδα, με αφορμή τη προκήρυξη εκλογών από τον τότε πρωθυπουργό κ. Κ. Καραμανλή³²¹. Το άρθρο αναφέρεται εν συντομία στην κατάσταση της χώρας, που φαίνεται προς στιγμήν να έχει αποφύγει τις σοβαρές επιπτώσεις της παγκόσμιας κρίσης αλλά εξαιτίας της ανόδου της ανεργίας και άλλων εσωτερικών προβλημάτων, εκτιμάται ότι μάλλον δεν θα καταφέρει τελικά να βγει ανέπαφη από την κρίση.

Τον Οκτώβριο έχουμε μόνο ένα σύντομο άρθρο, που αφορά στην αύξηση του δείκτη ανεργίας στην Ελλάδα στο 9.6% εξαιτίας της κρίσης (τα στοιχεία αφορούν τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο)³²². Στο άρθρο τονίζεται η καθυστέρηση των επιπτώσεων της κρίσης να φτάσουν στην Ελλάδα και το γεγονός ότι η ένταση των επιπτώσεων αυτών ήταν σαφώς μικρότερη από ότι σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, χωρίς αυτό να σημαίνει,

³²¹ «Greek prime minister announces October 4 election», *The Times of India*, 4 Σεπτεμβρίου 2009

³²² «Greek unemployment rises to 9.6% in July», *The Times of India*, 14 Οκτωβρίου 2009

όμως, ότι σημαντικοί τομείς της οικονομίας, όπως οι κατασκευές και ο τουρισμός, δεν επηρεάστηκαν³²³.

Τον Νοέμβριο υπάρχουν αναφορές στην Ελλάδα σε δύο άρθρα. Το πρώτο, που ουσιαστικά πραγματεύεται τις επιπτώσεις της κρίσης του Ντουμπάι στις χρηματαγορές της Ευρώπης, απλά αναφέρει την Ελλάδα ως μία από τις χώρες της οποίας ο δείκτης μετοχών έπεσε θεαματικά, στον απόηχο της κρίσης του Ντουμπάι³²⁴. Ωστόσο κανένας λόγος δεν γίνεται για ουσιαστικό ελληνικό πρόβλημα – η ανάφορά είναι καθαρά για στατιστικούς λόγους. Το δεύτερο άρθρο εστιάζει στην Ευρωζώνη και την πιθανότητα να συμβεί σε κάποια από τα κράτη-μέλη κάτι αντίστοιχο με αυτό που συνέβη στο Ντουμπάι³²⁵. Φιλοξενούνται δηλώσεις του προέδρου του Eurogroup Jean-Claude Juncker και του διοικητή της ΕΚΤ Jean-Claude Trichet, οι οποίες αποκλείουν την πιθανότητα να υπάρξει παρόμοιο περιστατικό στους κόλπους της Ευρωζώνης³²⁶. Ωστόσο, στο άρθρο διαφαίνεται ένας προβληματισμός στοχευμένος στην Ελλάδα, ως χώρα που είναι η πλέον πιθανή να αντιμετωπίσει ένα τέτοιο πρόβλημα³²⁷.

Το Δεκέμβριο δύο ακόμα άρθρα αναφέρονται στην Ελλάδα. Το πρώτο αφορά κυρίως την επισφαλή κατάσταση των αμερικανικών μετοχών, λόγω, μεταξύ άλλων, και της υποβάθμισης της Ελλάδας από την Fitch Ratings αλλά και την αρνητική προοπτική για την Ισπανία που προέβλεψε η Standard & Poor's³²⁸. Το δεύτερο άρθρο για πρώτη φορά εστιάζει στην Ελλάδα ως κεντρικό θέμα τονίζοντας (και στον τίτλο του) την πιθανότητα η χώρα να χρειαστεί να αναδιαρθρώσει το χρέος της³²⁹. Ακόμα όμως η όλη κατάσταση αντιμετωπίζεται αισιόδοξα³³⁰ και ο Επίτροπος επί των οικονομικών της ΕΕ, σε δήλωσή του, τονίζει την ετοιμότητα η ΕΕ να προσφέρει την βοήθειά της στην Ελλάδα αν αυτό γίνει απαραίτητο³³¹. Προβάλλονται επίσης δηλώσεις του έλληνα υπουργού οικονομικών, Γ. Παπακωνσταντίνου, στις οποίες απέκλειε την πιθανότητα να χρειαστεί κάτι τέτοιο³³², αλλά η εφημερίδα κράτησε επιφυλακτική στάση ως προς τις δηλώσεις αυτές.

Τον Ιανουάριο το μοναδικό άρθρο που κάνει αναφορά στην Ελλάδα είναι ένα άρθρο που εστιάζει στην οικονομική ανάκαμψη και την καταπολέμηση της φτώχειας διεθνώς³³³. Προβάλλονται δε δηλώσεις του Ινδού υπουργού εμπορίου, πώς η κατάργηση διεθνών εμπορικών εμποδίων θα μπορούσε να βοηθήσει προς αυτήν την κατεύθυνση³³⁴. Η μνεία στην ελληνική περίπτωση είναι σύντομη και αφορά στον κίνδυνο χρεοκοπίας που απειλεί κράτη όπως η Ελλάδα³³⁵.

³²³ Ibid.

³²⁴ «Dubai crisis: European stocks dip most in 7 months», *The Times of India*, 27 Νοεμβρίου 2009

³²⁵ «Euro zone rules out default risk», *The Times of India*, 30 Νοεμβρίου 2009

³²⁶ Ibid.

³²⁷ Ibid.

³²⁸ «US stocks falter on semiconductor outlook», *The Times of India*, 9 Δεκεμβρίου 2009

³²⁹ «Greece may be first nation to default in EU», *The Times of India*, 10 Δεκεμβρίου 2009

³³⁰ «Default is not unavoidable[...]» στο «Greece may be first nation to default in EU», *The Times of India*, 10 Δεκεμβρίου 2009

³³¹ Ibid.

³³² Ibid.

³³³ «Remove barriers for stronger recovery», *The Times of India*, 30 Ιανουαρίου 2010

³³⁴ Ibid.

³³⁵ Ibid.

Τον μήνα Φεβρουάριο έχουμε σημαντική αύξηση των άρθρων στους *Times of India* που κάνουν αναφορά στην ελληνική περίπτωση (από ένα άρθρο το Δεκέμβριο σε 23 συνολικά τον Φεβρουάριο, βλέπε Πίνακα 2). Σε μεγάλο βαθμό τα άρθρα αυτά, ειδικά στις αρχές του μήνα, έχουν να κάνουν με επενδύσεις και χρηματιστήρια. Η Ελλάδα, αλλά και η Πορτογαλία, με το διαρκώς αυξανόμενο έλλειμμα και χρέος αναφέρονται ως παράγοντας που επηρεάζει αρνητικά τη ψυχολογία των επενδυτών³³⁶. Ο μεγαλύτερος φόβος των επενδυτών φαίνεται να είναι η πιθανότητα μετάδοσης του «ιού» του χρέους και σε άλλες χώρες³³⁷. Σε αυτήν τη φάση, ωστόσο, παρότι προβάλλεται το πρόβλημα της Ελλάδας, η κατάσταση θεωρείται ακόμα ότι μπορεί να τεθεί υπό έλεγχο. Προς υποστήριξη της θέσης αυτής προβάλλονται δηλώσεις αναλυτών όπως ο καθηγητής Jeffrey Sachs, που δηλώνει «δεν με εντυπωσιάζει ο πανικός που έχει δημιουργηθεί. Πιστεύω ότι η Ισπανία, η Ελλάδα και η Πορτογαλία... διατηρούν την πιστοληπτική τους αξία»³³⁸. Ένα ακόμη θέμα που κεντρίζει το ενδιαφέρον των *Times of India* είναι οι επιπτώσεις της κρίσης στο ευρώ και η πτώση της αξίας του έναντι του δολαρίου³³⁹. Υποστηρίζεται ότι το «ειδικό βάρος» της Ελλάδας είναι πολύ μικρό για να προκαλέσει από μόνο του μία γενικευμένη κρίση, ωστόσο ο κίνδυνος διασποράς της κρίσης δεν μπορεί να αποκλειστεί και παραμένει σημαντική απειλή³⁴⁰. Δεν λείπει δε και αναφορά στον όρο PIGS, αλλά η έμφαση είναι στην άσκημη κατάσταση της ελληνικής οικονομίας σε σχέση με την Ισπανία και τις άλλες χώρες του ευρωπαϊκού νότου³⁴¹.

Το Φεβρουάριο έρχεται επίσης στο προσκήνιο η πιθανότητα διάσωσης της Ελλάδας από την ΕΕ. Ως προς το θέμα αυτό, οι *Times of India* εστιάζουν αρχικά στο θετικό αντίκτυπο που έχουν αυτά τα νέα στην ισοτιμία ευρώ-δολαρίου και στις διεθνείς χρηματαγορές³⁴². Άρθρα στα οποία η Ελλάδα αναφέρεται σαν αποφασιστικός παράγοντας της ανόδου, ή πτώσης των τιμών του χρηματιστηρίου και των συναλλαγματικών ισοτιμιών υπάρχουν αρκετά κατά τη διάρκεια αυτού του μήνα³⁴³, ενώ, συνήθως, οι αναφορές είναι σύντομες, μία ή δύο γραμμές³⁴⁴. Κάνει επίσης την

³³⁶ «Global worries bleed mkt; Sensex crashes below 16k», *The Times of India*, 5 Φεβρουαρίου 2010

³³⁷ «While it is confirmed that the governments in Greece, Spain and Portugal are finding it difficult to service debts, market players fear about the contagion effect.» στο «EU debt worry batters sensex», 6 Φεβρουαρίου 2010 και «Of late, investors have been apprehensive of the debt crisis spreading from Greece, where public deficit has reached 12.7% of GDP, to other Eurozone nations.» στο «Debt crisis in Europe exaggerated, says Sachs», *The Times of India*, 8 Φεβρουαρίου 2010

³³⁸ «Debt crisis in Europe exaggerated, says Sachs», *The Times of India*, 8 Φεβρουαρίου 2010

³³⁹ Ibid.

³⁴⁰ «Wall Street hammered: Dow closes below 10,000 for first time since November», *The Times of India*, 9 Φεβρουαρίου 2010

³⁴¹ «Spain's debt burden isn't heavy like Greece», *The Times of India*, 15 Φεβρουαρίου

³⁴² «In New York, the dollar yesterday declined versus the euro as speculation mounted about a possible rescue of Greece[...]» στο «Rupee up 17 paise on dollar sell-off», *The Times of India*, 10 Φεβρουαρίου 2010 και «Most Asian stocks rose in early trade on reports that Europe was close to bailing out debt-strapped Greece, coaxing investors back to riskier assets.» στο «Sensex drops 54 points after good start in early trade», *The Times of India*, 10 Φεβρουαρίου 2010. Βλέπε επίσης «US stocks boosted by Caterpillar, Greece debt talk», *The Times of India*, 9 Φεβρουαρίου 2010

³⁴³ Ενδεικτικά βλ. «US stocks down on Greece aid plan, jobless data», *The Times of India*, 11 Φεβρουαρίου 2010, «Sensex ends 188 points higher», *The Times of India*, 16 Φεβρουαρίου 2010, «US stocks gain on earnings, deals and hope for Greece», *The Times of India*, 17 Φεβρουαρίου 2010, «Rupee ends lower against dollar», *The Times of India*, 22 Φεβρουαρίου 2010, «US stocks plunge on jobs data, Greece woes», *The Times of India*, 25 Φεβρουαρίου 2010

³⁴⁴ Ενδεικτικά αναφέρονται «Other Asian markets too saw modest gains. The benchmark Japanese index, Nikkei, closed 0.21 percent higher at 10,034.25 points on concerns of interest rate hikes by China and Greece's debt woes.» στο «Sensex ends 188 points higher», *The Times of India*, 16

εμφάνισή της για πρώτη φορά στην εφημερίδα η προοπτική η βοήθεια για την Ελλάδα να έρθει από το ΔΝΤ, πιθανότητα που απορρίπτεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή³⁴⁵. Τέλος, τρία άρθρα, κυρίως προς το τέλος του μήνα τονίζουν την σοβαρότητα της κατάστασης και την ανάγκη για βοήθεια από την ΕΕ, η οποία φαίνεται να είναι έτοιμη να σταθεί δίπλα στην Ελλάδα³⁴⁶.

Τον Μάρτιο ο αριθμός των άρθρων που κάνουν αναφορά στην Ελλάδα στους *Times of India*, αν και μειώνεται σε σχέση με το Φεβρουάριο, παραμένει σε υψηλά επίπεδα (17 έναντι 23 τον Φεβρουάριο) αναφέρουν την Ελλάδα. Τα μισά σχεδόν από αυτά τα άρθρα κάνουν πάλι τυπικές αναφορές στο πρόβλημα της χώρας μας σε συνάρτηση με την επίδρασή του στο αμερικανικό χρηματιστήριο³⁴⁷, στις συναλλαγματικές ισοτιμίες³⁴⁸, και στην τιμή του χρυσού³⁴⁹ και του πετρελαίου³⁵⁰. Στις σύντομες αυτές αναφορές στην Ελλάδα συζητούνται και τα μέτρα τα οποία η χώρα έχει δεσμευτεί να λάβει, και η επίπτωση αυτών στη ψυχολογία των αγορών³⁵¹. Θέμα εστίασης το Μάρτιο είναι και η πίεση από την ΕΕ προς την Ελλάδα για να λάβει περισσότερα μέτρα προκειμένου να λάβει την ευρωπαϊκή βοήθεια³⁵², καθώς και οι επιπτώσεις των μέτρων αυτών στο εσωτερικό της χώρας³⁵³. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και ένα άρθρο γνώμης στις αρχές του μήνα, το οποίο αναφέρεται και στις θεσμικές αδυναμίες της αρχιτεκτονικής του κοινού νομίσματος³⁵⁴. Μετά τα μέσα του μήνα η ανάγκη διάσωσης της Ελλάδας από την Ευρώπη είναι πλέον αδιαμφισβήτητη³⁵⁵ και η συζήτηση πλέον είναι γύρω από το πώς θα επιτευχθεί³⁵⁶. Ωστόσο σε περίπτωση που οι διαπραγματεύσεις εντός της ΕΕ δεν ευοδώσουν, η Ελλάδα φαίνεται αποφασισμένη να προσφύγει στο ΔΝΤ³⁵⁷. Προς το τέλος του μήνα η συμμετοχή του ΔΝΤ στο πακέτο διάσωσης, αν και πολιτικά επώδυνη, γίνεται πραγματικότητα για την ΕΕ, με βασικό υποστηρικτή τη Γερμανία³⁵⁸.

Φεβρουαρίου 2010. «Bond prices edged higher as concerns about the Greek debt crisis began to wane.» στο «US stocks gain on earnings, deals and hope for Greece», *The Times of India*, 17 Φεβρουαρίου 2010. «Other Asian currencies were also higher against the US unit as expectations of a quick bailout for debt-laden Greece led to rise in risk appetite and also reduced earlier hike in the interest rate by Federal Reserve.» στο «Rupee ends lower against dollar», *The Times of India*, 22 Φεβρουαρίου 2010

³⁴⁵ «Greece does not need IMF help: Brussels», *The Times of India*, 9 Φεβρουαρίου 2010

³⁴⁶ «EU leaders agree to provide financial support to Greece», *The Times of India*, 12 Φεβρουαρίου 2010, «EU prepares 22bn bailout for Greece», *The Times of India*, 21 Φεβρουαρίου 2010, και «World rushes in to save Greece from going bust», *The Times of India*, 25 Φεβρουαρίου 2010

³⁴⁷ «US stocks gain after Greece deal, consumer data», *The Times of India*, 26 Μαρτίου 2010

³⁴⁸ Ενδεικτικά βλ. «Rupee closes up against dollar», *The Times of India*, 3 Μαρτίου 2010, «Rupee down third day in a row; ends 8p lower against dollar», *The Times of India*, 22 Μαρτίου 2010 και «Rupee extends losses for fourth day, down 2 paise against dollar», *The Times of India*, 23 Μαρτίου 2010

³⁴⁹ «Gold shines on strong global cues», *The Times of India*, 3 Μαρτίου 2010

³⁵⁰ «IEA develops plan to tackle crude volatility», *The Times of India*, 31 Μαρτίου 2010

³⁵¹ «Rupee closes up against dollar», *The Times of India*, 3 Μαρτίου 2010 και «Rupee closes up against dollar», *The Times of India*, 4 Μαρτίου 2010

³⁵² «EU asks Greece to do more amid talk of a rescue plan», *The Times of India*, 2 Μαρτίου 2010

³⁵³ «General strike in Greece over austerity plan», *The Times of India*, 11 Μαρτίου 2010

³⁵⁴ «How To End A Greek Tragedy», *The Times of India*, 9 Μαρτίου 2010

³⁵⁵ Βλ. Ενδεικτικά «EU all set to offer a bailout for Greece», *The Times of India*, 15 Μαρτίου 2010

³⁵⁶ «Finmins of EU agree on aid for Greece», *The Times of India*, 17 Μαρτίου 2010

³⁵⁷ «Greece: may turn to IMF if EU fails to deliver», *The Times of India*, 17 Μαρτίου 2010

³⁵⁸ «Eurozone agrees on Greece bailout», *The Times of India*, 27 Μαρτίου 2010

Τον Απρίλιο, το ‘ελληνικό ζήτημα’ παραμένει στην ημερησία διάταξη των *Times of India*, αλλά ο αριθμός των άρθρων που ασχολούνται με αυτό μειώνεται περαιτέρω (στα 13 άρθρα, βλέπε Πίνακα 2). Στις αρχές του μήνα η εστίαση είναι πάλι στην επίδραση της ελληνικής κρίσης στην αμερικανική χρηματαγορά³⁵⁹ και στην τιμή του πετρελαίου³⁶⁰. Η κρίση ωστόσο στην Ελλάδα εμφανίζεται να χειροτερεύει και να καθιστά όλο και πιο αναγκαία τη προσφυγή της χώρας στο πακέτο βοήθειας από την ΕΕ και το ΔΝΤ³⁶¹. Στο δεύτερο μισό του μήνα οι αναφορές στην Ελλάδα είναι πιο επιδερμικές³⁶². Παρότι σημαντικά νέα συνεχίζουν να δημοσιεύονται σποραδικά, όπως η πιθανότητα να χρειαστεί η Ελλάδα να βγει από το ευρώ³⁶³, το ενδιαφέρον της εφημερίδας ως προς το ελληνικό ζήτημα είναι συνολικά μειωμένο.

Συμπεράσματα

Τους πρώτους πέντε μήνες της υπό εξέταση περιόδου (Σεπτέμβριος – Ιανουάριος) το ενδιαφέρον των *Times of India* για την πολιτικοοικονομική κατάσταση στην Ελλάδα είναι σχεδόν μηδαμινό (ένα ή δύο άρθρα ανά μήνα). Παρόλα αυτά το Δεκέμβριο αναφέρεται η πιθανότητα πτώχευσης αλλά απορρίπτεται, αφού η Ευρώπη φέρεται διατεθειμένη να βοηθήσει τα πιο αδύναμα μέλη της εάν αυτό καταστεί απαραίτητο. Αντίθετα, το Φεβρουάριο οι αναφορές αυξάνονται κατακόρυφα, έστω κι αν η αύξηση αυτή είναι κυρίως ποσοτική, παρά ποιοτική. Η Ελλάδα, στο πρώτο δεκαήμερο του Φεβρουαρίου, εμφανίζεται απλά ως χώρα που έχει οικονομικό πρόβλημα, το οποίο δυνητικά θα μπορούσε να επηρεάσει την ευρωπαϊκή οικονομία στο σύνολό της. Τα άρθρα κάνουν λόγο για το διαρκώς αυξανόμενο χρέος της χώρας και πώς, αναλογικά σχεδόν, αυξάνεται και ο φόβος των ξένων επενδυτών για τις επιπτώσεις που μία κρίση σε χώρα της ευρωζώνης μπορεί να έχει στην παγκόσμια οικονομία και, σίγουρα, στην ευρωπαϊκή. Αναφέρεται η πιθανότητα να χρειαστεί η Ευρώπη να επέμβει για να βγάλει την Ελλάδα από την κρίση, και συζητούνται στοιχειωδώς οι κινήσεις της ΕΕ σχετικά με το ελληνικό πρόβλημα.

Σε μεγάλο βαθμό η κρίση στην Ελλάδα τους μήνες Φεβρουάριο, Μάρτιο και Απρίλιο διαγράφεται μέσα από το πρίσμα των συναλλαγματικών ισοτιμιών, των αμερικανικών και διεθνών χρηματαγορών, και της τιμής του πετρελαίου και του χρυσού. Η ψυχολογία των επενδυτών φαίνεται να κυμαίνεται στο ρυθμό των νέων περί του δημοσιονομικού προβλήματος της Ελλάδας και της στάσης που κρατά η ΕΕ σχετικά με αυτό. Η κατάσταση στην Ελλάδα παρουσιάζεται ως καταλύτης που μπορεί να αποσταθεροποιήσει τις διεθνείς αγορές, κυρίως λόγω της αμφιβολίας ως προς το ποιες θα είναι τελικά οι επιπτώσεις της στην Ευρωζώνη. Θέματα εστίασης κατά τους μήνες Μάρτιο και Απρίλιο είναι επίσης το τί θα κάνει τελικά η ΕΕ σε απάντηση του

³⁵⁹ «US stocks pull back, Dow Jones hovers below 11000», *The Times of India*, 7 Απριλίου 2010 και «US stocks fall on Greece debt concerns», *The Times of India*, 8 Απριλίου 2010

³⁶⁰ «India, China to push oil demand», *The Times of India*, 1 Απριλίου 2010 και «Crude rises to 18-month high of \$86 on US revival», *The Times of India*, 6 Απριλίου 2010

³⁶¹ «Inflation, Greece crisis pull sensx down by 256», *The Times of India*, 9 Απριλίου 2010

³⁶² Βλ. ενδεικτικά «Bond yields soften but sensx tanks», *The Times of India*, 16 Απριλίου 2010 και «Sensx rises 101 points», *The Times of India*, 23 Απριλίου 2010

³⁶³ «Yield on 10yr G-secs shoots up over 8%», *The Times of India*, 28 Απριλίου 2010

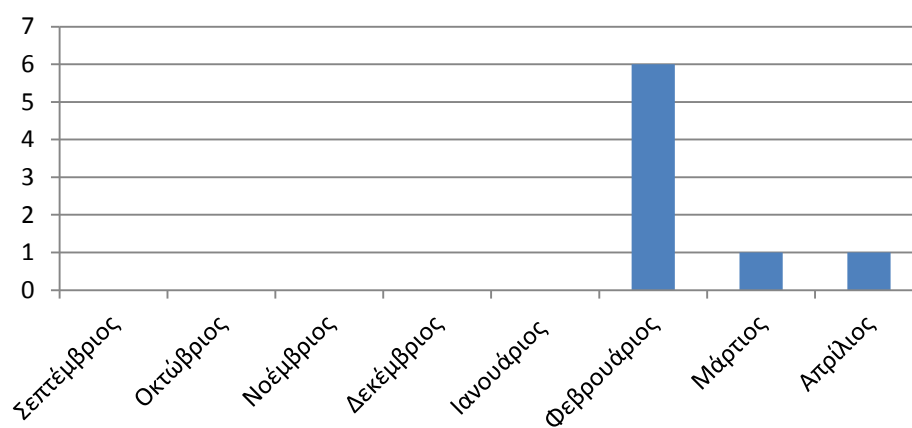
ελληνικού ζητήματος και (σε μικρότερο βαθμό) το αν θα χρειαστεί το ΔΝΤ να επέμβει/συμμετάσχει.

Εν κατακλείδι, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η εφημερίδα *The Times of India*, σε μεγάλο βαθμό, αντιμετωπίζει την κρίση στην Ελλάδα ως παράγοντα πιθανής αποσταθεροποίησης των αγορών και όχι ως θέμα που θα απασχολούσε καθαυτό τους αναγνώστες της αν δεν είχε τέτοιου είδους προεκτάσεις. Είναι ενδεικτικό το ότι το μεγαλύτερο μέρος του όγκου των άρθρων που αναφέρονται στην Ελλάδα τοποθετείται στους μήνες Φεβρουάριο και Μάρτιο. Δηλαδή, όσο υπήρχαν αμφιβολίες για το πώς θα επιλυθεί το ζήτημα και η κατάσταση προκαλούσε μικρές «σεισμικές δονήσεις» στις αγορές το ενδιαφέρον ήταν μεγαλύτερο, ενώ όταν το «πακέτο διάσωσης» ήταν πια γεγονός, το ενδιαφέρον άρχισε σταδιακά να μειώνεται.

Διασταυρώνοντας τα συμπεράσματα από την ανάλυση των Times of India

Δεδομένης της πολύπλοκης ομοσπονδιακής οργάνωσης του ινδικού κράτους και της πολυδιασπασμένης (ή απλά πολυδιάστατης) φύσης της ινδικής δημοσίας σφαίρας, αποφασίσαμε πέρα της εφημερίδας *The Times of India* να αναλύσουμε και το λόγο της τρίτης σε κυκλοφορία αγγλόφωνης ινδικής εφημερίδας, τους *Hindustan Times* (βλέπε Πίνακα 1). Οι *Hindustan Times* ιδρύθηκαν το 1924 και εκδίδονται από τον όμιλο *HT Media Ltd* ο οποίος εκδίδει και την εφημερίδα *Hindustan* που εκδίδεται στην ινδική γλώσσα (hindi), έχει κυκλοφορία ανάλογη των *Hindustan Times*, αλλά σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του *Indian Readership Survey (IRS)* (2010 για το πρώτο τετράμηνο) είναι η τρίτη σε 'αναγνωσιμότητα' εφημερίδα στην Ινδία. Με τον τρόπο αυτό προσπαθούμε κατά μία έννοια να διασταυρώσουμε τα συμπεράσματά μας από την ανάλυση των *Times of India*, με μία πηγή που ίσως έχει άλλη οπτική γωνία ανάλυσης. Στην ενότητα αυτή απλά παρουσιάζουμε την ποσοτική εξέλιξη των σχετικών αναφορών στους *Hindustan Times*, καθώς και τα τελικά συμπεράσματα από την ανάλυση όλων των άρθρων με αναφορές στην ελληνική πολιτικο-οικονομική κατάσταση.

Πίνακας 3. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση στους *Hindustan Times*

Από τον Πίνακα 3 και την επεξεργασία των σχετικών άρθρων εύκολα συμπεράνουμε ότι η οικονομική κρίση στην Ελλάδα καθώς και ο αντίκτυπός της, είτε στα παγκόσμια, είτε στα ευρωπαϊκά δρώμενα, δεν απασχόλησε το λόγο των *Hindustan Times*. Οι ελάχιστες αναφορές έγιναν στα πλαίσια ανάλυσης θεμάτων εσωτερικού ενδιαφέροντος, αλλά και αυτές ήταν τελείως γενικές. Στοιχειώδη λόγο έχουμε μόνο το μήνα Φεβρουάριο. Παρόλα αυτά, αν λάβουμε υπόψη μας ότι μόνο ένα άρθρο ανέλυε εκτενώς τις οικονομικές δυσκολίες της Ελλάδας, συμπεραίνουμε ότι ακόμη και τότε ο λόγος των *Hindustan Times* παρέμεινε αδιάφορος για το ‘ελληνικό ζήτημα’ και τις επιπτώσεις του.

Με δεδομένο, από τη μία πλευρά το σχετικά χαμηλό αριθμό ουσιαστικών άρθρων στους *Times of India* και το περιορισμένο πρίσμα προσέγγισης στην ελληνική κρίση που αυτοί υιοθετούν (εστιάζοντας στις επιπτώσεις για τις χρηματαγορές), και από την άλλη πλευρά την ανυπαρξία λόγου περί της κρίσης στους *Hindustan Times*, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η ελληνική κρίση φάνταζε και έμεινε σχετικά μακριά από την ινδική δημόσια σφαίρα και καθημερινότητα.

Η
Ελληνική
Οικονομική
Κρίση
στο
Διεθνή Τύπο
Νότια Κορέα

Ερευνήτρια
ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΑΣΤΡΙΤΗ

Η Εφημερίδα *The Korea Times*

Η εφημερίδα *The Korea Times* ιδρύθηκε το 1950, αμέσως μετά το ξέσπασμα του Κορεατικού πολέμου³⁶⁴. Αποτελεί την παλαιότερη και μεγαλύτερη σε κυκλοφορία καθημερινή αγγλόφωνη εφημερίδα της Ν. Κορέας. Εκδίδεται από την *Hankook Ilbo*, που είναι μία από τις μεγαλύτερες σε κυκλοφορία καθημερινές εφημερίδες στην Ν. Κορέα. Οι *Korea Times* θεωρούνται μία από τις καλύτερες πηγές διεθνών και οικονομικών νέων στην αγγλική γλώσσα στην Ν. Κορέα³⁶⁵.

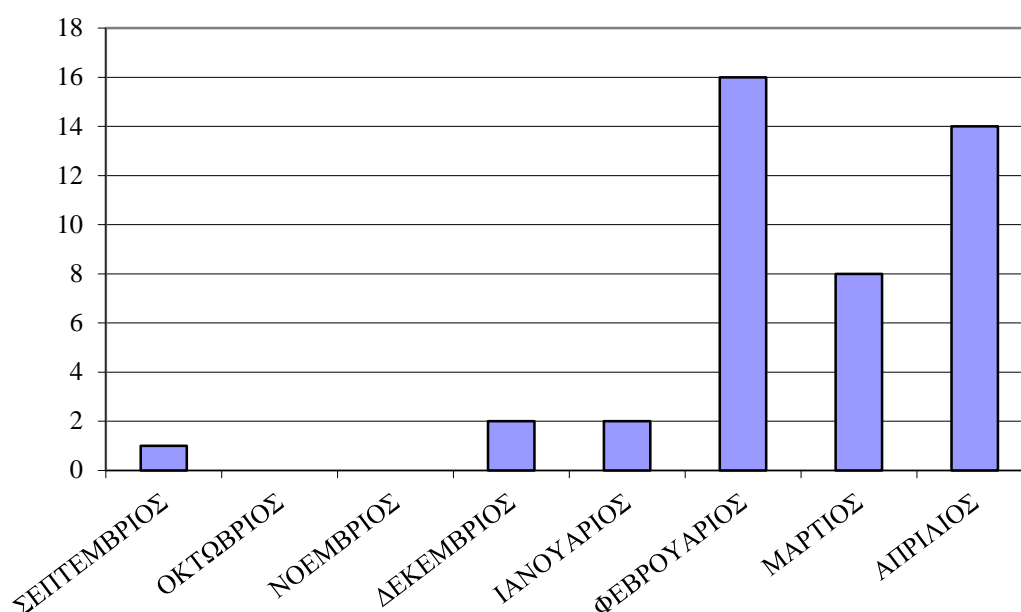
Η Ελληνική Κρίση στους *Korea Times*

Η ανάλυση που αφορά τους *The Korea Times* και τον τρόπο προσέγγισης της ελληνικής οικονομικής κρίσης, μπορεί να διακριθεί σε δύο φάσεις. Η πρώτη από τις δύο αυτές φάσεις αφορά στην περίοδο Σεπτέμβριος 2009 – Ιανουάριος 2010 και η δεύτερη την περίοδο Φεβρουάριος – Απρίλιος 2010. Κατά τη διάρκεια της πρώτης περιόδου οι αναφορές στην Ελλάδα είναι ελάχιστες. Κατά τους μήνες Οκτώβριο και Νοέμβριο δεν υπήρχε κανένα άρθρο που να αναφέρεται στην Ελλάδα, ενώ οι αναφορές στα άρθρα των υπολοίπων μηνών απλά αναφέρονται επιγραμματικά στις οικονομικές δυσκολίες της Ελλάδας ως δευτερεύον θέμα το οποίο εντάσσουν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, είτε εσωτερικό, είτε διεθνές. Αντιθέτως, κατά τη δεύτερη περίοδο παρατηρούμε μία άνοδο του ενδιαφέροντος για την Ελλάδα, η οποία αποτυπώνεται τόσο στις ποσοτικές αναφορές των *Korea Times* (βλέπε Πίνακα 1), όσο και στις ποιοτικές αναφορές, αφού πλέον υπάρχουν άρθρα που αναλύουν την κατάσταση στη χώρα μας και διατυπώνουν κρίσεις τόσο για την Ε.Ε., όσο και για την Ελλάδα.

³⁶⁴<http://www.koreatimes.co.kr>.

³⁶⁵ Προς χάριν ευκολίας, οι όροι 'Νότια Κορέα' και 'Κορέα' χρησιμοποιούνται ως συνώνυμοι στην εργασία αυτή.

Πίνακας 1. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση στους *Korea Times*

Η περίοδος Σεπτέμβριος 2009 – Ιανουάριος 2010

Όπως προαναφέραμε οι αναφορές στην Ελλάδα την περίοδο αυτή είναι ελάχιστες. Συγκεκριμένα, έχουμε να άρθρο με αναφορά στην Ελλάδα το Σεπτέμβριο, και από δύο άρθρα το Δεκέμβριο και Ιανουάριο. Το άρθρο του Σεπτεμβρίου κάνει μια απλή –μάλλον αδιάφορη– αναφορά στην ελληνική οικονομία και στον αντίκτυπο αυτής στο Financial Times Stock Exchange (FTSE). Τα άρθρα του Δεκεμβρίου και Ιανουαρίου αρχίζουν να μας προϊδεάζουν για το μέγεθος του ελληνικού δημόσιου χρέους και ελλείμματος. Οι αναφορές κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου εστιάζουν είτε στην οικονομική κατάσταση της Ελλάδας, χωρίς περαιτέρω όμως σχόλια, είτε στην ελληνική κρίση ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης που ξεκίνησε από τις ΗΠΑ. Στην πρώτη περίπτωση έμφαση δίδεται στο γεγονός ότι η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες με τη μεγαλύτερη αύξηση δημοσιονομικού ελλείμματος, αύξηση η οποία ασκεί πιέσεις στο ευρώ έναντι του δολαρίου³⁶⁶, ενώ στη δεύτερη στα μέτρα που πρέπει να πάρει η Ελλάδα³⁶⁷ προκειμένου να αποφευχθεί η εσωτερική οικονομική κατάρρευση.³⁶⁸ Ωστόσο, γενικότερα, ο χαμηλός αριθμός αναφορών καταδεικνύει ότι το ενδιαφέρον των *Korea Times* για την πολιτικο-οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα παραμένει περιορισμένο.

³⁶⁶ Lee Hyo-sik, «Korea May Face End of Dollar Carry Trade», *The Korea Times*, December 20, 2009.

³⁶⁷ «Top 10 News Stories of 2009», *The Korea Times*, December 25, 2009.

³⁶⁸ Lee Hyo-sik, «KOSPI Plunges on US Overnight Fall», *The Korea Times*, January 22, 2010.

Τα δεδομένα αλλάζουν στις αρχές Φεβρουαρίου, περίοδο κατά την οποία ο λόγος περί του δημοσίου χρέους της Ελλάδας κορυφώνεται, θέτοντας σε επιφυλακή τις παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές. Η εικόνα που προωθείται από τους *Korea Times* την περίοδο αυτή είναι η εικόνα ενός κράτους με υψηλό χρέος, το οποίο σε συνάρτηση με μια ομάδα άλλων Ευρωπαϊκών κρατών που αντιμετωπίζουν επίσης οικονομικές δυσκολίες, τα λεγόμενα ‘PIGS’, δύναται να απειλήσει την παγκόσμια οικονομική ισορροπία. Επομένως, οι *Korea Times* δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στο χρέος και το γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί μια υπερχρεωμένη χώρα.

Αρχικά ο λόγος της εφημερίδας καλύπτει λίγο επιφανειακά θα λέγαμε το ζήτημα, καθώς περιορίζεται μόνο σε διατυπώσεις του τύπου ότι η ελληνική κρίση προκαλεί ανησυχία στους επενδυτές. Ωστόσο, όσο περνάει ο καιρός, και οι διαστάσεις του προβλήματος γίνονται μεγαλύτερες, τόσο για την Ελλάδα, όσο και για τον υπόλοιπο κόσμο, οι *Korea Times* φαίνεται να εμβαθύνουν στο ελληνικό ζήτημα. Έτσι, ένα από τα άρθρα που εξετάζουν την κατάσταση, παραλληλίζει την κατάσταση στην Ελλάδα με την αντίστοιχη στην Αργεντινή το 2001³⁶⁹, εγείροντας το ερώτημα αν η Ελλάδα μπορεί να αποφύγει μια κατάρρευση τύπου Αργεντινής. Η εικόνα συμπληρώνεται από άρθρα τα οποία κλιμακώνουν την αρνητική εικόνα της Ελλάδας σε οικονομικό επίπεδο. Η Ελλάδα παρουσιάζεται αφενός ως ‘παγκόσμια οικονομική απειλή’ που αυξάνει κατακόρυφα την οικονομική αβεβαιότητα και αφετέρου ως το κράτος ‘με μία από τις χειρότερες οικονομικές επιδόσεις στην Ευρώπη’. Ταυτόχρονα οι *Korea Times* αναπαράγουν ποικίλους αρνητικούς ή ειρωνικούς χαρακτηρισμούς που την περίοδο αυτή δημοσιεύονται από δυτικές δημοσιογραφικές πηγές (βλέπε παρακάτω).

Θέματα εστίασης στο λόγο των *Korea Times* ως προς την ελληνική κρίση

Ο λόγος των *Korea Times* περί της ελληνικής κρίσης κυριαρχείται και ορίζεται από δύο βασικά θέματα εστίασης. Το πρώτο, και ίσως σημαντικότερο σε ένταση και έκταση, αφορά στη συζήτηση των επιπτώσεων της ελληνικής κρίσης στην Κορέα, ή γενικότερα στη συζήτηση εσωτερικών κορεατικών θεμάτων στο πλαίσιο των οποίων αναφέρεται η κρίση στην Ελλάδα. Το δεύτερο αφορά στο ευρωπαϊκό πολιτικό γίνεσθαι αναφορικά με την αντιμετώπιση της ελληνικής κρίσης. Εξετάζουμε ενδελεχώς τα δύο αυτά θέματα στις παραγράφους που ακολουθούν.

Κεντρικό θέμα εστίασης των *Korea Times* στην υπό εξέταση αρθρογραφία αποτελεί η αντίδραση των ευρωπαϊκών κρατών στην ελληνική κρίση, οι διαφωνίες σχετικά με το πακέτο στήριξης, αλλά και η θεσμική αδυναμία του ενιαίου νομίσματος. Ας εξετάσουμε όμως τα θέματα αυτά ένα προς ένα.

Η πρώτη θεματική αφορά στη στάση που τήρησαν οι χώρες της Ε.Ε προς την αντιμετώπιση της ελληνικής κρίσης. Η θεματική αυτή εγκαινιάζεται από ένα άρθρο

³⁶⁹ «Can Greece Avoid the Lion?», *The Korea Times*, February 7, 2010.

που, χωρίς να εμβαθύνει, κάνει λόγο στο ότι η Ευρώπη, εξαιτίας της Ελλάδας, δύναται να οδηγηθεί και να οδηγήσει και την υφήλιο σε οικονομικές καταστάσεις, σαν κι αυτές που επικράτησαν κατά το ξέσπασμα της παγκόσμιας κρίσης το 2008. Κατά τους *Korea Times* ωστόσο, η Γερμανία και η Γαλλία θα προστατέψουν τους 'πιο αδύναμους εταίρους τους', και με τον τρόπο αυτό θα αποτρέψουν ένα τέτοιο αρνητικό σενάριο. Καθώς εισερχόμαστε πιο βαθιά στην κρίση, οι *Korea Times* ασχολούνται εκτενέστερα με το θέμα, δίδοντας ιδιαίτερη έμφαση στην αντιπαλότητα Γερμανίας – Γαλλίας. Σύμφωνα με τους Κορεάτες δημοσιογράφους, η Γερμανία, σε αντίθεση με την Γαλλία, επιδεικνύει σκληρή στάση, τονίζοντας ότι δεν είναι διατεθειμένη να ανεχθεί στην ευρωζώνη μέλη που δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες – τα μέλη δε αυτά θα πρέπει να απομακρύνονται αμέσως από την ευρωζώνη³⁷⁰. Η στάση αυτή δείχνει να μην γίνεται αποδεκτή από τους *Korea Times* που ειρωνικά παρουσιάζουν τη Γερμανίδα Καγκελάρια ως τον μονάρχη της Ευρώπης, και υποστηρίζουν ξεκάθαρα ότι πρέπει να επιδειχθεί οικονομική αλληλεγγύη στην Ελλάδα από τους εταίρους της.

Η δεύτερη πτυχή της διαφωνίας Γαλλίας – Γερμανίας συνίσταται στην εμπλοκή ή μη του ΔΝΤ στο πακέτο βοήθειας. Η Γερμανία, θεωρεί απαραίτητη προϋπόθεση την συμμετοχή του ΔΝΤ, προκειμένου να εγκρίνει την ενίσχυση προς την Ελλάδα, ενώ η Γαλλία φαίνεται να προτιμά αποκλειστική διαχείριση του πακέτου στήριξης από την ευρωζώνη. Οι *Korea Times* προβάλλουν έτσι το διχασμό και τη κρίση που υπάρχει στις σχέσεις των κρατών μελών της Ε.Ε. Ως προς τα αίτια αυτής της κρίσης, εκτιμάται ότι δεν είναι τίποτα λιγότερο από έναν ανταγωνισμό μεταξύ των βασικών πρωταγωνιστών της Ε.Ε., ο οποίος υποκινείται από εθνικά συμφέροντα και έχει ως διακύβευμα τα πρωτεία στην Ε.Ε. Υποστηρίζεται δε ότι η κρίση στην Ελλάδα δεν ήταν παρά η αφορμή της εκδήλωσης των δυναμικών αυτών. Ωστόσο, δεν συμμετέχουν μόνο η Γερμανία και η Γαλλία στη διαμάχη αυτή. Ακόμη και όταν οι δύο αυτές χώρες συμφωνούν στο μέγεθος και τον τρόπο παροχής βοήθειας, άλλες χώρες όπως η Βρετανία και η Σουηδία, που ναι μεν είναι μέλη της Ε.Ε., αλλά όχι του ευρώ, δεν είναι και τόσο πρόθυμες να εγκρίνουν την εν λόγω ενίσχυση.

Πρέπει να τονισθεί εδώ ότι οι *Korea Times* συνεχίζουν να λαμβάνουν ξεκάθαρη θέση ως προς την πολιτική αναγκαιότητα (για την Ε.Ε.) στήριξης της Ελλάδας. Αν και καυστικότεροι ως προς την άσχημη οικονομική κατάσταση της χώρας, και χωρίς να διστάζουν να αναπαράγουν δηλώσεις περί πιθανής πώλησης του...Παρθενώνα³⁷¹, υποστηρίζουν ότι η Ε.Ε. οφείλει να στηρίξει το 'φτωχό συγγενή' της, ώστε να αποδείξει ότι είναι ένα στέρεο οικοδόμημα. Μάλιστα, επισημαίνει ότι η βοήθεια έπρεπε να δοθεί αποκλειστικά από 'μέσα', δηλαδή από τους ίδιους πόρους της Ε.Ε. Οι *Korea Times* υποστηρίζουν ότι η αδυναμία εκπλήρωσης της ανωτέρω πρότασης έγκειται αποκλειστικά και μόνο στο γεγονός ότι η Ε.Ε. δεν έχει την πολιτική ισχύ και πυγμή για να επιβάλει κάτι τέτοιο³⁷², παρόλο που η Ελλάδα, μικρότερη ακόμα και από την Καλιφόρνια, αντιπροσωπεύει ένα πολύ μικρό ποσοστό τόσο της ευρωπαϊκής όσο και της παγκόσμιας οικονομίας.

³⁷⁰ «Ms. Europe or Frau Germania?», *The Korea Times*, March 25, 2010.

³⁷¹ «Always had a hankering to own the Parthenon? Maybe the entire Acropolis? You may have a chance because that classic pile of marble may come on the market», στο Dale McFeatters, «Getting In on Greek Liquidation Sale», *The Korea Times*, April 29, 2010.

³⁷² «Decline and fall of political Europe», *The Korea Times*, April 30, 2010.

Το τελευταίο ζήτημα που πραγματεύονται οι *Korea Times* σχετικά με τον αντίκτυπο της ελληνικής κρίσης στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, είναι οι κραδασμοί του ευρώ και οι συνέπειες του στις οικονομίες των ευρωπαϊκών κρατών. Η εφημερίδα φαίνεται να επικρίνει την υιοθέτηση ενός ενιαίου νομίσματος, χωρίς την ύπαρξη ενός ισχυρού πολιτικού κέντρου³⁷³. Επιπλέον στο ίδιο άρθρο, αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι η ελληνική κρίση ήταν οι αφορμή που κατέδειξε το οικονομικό χάσμα μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών και τη διαφορά μεταξύ πραγματικότητας και ρητορικής στην Ε.Ε. Στις ίδιες γραμμές κινείται επίσης και ένα ακόμη άρθρο, το οποίο χρησιμοποιεί το παράδειγμα της Ελλάδας και του ενιαίου νομίσματος με σκοπό να συζητήσει το ενδεχόμενο ενός ενιαίου νομίσματος στην νότια Ασία³⁷⁴. Στο άρθρο αυτό, ο αρθρογράφος των *Korea Times* Cho Jin-Seo υποστηρίζει ότι, λόγω των οικονομικών ανισοτήτων των κρατών της νότιας Ασίας, ένα ενιαίο νόμισμα δύναται να φέρει καταστροφικές συνέπειες στις οικονομίες των κρατών της περιοχής, όπως συνέβη στην περίπτωση της Ε.Ε. με την Ελλάδα. Το άρθρο καταλήγει με την παράθεση άποψης μιας πολιτικής προσωπικότητας της Κορέας, που υποστηρίζει ότι γενικότερα η οικονομική και νομισματική ολοκλήρωση περιέχει περισσότερους περιορισμούς παρά πλεονεκτήματα στην οικονομική πολιτική.

Πέραν της ευρωπαϊκής προσέγγισης, αλλά και της σύγκρισης περιφερειακών προσπαθειών ολοκλήρωσης στην Ευρώπη και την Ασία, που περιγράψαμε παραπάνω, μία δεύτερη και εξίσου (αν όχι περισσότερο σημαντική) βασική θεματική εστίασης και τρόπος προσέγγισης στην ελληνική κρίση στους *Korea Times* είναι αυτή των εσωτερικών (κορεατικών) θεμάτων που συζητιούνται εξ αφορμής της κρίσης στην Ελλάδα. Το θέμα που κυριαρχεί είναι αυτό των επιπτώσεων της ελληνικής κρίσης είτε στο εγχώριο χρηματιστήριο, είτε στην εγχώρια αγορά. Εισαγωγικά πρέπει να τονίσουμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των άρθρων με αναφορές στις ενδεχόμενες επιπτώσεις της ελληνικής κρίσης στην Κορέα, δημοσιεύεται το Φεβρουάριο, μήνα κατά τον οποίο η τύχη της Ελλάδας και των συνεπειών της κρίσης της ήταν ακόμα αβέβαιες, δεδομένου ότι δεν υπήρχαν ακόμη δηλώσεις 'διασφάλισης' της ελληνικής οικονομίας εκ μέρους της Ε.Ε. ή/και των κρατών-μελών. Οι *Korea Times* δεν φαίνεται να ανησυχούν για τις άμεσες επιπτώσεις της ελληνικής κρίσης στην αγορά της Κορέας, και αυτό γιατί το ποσοστό των κορεατικών εξαγωγών στην Ελλάδα, και στις υπόλοιπες χώρες του ευρωπαϊκού νότου (που αναφέρονται με το ακρωνύμιο 'PIGS', όρο που κατά κόρον χρησιμοποιούν οι *Korea Times*), είναι εξαιρετικά χαμηλό. Αντίθετα, αυτό που προβληματίζει τους *Korea Times* ήταν οι έμμεσες επιπτώσεις: η ελληνική κρίση, αναντίρρητα έχει αρνητικές συνέπειες στο σύνολο των ευρωπαϊκών της εταίρων. Από τα ευρωπαϊκά αυτά κράτη, κάποια, όπως η Βρετανία για παράδειγμα, αποτελούν σημαντικούς εισαγωγείς κορεατικών προϊόντων. Κατά συνέπεια, το κόστος της ελληνικής κρίσης θα μεταφερόταν και στην Κορέα, εξαιτίας της μείωσης της ζήτησης. Το εν λόγω σενάριο περιγράφεται ως εφιάλτης για την Κορέα, εφιάλτης που ωστόσο τον Απρίλιο, μετά την ανακοίνωση της παροχής οικονομικής ενίσχυσης, παύει σταδιακά να υφίσταται. Το χρηματιστήριο της Κορέας σημειώνει ανοδική πορεία, ως αποτέλεσμα της γενικότερης ανάκαμψης των πλέον σημαντικών χρηματοπιστωτικών κέντρων.

³⁷³ «Ms. Europe or Frau Germania?», *The Korea Times*, March 25, 2010.

³⁷⁴ Cho Jin-Seo, «Single East Asian Currency Proposed», *The Korea Times*, February 9, 2010.

Εκτός από τις παραπάνω δύο θεματικές (ευρωπαϊκή και εσωτερική διάσταση) που σε μεγάλο βαθμό ορίζουν το λόγο των *Korea Times* ως προς την ελληνική κρίση, αξίζει να αναφέρουμε δύο ακόμη θέματα που άπτονται της ελληνικής κρίσης αλλά αναφέρονται μόνο σύντομα και επιφανειακά στους *Korea Times*. Το πρώτο από αυτά τα θέματα, είναι αυτό που σχετίζεται με το ΔΝΤ. Όπως είδαμε παραπάνω το ΔΝΤ αναφερόταν στους *Korea Times* στα πλαίσια της διαμάχης Γερμανίας – Γαλλίας για τη βοήθεια στην Ελλάδα. Τον Απρίλιο, δηλαδή μετά το πέρας των διαπραγματεύσεων, οι μόνες αναφορές στο ΔΝΤ ήταν για να επισημάνουν την επιμονή της Γερμανίας για την αναγκαιότητα της συμμετοχής του στην ενίσχυση που προοριζόταν για την Ελλάδα, μια επιμονή που κατά τους *Korea Times* ήταν ενάντια στην αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ³⁷⁵.

Το δεύτερο θέμα σχετίζεται με τους οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικού κινδύνου, για τους οποίους οι *Korea Times* περιορίζονται στο να αναφέρουν επιγραμματικά τις πλέον βασικές εξελίξεις, όπως την υποβάθμιση της Ελλάδας από τη Moody's τον Απρίλιο. Σχολιάζεται ότι με αυτόν το βαθμό η Ελλάδα έχει τη χαμηλότερη βαθμολογία ανάμεσα στα κράτη της ευρωζώνης, επίπεδο το οποίο αντιπροσωπεύει κράτη όπως η ίδια η Κορέα, αλλά και η Botswana³⁷⁶. Ωστόσο, οι *Korea Times* δείχνουν και εδώ να παίρνουν ξεκάθαρα κριτική θέση προς τους οίκους αξιολόγησης και τις αποφάσεις τους, επισημαίνοντας ότι τέτοιου είδους εταιρίες δεν διστάζουν να είναι παραπάνω από το κανονικό αυστηρές με αναδυόμενες οικονομίες, όπως αυτή της Ελλάδας, ενώ δείχνουν να 'χαρίζονται' σε ανεπτυγμένες οικονομίες της Δύσης.

Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω ανάλυση, μπορούμε να καταλήξουμε στα κάτωθι συμπεράσματα και παρατηρήσεις. Πρώτα από όλα, για τη χρονική περίοδο Σεπτεμβρίου – Νοεμβρίου 2009 δεν υπάρχει παρά μόνο ένα άρθρο που κάνει απλά μια επιγραμματική αναφορά στην Ελλάδα. Ακολούθως, τους μήνες Δεκέμβριο και Ιανουάριο, βλέπουμε ότι αρχίζει και κάνει την εμφάνισή του ένα μικρό ενδιαφέρον για την Ελληνική οικονομική κρίση. Ωστόσο, το ενδιαφέρον αυτό παραμένει σε πολύ περιορισμένα πλαίσια (δύο άρθρα ανά μήνα που δεν εμβαθύνουν στην ελληνική υπόθεση). Τα δεδομένα αλλάζουν το μήνα Φεβρουάριο, μήνα κατά τον οποίο το διεθνές ενδιαφέρον για την Ελλάδα βρίσκεται στο ζενίθ. Παρατηρούμε έτσι μια κατακόρυφη αύξηση των άρθρων που αναφέρονται στην Ελλάδα (16 συνολικά άρθρα το Φεβρουάριο), αν και η πλειοψηφία των άρθρων αυτών κάνει πάλι απλά επιγραμματικές αναφορές στην Ελλάδα. Όσα άρθρα ωστόσο κάνουν πιο εκτεταμένες αναφορές, θα λέγαμε ότι προσεγγίζουν την ελληνική οικονομική πραγματικότητα με ουδέτερο κατά κύριο λόγο ύφος, σημειώνοντας παράλληλα και κάποιες προσωπικές εκτιμήσεις-κρίσεις τόσο για την Ελλάδα, όσο και για τους θεσμούς της Ε.Ε. και τους άλλους Ευρωπαίους ηγέτες.

³⁷⁵ «Decline and fall of political Europe», *The Korea Times*, April 30, 2010.

³⁷⁶ «How Credible Are Moody's, S&P?», *The Korea Times*, April 16, 2010.

Τον Μάρτιο υπάρχει μια ύφεση του ενδιαφέροντος για την Ελλάδα. Έχουμε μόνο οκτώ άρθρα εκ των οποίων τα περισσότερα ασχολούνται μόνο επιφανειακά με την ελληνική οικονομική κρίση. Τέλος, το μήνα Απρίλιο βλέπουμε να αναθερμαίνεται τον ενδιαφέρον για τις οικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα, δεδομένου ότι όχι μόνο αυξάνονται τα άρθρα που αφορούν την Ελλάδα, αλλά πλέον οι *Korea Times* φαίνονται να εμβαθύνουν στο θέμα, καθώς στις αναλύσεις τους συμπεριλαμβάνουν και άλλα θέματα-κλειδιά που σχετίζονται με την ελληνική κρίση.

Συνολικά, μπορούμε να καταλήξουμε ότι οι *Korea Times* είναι μια εφημερίδα που εστίασε στην ελληνική κρίση μόνο κατά τις πιο κρίσιμες περιόδους και όχι πάντα σε σημαντικό βαθμό, καθώς τα περισσότερα άρθρα της, ακόμη και τότε, έκαναν απλά επιγραμματικές αναφορές.

Κλείνουμε παραθέτοντας το *word cloud* για όλα τα άρθρα περί της ελληνικής κρίσης στην εφημερίδα *The Korea Times*. Όπως είναι καθαρό η εστίαση είναι στους όρους ‘Κορέα/κορεατικός’, ‘ευρωπαϊκός / Ευρώπη / ΕΕ’, ‘χρέος’, ‘κρίση’, ‘χρηματοπιστωτικός’ ‘δημοσιονομικός’, ‘παγκόσμιος’, ‘κυβέρνηση’, ‘αγορά’, ‘νόμισμα’ [με μικρότερη έμφαση σε ‘ευρώ’ και ‘δολάριο’], ‘Γερμανία’.

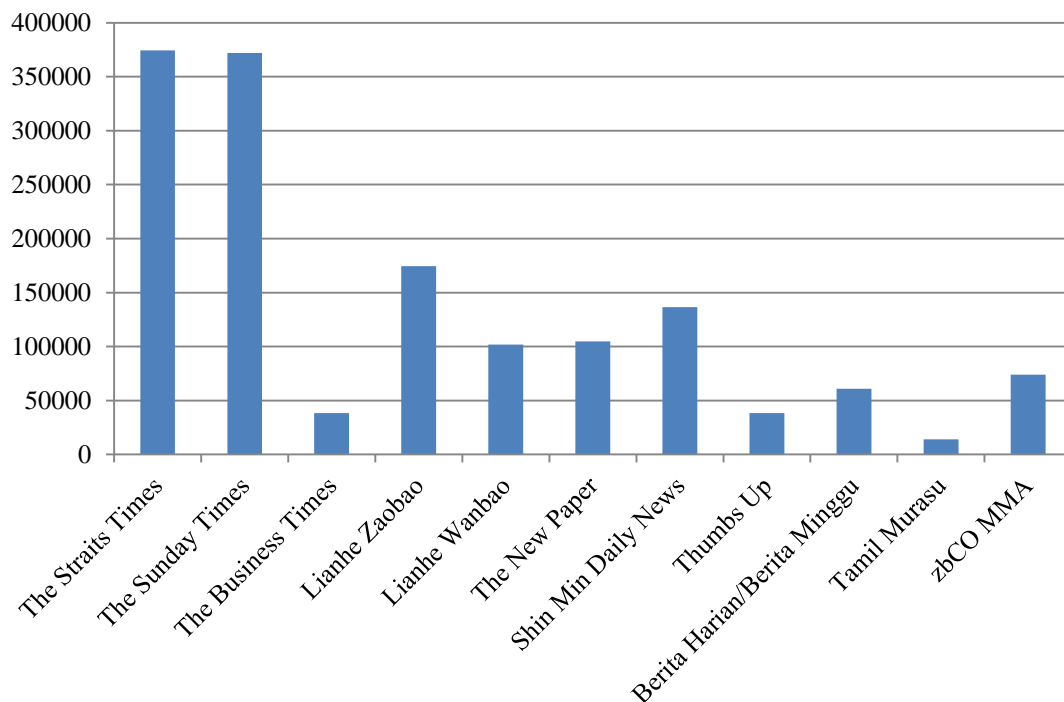
Η
Ελληνική
Οικονομική
Κρίση
στο
Διεθνή Τύπο
Σιγκαπούρη

Ερευνήτρια
ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΑΣΤΡΙΤΗ

Η Εφημερίδα *The Straits Times*

Η εφημερίδα *The Straits Times* ιδρύθηκε το 1845 στη Σιγκαπούρη. Σήμερα αποτελεί τη μεγαλύτερη σε κυκλοφορία εφημερίδα του εγχώριου τύπου, έχοντας περισσότερους από 1,23 εκατομμύρια καθημερινούς αναγνώστες (σύμφωνα με στοιχεία της ίδιας της εφημερίδας)³⁷⁷ και πουλώντας σχεδόν 480.000 αντίτυπα σε καθημερινή βάση (βλέπε Πίνακα 1).

Πίνακας 1. Κυκλοφορία Εφημερίδων στη Σιγκαπούρη (Αύγουστος 2009)

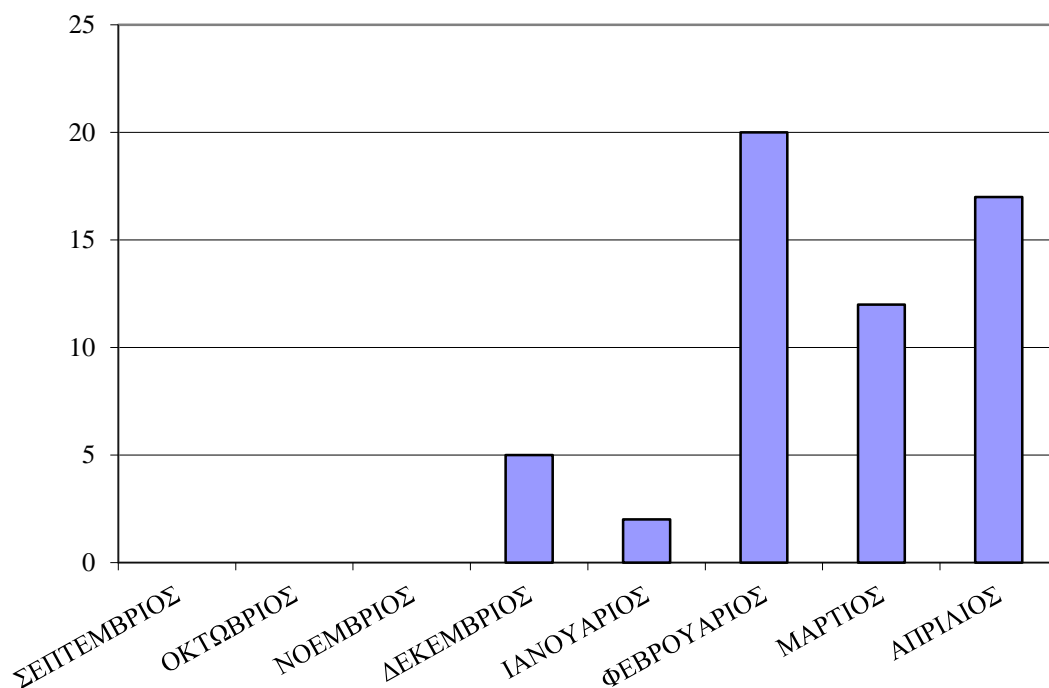
Πηγή: Singapore Press Holdings

³⁷⁷ <http://www.straitstimes.com/About>.

Η Ελληνική Κρίση στους *Straits Times*

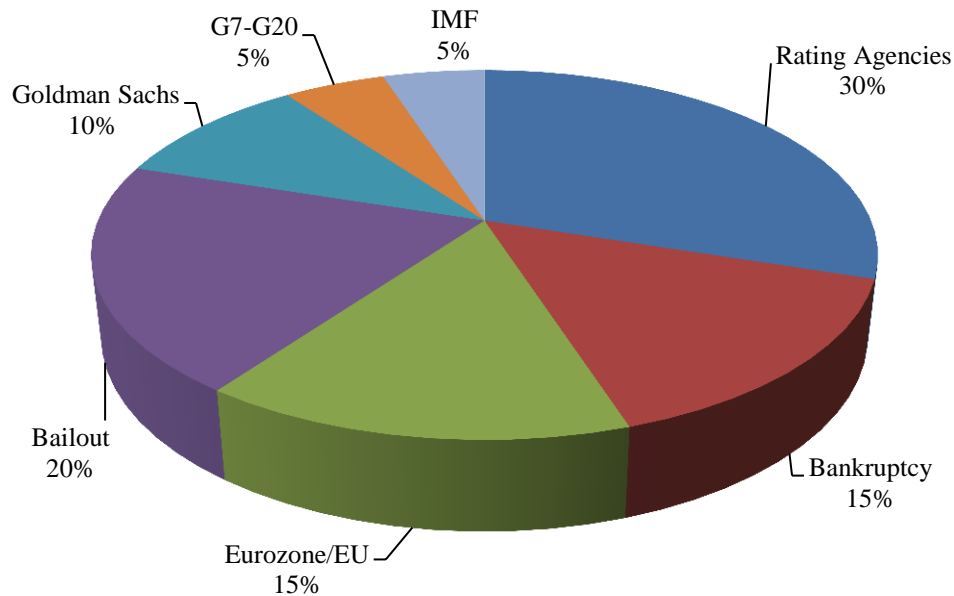
Με κριτήριο τη συχνότητα των άρθρων που αναφέρονται στην Ελλάδα, ο λόγος των *Straits Times* αναφορικά με την ελληνική οικονομική κρίση μπορεί να διακριθεί σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση αντιπροσωπεύει την περίοδο Σεπτεμβρίου 2009 – Ιανουαρίου 2010, κατά την οποία είτε δεν υπήρχαν αναφορές προς την Ελλάδα, είτε οι αναφορές ήταν επιγραμματικές και στα πλαίσια συζήτησης θεμάτων ευρύτερου οικονομικού ενδιαφέροντος (π.χ. παγκόσμια οικονομική κρίση). Την περίοδο Φεβρουαρίου 2010 – Απριλίου 2010 η ανωτέρω εικόνα αρχίζει να ανατρέπεται. Όχι μόνο τα άρθρα με αναφορές στην Ελλάδα πληθαίνουν (ποσοτική αύξηση), αλλά εμφανίζονται και άρθρα που εμβαθύνουν στο ‘ελληνικό ζήτημα’ (ποιοτική αύξηση) (βλέπε Πίνακα 2).

Πίνακας 2. Πλήθος Άρθρων με Αναφορές στην Ελληνική Πολιτικο-Οικονομική Κατάσταση στους *Straits Times*

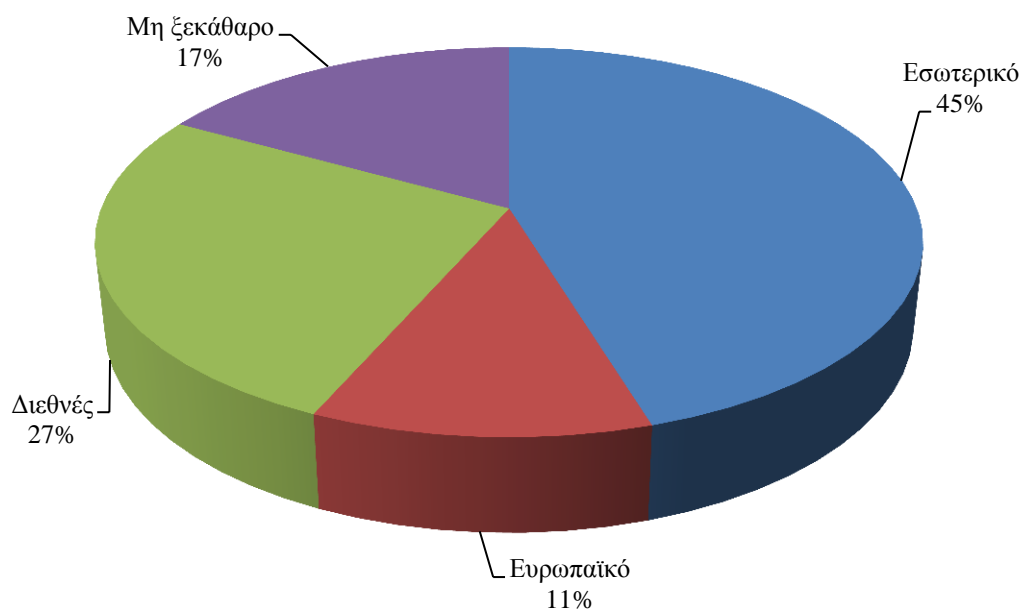
Ο Πίνακας 3 καταδεικνύει τα βασικά θέματα εστίασης του λόγου των *Straits Times* περί της ελληνικής οικονομικής κρίσης.

Πίνακας 3. Θέματα Εστίασης στο Λόγο των *Straits Times* για την Ελληνική Κρίση

Ο Πίνακας 4 καταδεικνύει το βασικό τρόπο προσέγγισης της ελληνικής κρίσης από τους *Straits Times*.

Πίνακας 4. Πρίσμα Προσέγγισης της Ελληνικής Κρίσης

Την περίοδο αυτή έχουμε συνολικά τη δημοσίευση επτά άρθρων με αναφορές στην Ελλάδα. Τα άρθρα ωστόσο αυτά αναφέρονται στην Ελλάδα, όχι για να αναλύσουν διεξοδικά την οικονομική ή πολιτική κατάσταση της χώρας, αλλά για να συμπεριλάβουν, με ‘ψιλά’ ως επί το πλείστον γράμματα, τη δύσκολη οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται στα παγκόσμια οικονομικά νέα. Έστω και υποτυπώδης, ο λόγος της εν λόγω εφημερίδας για την Ελλάδα, κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης περιόδου, θα λέγαμε ότι παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά:

Καταρχάς, το χρονικό διάστημα Σεπτεμβρίου-Νοεμβρίου 2009 δεν υπήρχε ούτε μία αναφορά για την Ελλάδα, ούτε καν για την εκλογική αναμέτρηση του Οκτωβρίου. Η απουσία αναφορών καταδεικνύει την έλλειψη ενδιαφέροντος για μία σχετικά μικρή ευρωπαϊκή χώρα, όπως η Ελλάδα, οποία ως εκείνη τη στιγμή, ναι μεν αντιμετώπιζε προβλήματα οικονομικής φύσεως, ωστόσο τα προβλήματα αυτά, μέχρι τότε, δεν έδειχναν να αποτελούν απειλή για τη σταθερότητα της παγκόσμιας οικονομίας και κατά συνέπεια των ασιατικών αγορών.

Η εικόνα αυτή αρχίζει να ανατρέπεται γύρω στο Δεκέμβριο, όπου για πρώτη φορά στους *Straits Times* γίνεται λόγος για την Ελλάδα. Η πρώτη αυτή αναφορά στην Ελλάδα ερμηνεύεται από το γεγονός ότι πλέον αρχίζει και γίνεται αντιληπτό το μέγεθος του ελληνικού χρέους, οι συνακόλουθες δυσκολίες αποπληρωμής του, καθώς και το τι αυτό συνεπάγεται για την οικονομική ισορροπία της Ευρώπης, ισορροπία που με την σειρά της επηρεάζει ολόκληρο το διεθνές οικονομικό σύστημα. Το διάστημα αυτό, έχουμε άλλωστε και τις πρώτες προσπάθειες του έλληνα πρωθυπουργού κ. Γ. Παπανδρέου για την εξασφάλιση της ευρωπαϊκής οικονομικής στήριξης.

Όσον αφορά τα βασικά θέματα, στα πλαίσια των οποίων αναφέρεται η Ελλάδα κατά τους μήνες Δεκέμβριο και Ιανουάριο –αν και τον Ιανουάριο σημειώνεται μια ύφεση, καθώς υπάρχουν μόνο 2 σχετικά με τη χώρα μας άρθρα–, αυτά περιορίζονται αφενός στην πιθανότητα να εξαπλωθεί ο κίνδυνος χρεοκοπίας και σε άλλες χώρες της Ε.Ε.³⁷⁸, αλλά και στη συνακόλουθη υποβάθμιση της Ελλάδας από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικού κινδύνου³⁷⁹. Τέλος, υπάρχουν επίσης κάποια άρθρα, τα οποία απλά αναφέρουν ότι η Ελλάδα ανήκει στις οικονομίες που ‘αρρώστησαν’ (sick economies) στα πλαίσια της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης.

³⁷⁸ «Greece in financial crisis», *The Straits Times* (Singapore), December 10, 2009.

³⁷⁹ «Greece in financial crisis», *The Straits Times* (Singapore), December 10, 2009. Fiona Chan, «Domino effect on S'pore unlikely; No direct link to local economy and impact on exports small: Analysts», *The Straits Times* (Singapore), December 12, 2009.

Εισαγωγικά θα ήταν χρήσιμο να αναφερθούμε στην εν γένει εικόνας της Ελλάδας που προωθείται από τους *Straits Times*, προκειμένου να δούμε το γενικότερο πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσονται τα επιμέρους ζητήματα. Οι *Straits Times* κατά την διάρκεια της περιόδου αυτής, αφενός αναφέρονται πολύ πιο συχνά στο ελληνικό ζήτημα, αφετέρου το εξετάζουν διεξοδικότερα, γεγονός το οποίο εξηγείται από το ότι πλέον η Ελλάδα έχει εισέλθει στον κυκλώνα της οικονομικής κρίσης και του αδιεξόδου που αυτή συνεπάγεται για την ελληνική οικονομία, ανησυχώντας τις διεθνείς χρηματαγορές για τις πιθανές επιπτώσεις μίας χρεοκοπίας της.

Έτσι οι *Straits Times* τις περισσότερες φορές αναφέρονται στην ελληνική κρίση αναπαράγοντας την ‘ανησυχία των αγορών’, χωρίς ωστόσο να σχολιάζουν την Ελλάδα αρνητικά. Έμφαση για παράδειγμα δίδεται στο ότι η Ελλάδα έχει σημαντικό δημόσιο χρέος, το οποίο θέτει σε κίνδυνο την ευρωπαϊκή και κατά συνέπεια παγκόσμια οικονομική ισορροπία, με αποτέλεσμα να επηρεάζονται και οι ασιατικές αγορές, αλλά και το χρηματιστήριο της Σιγκαπούρης. Ή ότι η κατάσταση στην Ελλάδα προξενεί ανησυχία και άγχος στους οικονομολόγους και στους επενδυτές, οι οποίοι φοβούνται ενδεχόμενη διασπορά της κρίσης. Ωστόσο, όπως προαναφέραμε, οι συγγραφείς των συγκεκριμένων άρθρων δεν παίρνουν θέση ως προς το ζήτημα – απλά αποτυπώνουν τα γεγονότα χωρίς να διατυπώνουν προσωπικές απόψεις. Η εικόνα που αναδύεται από τις ανωτέρω περιγραφές ωστόσο κάθε άλλο παρά θετική είναι για την Ελλάδα. Εκφράζονται σοβαρές αμφιβολίες για το αν η Ελλάδα θα καταφέρει πράγματι να εφαρμόσει τα μέτρα που έλαβε ώστε να εξέλθει από την κρίση³⁸⁰. Αναπαράγονται επίσης αναφορές στην Ελλάδα που την χαρακτηρίζουν ως ‘υπερχρεωμένο έθνος’ (debt-laden nation) και ως το κράτος το οποίο ‘μαγείρεψε’ τα νούμερα (cooked the books) προκειμένου να ενταχθεί στην ευρωζώνη³⁸¹. Αμφισβητείται παράλληλα η ικανότητά της χώρας να αντεπεξέλθει στην αποπληρωμή των πακέτων στήριξης³⁸².

Θέματα εστίασης στο λόγο των *Straits Times* ως προς την ελληνική κρίση

Κεντρική θέση στο λόγο των *Straits Times* περί της ελληνικής κρίσης κατέχει το θέμα της διασποράς της κρίσης σε άλλα κράτη και των ενδεχόμενων επιπτώσεων της ελληνικής κρίσης στη διεθνή αγορά. Έτσι, τις πρώτες μέρες του Φεβρουαρίου, όταν ο λόγος περί χρεοκοπίας δεν είχε ακόμα ενταθεί, τα άρθρα αφιέρωναν δύο γραμμές στην Ελλάδα αναφέροντας τις δημοσιονομικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε, το ‘άγχος’ που προκαλούσε η κατάστασή της στις διεθνείς χρηματαγορές³⁸³ και το

³⁸⁰ Jonathan Eyal, «Relief for EU as Greece acts on mounting debt; But doubts remain over whether govt pledges to cut spending can be kept», *The Straits Times (Singapore)*, February 5, 2010.

³⁸¹ «Greek crisis: Hedge funds 'not to blame», *The Straits Times (Singapore)*, March 8, 2010.

³⁸² Ibid.

³⁸³ Ravi Velloor, «Wanted: A new financial watchdog; Task ahead is not to restart economies but to create a new system altogether, says Soros», *The Straits Times (Singapore)*, January 29, 2010.

ενδεχόμενο εξάπλωσης της κρίση και σε άλλα ευρωπαϊκά, οικονομικά ασθενή κράτη, όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία και ενδεχομένως η Ιταλία³⁸⁴.

Παράλληλα οι *Straits Times*, το πρώτο αυτό διάστημα, αναφέρονταν στις πιθανές επιπτώσεις στην εγχώρια σιγκαπουριανή αγορά, επισημαίνοντας ότι οι τοπικοί παράγοντες της οικονομίας οφείλουν να έχουν στραμμένη την προσοχή τους στο αυξανόμενο χρέος της Ελλάδας, αλλά και της Ισπανίας και Πορτογαλίας³⁸⁵. Από την άλλη πλευρά, σε άλλες αναφορές τον ίδιο μήνα, (Φεβρουάριο), υποστηρίζεται ότι η κρίση στην Ελλάδα και τα προβλήματα που αυτή δημιουργεί στις ευρωπαϊκές τράπεζες, πιθανώς να μην επηρεάσουν την Ασία, λόγω των περιορισμένων δραστηριοτήτων των τελευταίων στην Ασιατική ήπειρο¹⁰. Είναι πράγματι ενδεικτικό το γεγονός ότι 45% των υπό εξέταση άρθρων (για όλη την περίοδο Σεπτέμβριος 2009 – Απρίλιος 2010) υιοθετούν ένα ‘εσωτερικό πρίσμα’ προσέγγισης του ‘ελληνικού ζητήματος’, συζητάνε δηλαδή την ελληνική κρίση στα πλαίσια ανάλυσης ή σε σχέση με την εσωτερική σιγκαπουριανή επικαιρότητα.

Επιπρόσθετα, τη Σιγκαπούρη φαίνεται να απασχολεί και ένα άλλο ζήτημα, αυτό του ASEAN, δηλαδή του οργανισμού περιφερειακής ολοκλήρωσης στον οποίο συμμετέχει (Association of Southeast Asian Nations – ASEAN). Έτσι λοιπόν, οι σιγκαπουριανοί αναλυτές, βλέποντας τους κινδύνους που εγκυμονεί για το ευρώ μια κρίση ενός κράτους-μέλους, όπως η Ελλάδα, συνιστούν ότι είναι προτιμότερο να κάνει η κρίση τον κύκλο της και να ειδωθούν όλες οι φάσεις της, προτού οι νοτιοασιατικές χώρες προβούν στο επόμενο βήμα του εγχειρήματος της περιφερειακής τους ολοκλήρωσης.

Με την πάροδο του χρόνου και την ολοένα μεγαλύτερη εμπλοκή της Ελλάδας στην κρίση, οι αναλυτές των *Straits Times*, εμβαθύνουν στον κίνδυνο διασποράς της ελληνικής κρίσης και στο θέμα της αξιοπιστίας της Ελλάδας, υιοθετώντας ολοένα και πιο αρνητική στάση προς την Ελλάδα. Ενδεικτικά σχόλια ακολουθούν.

«Η Ελλάδα ανέκαθεν αποτελούσε ‘το προβληματικό παιδί’ της Ευρώπης» (‘Europe's problem child’)

«Η χώρα διοικείται από μία από τις χειρότερες δημόσιες διοικήσεις στην Ευρωπαϊκή ήπειρο. Υποφέρει από ένα από τα υψηλότερα ποσοστά φοροδιαφυγής. Περισσότερος από το μισό πληθυσμό της Ελλάδας απασχολείται από το κράτος, και πολλοί εξ αυτών απλά ανακατεύουν χαρτιά»³⁸⁶

³⁸⁴ Goh Eng Yeow, «Markets plunge over US, European fears; Export-oriented markets in Asia hardest hit as investors panic», *The Straits Times (Singapore)*, February 6, 2010.

³⁸⁵ Lee Su Shyan, «Mixed signals from US add to uncertainty; Focus will be on market reaction to US job data and Europe debt worries», *The Straits Times (Singapore)*, February 8, 2010. Goh Eng Yeow, «Asian markets could roar in Tiger Year; Volatility expected but experts feel Europe debt crisis won't hit Asia hard», *The Straits Times (Singapore)*, February 16, 2010.

³⁸⁶ «Relief for EU as Greece acts on mounting debt; But doubts remain over whether govt pledges to cut spending can be kept», *The Straits Times (Singapore)*, February 5, 2010.

Προβάλλονται επίσης δηλώσεις ξένων αναλυτών σχετικά με το ‘μαγείρεμα’ των οικονομικών δεδομένων³⁸⁷.

Άλλο σημαντικό θέμα εστίασης στο λόγο των *Straits Times*, που αναδύεται κυρίως κατά το μήνα Απρίλιο, περίοδο κατά την οποία η ελληνική κυβέρνηση διαπραγματεύεται τα πακέτα στήριξης με την Ε.Ε., είναι αυτό της πρόθεσης ή μη της Ε.Ε. να βοηθήσει την υπερχρεωμένη Ελλάδα και τι αυτό συνεπάγεται σε πολιτικό επίπεδο. Το πρώτο σχετικό άρθρο δημοσιεύεται ήδη από το Φεβρουάριο και πραγματεύεται την πολιτική χροιά και συνέπειες για την ΕΕ του ζητήματος στήριξης της Ελλάδας³⁸⁸. Ειδικότερα, το εν λόγω άρθρο είναι το πρώτο που ισχυρίζεται ότι οι φόβοι για την κατάσταση στην Ελλάδα είναι υπερβολικοί, δεδομένου ότι η Ευρώπη διαθέτει τη δυνατότητα να τη ‘σώσει’, και στην πραγματικότητα ο αληθινός φόβος και το πραγματικό πρόβλημα αφορά στους πολιτικούς διακανονισμούς και ανταγωνισμούς ως προς το μέλλον της ΕΕ και το περιεχόμενο της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης.

Εν συνεχεία, τα επόμενα άρθρα αναφέρονται αποκλειστικά στις οικονομικές σχέσεις Γερμανίας και Ελλάδας, εξετάζοντας την απόφαση της Γερμανίας να βοηθήσει την Ελλάδα, τον τρόπο βοήθειας, καθώς και το τι αυτό συνεπάγεται τόσο για το δημόσιο χρέος της Ελλάδας, όσο και για την ευρωπαϊκή οικονομική σκακιέρα. Υποστηρίζεται ότι η Γερμανία, ως η μεγαλύτερη αυτή τη στιγμή οικονομική δύναμη της Γηραιάς Ηπείρου, υποχρεούται να βοηθήσει την Ελλάδα, εάν θέλει να αποφύγει το ντόμινο της ευρωπαϊκής οικονομικής κατάρρευσης. Προβάλλεται επίσης δήλωση του βρετανού οικονομολόγου Charles Grant, σύμφωνα με την οποία η συγκεκριμένη πολιτική της Γερμανίας αποτελεί ένα ακόμα δείγμα γερμανικής μονομέρειας στο οικονομικό πεδίο (‘Berlin's treatment of Greece is yet another example of German economic unilateralism’)³⁸⁹. Το ίδιο άρθρο δεν παραλείπει να αναφερθεί και στις δηλώσεις του κ. Πάγκαλου, περί της ύπαρξης δημόσιου γερμανικού χρέους απέναντι στην Ελλάδα, με αναφορά στις γερμανικές αποζημιώσεις για τα θύματα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση οι αναλυτές της εφημερίδας τάσσονται υπέρ της άμεσης οικονομικής στήριξης της Ελλάδας, στάση η οποία μπορεί να ερμηνευθεί από το φόβο επιδείνωσης της κρίσης και της διατάραξης της παγκόσμιας οικονομικής ισορροπίας που δύναται να έχει αντίκτυπο στις ασιατικές αγορές. Έτσι η στάση των *Straits Times* ως προς το θέμα αυτό πηγάζει από την ανησυχία για επέκταση των συνεπειών της κρίσης στην Ασία και κατά συνέπεια τη Σιγκαπούρη.

Θέμα εστίασης αποτελεί και η συζήτηση περί της συμμετοχής του ΔΝΤ στο πακέτο στήριξης που θα δοθεί από την Ε.Ε. Το θέμα αναδύεται τον Απρίλιο και η θέση που παίρνουν οι *Straits Times* είναι ότι ο μοναδικός λόγος εμπλοκής του ΔΝΤ στην όλη διαδικασία είναι η αδυναμία επίτευξης συμφωνίας των ευρωπαϊκών κρατών ως προς

³⁸⁷ «Greek crisis: Hedge funds 'not to blame», *The Straits Times (Singapore)*, March 8, 2010.

³⁸⁸ Jonathan Eyal, «A Greek tragedy of continental dimensions; If the Greek crisis is not quickly resolved, fate of euro may be in doubt», *The Straits Times (Singapore)*, February 13, 2010.

³⁸⁹ Jonathan Eyal, «Germany's part in the Greek tragedy; It has been accused of not doing enough, but there is more to it», *The Straits Times (Singapore)*, April 30, 2010.

τον τρόπο διάσωσης της Ελλάδας³⁹⁰. Ο τίτλος του άρθρου αυτού, 'Το χάπι του ΔΝΤ είναι πιο γλυκό στην Ευρώπη: Η άνιση μεταχείριση εμποδίζει το ΔΝΤ από το να είναι πραγματικά διεθνής οργανισμός', είναι ενδεικτικός και της επικρατούσας στάσης, έναντι του ΔΝΤ, στη Σιγκαπούρη, ως απόρροια και της εμπειρίας της Σιγκαπούρης από τη στάση του ΔΝΤ στην κρίση του 1997.

Αναφορικά με το θέμα του ρόλου των οίκων αξιολόγησης πιστοληπτικού κινδύνου, οι *Straits Times* δεν τους αναφέρουν ιδιαίτερα στην ανάλυσή τους. Οι αναφορές σε δύο μόνο άρθρα είναι αξιοσημείωτες. Το πρώτο δημοσιεύθηκε τον Φεβρουάριο και έκανε λόγο για το φόβο των επενδυτών στη Σιγκαπούρη σχετικά με ενδεχόμενη υποβάθμιση της χώρας μας από την Standard & Poor 's, υποβάθμιση η οποία αναμφίβολα θα προκαλούσε ύφεση στην εγχώρια σιγκαπουριανή αγορά, ενώ αντίθετα το δεύτερο δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο και σημείωνε ότι ο ίδιος οίκος απομάκρυνε τους φόβουςμίας άμεσης υποβάθμισης της Ελλάδας, καθησυχάζοντας με τον τρόπο αυτό τις διεθνείς αγορές³⁹¹.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι ο όρος PIGS (ακρώνυμο που σχηματίζεται από τα αρχικά γράμματα των κρατών Portugal, Italy, Greece, Spain) χρησιμοποιείται μόνο μία φορά από την εφημερίδα, γεγονός που δείχνει τη ότι δεν αποτέλεσε σημαντικό μέρος του λόγου των *Straits Times*.

Συμπεράσματα

Μία πρώτη βασική παρατήρηση είναι η σχετική ανυπαρξία άρθρων για την πολιτικο-οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα την περίοδο Σεπτέμβριος 2009 – Ιανουάριος 2010. Τα λιγοστά δε άρθρα που δημοσιεύονται την περίοδο αυτή κάνουν μόνο επιγραμματικές αναφορές και εντάσσουν το θέμα στο ευρύτερο πλαίσιο της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και ύφεσης. Η κατάσταση αλλάζει κατά τους επόμενους μήνες, Φεβρουάριο-Απρίλιο, όταν εντείνεται και το διεθνές ενδιαφέρον για τις επιπτώσεις της ελληνικής κρίσης στην Ευρώπη και διεθνώς. Έτσι, παρατηρούμε να αυξάνεται σημαντικά ο αριθμός των άρθρων που αφορούν την Ελλάδα, όπως και ο αριθμός των άρθρων που αναλύουν εκτενέστερα το ελληνικό οικονομικό πρόβλημα. Ταυτόχρονα αυξάνεται και ο αριθμός των αρνητικών σχολίων και περιγραφών για την Ελλάδα.

Τέλος, όσον αφορά την οπτική γωνία ανάλυσης, η πλειονότητα των συγγραφέων κάνουν αναφορές στην Ελλάδα προκειμένου να σχολιάσουν ζητήματα εσωτερικής φύσεως. Είναι προφανές ότι τους *Straits Times* τους απασχολεί πρωτίστως ο

³⁹⁰ Jonathan Eyal , «The IMF pill still tastes sweeter in Europe; Unequal treatment prevents the Fund from being truly international», *The Straits Times (Singapore)*, April 1, 2010.

³⁹¹ Jonathan Kwok, «Fed's pledge on rates lifts Asian markets; STI hits nine-week high; trading volume also exceeds daily average», *The Straits Times (Singapore)*, March 18, 2010.

αντίκτυπος της κρίσης στην εγχώρια σιγκαπουριανή αγορά και μεταγενέστερα όλα τα άλλα θέματα ελληνικού, ευρωπαϊκού ή διεθνούς ενδιαφέροντος.

Κλείνουμε παραθέτοντας το *word cloud* για όλα τα άρθρα περί της ελληνικής κρίσης στην εφημερίδα *The Straits Times*. Όπως είναι καθαρό η εστίαση είναι στους όρους ‘Σιγκαπούρη’, ‘αγορά/αγορές’, ‘επενδυτές’, ‘χρέος’, ‘κρίση’, ‘ευρωπαϊκός / Ευρώπη’, ‘χρηματοπιστωτικός’, ‘ανάπτυξη’, ‘παγκόσμιος’, ‘ευρώ’, ‘μετοχές’.

